57524

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İSTANBUL KOZYATAĞI FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ, TARİHSEL GELİŞİMİ, KORUMA SORUNLARI VE ÖNERİLER

Mimar Jale TAM
F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı Rölöve
Restorasyon Programında hazırlanan

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı : Yrd.Doç. Dr. Can BİNAN

İSTANBUL, 1996

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

ÖZET

SUMMARY

1- GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Amacı, Kapsamı ve yöntemi

2- İSTANBUL KENTİ İÇİNDE KOZYATAĞI SEMTİ GELİŞİMİ VE ÖNEMİ

2.1. Bölgenin Fiziksel Oluşum Süreci - Coğrafyası
2.2. Bölgenin Tarihsel Oluşum Süreci
    2.2.1. İlk Yerleşmeler ve Bizans Dönemi
    2.2.2. Osmanlı Dönemi
    2.2.3. Cumhuriyet Dönemi
2.3. Bölgenin Sosyal ve Ekonomik Durumu ve Değişimi
2.4. Kozyatağı ve Bölgedeki Diğer Semtlerin İsim Kökenleri ve Değişim Aşamaları
2.5. Osmanlı Evinin Oluşumu, Plan Tipleri, Bezeme Özellikleri ve Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü İle Karşılaştırma
2.6. Bölgedeki Diğer Köşkler - Mimari Özellikleri ve 1995 Halihazır Durum İle Karşılaştırma

3- FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ

3.1. Halihazır Durum
    3.1.1. Mevcut Mimari, Yapısal ve Malzeme Özellikleri - Rölöveler
    3.1.2. Yapıya Zaman İçinde Yapılan Ekler, Onarımlar, Bozulmalar ve Nedenleri
    3.1.3. Dekorasyon Özellikleri
3.2. Restitüsyonlar
3.3. Koruma ve Restorasyon Sorunları ve Öneriler
    3.3.1. Yapının Korunması Gerekli Değerleri, Temel Koruma Yaklaşımı
    3.3.2. Yapının Özgün İşlevi, Verilebilecek Yeni İşlevler ve Sorunları; İrdeleme

4- FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ, YENİ KULLANIM VE RESTORASYON ÖNERİLERİ

4.1. Restorasyon Teknolojisi Seçimi ve Uygulama
    4.1.1. Ön hazırlıklar ve Acil Koruma Önlemleri
    4.1.2. Strüktürel Sağlamlaştırma ve Yenileme
    4.1.3. Yapısal Koruma ve Onarım
4.2. Yeni Kullanım Projesi

4.2.1. Tefriş ve Yeniden Kullanım Projesi
4.2.2. Altyapı Entegrasyonu - Su, Elektrik, Tesisat, Isıtma Sorunları ve Çözümleri
4.2.3. Periyodik Kontrol ve Bakım Programı
4.3. Kozyatağı'nda Yer Alan Köşkler İçin Temel Koruma Ölçütleri ve Renovasyon Teknikleri - Koruma Önerileri

ÖNSÖZ

Asıl yerleşimi çok daha eskilere dayanan ve İstanbul kentinin bir parçası olan Anadolu yakasının sürekli iskan sahası haline gelerek kentle bütünleşmesi ancak 19.yy'da gerçekleşmiştir.

Benim tez konum olan Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü'nünde içinde bulunduğu Kozyatağı-19 Mayıs mahallesi ve çevre bölgesi uzun süre sayfiye özelliğini korumuş; önceleri yazlık, daha sonraları ise hem yazlık hem de kışlık olarak kullanılan evler yapılmaya başlanmış ve birçok devlet adamları,sanatçılar ve daha sonra da zamanla sivil halk bölgeye yerleşmişlerdir.Çiftlikler ve geniş bahçeler içinde köşkler ve zarif ek binaları yapılmış ve bunlar kendi içinde birer oymacılık ve elişi şaheserleri olarak 1960'lara kadar gelebilmişlerdir.

Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü'de iç ve dış teyzinat bakımından dönemin özelliklerini gösteren nadir köşklerden biridir.Fakat talihsiz bir kaza sonucu yangın geçirdikten sonra köşk harap bir duruma gelmiştir.

Zamanla nüfus yoğunluğunun artması ile bir sayfiye yeri olma özelliğini yitiren bölgede hızlı bir betonlaşma ve bloklaşma başlamış,bu güzelim tarihi değerler gözümüzün önünde tek tek yok olmaya yüz tutmuştur.

Bu konuyu seçmemdeki en büyük neden , tarih içinde değere sahip ve yok olup gitmekte olan bu köşklerden hiç değilse birinin ele alınıp belgelenmesini sağlamak ve yangın geçirmiş olsa bile günümüzde tekrar kazanma imkanı olabileceğini göstermektir.

Bu çalışmam sırasında bana yardımlarını esirgemeyen, kendi deneyimlerinden yararlanmamda büyük kolaylıklar gösterip bana hoşgörüyle yaklaşan sayın Danışman Hocam Yrd.Doç.Dr.Can BİNAN'a ,çalışmalarım sırasında yardım ve desteklerini esirgemeyen aileme ve çalışma arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Mimar
Jale TAM

Temmuz 1996

ÖZET

İnceleme konumuz olan Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü ve çevresi bugün, İstanbul kentinin Anadolu yakasının önemli yoğun iskan sahası içinde yer almaktadır.

Özellikle 18. yy. sonu ve 19. yy.'da yerleşime açılan bölgede, geniş bağlar ve bahçeler içinde yer alan birbirinden güzel köşkler, dönemin sayfiye yerleşim düzenini ve mimari özelliklerini gözler önüne sermektedirler.

Gittikçe kalabalıklaşan şehirde, 1950'lerden itibaren sanayinin de Anadolu yakasına geçmesiyle birlikte, bu bölgede hızlı bir nüfus patlaması görülmektedir. Zamanında geniş alanlara sahip bu sayfiye köşklerinin bahçelerinde bugün yoğun nüfus artışını karşılamak amacıyla, siteler halinde beton bloklar yapılmış; fakat arsalarının kullanıldığı bu köşkler ilgisizlik ve bakımsızlık nedeniyle birer birer yok olmaya başlamıştır.

Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü, bölgedeki eski gelenekleri, kültürü ve yaşantıyı bize anlatması bakımından çevredeki diğer örnekleriyle birlikte ayakta durmaya çalışan nadir örneklerden biridir. Bunlar bize bölgenin zamanında çok farklı bir yaşantıya sahip olduğunu kanıtlamaktadırlar. Köşk aynı zamanda, iç ve dış teyzinat bakımından yapıldığı dönemin mimari özelliklerini bize anlatması açısından önemli bir belgedir. Fakat, yangın geçirdikten sonra iyice tahrip olan ve dış etkilere açık kalan yapıda bugün hem doğa koşulları, hem de insan faktörü etkisiyle aşınma ve bozulmalar, çökmeler meydana gelmiştir ve bu durum halen de devam etmektedir.

Bu değerli yapıyı tekrar yaşatmak, günümüz koşullarına uygun şekilde kullanmak ve gelecek nesillere de bırakabilmek için acilen kurtarma çalışmaları yapılmalı ve uygulanmalıdır. Gerçek bir korumanın yapılabilmesi için yapı çok iyi tanınmalıdır. Bu nedenle öncelikle, yapının detaylı rölövesi alınıp, iskelet yapısı en ince ayrıntılarıyla araştırılmış ve tüm detaylar fotoğraflarla belgelenmiştir. Daha sonra doğa ve insan tarafından yapıya verilen zarar değerlendirilmesi yapılmış; restitüsyon ve restorasyon çalışmaları yapılmıştır. Burada kullanılacak teknikler bilimsel bir yolla araştırılıp, binanın tekrar yaşatılmasında en faydalı ve doğru yöntemin seçilmesi sağlanmıştır. Ayrıca çevre verileri de araştırılmış, çözümde bu kaynaklardan yararlanılmıştır.

SUMMARY

The main searching area which is including the Kozyatağı and 19 Mayıs quarters is fairly young settlement. Because, the district is taked part in the city in 19. century for the permanent settlement. However, history of the distrct is extending further old days.

In the Ottoman period, this area was a favorite summer residence and promenade which is high level administrators wished for there. To the end of the 19. century, with increasing population from Kızıltoprak to Bostancı, new residences were formed and people came there for living continuous, not just for holiday in the summer. These areas are describing us old tradition, culture and life style of the region people.

The subject of this thesis is the Ferik Hacı Hüseyin Pasha Kiosk, one of the remaining summer kiosk at Kozyatağı which is a rather fashionable district.

The Kiosk was built in 1850's. Like most of the kiosks around Kadıköy, the architect who built the kiosk isn't known.

The Ferik Hacı Hüseyin Pasha Kiosk is one of the rare buildings that is trying to stand with other examples on this area. It is valuable document due to shows us its architectural characteristic with interior and exterior decoration. But, in July 8th 1991, it was partially burnt and after fire, it was destroyed too much. Also today, because of factor of both nature and human; corrosions, degenerations and collapses are made up and these negativenesses are going on.

For keeping alive and using again this valuable building, required working should be done and immediately applied. Therefore, in this study, measurements, restitution and restoration proposals are made with all details. Tecniques are searched to find correct and useful solitions. İn addition, surrondings datums are searched and profited from these sources on solution.

The second chapter of the thesis, deals with the development and importance of Kozyatağı in İstanbul. İn this title, geographical, physical and historical formation, social and economic condition of the residental area are explained. After that, names origin of the Kozyatağı and other regions in Kadıköy are searched. Ottoman house is examined and comparison to be done with Ferik Hacı Hüseyin Pasha Kiosk.

At the and, other kiosks of district are examined and architectural speciality are explained and examples are briefly described.

The third chapter describes Ferik Hacı Hüseyin Pasha Kiosk. First of all, presence architectural, structural and materials properties are examined. The Kiosk which is located on BAYAR STREET, has one basement and two stories. The ground floor is raised 140.5 cm. higher from the earth. There are four rooms, two halls, a batroom with

a toilet, a storage area under the stairs and a corridor. One of the halls is the entrance hall. At the back side of the Kiosk, there is a garage for horse-car. This section has a different entrance from the street side (south - west).
At the upper storey, there are a central hall, a balcony, three rooms, a toilet, a storage area and a terrace. This plan corresponds to the so-colled inner - hall type.

When we examined to the Kiosk, some joints, repairs and degenerations are seen. Their causes are searched and solution methods are given. Also, decoration properties are given in this section.

After that, restitution and restoration works are pointed out.

The restoration proposals and new use of the Kiosk are given in the fourt chapter. Restoration tecnology election and aplication title includes:
- Preparations and urgent protection measures
- Structural consolidation and renovation
- Materials properties and repair

The other part which is new use project is includes:
- Furnishing and new use project
- Infrastructure - water, electric, installation, heating problems and their solutions
- Periodic control and care programme

At the and of the working, in general, base protection approach, renovation tecniques and proposals are explained in this residental area.

İn this manner, with careful workings and experienced staffs, these kiosks which are describing us old tradition, culture and life style of the region people, will saved and will given function them. These houses can function as clubs, restaurants or libraries so on. The Ferik Hacı Hüseyin Pasha Kiosk will also used as a local which is surronding blocks are will benefit it.

1. GİRİŞ

1.1. ÇALIŞMANIN AMACI, KAPSAMI YÖNTEMİ

Çok geniş bir araştırmanın ancak ufak bir bölümünü meydana getiren çalışmamızda, başlıca amaç, bölgemiz tarihinin en güzel dönemini dile getiren, estetik bir değer taşıyan ve bizden sonraki kuşaklara devredebileceğimiz en kıymetli mirası koruyabilmek için payımıza düşeni yapmak ve herbiri ayrı bir kıymet ifade eden ahşap konutlardan hiç değilse birini saptamak ve restorasyon çalışmasını yapmaktır.

Türklerde ev kültürü çok eski geleneklere dayanmaktadır. İstanbul'un alınması ile başlıyan imar çalışmaları ile kısa sürede Türkleşen şehir, yüzyıllar boyunca geçirdiği çeşitli yangın ve depremler ile çehresini değiştirmesine rağmen kendine özgü konut geleneğini devam ettirmiştir. Bu gelenek zaman zaman aldığı etkilerle değişmiş, devirden devire üsluplara uyarak gelişmiş, fakat hiçbir zaman başlangıçtan beri koruduğu bazı ana özelliklerini kaybetmemiştir.

XVI. yy.'dan bugüne kadar birçok tüzük ve kanun çıkartılmış ve bu tarihsel mirasımız korunmaya çalışılmışsa da sonuç pek başarılı olamamıştır. Uzun süre yangın ve deprem gibi olaylarla ortadan kalkan eski mahalleler, son zamanlarda ekonomik ve sosyal nedenlerle ve insan eliyle ortadan kaldırılmakta ve tekrar yerine getirilmemek üzere tarihe karışmaktadır. Bir patlama şeklinde artan nüfusun sıhhatsiz şekilde yerleştiriminin doğal sonucu olarak ortaya çıkan bu durumdan günümüze kadar gelebilen ahşap evleri hiç değilse bundan sonra kurtarmak için çaba sarfetmeliyiz.

Bu amaçla yola çıkılan çalışmada, bölgemizin sınırlarını kuzeyde Atatürk Caddesi, kuzeybatıda Tüccarbaşı Sokak, doğuda E - 5 çevreyolu, güneyde Kavisli Sokak, güneybatıda Şemsettin Günaltay Caddesi ve güneydoğuda Hilmi Paşa Sokak ile

sınırlayabiliriz. Genel olarak bu sınırlar içinde yeralan köşkler tespit edilmeye çalışılmış ve özellikle bunlardan biri olan Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü üzerinde çalışılmıştır.
19. yy.'da, 1850'li yıllarda yapıldığı tahmin edilen köşk hem mimari özellikleri, hem de iç ve dış dekorasyonu bakımından korunması gereken bir yapıdır.

Bu amaçla öncelikle yapının mevcut durumu saptanıp, analitik rölöve çalışmaları yapılmıştır. Yapıdaki bozulmalar, eklemeler veya yok olmuş bölümler belirlenip, nedenleri araştırılmıştır.

Daha sonra bütün bu çalışmalar ve tarihsel araştırmalar ışığında restitüsyon ve restorasyon önerileri hazırlanmış ve hem strüktürel, hem de yapısal olarak nasıl bir çözüme gidileceği saptanmıştır. Ayrıca köşke, bahçesindeki sitenin ve çevredeki diğer insanların yararlanacağı bir lokal olarak işlev verilmesi düşünülmüştür. Böylece hayata geçirilen yapının hem bir işlevle yaşatılması, hem de bakımının sürekli yapılması sağlanacaktır.

Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü'nün yanısıra, çalışma sınırları içine giren diğer köşkler de tespit edilmeye çalışılmış, fotoğraflarıyla birlikte genel özelliklerinden de bahsedilmiştir.

2.İSTANBUL KENTİ İÇİNDE KOZYATAĞI SEMTİ GELİŞİMİ VE ÖNEMİ

2.1. BÖLGENİN FİZİKSEL OLUŞUM SÜRECİ - COĞRAFYASI

Marmara sahilleri boyunca Haydarpaşa'dan Bostancı'ya dek Kuzeybatı-Güneydoğu doğrultusunda uzunca bir sahil şeridine sahip olan Kadıköy'de kıyı şeridi ve bu kıyı şeridine paralel uzanan ana ulaşım güzergahı yerleşme yapısını belirler. Daha gerideki AnkaraYolu(E-5)ise yerleşmeyi bir anlamda sınırlar.Aslında Ankara Yolu'nun kuzeyinde yer alan Küçükbakkalköy ve İçerenköy gibi yerleşmeler idari ve ekonomik bakımdam Kadıköy'ün bir parçasını oluştururlar.

Kadıköy'deki yerleşmenin kökenini oluşturan ilk tarihsel çekirdek, Haydarpaşa Koyu çevresi ile Moda Burnu'nun bulunduğu yerdedir.(Harita 2.1) İlçeye adını veren yerleşme merkezi ise kabaca kuzey ve kuzeydoğuda demiryolu ,doğuda Kurbağlıdere ve Kalamış Koyu, batıda Marmara Denizi ve Haydarpaşa Koyu'nun sınırladığı bir alandır.

Karadeniz ve Marmara çevresinde son buzul çağı ile,M.Ö.6000 arasına ait oldukça fazla iskan izlerine rastlanmış olmasına karşın Boğaziçi çevresinde herhangi bir iz görülmemektedir. Bunun nedeni bu dönemde deniz yüzeyi ve topografyasının bugünkünden farklı olmasıdır. İstanbul ve çevresinin günümüzdeki doğal görünümü ve kıyı çizgisi M.Ö.5500 yıllarında tamamlanmış,çevredeki vadi ağızlarında koylar meydana gelmiş, Kurbağalıdere'nin ağzında da Kalamış koyu oluşmuştur. M.Ö.3000'lerde ise deniz yüzeyi bugünkünden 3 ile 5m.daha yükseğe ulaşır.(İstanbul Ansiklopedisi,C.4:329)

Kadıköy'ü oluşturan 28 mahalle ;Acıbadem,Atatürk,Barbaros,Bostancı,Caferağa, Caddebostan, Dumlupınar ,Eğitim, Erenköy, Fenerbahçe, Feneryolu, Fikirtepe, Göztepe, Hasanpaşa, İçerenköy, İnönü, Kayışdağı,Koşuyolu,Kozyatağı,19

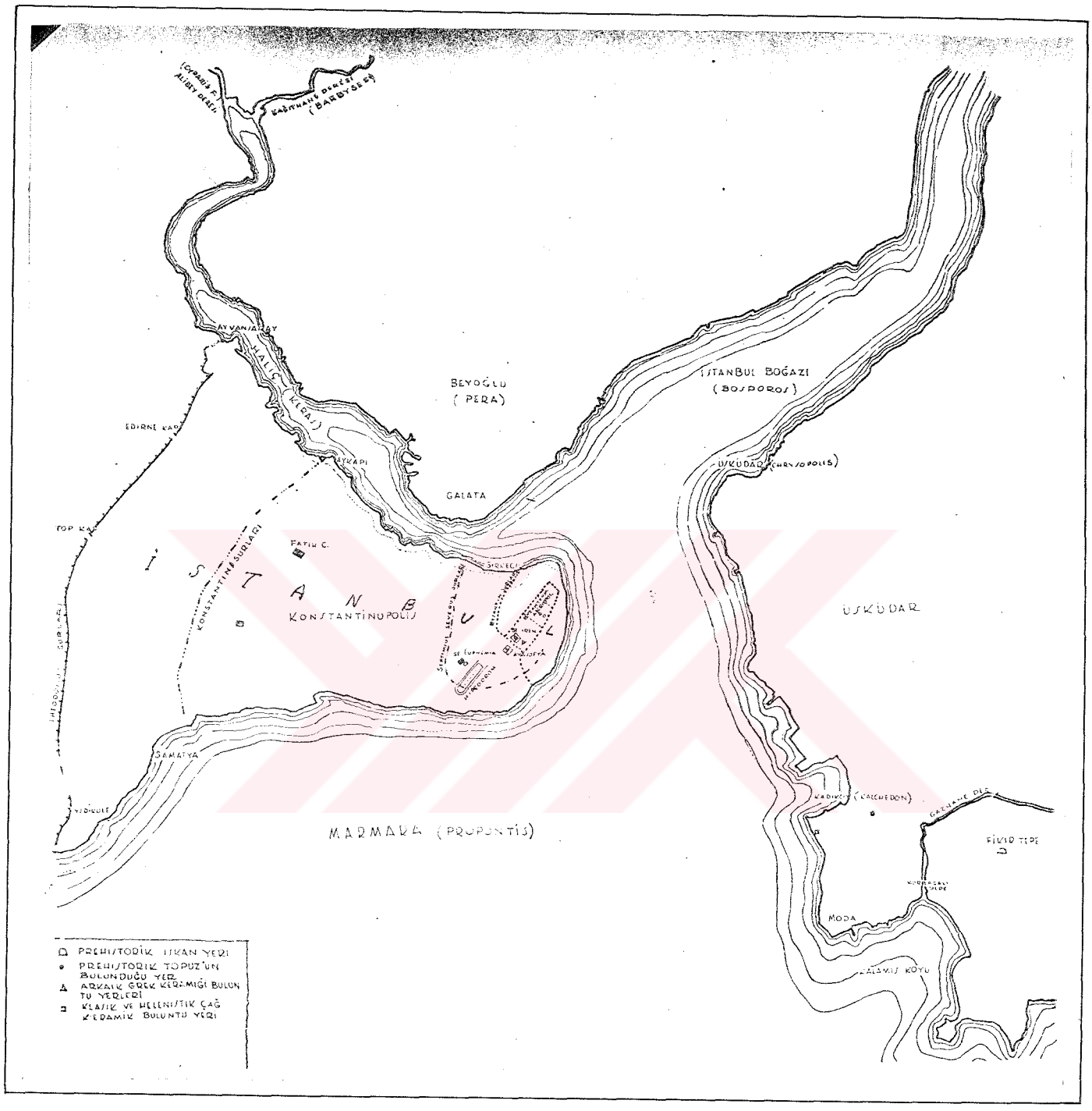
BEYOĞLU
(PERA)
İSTANBUL BOĞAZI
(BOSPOROS)
GALATA
ÜSKÜDAR
(CHRYSOPOLIS)
ÜSKÜDAR
İSTANBUL
KONSTANTİNOPOLİS
KONSTANTİN SURLARI
Fatih C.
SARAYBURNU
SAMATYA
MARMARA (PROPONTİS)
KADIKÖY
(KALKEDON)
FİKİR TEPE
MODA
KALAMIŞ KÖYÜ
PREHİSTORİK İSKAN YERİ
PREHİSTORİK TOPUZ'UN BULUNDUĞU YER
ARKAİK GREK KERAMİĞİ BULUNTU YERLERİ
KLASİK VE HELENİSTİK ÇAĞ KERAMİK BULUNTU YERİ

Harita 2.1

Mayıs,Küçükbakkalköy, Merdivenköy, Osman Ağa, Rasim Paşa, Sahrayıcedit, Suadiye,Yenisahra ve Zühtü Paşa mahalleleridir.
İlçe sınırları içinde Kayışdağı (438m) ve Göztepe (235m) gibi önemli yükseltiler vardır. Göztepe kuzeybatı-güneydoğu yönlerinde sırt ve yamaçlarla son bulan bir yayla üzerinde kurulmuştur.(Tüfekçioğlu,1953:1) Fikirtepe,Acıbadem,Altıyol,Küçük Moda(Cevizlik) ve Koşuyolu öbür önemli tepe noktalarıdır.

Haydarpaşa ve Kalamış koyları ile Moda ve Fenerbahçe burunlarının bulunduğu bir kıyı çizgisi vardır.Fazla girintili çıkıntılı olmayan sahil şeridi son yıllarda yapılan dolgularla doğal özelliğini önemli ölçüde yitirmiştir.Halen doğal görünümünü koruyan kıyılara Fenerbahçe Burnu'nda çok sınırlı olarak rastlanabilir.(İstanbul Ansiklopedisi,C.4:341)

Kadıköy'ün başlıca akarsuları Kuşdili Deresi(Kurbağalıdere),Çamaşırcı Deresi(Bostancı Deresi),Turşucu Deresi ve Seyit Ahmet Deresi'dir.

İlçe sınırları içindeki Bahariye,Mühürdar,Moda,Göztepe,Erenköy ve Bostancı'da 1950'lere kadar zenginlerin oturduğu bahçeli köşkler çoğunluktaydı.Cumhuriyet'in ilk yıllarında Erenköy nüfuzlu ve zengin kesimin,bir de köklü Levanten ailelerinin oturduğu sayfiye yeri kimliğini korumuştur.Kadıköy'den Bostancı'ya kadar bölge bağ ve bostanlarla kaplıydı.(İstanbul Ansiklopedisi,C.3:178)

Erenköy'e sınır olan Kozyatağı,Kadıköy'ün Marmara sahillerinin iç kısımlarında,son dönemlere kadar çoğunlukla tarımsal amaçla kullanılan ve yararlanılan bir kırsal alan olarak varolmuştur. Son yıllarda görülen yapı yoğunluğundaki hızlı artıştan önce, havasının temizliği ile tanınan Kozyatağı,civardaki Erenköy olan kırsal yerleşmeler gibi bağ,bahçe ve bostanlarla kaplı bir tarım arazisi olarak varlığını sürdürmüştür. (İstanbul Ansiklopedisi, C.5:80)

Kadıköy ilçesi içinde,en doğudaki ucunda olan Bostancı,doğu batı arasındaki anayolun üstünde bulunuyordu.Kadıköy'üne biri kıyıya yakın (Bağdat Caddesi),ötekiler daha içeriden geçen (Kayışdağı Caddesi ve Ankara Yolu) yollarla bağlanır.Burası yakın zamanlara kadar geniş yer kaplayan ,şimdi hemen hemen hepsi yerini konutlara bırakan bostanlarla kaplıydı.(Meydan Larousse,C.3:328) Bostancı'da Osmanlı dönemi boyunca önemli bir gelişme olmamıştır.Anayol üzerinde kurulan bazı hayır tesisleri dışında birşey yapılmamış ve kuzey kısımda sebze yetiştirilen bostanlardan başka bir yerleşme olmamıştır.(İstanbul Ansiklopedisi,C.2:300)

19.yy'ın ikinci yarısından itibaren hat boylarında yeni yerleşmeler belirir ve Kızıltoprak'tan Bostancı'ya kadar geniş araziler içinde köşkler inşa edilmiştir. Fakat bu zamanda bile,Kozyatağı,oldukça içerlerde kalması ve demiryoluna uzak olması nedeniyle tarım arazisi ve çayırlık özelliğini büyük ölçüde korumuştur.19.yy sonlarında,Erenköy-Bağbaşı yolu ile Şakacı Sokağı'nın Şemseddin Günaltay Caddesi ile birleştiği noktada basit bir çarşı ve küçük bir yerleşme oluşmuştur.(Resim 2.1) 19yy'ın ikinci yarısında, Göztepe ve Erenköy kadar olmasa da, Kozyatağı'nda da tek tük köşkler inşa edilmiş ve dönemin önde gelen yöneticileri yöreye yerleşmiştir.(İstanbul Ansiklopedisi,C.5:81)

1906'da Kozyatağı 150 hektar genişlikte ayrı bir mahalle olmuştur.1970'li yıllara kadar geniş çaplı bir yapılaşma görülmemiştir.1973'teki Boğaziçi Köprüsü ve çevreyolunun hizmete girmesi ve 1972 tarihli Erenköy-Bostancı Bölgeleme İmar Planı ile yapı yoğunluklarının arttırılması sonucu.Kozyatağı bölgesi de Göztepe ve Sahrayıcedit gibi semtlerle birlikte yoğun bir yapılaşma görmüştür.Son yıllarda Kozyatağı'nda toplukonut siteleri ve apartmanlardan oluşan çok katlı ve yoğun bir yapılaşma deseni ortaya çıkmıştır 1989'daki Kozyatağı Kavşağı ve çevreyolu bağlantısı ile bölge büyük bir ulaşım kolaylığına kavuşmuştur ve özellikle ofis ve ticari kullanımlar için cazip bir merkez olmuştur.Günümüzde konut ağırlıklı bir yerleşme olmasına karşın,Kozyatağı ticari kullanımlar içinde yeni bir gelişme merkezi haline gelmektedir.

Resim 2.1. Erenköy-Bağbaşı yolu ile Şakacı Sokağı'nın Şemsettin Günaltay Caddesi ile Birleştiği Nokta

2.2. BÖLGENİN TARİHSEL OLUŞUM SÜRECİ

Ana araştırma bölgem olan Kozyatağı Mahallesi ve 19 Mayıs Mahallesi' nide içine alan Kadıköy ilçesi geniş anlamda kuzeyde Ankara yolu, güneyde Marmara denizi, sahil boyunda ise Haydarpaşa Koyu ile Bostancı arasında kalan bir alan içinde sınırlanabilir.

Bölge, ancak 19. yy.' da sürekli iskan sahası olarak kentle bütünleştiğinden, İstanbul' un diğer bölgelerine göre şehir tarihi içinde oldukça genç bir yerleşme olarak düşünülebilir. Fakat bölgenin geçmişi çok daha eskilere uzanmaktadır.

2.2.1. BİZANS DÖNEMİ

Antik adı Halkedon (Khale hedon) olan Kadıköy paleolitik çağdan (eski taş devri) günümüze kadar devamlı iskan görmüştür. İstanbul çevresinde bilinen en eski bulgular paleolojik devrin çeşitli evrelerine ait olan buzul çağlarında ortaya çıkmıştır. Karadeniz ve Marmara çevresinde son buzul çağı ile M.Ö. 6000 arasına ait yoğun iskan izlerine rastlanmış, fakat Boğaziçi bölgesinde herhangi bir iz görülmemiştir. Bunun nedeni bu dönemde deniz yüzeyi ve topografyanın bugünkünden farklı olmasıyla açıklanabilir.

İstanbul ve çevresinin günümüzdeki doğal görünümü M.Ö. 5500 yıllarında oluşmuş ve vadi ağızlarında koylar meydana gelmiş, Kurbağalıdere' nin ağzında ise Kalamış koyu olmuştur. (Harita 2.2) M.Ö. 3000 yıllarında deniz yüzeyi bugünkünden 3-5m. daha yukarıdaydı. Kıyılardaki tabi limanları tabiat şartlarına karşı koyabilen oturmaya elverişli çukur alanları ve verimli toprakları bulunması bölgenin M.Ö. 5000- 3000 arasında iskan alanı olarak seçilmesini sağlamıştır.

Birinci Dünya Savaşı sırasında J. Miliopulos' un Kadıköy ve Pendik civarında yapmış olduğu çalışmalardan yararlanarak daha sonra 1939 senesinde Kurt Bittel araştırmalar yapmıştır. (Erzen, 1954: 131- 158) ve bu araştırmalar sonucunda Pendik' in güneydoğusunda Eskitaş devrinin Chelleen sahasına ait olan bir iskan yeri bulunmuştur ve denize bakan bir tarlada 1940' da bir el baltası, 1959- 1962 arasında ise bir açık hava

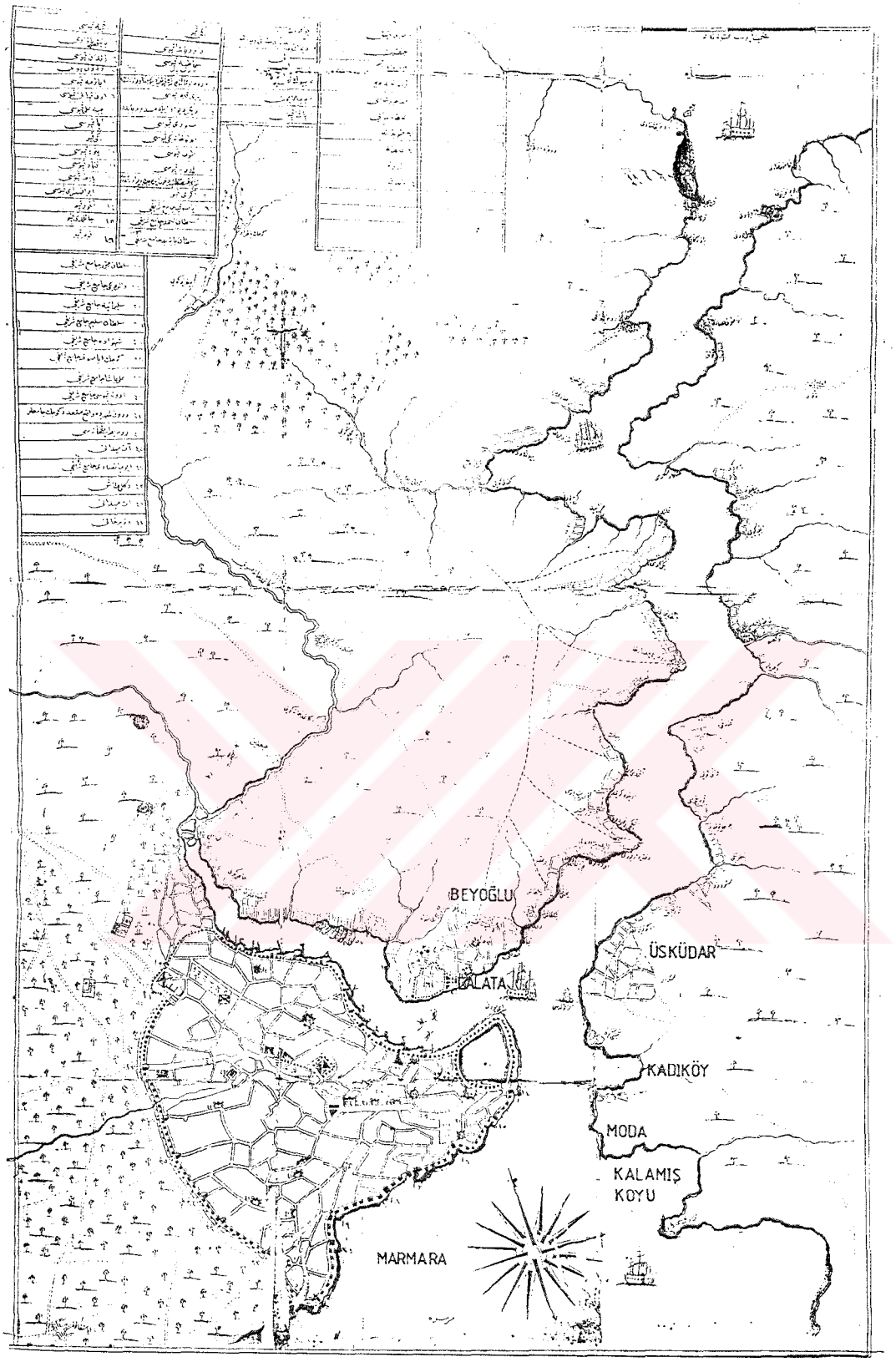

Harita 2.2

konak yeri saptanmıştır. İçerenköy' ün güneyindeki tarlalarda yapılan toprak üstü araştırmalar da prehistorik devre ait keramik parçaları, çakmak taşı aletler, el baltaları bulunmuştur. (Erzen, 1954: 132)

İstanbul çevresinde en önemli tarih öncesine ait belgeler Fikirtepe' de bulunmuştur. (Resim 2.2) Kurbağalıdere' nin Kalamış koyuna döküldüğü vadide Murat Efendi köşkü yakınlarında birçok eski kültür kalıntılarına rastlanmıştır. Burası en eski çanak çömlekçi neolitik kültürü olarak adlandırılmaktadır. Bu bulunan keramik parçaları şekil ve teyzinat bakımından diğer bölgelerdekilerine benzemediği için tam bir tarihleme yapılamamakta, fakat I- Troya (Truva I)' dan daha eskiye tarihlendiği ve M.Ö. 4000' dan 3000' e geçiş evresi olduğu sanılmaktadır. (İstanbul Ansiklopedisi, C.4: 329)

M.Ö. 1000 yıllarında Fenikeliler tarafından Fikirtepe' de Harhadon adıyla anılan bir ticaret kolonisi oluşturulduğu biliniyor. Fikirtepe' de bulunan birçok deniz kabuğu bu yerleşmeye ait halkın liman egemenliğinide elinde bulunduğunu göstermektedir. Daha sonra Moda Burnu ile Yoğurtçu arasında Halkedon (Bakır Ülkesi) ismiyle bir yerleşme daha oluşmuş ve kısa sürede Gebze' ye kadar uzanan bir devlet merkezi haline gelmiştir.

M.Ö. 635' de Megara' lı kolonistler çifte limana sahip bir yarımada üzerinde bulunan Khalchedon'a gelerek bir koloni kurmuşlardır. (İstanbul 11 Yıllığı, 1967: 73) . M.Ö. VI. yy.' da da Pers kralı Darius I' e isyan eden kumandanlarından Otanes Kadıköy' ü zaptedmiştir.

Daha sonra Bizans ve Makedonyalılar' ın saldırılarına uğrayan Kadıköy, önce Bitinya devletine (M.Ö. 133), sonra da, Bergama krallığına bağlanmış ve nihayet M.Ö. 74' de Roma hakimiyetine girmiştir. Bizantion' un İmparator Septimus Severus ve Constantinus tarafından M.S. 2. ve 4. yüzyıllarda büyük ölçüde yeniden imar ve inşa edilmesine karşın Halkedon önemi gittikçe azalan bir yerleşme olarak varlığını sürdürür. Ancak M.S. 258' de Got ve İskit akınları ve savaşlardan Halkedon' da etkilenir.

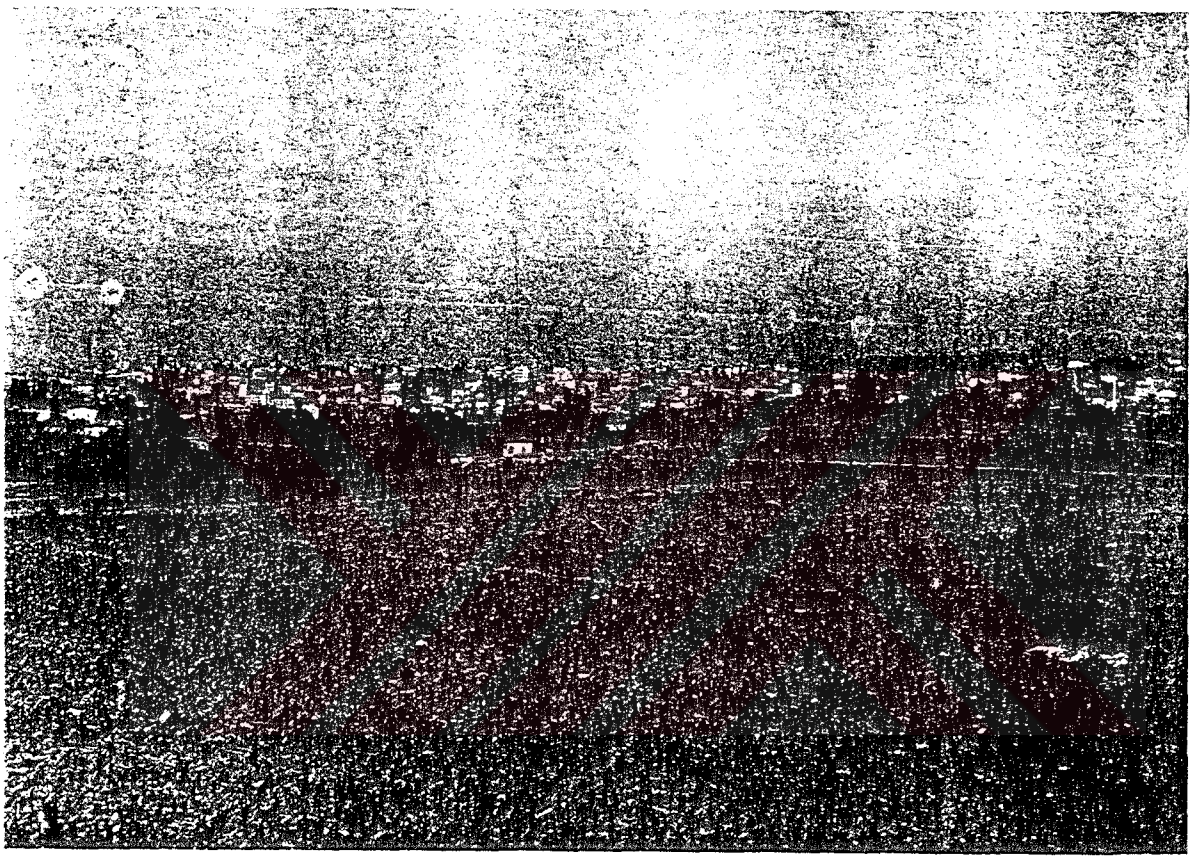

Resim 2.2 Fikirtepe Prehistorik İskan Sahasının Genel Görünüşü

M.S. 4. yy. başında Halkedon Roma iktidar mücadelelerine sahne olur ve 17 Eylül 324' te Halkedon yakınlarında Üsküdar ile Kadıköy arasındaki bir deniz ve kara savaşında Constantinus, Licinius' u yenilgiye uğratarak Sezar olarak Bizantion' a girer (İstanbul Ansiklopedisi, C.4: 330) ve başkenti Roma' dan Marmara kıyılarına taşır. Bir söylentiye göre Constantinus başkent olarak önce Bizantion' u değil Halkedon' u seçer. Ancak şehrin imarı sırasında iki kartal gelerek inşaat halatlarını işçilerin elinden kapıp Bizantion' a taşıyınca başkentin Bizantion' da kurulmasına karar verilir. Böylece Halkedon' da yavaş yavaş bir çöküş sürecine girer.

İmparator Valens şehir surlarını yıktırarak taşlarıyla Bozdoğan kemerini yaptırmıştı. Bu sırada I. Theodosius' da Halkedon' daki çeşitli tapınakların, taşlarını başkentteki inşaatlarda kullanılmak üzere yıkar. (Melling, 1969: 51- 55)

Halkedon V. yy' da dini tartışmalara sahne olur ve 451' de piskoposluk merkezi olur ve Ayia Eufemia Kilisesi'nde 4. Evrensel konsil toplanır.

Daha sonraki yüzyıllarda Halkedon bir çok saldırılara uğrar. 616' da Sasaniler, 668' de Emeviler , 718' de ise Abbasiler tarafından kuşatılır. (İstanbul Ansiklopedisi, C.4: 331)

Bizans devrinde çok gelişen Kadıköy' de, Skutarion ((Üsküdar)' da, Hieria'da (Fenerbahçe), Rufinyanes (Caddebostan)' da,Brias (Maltepe civarı)'da birer saray ile Poleatikon (Bostancı)'da Anadolu seferinden dönen imparatorların karaya çıkmaları için küçük birer liman ve iskele ile bazı binalar vardı. Ayrıca Samandıra ve Mecidiyeköy' de av köşkleri vardı. (Şahsuaroğlu, 1969: 11- 16)

2.2.2. OSMANLI DÖNEMİ

1080' de Selçuklu topraklarına katılan Halkedon 1097 ve 1203' de Haçlı ordularının saldırılarına uğramıştı. Daha sonra Osmanlı akınlarına uğramış ve Mayıs 1331' de Orhan Gazi ile III. Andronikos arasında Maltepe yakınlarındaki savaştan sonra Osmanlı

ilerlemesi hız kazanmıştı. 1352- 1353' te de büyük ölçüde Osmanlı denetimine girmişti. bu sürede Gözcü Baba, Eren Baba, Kartal Baba, Sarı Gazi gibi savaşçı din adamları ve öğrencileri başta Göztepe, Merdivenköy olmak üzere kurulan tekkelere yerleştirilirler. Böylece hem toplumsal ve kültürel bir taban yaratma uğraşısı sağlanır, hem de Bizans' a karşı gözcü vazifesi görürlerdi.

1402 Ankara Savaşı yenilgisinden sonra Gelibolu Antlaşması ile Gebze' ye kadar olan Anadolu toprakları Bizans' a verildi. Bir müddet sonra Timurtaşoğlu Umur Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu bölgeyi yeniden Osmanlı topraklarına kattı.

Bizans devrinden önce çok bakımlı ve nüfusu fazla olan Kadıköy fetih sırasında uğradığı istilalar sebebiyle çok harap olmuştu (Kömürciyan,1952:30-31). II.Mehmet (Fatih)'in İstanbul'u fethi sırasında Kadıköy, bugünkü çarşı civarında toplanmış köy görünümlü bir kasaba durumundaydı ve hane sayısı birkaç yüzle sınırlıydı. XVII. yy.' da İstanbul' a gelen ve Kadıköy' ü de gören Grelot, çoğu Rum balıkçısı olan 100- 120 fakir ailenin oturduğunu söyler (Grelot,1680:45-46) (Harita 2.3). Aynı fikri destekleyen Evliya Çelebi ise bir mahalle Müslüman, 7 mahalle Rum' un oturduğunu anlatır. Ayrıca altıyüz bağı deniz kenarında yeldeğirmenleri olduğunu söyler.(Evliya Çelebi Seyahatnamesi, C. II: 145)

Haydarpaşa' da Constantius' a ait bir sarayın varlığı kesin değildir. Ancak Ortaçağ' da Halkedon çevresinin Bizans imparatorları ve yöneticilerinin rağbet ettikleri şarap, meyve ve sebzeleriyle ünlü; bağı bahçe ve bostonlarla kaplı bir sayfiye yeri olduğu bilinmektedir. Fenerbahçe çevresi bu dönemde gözde bir sayfiye yeri olmuştur.
İleriye doğru önemli bir yapı grubu Caddebostan' da görülür. Burası muhtemelen Arkadios' un bakanlarından Rufinos' un daha sonra imparator sarayına dönüştürülecek olan yazlık köşkünün bulunduğu yerdi ve bu nedenle Rufinian' de olarak söyleniyordu. Aziz Piyer ve Paul' e adanmış bir kilise, Aziz Hypace, Aziz Mihail ve bir Latin manastırı ile bir iskele çevredeki önemli yapılardır. Semavi Eyice' nin ifadesine göre

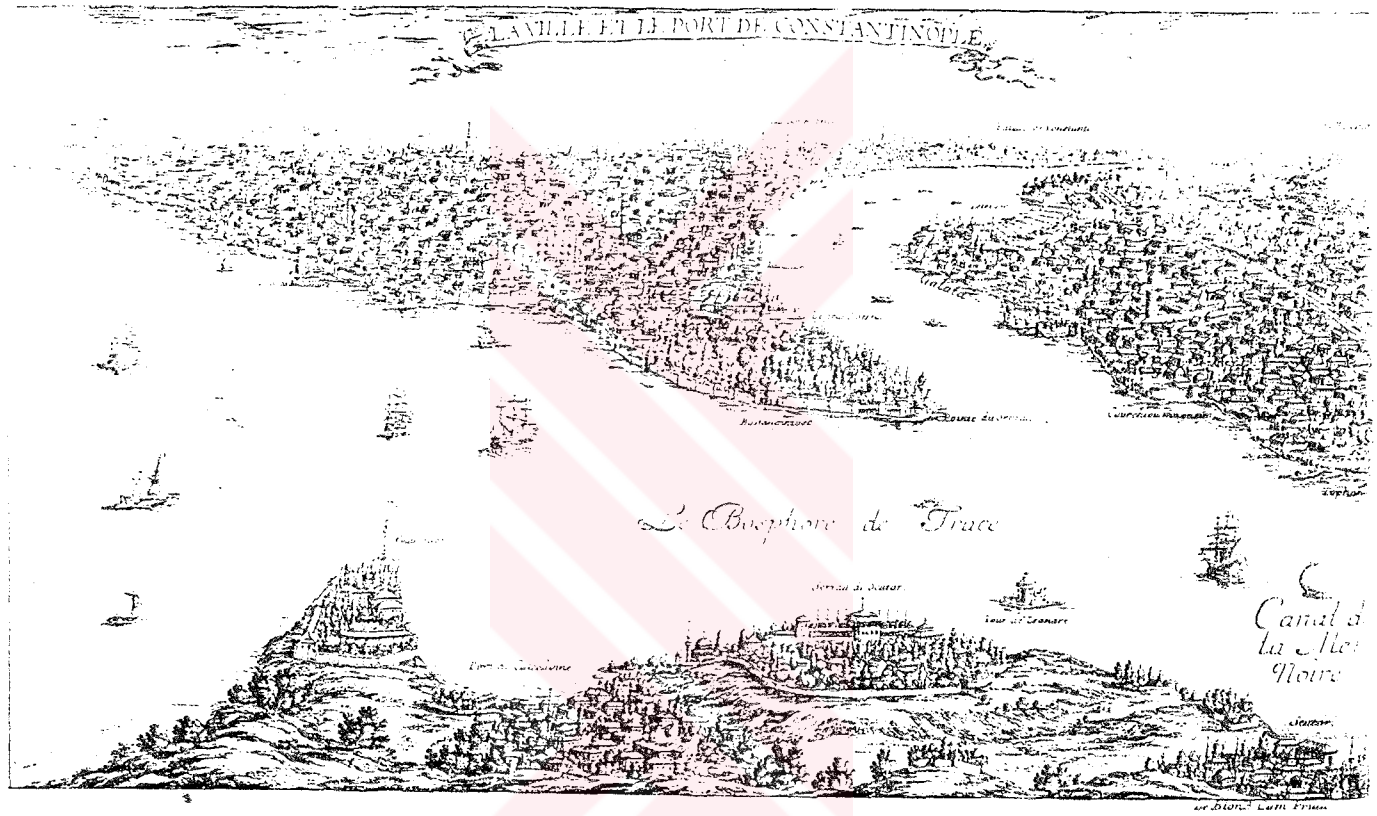

Harita 2.3 İstanbul Kent ve Liman. Grelot. 1680

1940' lı yıllarda Şaşkınbakkal' da denize doğru inen dik sokaklardan birinin deniz tarafında bir inşaat kazısı sırasında yapı temellerine rastlanır. (İstanbul Ansiklopedisi C.4: 331)

Daha doğuda bulunan Bostancı ve Maltepe' de önemli yerlerdendir. Bostancı şehir valisinin, imparatoru Anadolu' daki seferlerden dönüşte karşıladığı yerdir. Maltepe' ye doğru olan sahada yer alan en önemli yapı, günümüze ancak temelleri ulaşabilmiş olan Brias sarayıdır. 9. yy.' da inşa edilen Aziz Ignatios' un adını taşıyan bir manastır ve bir liman burada dikkat çeken diğer yapılardır.

Osmanlı döneminde Kadıköy çevresi Roma ve Bizans dönemindeki gibi, üst düzey yöneticilerinin rağbet ettiği gözde bir sayfiye ve mesire yeridir. Haydarpaşa Çayırı, Paşa Çayırı, Kuşdili Çayırı, Yoğurtçu Çayırı, Moda Çayırı, Fenerbahçe, Uzun Çayır önde gelen mesire yerleridir. Uzunçayır ismi Gazhane' den Göztepe' ye kadar birçok sokak ve yola verilmiş ve Kurbağalıdere Caddesi, Kurbağalıdere- Uzunçayır yolu adını almıştır. Caddenin solundaki Ermeni ve Musevi mezarlıklarının bulunduğu yerden Ankara asfaltına çıkarken solda asfalta paralel yolun ve Göztepe'de Kayışdağı Caddesi' nden Merdivenköyü' ne uzanan bir başka yolun isimleri Uzunçayır Yolu' dur. Bu isimler eski Uzunçayır' ın. Kurbağalıdere Caddesi' nden Eminbey Köprüsü' ne kadar dereye paralel uzanan gerçekten uzun bir alanı kapladığını gösteriyor. Sağda derenin arkasında Fikirtepe sırtları, solda Acıbadem, Küçük Çamlıca ve Libade' den inen yamaçlar ve günümüzde Otosan fabrikasının kurulduğu saha vardır. Eski Uzunçayır' ın sağı solu bostanlarla kaplı bulunuyordu. Bu sınırlar içinde Çayır, Kadıköy' ün büyük ama uzak bir gezinti ve avlanma yeri sayılıdır. (Giz,1988: 68- 69)
Haydarpaşa, Kuşdili Çayırları ve Uzunçayır aynı zamanda saray ve devlet büyüklerinin atları için ve ordu atları içinde otlak vazifesini görmekteydi.

Daha içerlerde Erenköy, Kozyatağı, Bostancı taraflarında ise bağı bahçe tarımıyla geçinen ve önemli Türk nüfusa sahip köyler yer almaktaydı. Kızıltoprak' tan Bostancı'

ya kadar olan saha İstanbul' un meyve sebze ihtiyacının bir kısmını karşılardı. 1776 tarihli Kauffer haritasında ve 1734 tarihli Dimitrie Cantemir haritasında buradaki boş araziler görülmektedir. (İstanbul Ansiklopedisi, C. 5: 81) (Harita 2.4)

18. yy.' da o zamana kadar Türklerin ve Rumların yaşadığı Kadıköy' e Ermenilerinde yerleşmeye başladığı görülür. Muhtemelen ilk Ermeni Kilisesi 1720'de bugünkü Surp Takavor kilisesinin yerinde yapılmış olmalıdır.

19. yy.' ın ortasında Kadıköy dört mahalleden oluşmaktadır. Bunlar merkezdeki Osman ağa, Kızıltoprak tarafında Tuğlacı, Moda' da Cafer Ağa ve Koşuyolu ve Selimiye' ye ilaveten, Merdivenköy, Erenköy ve Erenköy' den ayrılarak İçerenköy' de mahalle niteliğini kazanır ve mahalle sayısı yediye yükselir.

19. yy.' ın ikinci yarısından itibaren hat boylarında yeni yerleşmeler oluşur ve Kızıltoprak' tan Bostancı' ya kadar geniş araziler içinde köşkler inşa edilmiştir. Kadıköy' ün 19. yy.' ın ikinci yarısından sonra gösterdiği gelişmede şehir içi vapur işletmeciliği ve Haydarpaşa- İzmit demiryolunun açılmasının önemi büyüktür. İstanbul' da 1840' lardan sonra önce Marmara, daha sonra Boğaziçi hatlarında başlıyan düzenli vapur seferleri ile şehrin iç bütünlüğü daha yoğun sağlanırken, şehir çevresinde yer alan ve o zamana kadar şehir yaşantısından soyutlanan Üsküdar, Kadıköy, Adalar ve Boğaziçi köylerinin merkezle ilişkileri artar ve yaz kış oturulan sürekli yerleşmeler haline gelir. Demiryolu ise, 19. yy. kentlerinde görüldüğü gibi, yerleşme önce hat boyunca istasyon çevrelerinde noktasal olarak, daha sonra da yeni oluşan ya da mevcut hat boyu yerleşmelerinin birer semt ve mahallesi haline dönüşmesine neden olmuştur. Ancak bu dönemde bile oldukça içerde kalması ve demiryoluna uzak olması nedeniyle Kozyatağı, tarım arazisi ve çayırlık özelliğini korumuştur. Yine de tek tük köşkler inşa edilmeye başlanmıştır

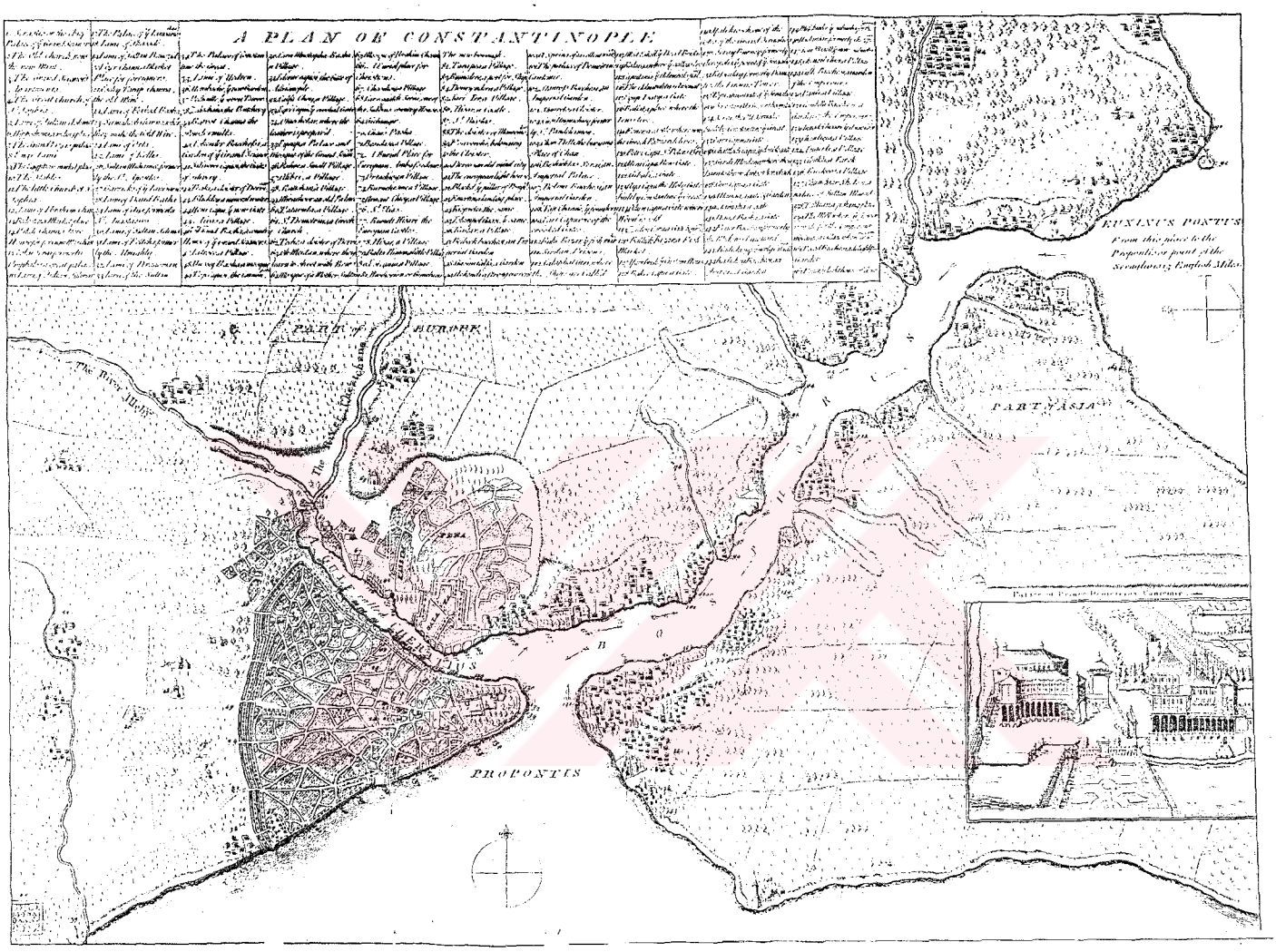

Harita 2.4 İstanbul.Dimitrie Cantemir.1734

Hassa Mirlivasi Seyyid Paşa 1860' ta İçerenköy- Kozyatağı - Sahrayı Cedid Yolu üzerinde, II. Abdülhamid dönemi (1876- 1909) maliye nazırlarından Ahmet Reşit Paşa da 1902' de birer çeşme yaptırmışlardır. (Resim 2.3). 1897 Türk- Yunan Savaşı' nın Dömeke kahramanı Gazi Ethem Paşa' da burada yerleşmiştir, hatta bugün semtte, kendi adını ve Dömeke adını taşıyan iki sokak bulunmaktadır. 19. yy.' ın sonlarında diğer bir kırsal yerleşme Kozyatağı' nın kuzeyinde, Üsküdar- İçerenköy yolu yakınlarında görülür. Daha kuzeyde, Nadir Ağa çiftliği olarak bilinen geniş arazilerin bir bölümünün üzerine daha sonra PTT Hastanesi inşa edilmiştir. (Resim 2.4)

19. yy.' ın sonlarına doğru Moda çevresinde gayrimüslim ve Levantenlerin yerleşme eğilimleri kararlılık kazanırken, Göztepe, Erenköy, Bostancı çevresinde de daha farklı bir yerleşme karakteri belirmeye başlar. Buralarda II. Abdülhamid döneminin (1876-1909) önde gelen devlet görevlilerinin geniş araziler içinde köşkler yaptırdıkları görülür.

1880' li yıllarda Göztepe çevresinde arşını 30 paradan 1000 dönümlük bir arazi satın alan tütün tüccarı Tütüncü Mehmed Efendi, elindeki araziyi 10- 25 dönümlük parsellere ayırarak devlet memuru ve bürokratlara satmaya başlar. Burada bugün kendi ismiyle anılan sokakta Göztepe' nin ilk köşkünü de inşa eder.(Resim 2.5). Bunu diğerleri takip eder. (İstanbul Ansiklopedisi, C. 4: 334)

2.2.3. CUMHURİYET DÖNEMİ

1906' da Kozyatağı 150 hektar genişlikte ayrı bir mahalle haline gelmiştir.Cumhuriyetten sonra 1930' lu yıllarda bahçeler içindeki köşklerin oluşturduğu sayfiye karakteri devam etmekte, köşkler kısmen yaz kış kullanılmaktadır. İstanbul' da Beyaz Rusların tanıttığı plaj, deniz hamamı ve deniz banyosu geleneğinin yerini almış, Kadıköy sahillerinde, Moda, Fenerbahçe, Caddebostan, Suadiye gibi tüm İstanbul' da plajlar oluşmuştur. Deniz kirliliğinin arttığı 1970' li yıllara kadar bu plajlar rağbet görmüş, 1980' li yıllardaki deniz dolgularının yapılmasına kadar varlıklarını

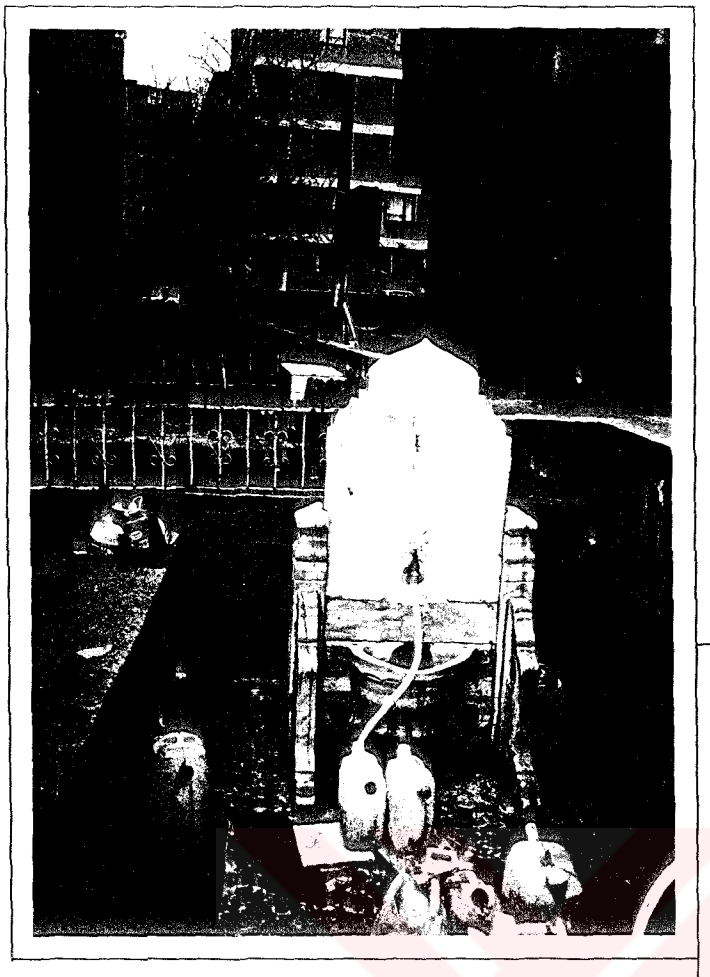

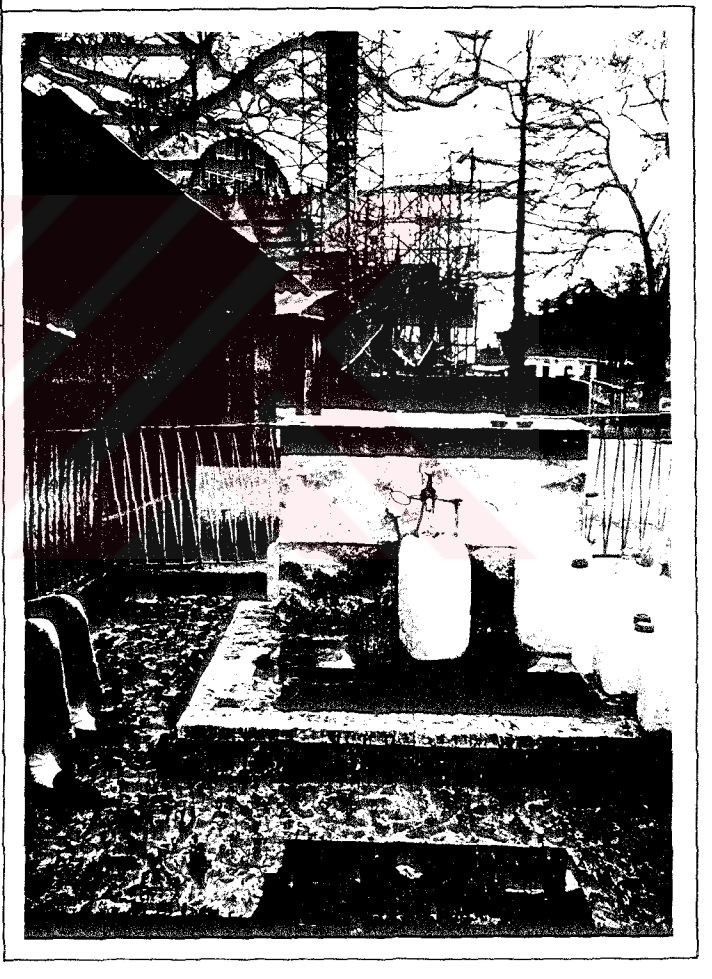

Resim 2.3 İçerenköy - Kozyatağı-Sahrayıcedid yolu (Bayar Caddesi) üzerinde yer alan çeşmeler

Resim 2.5 Tütüncü Mehmet Efendi Caddesi üzerinde yer alan köşkler

sürdürmüşlerdir. Bu dönemde kıyı kesiminde yer alan bağ ve bostanlar köşklerle dolmuştur.

1940' larda başlayan ve 1960' ların ortalarına kadar devam eden banliyölerdeki ahşap köşklerin yıkılarak yerlerine betonarme villaların yapıldığı bir süreç oluşmuştur. 1938-1949 arasında Vali ve Belediye Başkanı Dr. Lütfi Kırdar' ın oluşturduğu imar çalışmalarında Kadıköy projeleri İstanbul yakasına göre daha sınırlıydı. Kadıköy-Üsküdar yolu üzerinde Haydarpaşa demiryoluna rastlayan kısmına köprü yapılması, Bağdat Caddesi' nin Kartal' a kadar asfaltlanması, Kadıköy Halkevinin inşaası yapılmıştır. 1887' de kurulan Üsküdar- Kadıköy ve Havalisi su şirketi, 1937' de Sular İdaresi' ne devredilmiştir. Kozyatağı' na bir su deposu inşa edilmiştir.

1950' li yıllarda Bağdat Caddesi yerine şehirlerarası trafik için açılan Ankara yolu yerleşmeyi iç kısımlara; Merdivenköy, Göztepe, Erenköy, İçerenköy gibi yerleşmelere taşımış ve yapılaşma, demiryolu çizgisinden koparak Ankara yolu çevresindeki boşluk ve çayırlara doğru kaymıştır. 1960' lı yıllarda Kadıköy' ün özgün karakterini oluşturan müstakil ve bahçeli yapılaşma türü değişmeye başlamıştır. (İstanbul Ansiklopedisi, C. 4: 336) (Pafta no: RLV. 01).

Yeni idari düzenlemelere bağlı olarak Kadıköy çevresinde de bazı yeni mahalleler kurulmaya başlamıştır.

1965 Kat Mülkiyeti kanunu ile az yoğunluklu yerleşmenin yerini çok yoğun apartmanlara bıraktığı bir süreç başlamış olur. Ayrıca 1955 İstanbul Sanayi Bölgeleri ve 1966 Sanayi Sahaları Planı ile Maltepe, Kartal, Pendik, Tuzla kesiminin sanayiye açılması ile buralarda çalışanların Kadıköy çevresinde yerleşmesi ile nüfus ve konut talebi artmış ve 1972 tarihli 1/ 5000 ölçekli Bostancı- Erenköy bölgeleme İmar planı ile yapı yoğunluğu (1.8- emsal) olarak arttırılmıştır. Buna ek olarak Boğaziçi Köprüsü ve çevre yolunun açılması ile bölge daha cazip bir hale gelmiştir. Böylece bölgede

günümüze kadar gelen bir yık- yap süreci başlatılarak az katlı, müstakil bahçeli evlerden oluşan özgün yerleşim dokusu yok edilmiştir.

1980' li yıllarda Türkiye' de hemen bütün metropoliten merkezlerde gözlenen kentsel düzenleme yatırımları Kadıköy' de de kendini göstermiştir. Bunların arasında Dalyan-Bostancı arasında denizin doldurularak kıyı düzenlemesi yapılması ve sahil yolu açılması (1984- 1987) da bulunmaktadır. (İstanbul Ansiklopedisi, C. 4: 338)

1989' da Fatih Sultan Mehmet Köprüsü' nün bağlantısının Kozyatağı' ndan olması ve çevre yolu bağlantısının hizmete girmesiyle bölge ulaşım bakımından büyük bir kolaylığa kavuşmuştur. Bundan sonra da ofis ve ticari kullanımlar için bir yerleşim bölgesi olmaya başlamıştır.

1985' te kabıul edilen 3194 sayılı İmar .kanunu ile bir parselde birden fazla yapı yapılabilmesi mümkün hale gelince az sayıda kalan köşklerin bahçelerinde yeni bir apartmanlaşma başlamıştır. Böylece elde kalabilen köşkler kurtarılmış olsa da, yörenin özgün, mekansal yapısının son izleride yok edilmiştir. Benim üzerinde çalıştığım Ferik Hacı Hüseyin Paşa köşkü bahçeside şu anda aynı durumdadır.
(Resim 2.6)

Hızlı bir büyüme gösteren Kozyatağı daha sonra 19 Mayıs Mahallesi ve Kozyatağı Mahallesi olarak ikiye ayrılmıştır. Ferik Hacı Hüseyin Paşa köşkünü de içine alan 19 mayıs Mahallesi kuzeyde Atatürk Caddesi, kuzey batıda Tüccarbaşı Sokak, doğuda E-5 çevreyolu, güneyde Kavisli Sokak, güneybatıda Şemsettin Günaltay Caddesi ve güneydoğuda Hilmi Paşa Sokak ile sınırlıdır. Çevresinde Sahray- ı Cedid, Kozyatağı, Suadiye, Erenköy ve E-5' in üst tarafı İçerenköy Mahalleleriyle sınır komşusudur.

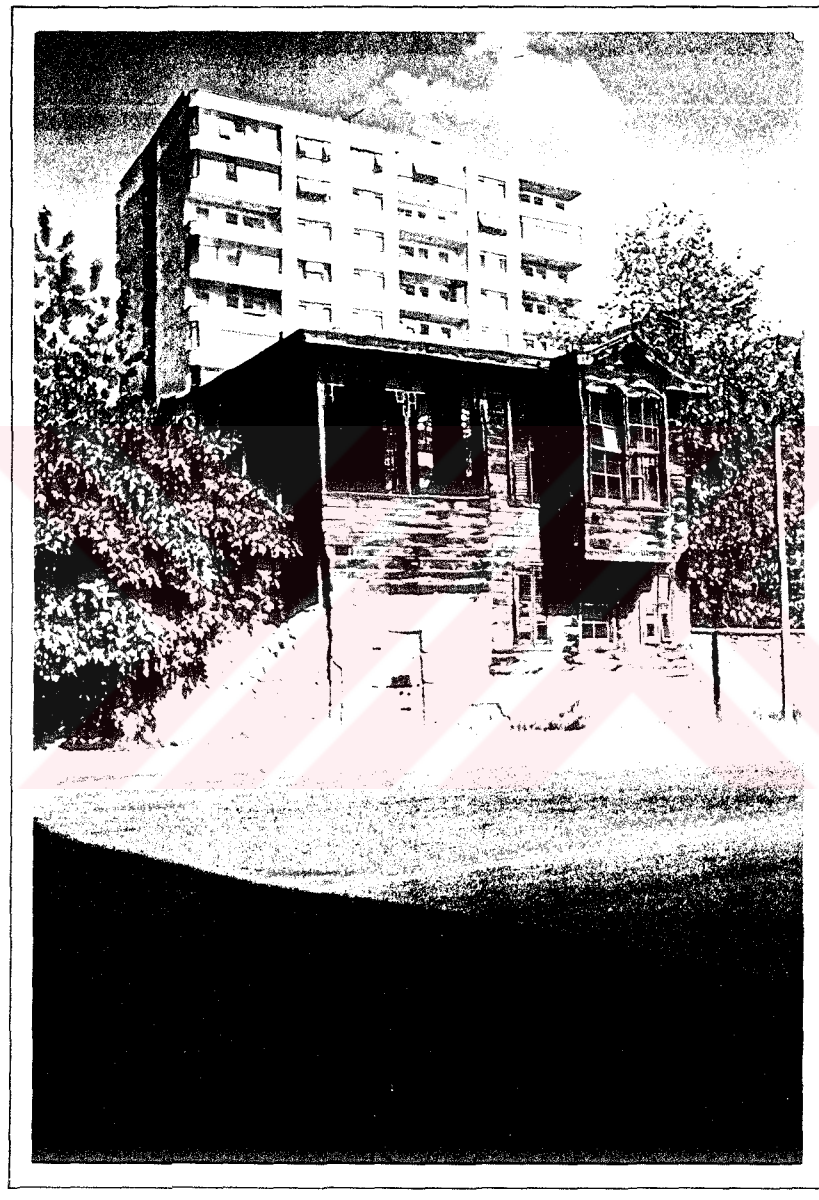

Resim 2.6

Bu hızlı nüfus artışı ve yoğun konut ihtiyacı nedeniyle büyük bir yerleşme yeri haline gelen bölge sayfiye yeri olma özelliğini kaybetmiş ve bölgenin yazlık karakteri kaybolmuştur. Pafta no 1' deki vaziyet planında da eski ve yeni yerleşim arasındaki fark açık bir şekilde görülmektedir.

2.3. BÖLGENİN SOSYAL VE EKONOMİK DURUMU VE DEĞİŞİMİ

Bölgenin tarihsel oluşum sürecinden bahsettiğim bölümünde de görüldüğü gibi bölgenin en eski sakinlerinin Traklar olduğu tespit edilmiştir. Fenikeliler devrinde kıyılarda koloniler kurulmuş, Fikirtepe' de ise tarih öncesine ait önemli belgeleri içeren bir ticaret merkezinin kalıntıları bulunmuştur.(Resim 2.2)

Zaman içinde çeşitli krallıklar tarafından el değiştiren bölge M.Ö. 74' de Roma hakimiyetine girmiştir. 1080' de Selçuklu topraklarına katılan bölge haçlı ordularının saldırılarına uğramıştır. Bir müddet sonra Timurtaşoğlu Umur Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu bölgeyi Osmanlı topraklarına katmıştır.

Bizans devrinde çok bakımlı olan bölge fetih sırasında çok harap olmuştu. Fatih Sultan Mehmet' in İstanbul' u fethi sırasında Kadıköy, çarşı civarında toplanmış birkaç yüz haneden oluşan bir kasaba görünümündeydi ve çoğu Rum olan 100- 120 aile oturuyordu. (Grelot, 1680: 45- 46)

Daha sonraları Osmanlı döneminde Kadıköy çevresi Roma ve Bizans döneminde olduğu gibi, üst düzey yöneticilerinin rağbet ettiği gözde bir sayfiye ve mesire yeri haline gelmiştir. Haydarpaşa Çayırı, Paşa Çayırı, Kuşdili Çayırı, Yoğurtçu Çayırı, Moda Çayırı, Fenerbahçe, Uzunçayır önde gelen mesire yerleridir. Geçmişte çayırlar günümüzün petrol kuyuları gibiydi ve barışta, savaşta başlıca taşıt olan atı besliyordu. Bu sebeple çayırların önemli bir kısmı devletin malıydı ve çayırların yönetim düzenleri, gelenekleri vardı. Çayırlar bu resmi durumlarının dışında halkın gezintiye çıktığı yerler olarak da kullanılırlardı. (Giz, 1988: 61)

Haydarpaşa Çayırı 1. Dünya Savaşı ve mütareke yıllarında otlak olma özelliğini yitirmiş, fakat gezinti olma özelliğini korumuştur. Daha sonra Haydarpaşa Çayırı Devlet Demiryolları tarafından işgal edildikten sonra bütün anıları ile tarihe karıştı.(Resim 2.7)

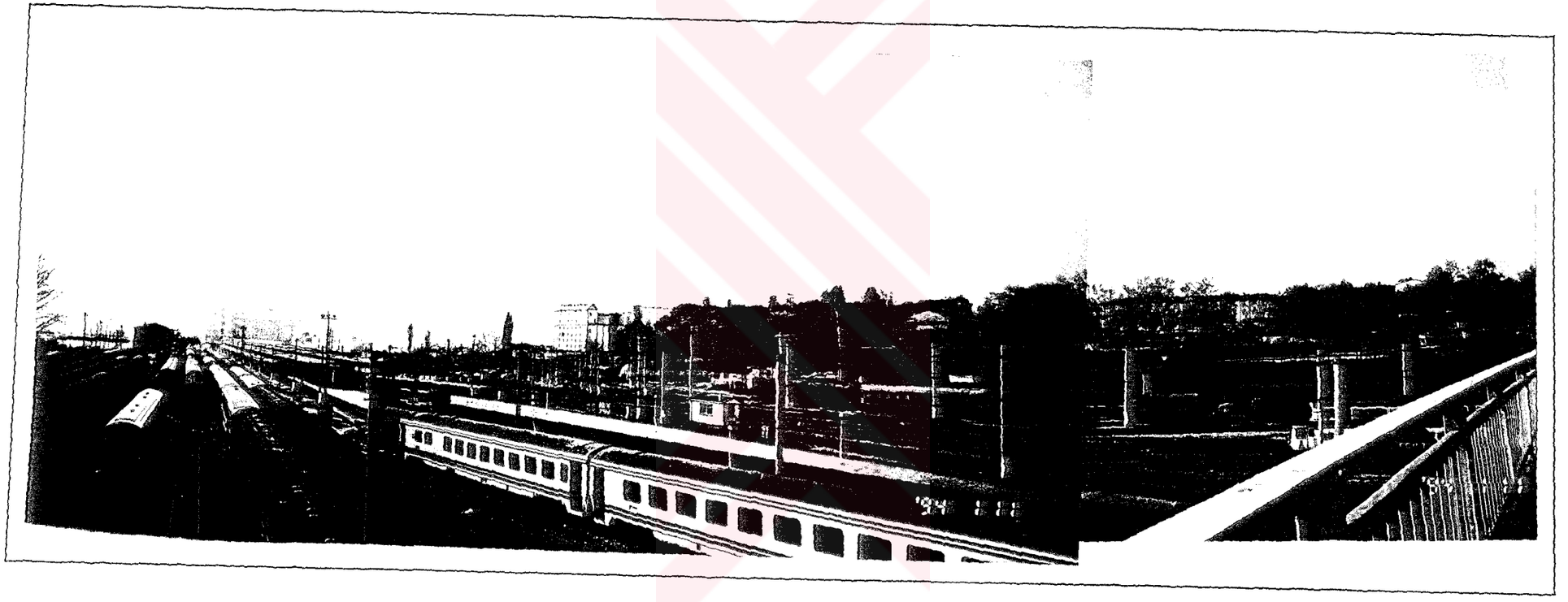

Resim 2.7 Eski Haydarpaşa Çayırı'nın günümüzdeki Devlet Demiryolları tarafından kullanılan bölümü

Paşa Çayırı, Yeldeğirmeni'nde Karakolhane Caddesi ile demiryolu arasında bulunuyorduki, bugün üzerinde yurttaş ve yeşilköy sokakları ile iki ada vardır.

Bugün tramvay müzesi olan eski Kuşdili tiyatro ve sinemasından sonra, Kuşdili Çayırı, Fenerbahçe kulübünün küçük lokaline de tahta köprüye kadar uzanırdı. Çayırın solyanını sınırlayan derenin kıyılarında sırasıyla bir arnavutun kır kahvesi, Hamdi' nin gazinosu, Fenerbahçe Kulübü' nün lokali, tenis kortu ve kayıkhanesi vardı. Hamdi' nin gazinosu Kadıköy' ün bir yakasının kendine göre havası olan sazlı sözlü bir gazinoydu. Bugün Kadıköy' ün yüz karası olan Kuşdili Deresi geçmişte güzel, temiz ve romantikti. Sol kıyısında bahçelievler ve evlerin sandalları bulunurdu. Bugün bir kısım kanallarının akıtıldığı derenin temizlenmesi veya üstünün kapatılması ihtimalleri var. (Giz, 1988: 63- 65) (Resin 2.8)

Moda Çayırı, Moda Burnu' nu oluşturan ve bugün açıkhava kahveleriyle dolu çocuk parkının bulunduğu Büyük Moda denilen kısımda yer alıyordu. Cumhuriyet' e kadar Moda, çoğunlukla gayrimüslimlerin ve levantenlerin oturduğu bir semtti. (Giz, 1988: 66) (Resim 2.9)

Kadıköy' ün en büyük çayıralanı sayılabilecek olan Uzunçayır' ın özelliği bugün Ankara asfaltının geçtiği şehir dışı bir alanı kapsamasıydı. Bu ad Gazhane' den Göztepe' ya kadar birçok sokak ve yola verilmişti. Eski Uzunçayır' ın sağı solu bostanlarla kaplı bulunuyordu. Eski yıllarda bu bölge geceleri tehlikeli sayıldığından, geç vakit gidenler yanlarına silahlarını alırlardı. Bu civardaki Fikirtepe sırtlarıda, bir gezinti yeri olarak halkın ilgisini çekerdi.

1938' de on yedi yaşında tahta geçen Abdülmecid Gülhane Hatt- ı Hümayunu' nu kabul etmiş, böylece Osmanlı padişahlarının yüzyıllardan beri uyguladıkları yönetim şekline son vermiştir. Batı kültürüne ve müziğine ilgi göstermiş, batı dilini, Fransızca' yı ilk konuşabilen padişah olmuştu. Bunların yanında, büyük bir savurganlık içine girmiş,

Resim 2.8 Kuşdili Çayırı'na adını veren Kuşdili Deresi(Kurbağalı Dere) ve çevresi

Resim 2.9 Moda Çayırı'nın günümüzdeki görünümü

böylece imparatorluğun yıkılma sebeplerinden biri olan ;Duyun- u Umumiye devri açılmıştı.

Abdülmecid, kardeşi Abdülaziz için de Kadıköy' de Kurbağlıdere üzerinde bahçeli bir köşk yaptırmıştır. Abdülaziz' in Osmanlı Devleti için yenilik sayılan atları, kayıkları, vapuru bulunuyordu.

1861' de padişah olan Abdülaziz, köşkü veliahtı ve yeğeni olan Murad Efendi' ye (V. Murad) vermişti. Fakat Murad Efendi bu köşkte çok oturmamış ve Fikirtepesi civarında bir köşke yerleşmişti. Memleketin kötü gidişatı ve Girit' deki isyan hareketleri nedeniyle 1876' da tahttan indirilen Abdülaziz' in yerine V. Murad padişah olarak getirilmiştir. Fakat, akılhastası olduğundan yerine geçen II. Abdülhamid tarafından Çırağan Sarayı' na kapatılmıştı.

1873' de Haydarpaşa- Pendik banliyö hattının işletmeye açılması ve vapur işletmesi ile havası, suyu, manzarası güzel yepyeni bir sayfiye alanı kazanılmıştı.

Osmanlı şehzadeleri ancak 1908 Meşrutiyeti' nden sonra kendi istekleriyle Kadıköy banliyösüne yerleşebilmişlerdir. II. Abdülhamid' in büyük oğlu Selim Efendi Göztepe' de Erenköy Kız Lisesi' nin bulunduğu Ömer Paşa Sokağı' nda 18 odalı bir köşk satın alınmıştı (Giz, 1988: 70- 110). Fakat günümüzde bu köşk yıkılmış, yerine apartmanlar yapılmıştır.Bunun yanısıra çevrede halen seyrekte olsa köşkler görülmektedir. (Resim 2.10)

Tanzimattan sonra Kadıköy' e rağbet başlayınca, önce Abdülmecid' in kızı ve Mahmud Celâleddin Paşa' nın eşi Cemile Sultan, Erenköy' de bir köşke sahip olmuştu. 1908' den sonra Erenköy' e yerleşen sultanlardan biride II. Abdülhamid' in beşinci kızı Şadiye Sultan' dır.

Resim 2.10 Günümüzde özel ilkokul olarak kullanılan Erenköy'de yer alan bir köşk

II. Abdülhamid döneminde bölgede yerleşen birçok devlet adamları vardır. Bahriye Nazırı Bozcaadalı Hasan Hüsnü Paşa'nın Kurbağalıdereli semtinde yaptırdığı cami, Maarif Nazırı Zühdü Paşa' nın Kızıltoprak' da yaptırdığı cami ve yakınındaki köşkü Evkaf Nazırı Galip Paşa' nın Erenköy' de Bağdat Caddesi üzerinde yaptırdığı cami ve istasyon civarındaki köşkü, Maliye ve Ticaret Nazırlarından Zihni Paşa' nın Erenköy İstasyonu karşısında yaptırdığı cami ve yine o civardaki köşkü, Maliye Nazırı Reşat Paşa' nın Suadiyede' ki yaptırdığı cami ve Kozyatağı' ndaki köşkü, Maarif Nazırı Münif Paşa' nın, Maliye Nazırı Ziya Paşa' nın Erenköy' deki köşkleri bunlardan bazılarıdır.

Ayrıca bölgede Ahmet Rasim, Tahsin Nahid, Ahmet Haşim, Yakup Kadri, Yahya Kemal, Ömer Seyfeddin, Halid Fahri, Faruk Nafız, Şukufe Nihal, Nazım Hikmet, Refik Halid, Salih Zeki, Fahri Celal, Mahmud Sadık, Esat Mahmut Karakurt , Çetin Altan gibi edebiyatçılar, Abdülrezzak Efendi, Kınar hanım, Nureddin Şefkati, Reşid Paşazade Akif ve ailesi, Mücap Ofluoğlu gibi tiyatro sanatçıları, Leyla Saz Hanımefendi, Ali Rıfat Çağatay, Şark Musiki Cemiyeti, Lem' i Atlı, Sinekeman Nuri Bey, Ökte Ailesi, Kemal Niyazi, Fuad Sorguç, Münir Nureddin Selçuk, Selahaddin Pınar, Enise ve Fulya Hanım' lar, Neveser Kökdeş, Halil Can, Osman Nihad Akın, Haluk Recai gibi musiki şöhretleri, Zati Arca, Osman Zeki Üngör, Ekrem Zeki Ün, Verda Ün, Emine Erel, Ömer refik Yaltkaya, Nurettin Şazi Kösemihal, İdil Biret Ailesi, Leyla Pamir, Ayşegül Sarıca, Bülend Arel, İlhan Mimaroğlu, Faruk Yener, Hulusi Öktem, Eşref Antikacı, Ziya Aydıntan gibi batı müziği sanatçıları oturmuşlardır. (Giz, 1988: 149- 255)

O devirde semtte yerleşenler tümüyle Türk olduğundan köşklerin hepsinde haremlik ve selamlık vardır. Bu selamlıkların bazıları bahçe içinde bağımsız tek katlı bina biçiminde, birçok köşkte ise dıştan bir, içten iki ayrı bölüm halindedir ve bu bölümler arasında bağlantı dönme dolap, kapı ve merdivenlerle sağlanıyordu. Sultan II. Abdülhamid' in baş hafiyesi iken idam edilen Kabasakal Mehmet Paşa gibi nadir olarak birden fazla hanımla evlenen kişiler eşleri için ayrı ayrı köşkler inşa ettirmişlerdi. (Özdenbilgin, 1978)

Kışın köşklerde kalanlar ısınmayı 100 sene evveline kadar, 4 köşeli yüksek bir masa biçiminde ve altına bir toprak çanak içinde ateş konulan özel bir yorganla örtülü, içine bacaklarını uzatabildiği bir ısınma aracı olan tandırlarla gerçekleştirirlerdi. Tandırların yerini daha sonra büyük pirinç mangallar ve 60 sene önce de çini soba ve kömür sobaları aldı.

O zamanlarda elektrik kullanılmadığından aydınlatma büyük ayaklı gaz lambaları ve ışığı fazlalaştırması için büyük boy aynaları önüne konan 5- 6 kollu şamdanlar kullanılıyordu. Geceleri komşu gezmesine çıkanlar ellerine, ortasında mumyanan cam fenerler alıyorlardı.

Orta halli evlerde bile en azından iki hizmetkar vardı.Biri ev işlerine bakar, diğeri ise dışardan alışveriş yapardı. Konaklarda ise işleri planlayan kahyalar, çocukların yetişmesine yardımcı olan lalalar, sütnineler, dadılar vardı. Dadıların büyük çoğunluğu Habeş' ti. Ayrıca bu köşklerde Çerkez veya Habeş olan halaylıklar bulunuyordu. Bunlar evin temizlenmesinde yardımcı olup, biraraya toplanıp saz çalarlardı. Büyük köşklerde aralarında görev taksimatı olan erkek hizmetkarlar ve bahçıvanlar bulunurdu ve bunlar köşkte kalmazlar, bahçe içinde kendileri için yapılmış ahşap tek katlı binalarda yaşarlardı.

Semtte bulunanlar genellikle cuma ve pazar günleri eğlenirlerdi. Zenginler cift atlı faytonlarla, orta halliler ise paraşol denilen tek bir atın çektiği, dört köşe ve 4 kişinin oturduğu arabalarla çayır ve mesine yerlerine veya tiyatroya giderlerdi.Bu nedenle her köşk bahçesinde ahırlar, arabalıklar ve seyisler bulunurdu. Kışın ise kupa denilen kapalı pencereli arabalarla gezerlerdi. Orta halliler ise bu arabaları kiralayarak dolaşırlardı. I. Dünya Savaşı sırasında ise bölgede paşalara ait tektük otomobiller görülmeye başlanmıştır. Bunların yanısıra 1873 senesinde hizmete giren Haydarpaşa- Pendik banliyö hattı seyahatlerde esas ilgiyi toplamıştır. İstanbul' a ise kayıklar ve üst kısmı yalnız kadınlara mahsus buharlı gemilerle gidilmekteydi.

Hanımlar modaya uyarlardı ve Ermeni ve Rum terzilerinin diktiği son moda kıyafetleri çarşaflarının altına giyerlerdi. Orta halliler siyah torba çarşafı, zengin hanımlar ise ipekli kumaştan siyah kahverengi, bej rengi çarşaflar giyerlerdi. Ayrıca ellerinde dantel şemsiyeleri bulunurdu. Türbanı hatırlatan sıkmabaş modası kısa zamanda genç hanımlar arasında yayıldı.

Düğünlerde, orta halli evlerde hanımlar bir odada, erkekler diğer bir odada ud çalıp şarkı söylerlerdi. Büyük köşklerde ise nadir olarak yalnız kadınlar için oynıyan çengiler bulunurdu. Sünnet düğünlerinde köşk bahçelerine hokkabaz getirilirdi.

Büyük köşklerin mutfakları genellikle bahçede ayrı bir bina şeklinde inşa edilmiştir. Çok büyük köşkler külhanlı, mermer kurnalı hamamlara sahiptir.

Külhan uşaklar tarafından devamlı yakılır, böylece mermerin altından hamam ısınırdı. Orta halli aileler ise genellikle bugün yıkılmış olan göztepe çarşı hamamına giderlerdi.

Deniz kıyısındaki köşklerde hanımlar için dört tarafı kapalı olan kendilerine ait deniz hamamları bulunuyordu. Deniz kenarında oturmayanlar Salacak' taki deniz hamamlarından faydalanırlardı. 45 sene önce Kalamış' ta hanımlar için ilk deniz hamamı yapılmıştır.

Osmanlı döneminin sonlarına doğru XIX. yy.' da, denize girmek isteyen erkek ve kadınlar için yapılan deniz hamamlarının üstü ve etrafı ağaç kerestelerle tamamen örtülüydü. Birbirinden uzak, ses işitilmeyecek, dışardan içerisi, içerden dışarısı gözükmeyecek şekilde yapılan bu hamamlara "Derya Hamamı" denilirdi.(Resim 2.11) (**Şekil 2.1**) İstanbul' un ilk deniz hamamı olarak (Karaköy) Çardak İskelesi Hamamı' nı 1826- 1850 yılları arasında geçen çeyrek asır içinde tespit etmek mümkündür. (İstanbul Ansiklopedisi, C: VIII: 4412) İstanbul' da resim olarak deniz hamamlarının nerelerde kurulacağı daha sonra şehremanetince tespit edilmiş ve 14 Mart 1875 tarihinde, 16 madde ve üç bölümden oluşan "Umumi Deniz Hamamları Nizamnamesi" çıkarılmıştır.

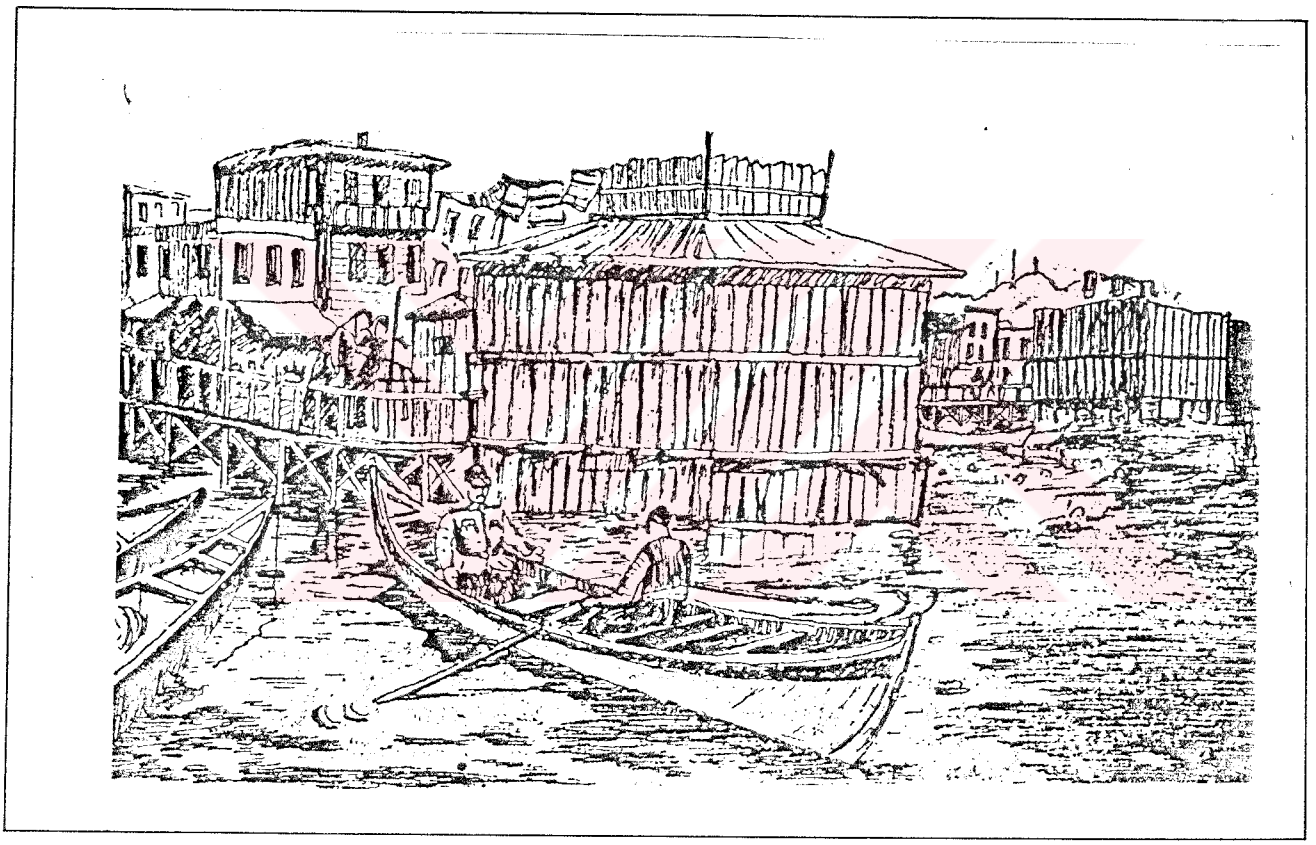

Resim 2.11 Deniz Hamamı görünüşü (Koçu,İstanbul Ansiklopedisi C.8:4438)

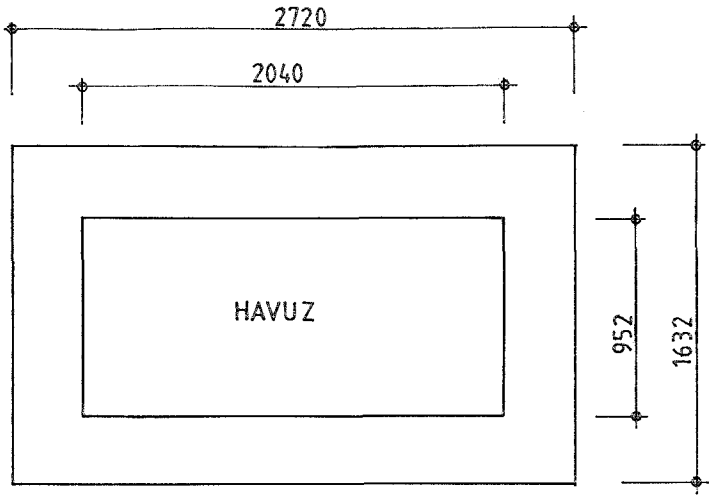

1. Sınıf hamam

-12 kişilik hususi havuz
- Oda 30 adet
- Sofa 1 adet
- Kahvehane 1 adet
- Hela 1 adet

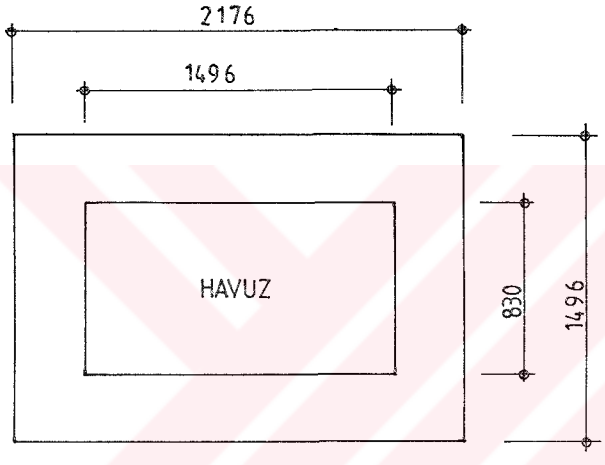

2. Sınıf hamam

Oda sayısı 20 adet
Sofa 1 adet
Kahvehane 1 adet
Hela 1 adet

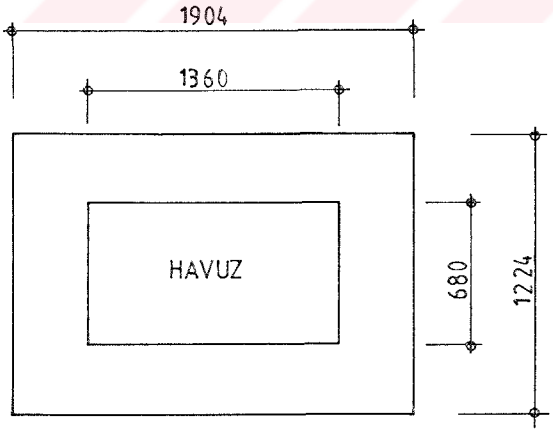

3. Sınıf hamam

Oda sayısı 15 adet
Sofa 1 adet
Kahvehane 1 adet
Hela 1 adet

Şekil 2.1 Deniz Hamamı plan tipleri ve ölçüleri

Buna göre, umuma açık yerlerde denize girmek yasaklanmış olduğundan deniz kenarlarında evleri ve yalıları bulunanlar bile deniz hamamları yapmak mecburiyetindedir. (Ergin, 1330: 631)

İstanbul' da denize girebilecek uygun yerler, Pendik' den Kalamış' a kadar olan sahilin kumsal yerleri ve Florya sahilleri, adaların lodosa nazır olan yerleri gösterilmiştir. Günümüzde İstanbul' un eski deniz hamamlarından hiçbir iz kalmamıştır. 1940' lı yıllara kadar kalıntıları bulunan Bostancı ve Moda' da yeralan deniz hamamlarının İstanbul' un eski deniz hamamları ile bir ilgisi kalmamıştır.(Koçu, İstanbul Ansiklopedisi, C.VIII: 4439). Reşad Ekrem Koçu' ya göre, deniz dibine çakılan kazıklar üzerinde inşa edilen deniz hamamı, suyu derin sahilde kurulur ve deniz hamamına, karadan bir köprücük ile geçilirdi. Akıntılı sularda kazıklar üstünde ahşap olarak suya dayanırdı. Hamamların derinlikleri genellikle iki arşın boyunda olurdu. İç odanın ortası havuz halinde, yandan üstü tahta perde ile kapatılmış, dışardan içersi gözükmez, , içerde yıkananlarda dışarıyı göremezlerdi. Hamamların üstüne branda bezleri serilirdi.

Deniz hamamları hususi ve umumi olarak ikiye ayrılmaktaydı. Hususi hamamlar şahıslar tarafından yalıların önünde kurulurdu. Umumi deniz hamamları önce kadın ve erkek olarak ikiye sonra da kendi aralarında üçe ayrılırdı. Ayrıca büyüklükleri ve inşa tarzları itibarıyle de üçe ayrılır, birinci sınıf deniz hamamının içinde biri umumi ve diğeri hususi iki tane havuzu bulunurdu. Bazı semtlerde birbirinden uzak , kadın ve erkek hamamları aynı zamanda inşa edilirdi. İki hamam arasındaki mesafe, kadınlar hamamındaki seslerin, erkekler hamamından işitilmeyeceği esası ile tesbit edilirdi. Erkekler hamamının farkı ise , hamamın dışında, firdolayı ikinci bir balkon- yolun bulunmasıdır. (Şahin, Vakıflar Dergisi, Sayı XXIII: 243- 245)

Deniz hamamları 14 Mart 1875 tarihli Nizamname' ye göre; şehrenameti tarafından idare olunur ve müzayede ile ihale edilir, bir iki seneliğine kiraya verilirdi.
Osmanlı döneminin sonlarına doğru, Müslüman- Türk kadın ve erkeği deniz hamamlarına giderken, özel deniz kıyafetleri kullanırlardı. Müslüman- Türk kadını ve

kızının saçının teli bile gözükmediği devirde, ancak kapalı deniz hamamlarında denize girebilmişlerdir.Mayo ise, plajların yapılmaya başladığı Cumhuriyet döneminden sonra kullanılmaya başlanmıştır. Deniz hamamlarına giren müslüman erkekler göbek altından diz kapakları altına kadar olan kısmı kaplayan kıyafetler giyerlerdi. Kadınlar ise boğazdan ayak bileklerine kadar uzanan bir gecelik gömleği yada "Denizlik" adı verilen çiçekli basmadan dikilen, vücut azaları belli olmayan özel elbiseler giyerlerdi. (Şahin, Vakıflar Dergisi S.XXIII: 245- 247)

1940' lı yıllardan başlayarak yapı yoğunluğu artmış, ahşap köşkler yıkılarak yerlerine betonarme villa ve yüksek bloklar yapılmaya başlamıştır. Köprü bağlantıları ile de bölge ulaşım bakımından kolaylığa kavuşmuş ve hem konut, hem de ticaret açısından bir merkez halinde gelişme göstermiştir.

2.4. KOZYATAĞI VE BÖLGEDEKİ DİĞER SEMTLERİN İSİM KÖKENLERİ VE DEĞİŞİM AŞAMALARI

Kadıköy'e adını veren ilk yerleşmenin M.Ö.1000 yıllarında Fenikeliler tarafından gerçekleştirildiği bilinmektedir.Fenikeliler Fikirtepe'de çeşitli kaynaklarda Harhadon adıyla anılan bir ticaret kolonisi oluşturmuşlardır.Daha sonra bu ilk yerleşmenin karşısında Moda Burnu ile Yoğurtçu arasında Halkedon (Bakır Ülkesi) adıyla ikinci bir yerleşme oluşur.Bazı kaynaklara göre sonradan kurulan Halkedon'un Harhadon'un devamı niteliğinde bir Fenike yerleşmesi olduğu söylenirken ,bazı kaynaklara göre de buranın bir Grek kolonisi olarak kurulduğu söylenmektedir.

İstanbul'un fethi sonrası II.Mehmed(Fatih) Halkedon'u ilk İstanbul kadısı Hızır Bey'e verir ve bununla bağlantılı olarak da yerleşme adının da Kadıköy olarak değiştiği söylenir.(İstanbul Ansiklopedisi,C.4:329-331)

Anadolu'nun diğer bölgelerindeki stratejik öneme sahip yüksek yerlere de aynı ismin verilmiş olması Göztepe isminin "gözetlemekten"geldiği fikrini vermektedir. (Şahsuvaroğlu,1969:7)

Ankara Meydan Savaşı öncesinde Bizanslılardan alınan bölgede tekfurların av köşkü olarak kullanılan yerde Merdivenköy bektaşi dergahı kurulmuştur.Bu dergahtaki dervişler Bizansa karşı gözcü vazifesi görmüşlerdir.

Erenköy'ün ilk yerleşimini eski İçerenköy denilen köy meydana getirir.1331'de,Orhan Gazi,Kartal-Cevizli'de Bizans İmparatoru III.Andronikos'u yenerek Üsküdar'a doğru ilerlerken, komutanlarından Konuralp de derviş yoldaşları ile birlikte Kayışdağı'nın batı eteklerini ve bugünkü İçerenköy bölgesini fethetmişti.Konuralp'in savaşçı dervişlerinden olan Geyikli Baba'nın müritlerinden Gözcü Baba, Eren Baba, Kartal Baba, Ali Gazi, Sarı Gazi gibi erenlerin öncülüğünde bölgeye gelenler, başta Merdivenköy olmak üzere Erenköy-Göztepe yöresinde iskan edildiler.1335'te

Tekkebağ köyü adıyla kurulan ilk yerleşim yeri Eren Baba ile Ali Gazi'nin yönetimindeydi.1465'ten sonra bölgenin adı ,tapu kayıtlarında "Eren Baba" dan gelerek Erenköy diye geçer.Daha sonra 1872'de Haydarpaşa-İzmit demiryolu üzerinde yapılan yeni istasyonun çevresindeki bölgeye Erenköy adı verildiğinden ve ilk yerleşme buraya uzak kaldığından dolayı burası İçerenköy olarak anılmaya başlanmıştır.(İstanbul Ansiklopedisi,C.3:178)

1887'de Erenköy'deki nüfus artışı Sahrayıcedid adındaki yeni bir mahallenin doğmasına neden olmuştur.

1887'de Babıali muhafızı Cemal Paşa'nın yaptırdığı çift havuzlu köşkün bulunduğu bölgeye köşkten esinlenerek Çiftehavuzlar ismi verilmiştir.

Suadiye'ye doğru Mustafa isimli birinin Bağdat Caddesi üzerinde gezintiye çıkanlara satışta bulunmak amacıyla kulübeden bir bakkal açmış olması gelip geçen insanlar tarafından bölge çok ıssız olduğu için garip karşılanmıştı.Bu nedenle burası Şaşkınbakkal adıyla anılmaktadır.(İstanbul Ansiklopedisi,C.4:331)

II.Abdulhamid'in Maliye Nazırı Reşat Paşa'nın kızı Suat Hanım adına 1907'de yaptırmış olduğu cami de Suadiye semtine adını vermiştir.(Teoman,1974:12)

Daha ileride demiryolu ile canlılık kazanan bir diğer yerleşme de Bostancı'dır. Bostancı isminin ise bölgede bol olan sebze bostanlarından veya burada yaşamış olduğu rivayet edilen padişahın bostancı başısından geldiği iddia edilmiştir.(Meydan Larousse ,C.III:328)

Bugünkü Altıyol'un ilerisinden Fenerbahçe'ye doğru Kızıltoprak ,varlığını yakın zamanlara kadar sürdürmüş.oldukça geniş bir açıklık ve çayırdır.1782'de bu çevrede kurulan bir tuğla atölyesinin ardından çevrede tuğlacılık başlar ve bundan dolayı yöreye uzun süre Tuğlacıbaşı da denir.

Kalamış koyu kıyıları yer yer bataklık ve sazlıklarla kaplı olmasından dolayı kimi yazarlara göre Kalamış isminin "kamış" anlamında kıyıdaki bu sazlıklardan dolayı geldiği söylenmektedir.(İstanbul Ansiklopedisi,C.4:332)

Daha iç kesimde Kozyatağı 1906'da İçerenköy'den ayrılarak ayrı bir mahalle haline gelmiştir.Son yıllarda görülen yapı yoğunluğunun artmasından önce,havasının temizliğiyle tanınan Kozyatağı'nın adının,yörede bir zamanlar bol olduğu söylenen ceviz ağaçlarından (koz : ceviz)geldiği sanılmaktadır.(İstanbul Ansiklopedisi,C.5:80)

Daha sonraları çok büyüyen Kozyatağı , 19 Mayıs Mahallesi ve Kozyatağı Mahallesi olarak ikiye ayrılmıştır.Tezin ana konusunu oluşturan Ferik Hacı Hüseyin Paşa köşkü de 19 Mayıs Mahallesi sınırları içinde ve Bayar Caddesi üzerindedir.(Pafta no: RLV. 02)

2.5. OSMANLI EVİNİN OLUŞUMU, PLAN TİPLERİ, BEZEME ÖZELLİKLERİ VE FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ İLE KARŞILAŞTIRMA

Osmanlı evinin hakim olduğu ülkelerde, örneğin Anadolu, Balkanlar, Suriye ve hatta Cezayir'de görülen eski Türk evleri, detayda azçok farklılık gösterseler de genel özellik bakımından büyük benzerlik gösterirler. Bütün bu evlerin yapılışında Türk zevkindeki sadelik ve alçak gönüllülük, huzur ve sukunet sevgisi, ferahlık ve tabiata yakın olma duygusunun hakim olduğu görülür. İstanbul dışındaki "taşra" denilen bölgelerdeki evlerin üç önemli unsuru; bahçe duvarı, bahçe ve genellikle bahçenin ortasında bulunan evdir (Eğli, Bahtiyar, Turing Belleteni, S.4:15).

Eski Türk evleri bir, genellikle iki ve nadiren de üç katlıdır. Çoğunlukla alçak bir kagir bodrum kat üzerine bağdadi tekniğinde ahşap olarak inşa edilmişlerdir (Özdenbilgin, 1978:25).

Bir katlı olanlar fakir ailelerin bir iki odadan ibaret basit konutlarıdır. İki veya daha fazla katlı konutlar ele alındığında, bunları dört tipe ayırabiliriz. Bu ayırım üst katların yapılış tarzına göre olmaktadır.

Bunlardan birincisi 16. ve 17. yüzyıllardan kalan en eski Türk evi olarak tespit edilmiştir. Bu tip evlerin üst katındaki sergah veya hayat denilen geçit başlıca unsurdur. Odalar geçidin yalnız bir tarafına sıralanmıştır.Direklere dayanan hayat kısmı tavan ve saçakla örtülüdür (Şekil 2.2). Sokak üstündeki evlerde hayat cephesi bahçeye gelmektedir. Sıcak ve ılık iklimli yerlerde hayat açık bırakıldığı halde, Rumeli'de ve soğuk iklimli yerlerde daha korunmuş ve hatta camekanlıdır. Bu tarz evlerde 17. yy.'dan başlıyarak, bilhassa 18. yy.'da çıkmalar ve şahniş (şahnişin)ler yapıldığı görülmüştür. Baş oturak veya başlıca oturulacak yer demek olan şahnişin üstü ve etrafı kapalı bir balkon görünümündedir. Şahnişler başlangıçta cephenin baş odasında yapılırken, daha sonra diğer odalara da ilave edilmiştir.

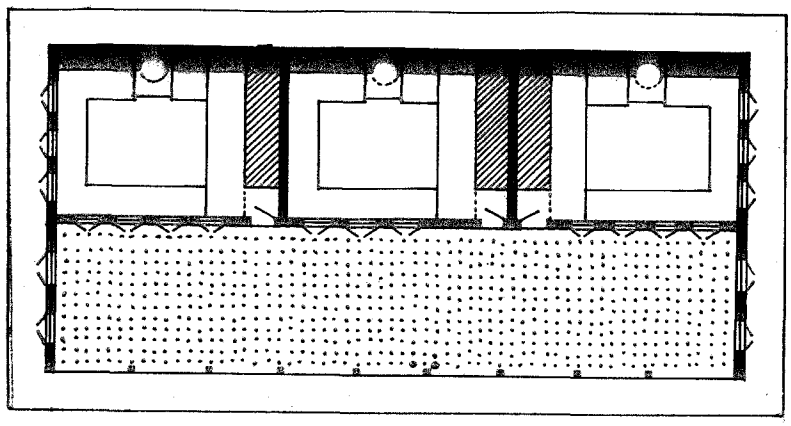

Şekil 2.2 Dış sofalı sıraodalı plana ait ideal tip

Türk evi tiplerinden ikincisi 16. yy.'dan itibaren yapılmış olan evler olup, bunlarda odalar hayatın iki tarafına sıralanmıştır (Şekil 2.3 - 2.4 - 2.5).

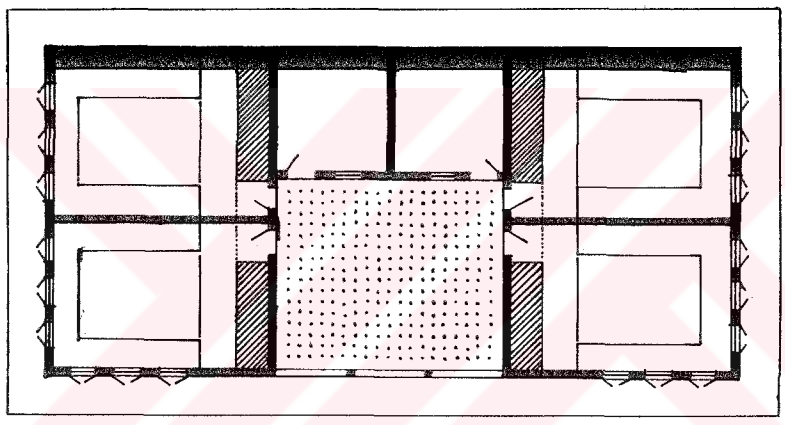

Şekil 2.3 Üç tarafı odalı dış sofalı plana ait ideal tip

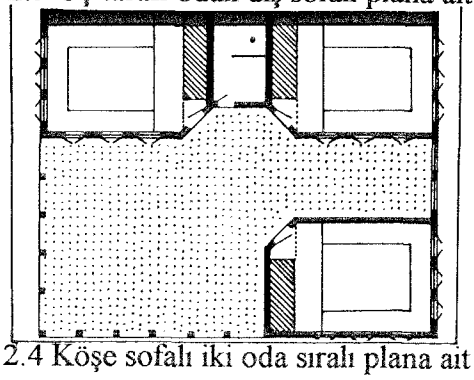

Şekil 2.4 Köşe sofalı iki oda sıralı plana ait ideal tip

İç sofalı evlerde köşk oda şeklinde ilaveler nadir olarak görülür. Sofanın merdiven durumuna göre, bir veya iki ucu sekiliğe ayrılır. Sekilik yerine göre yalnız bir sedirden ibaret veya parmaklıklarla ayrılmış genişçe bir yerdir (Eldem, 1968:93 - 95) (Şekil 2.5).

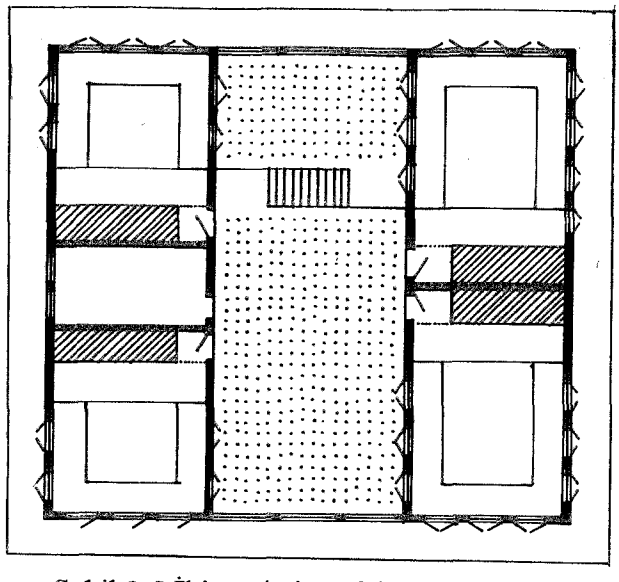

Şekil 2.5 İki yüzlü iç sofalı plana ait ideal tip

İki yüzlü, iç sofalı, iki odalı plan tipi, tarif edilen tipin en küçüğüdür. Bu tip iki odadan az olamaz. Evin bazı kısımları sağır olabilir. Fakat sofa iki taraftan da gün alır. Genellikle, sofanın bir yüzü ön, diğer yüzü arka cephededir. Bu tipe ait birkaç örnek verebiliriz (Şekil 2.6 - 2.7 - 2.8 - 2.9).

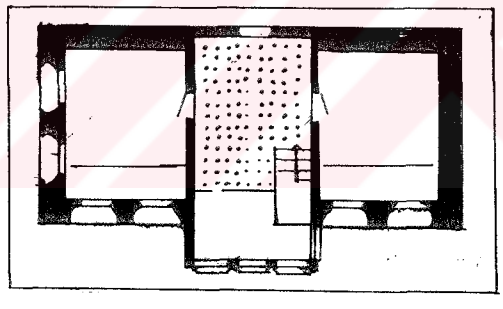

Şekil 2.6 Konya'da Nurluoğlu mahallesinde 19. yy.'dan kalma bir evin planı

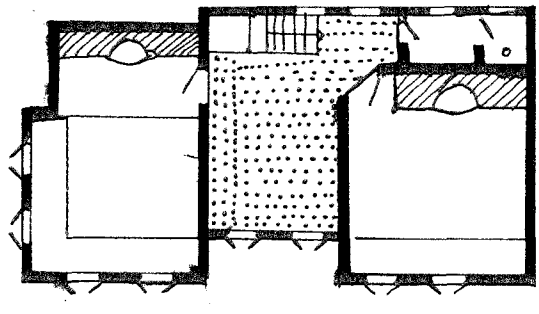

Şekil 2.7 İstanbul'da Takyeciler'de, cami avlusu üzerinde ve 18. yy. sonlarına ait bulunan bu evde, iki oda sofaya göre çıkıntı teşkil ediyor. Sofanın iki istikamette

penceresi vardır. Odalardan biri daha küçük tutulmuş ve arkasına tuvalet ilave edilmiştir. Bu nedenle ve merdivenin odaya fazla yaklaşmasını önlemek için, odanın köşesi pahlanmış ve kapı buraya alınmıştır.

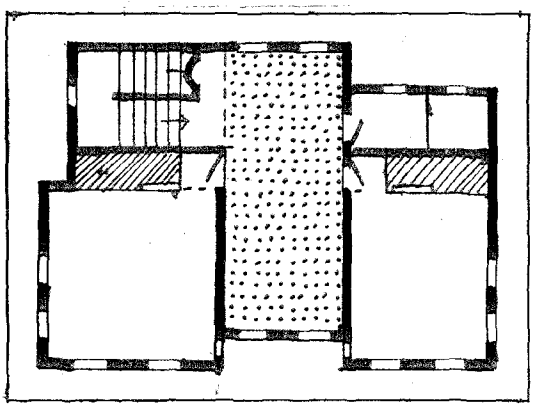

Şekil 2.8 İstanbul'da, İçerenköy'de son devirlerin yapısı olan bu evde, odalar sofanın iki tarafında çıkmalar teşkil ediyor. Merdiven ve tuvalet odaların arkasına, karşılıklı olarak yerleştirilmiştir.

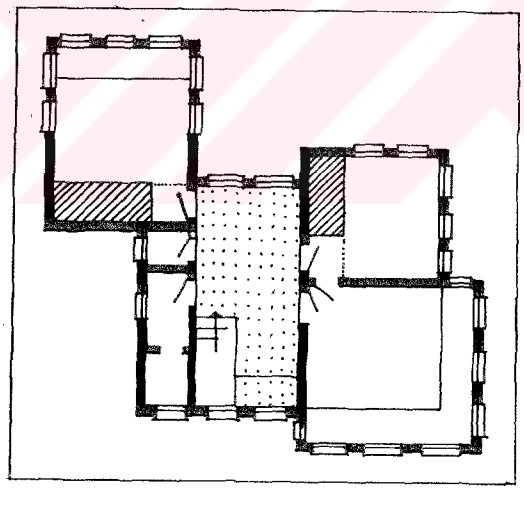

Şekil 2.9 Erenköy'de geçen yüzyıldan kalma bu evde, sofanın bir tarafında iki oda bulunmasına karşın, diğer tarafında ancak kapı genişliği kadar sofa ile ilşkisi olan tek bir büyük oda vardır. Tuvalet sofanın bir yanına eklenmiştir. Merdiven ise sofa içindedir.

İkiden fazla odalı iki yüzlü, iç sofalı plan tiplerinde, karşılıklı sofanın iki tarafına dizilmiş olan sıra odaları arasında kalan sofanın derinliği,oda sayısının fazlalaşmasıyla

büyümektedir. Bu nedenle, sofanın pencerelere yakın yerleri daha aydınlık olur ve pencere kenarları oturmaya ayrılır, sekilik ve köşkler bu kısımlara yapılır. Bazen merdiven sofanın içinden çıkılarak, odalar sırası içine alınmıştır (Şekil 2.10).

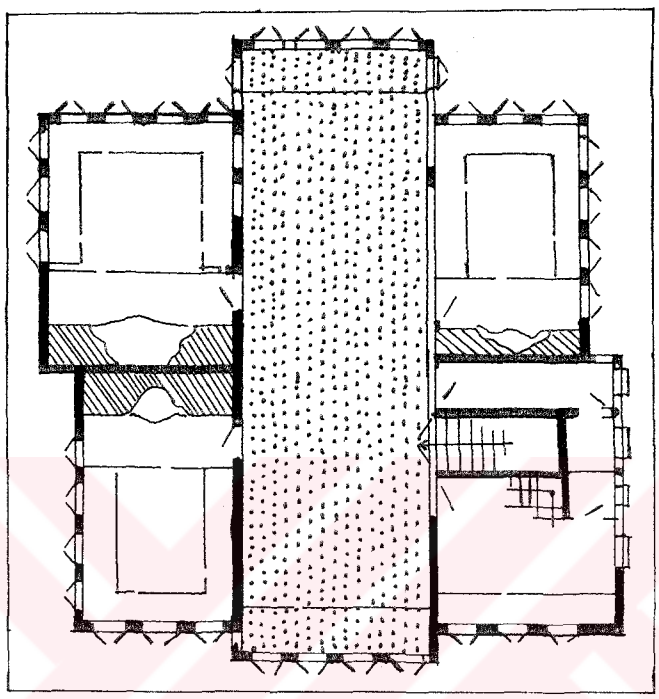

Şekil 2.10 İstanbul, Hasköy'de Harapçeşme sokağındaki evde, sofa çok derin ve uzundur. Oda kapıları sofanın orta kısmında toplanmıştır. Sofanın iki ucu, odalara göre çıkma şeklindedir. Merdiven sofanın dışında ve oda sırasının içindedir. Ev 18. yy. yapısıdır.

Daha yeni tiplerde merdiven bazen sofanın içinde bir uca doğru kaymakta ve sofanın o ucunu işgal etmektedir. Bu örneğe en çok İstanbul'da rastlanır (Şekil 2.11 - 2.12 - 2.13).

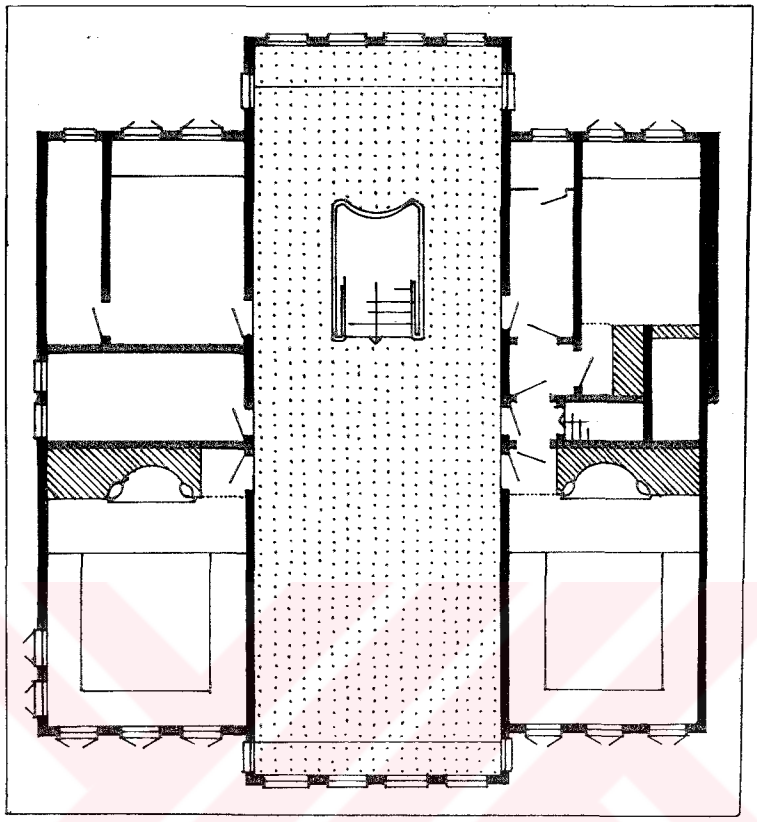

Şekil 2.11 İstanbul'da Mevlanakapı'da İntizam Ağası Hüseyin Bey evinde sofa gayet geniş, iki taraflı odalarda hemen hemen simetriktir. Merdivenin arkası da sofa ile çevrilmiştir. Ev 19. yy. başlarında inşa edilmiştir.

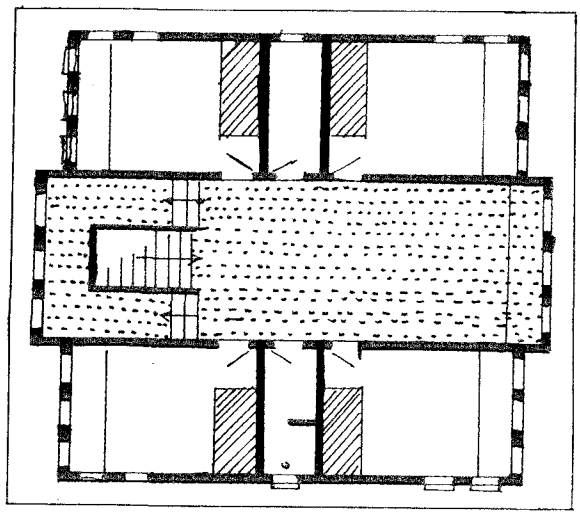

Şekil 2.12 Üsküdar'da, Altunizade Mahallesi'nde Koşuyolu Caddesi'ndeki evin sofasında

merdiven bir ucu işgal etmiştir.Merdiven sahanlığını örten sofa döşemesi, birkaç kademe yükseltilmiştir. Odaların yerleşimi simetriktir. Ev 19. yy. başlarına aittir.

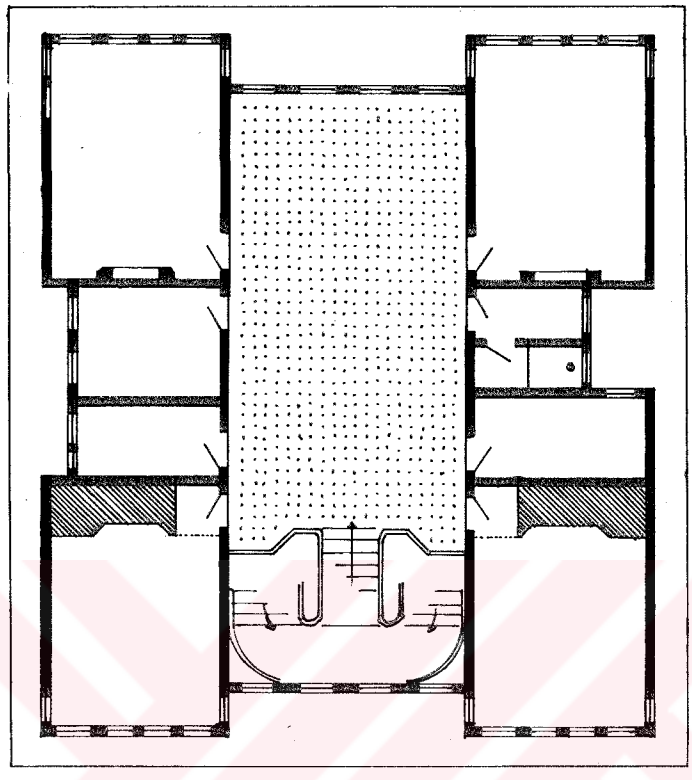

Şekil 2.13 Kandilli'de Göksu Caddesi'nde, 19.yy.'dan kalma Kont Ostrarog'a ait yalıda, merdiven yine sofanın bir ucundadır. Sofanın ancak deniz tarafi oturmaya elverişlidir.

Üçüncü tip evlerde hayat açık değildir, evin içine girmiştir ve odalar evin dört köşesindedir. Oda ve çıkmaların karşı karşıya gelenleri bulunduğu gibi, karşı karşıya gelmeyenleri de vardır. Bu tip evler, Lale Devri ve Barok Devri'nden sonra Rumeli ve Anadolu'ya yayılmıştır. Bu tarzın karekteristik özelliği planın bir haç şekli göstermesidir; ortadaki sofa Barok ve Ampir devirlerinde yumurta biçimini almıştır. Böyle sofalı evler İstanbul'da çoktur ve 18. yy sonlarında yapılmıştır (Şekil 2.14 - 2.15 - 2.16 - 2.17 - 2.18 - 2.19).

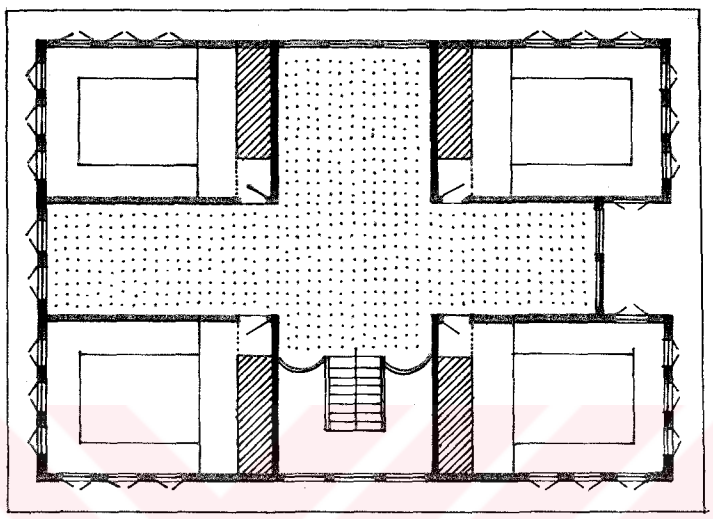

Şekil 2.14 İki yüzlü iç sofalı eyvanlı ideal plan tipi

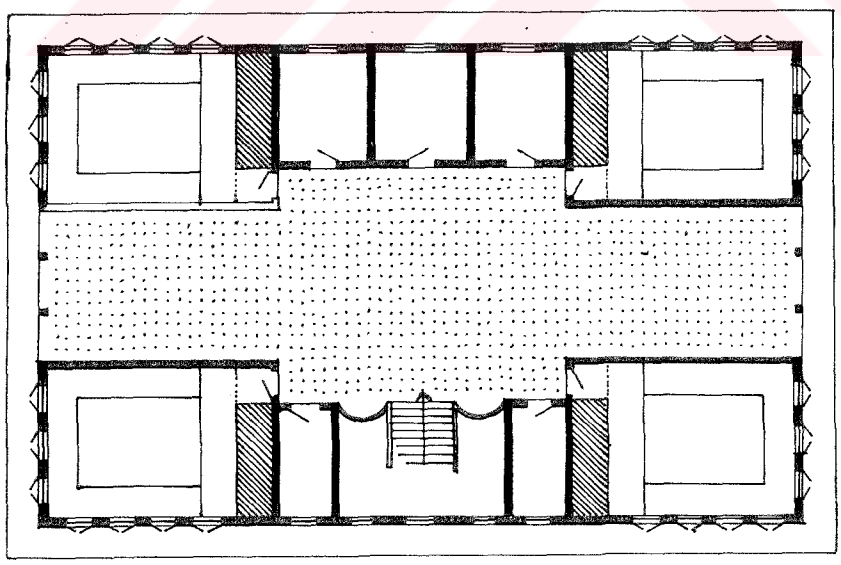

Şekil 2.15 Dört köşe sofalı ev planına ait ideal tip (Karşılıklı iki eyvanlı)

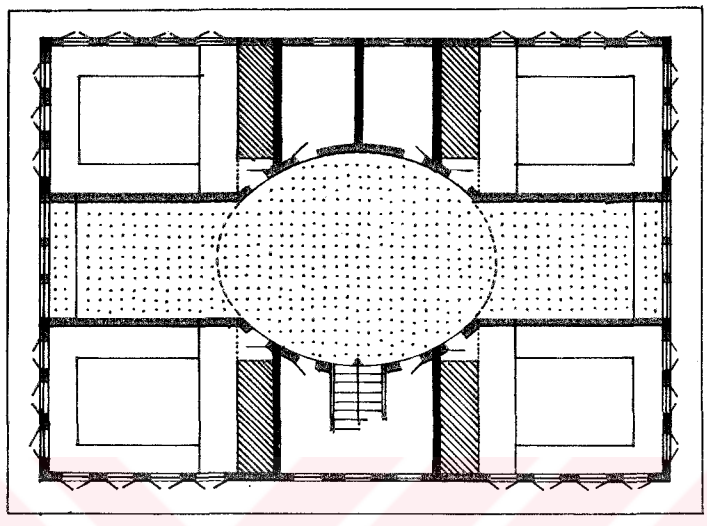

Şekil 2.16 Oval sofalı ev planına ait ideal tip (Karşılıklı iki eyvanlı)

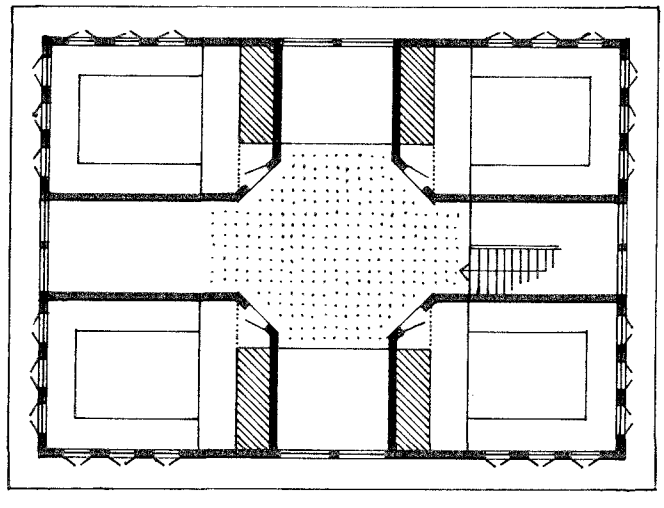

Şekil 2.17 Pahlı sofalı ev planına ait ideal tip (Üç eyvan ve bir merdiven sofalı)

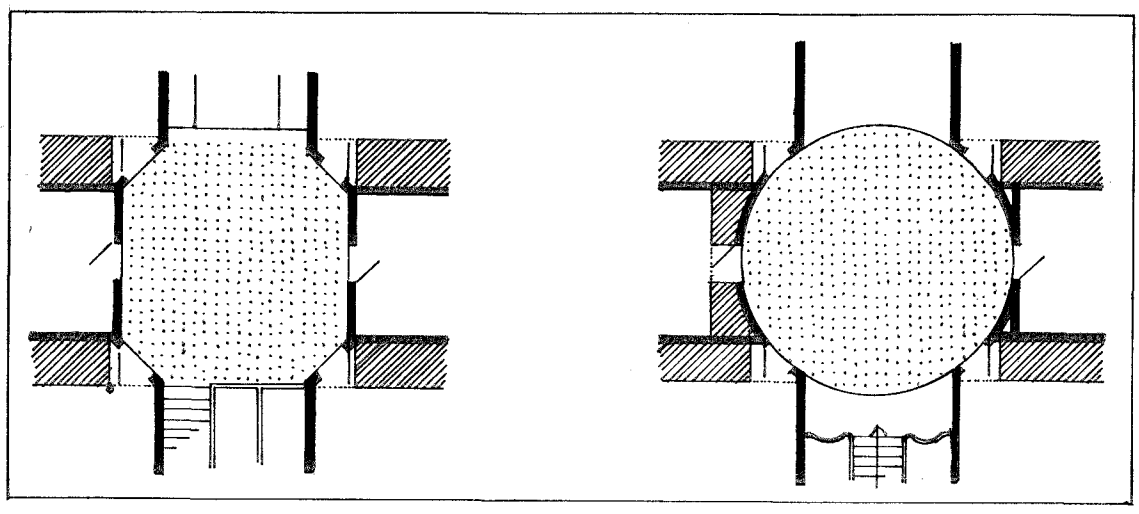

Şekil 2.18 Pahlı ve yuvarlak sofaların odalar ortasındaki karakteristik durumuna ait tipler

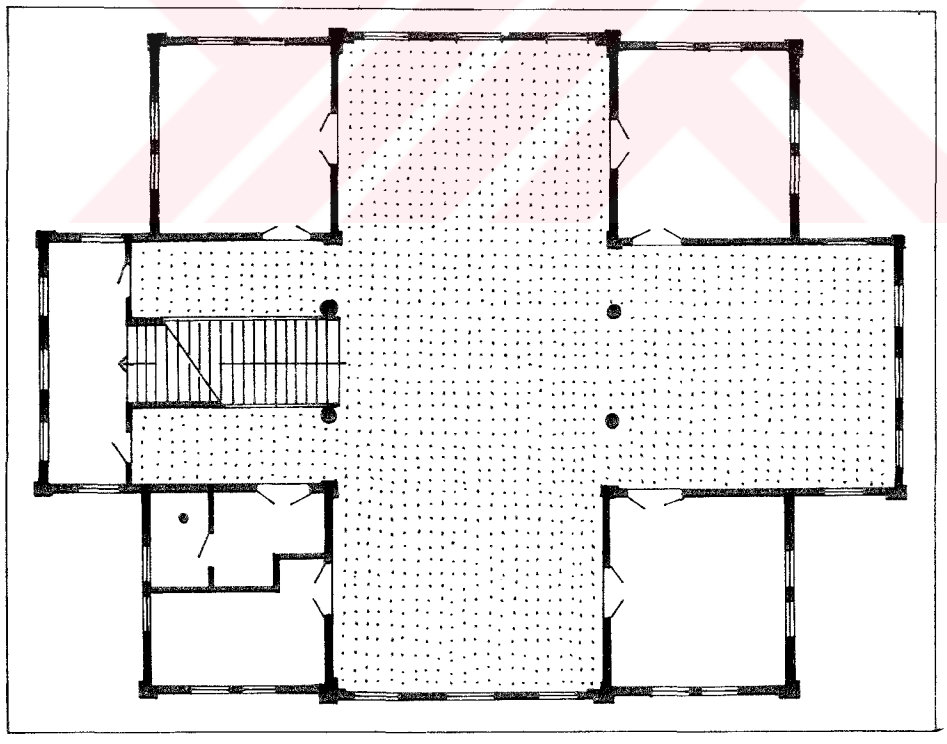

Şekil 2.19 Eyvanlı plan tipine örnek olarak Kadıköy'de Kayışdağı yolunda, V. Murad

köşkünü gösterebiliriz. Bu köşkte; sofanın ortasında, karşılıklı ve ikişer sütun ile ayrılmış merdiven yan sofası ve eyvan vardır. Köşk 19. yy. yapısıdır.

Dördüncü tip ev, son yüzyıllarda bağ, bahçe içinde, su kenarlarında yapılan ve köşk denilen istirahat ve gezinti evleridir. Köşkler genellikle üç katlıdır (Eğli, Bahtiyar, Turing Belleteni, S.4:16) (Şekil 2.20 - 2.21 - 2.22 - 2.23).

Tezin konusunu oluşturan Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü de bu dördüncü tipe girmektedir (Şekil 2.20). İç sofalı bir plana sahip olan bu binanın, biri yola bitişik olmak üzere, dört tarafında da cephesi vardır. Merdiven girişin tam karşısına, içiçe geçilen iki sofanın ucuna yerleştirilmiştir. Odalar sofaların ve merdivenin iki tarafına konulmuştur. Tuvalet kısmına ise odadan ulaşılmaktadır. Birinci katta, girişin üstüne balkon yerleştirilmiştir. Yola bitişik cephesinde ise odadan ulaşılan teras (hayat) kısmı bulunmaktadır.

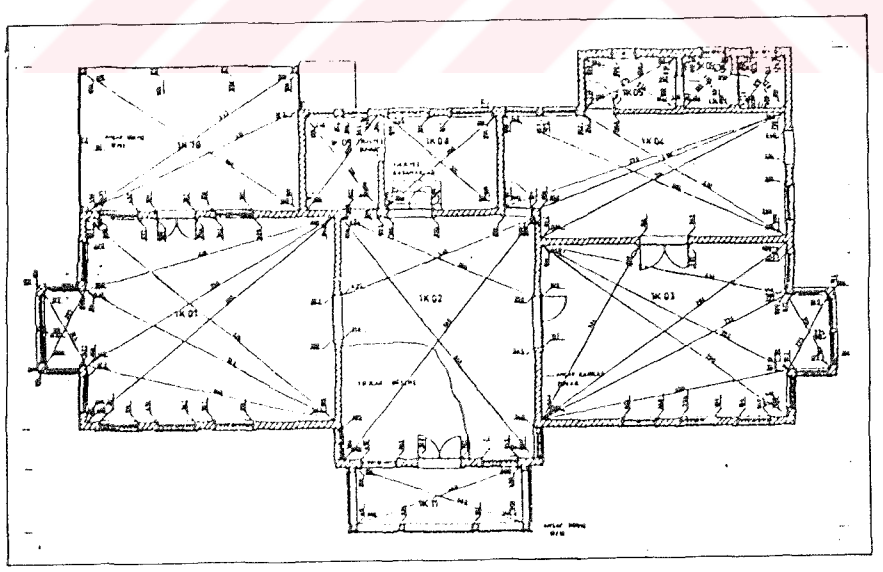

Şekil 2.20 Kozyatağı - Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü üst kat planı

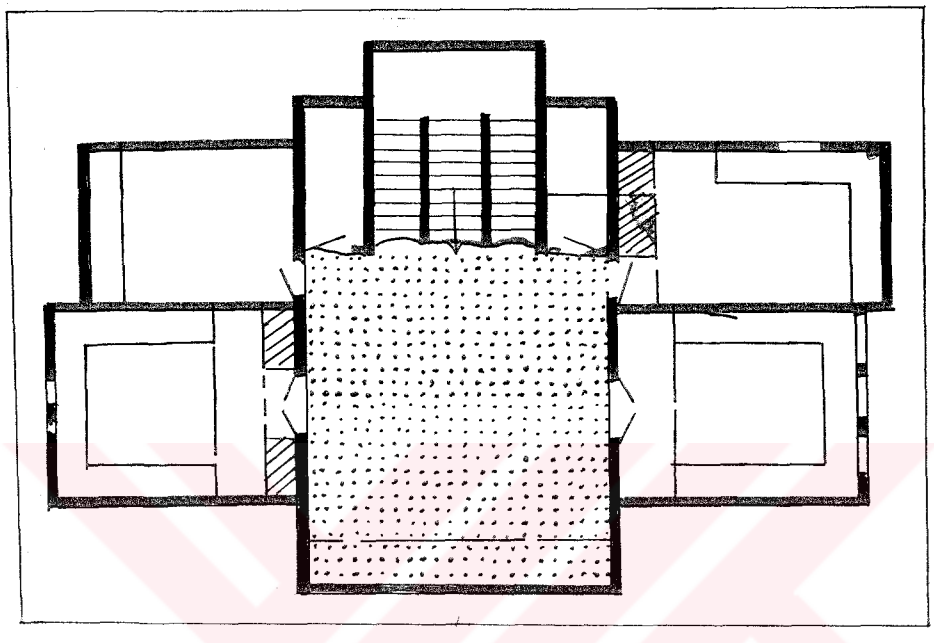

Şekil 2.21 İstanbul'da Serencebey yokuşundaki geçen yüzyılın başlarına ait evin dört tarafi açık, dar yüzü sokak üstüne, sofa pencereleri de manzaraya karşıdır. Merdivenin iki yanında tuvalet ve kiler vardır. Bu ev planı, ikiyüzlü sofa planını çok andırmaktadır. Plan çok muntazam, aksial ve karakteristik bir örnektir.

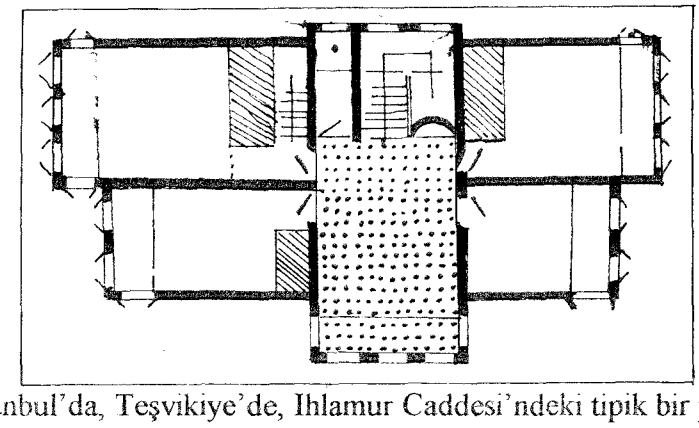

Şekil 2.22 İstanbul'da, Teşvikiye'de, Ihlamur Caddesi'ndeki tipik bir plana sahip olan

evin merdiven ve tuvaleti sofanın bir ucunu kapatmaktadır. Sofanın iki tarafındaki odaların yerleşimi çok muntazamdır. Merdiven çıkış kolu sofanın aksına getirilmiştir.

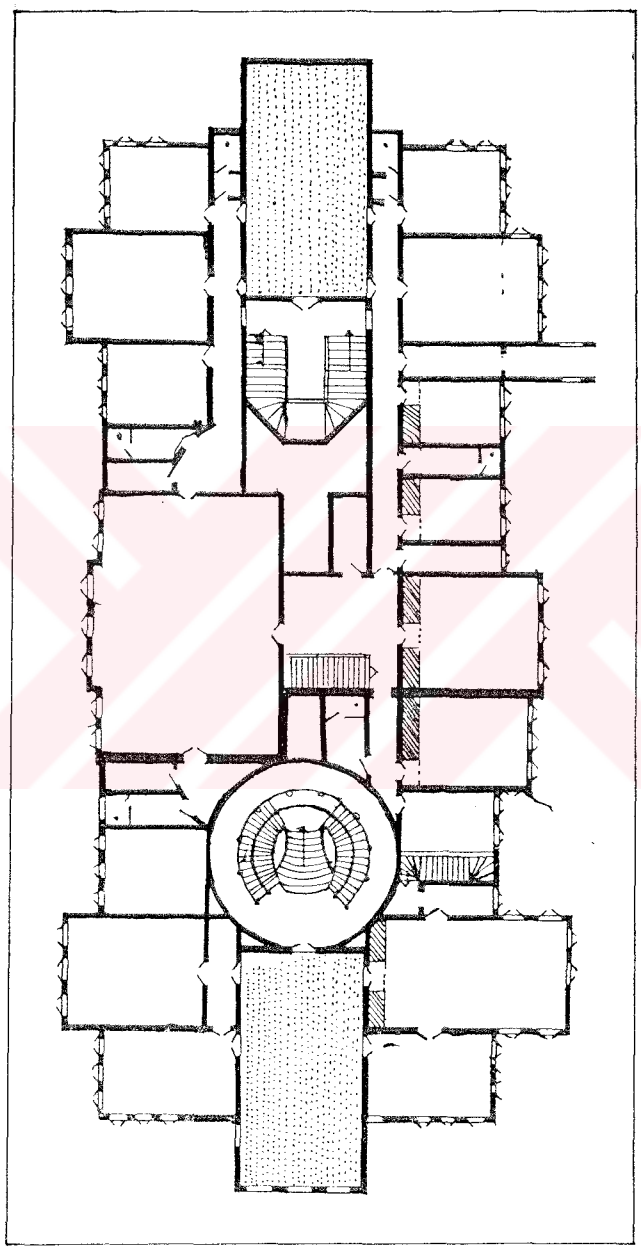

Şekil 2.23 Paşa Limanı'nda Hüseyin Avni Paşa yalısı, en büyük örneklerden biridir.

Sofalar yanlara doğru çıkıntılar teşkil ederler. Deniz ve kara tarafında iki oda sırası vardır. Deniz tarafındaki sıranın ortasında yeralan büyük orta salonun koridorlar vasıtasıyla yan odalarla bağlantısı vardır. Selamlık merdiveninin etrafına bir galeri yapılmış ve aydınlık yukarıdan verilmiştir.

17. yy.'da ilk belirtilerini gösterip 19. yy.'da toplum yaşamı içinde yerleşmiş konumuyla izlediğimiz batılılaşma, mimari ve kent dokusunu direkt etkilemiştir. Avrupa'dan getirilen sanatçılar ile Osmanlı Devleti sınırları içinde yaşayan; köken ve dillerinden ötürü Avrupa ile daha rahat ilişki kurup, istenen Batılı biçimlerin ithalini kolaylaştıran azınlıklar eliyle binalar yeni cephelere bürünmüş, planlama da benzer biçimde değişme göstermiştir.

19. yy. Avrupa'da üslup kargaşası dönemidir. Gotik, Ampir, Barok gibi pekçok üslup Klasizmin yanısıra uygulama alanı bulabilmiştir (Pevsner, Çev. Batur:165).

Endüstri devrimiyle ortaya çıkan yeni malzemelerde tasarımda büyük ölçüde etkin olmuştur. Bu dönem Avrupa'sında inşa edilen yapıların en karakteristik özelliği, strüktür ve iç mekanların oluşturulmasında yeni olanaklar kullanılırken, binaların dış cephelerinin yine eski üsluplarla bezenmesidir (Benevolo, 1981:133 -161).

Bu süre içinde Osmanlı mimarisi, batıya açılma eğilimi içinde Avrupa'da kullanılan stilleri uygulamış; gerek "yeni" ile "geleneksel"i bağdaştırma eğilimi, gerekse Avrupa'daki mevcut üslup karmaşasının etkisiyle çoğunlukla eklektik bir tarza kaymıştır. Çoğu yapıda birkaç üslubun bir arada kullanıldığı bir stil göze çarpar.

18. yy.'da başlıyan batının mimariye etkisi yalnızca bezeme düzeyinde kalmamış, yeni kültür, yeni yapı türlerini de ortaya koymuştur. Bu yüzyılda mimari batılılaşma, henüz yüzeysel etkilenme niteliğindedir. En çok kullanılan üsluplar, Barok ve Rokoko'dur.

Sosyal yaşamda olduğu gibi mimaride de 19. yy. tasarımdan plan ilkelerine, yerleşim biçimine, iç ve dış mekan tasarımına dek tüm öğelerin gerçek anlamda "Batılı" olduğu zaman dilimidir (Eyice, 1980:135).

Bu dönemde Anadolu yakasında oluşan evler çoğunlukla Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü'nde olduğu gibi, alçak bir kagir bodrum kat üzerine bağdadi tekniğinde ahşap olarak inşa edilmişlerdir. Köşkler geleneksel Türk evine has geniş saçaklara ve çıkmalara sahiptirler. Dik veya geniş açı ile konsollara ve kolonlara oturan bu çıkmalar kapalı çıkma yahut açık çıkma şeklindedir (Resim 2.12 - 2.13 - 2.14 - 2.15). Geniş kaskatlı, havuzlu bahçeler içinde yeralan köşklerde verandalar, balkonlar ve şahnişler görülmektedir (Özdenbilgin, 1978:40 - 45) (Resim 2.16 - 2.17).

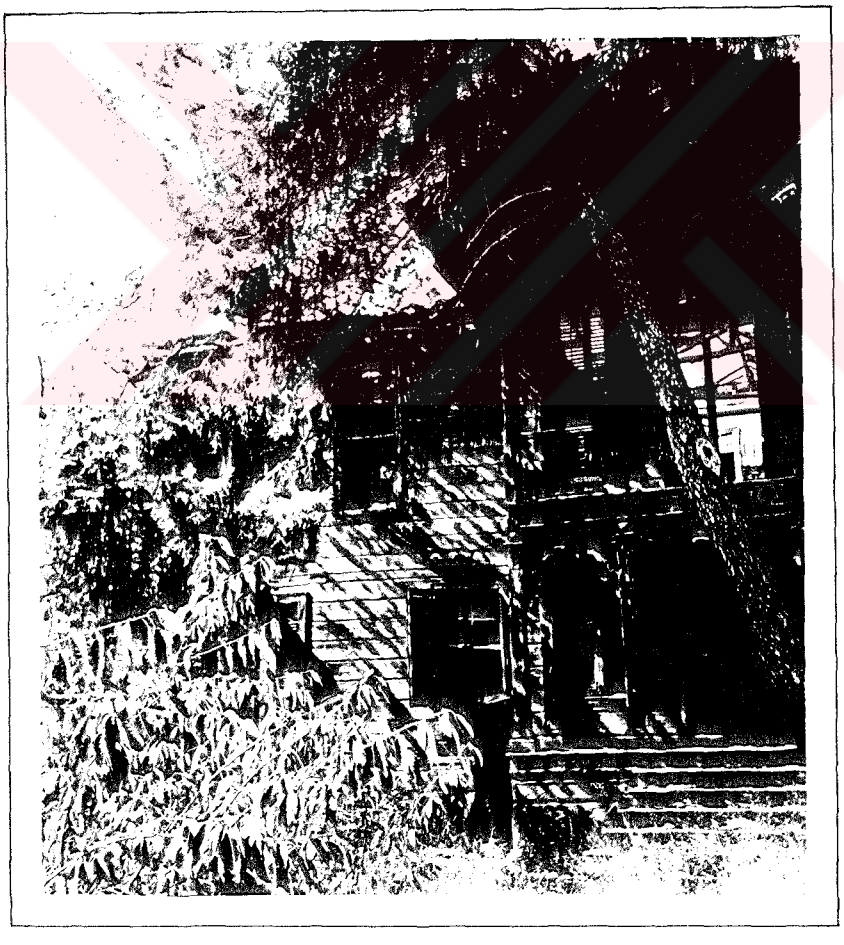

Resim 2.12 Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü güneydoğu cephesi

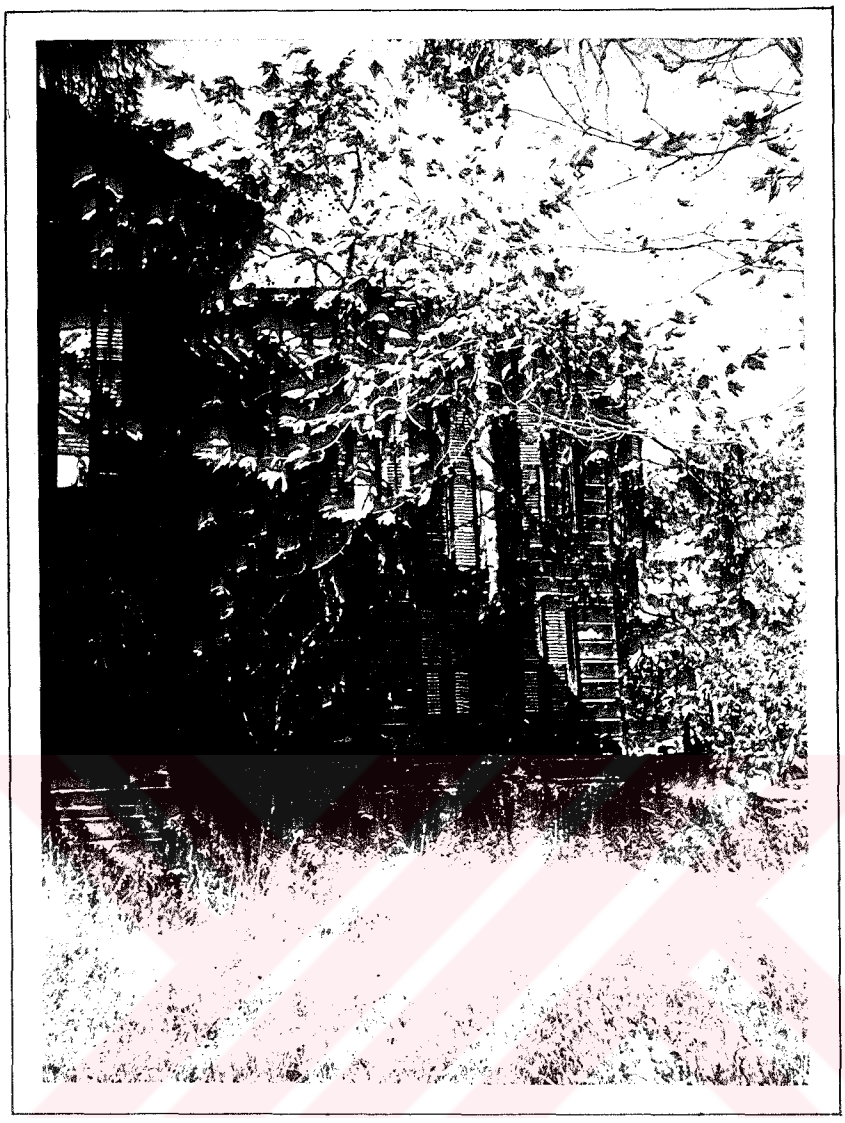

Resim 2.13 Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü güneydoğu cephesi

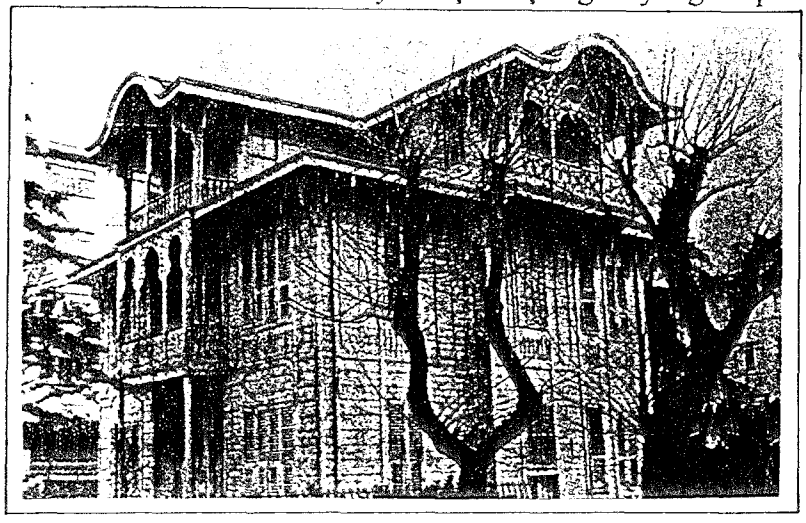

Resim 2.15 Kadıköy - Suadiye'de sayıları çok azalan köşklerden biri

Resim 2.14 Kadıköy - Kızıltoprak'ta bir köşk

Resim 2.16 Kadıköy - Fenerbahçe'de yıkılmış bir köşk

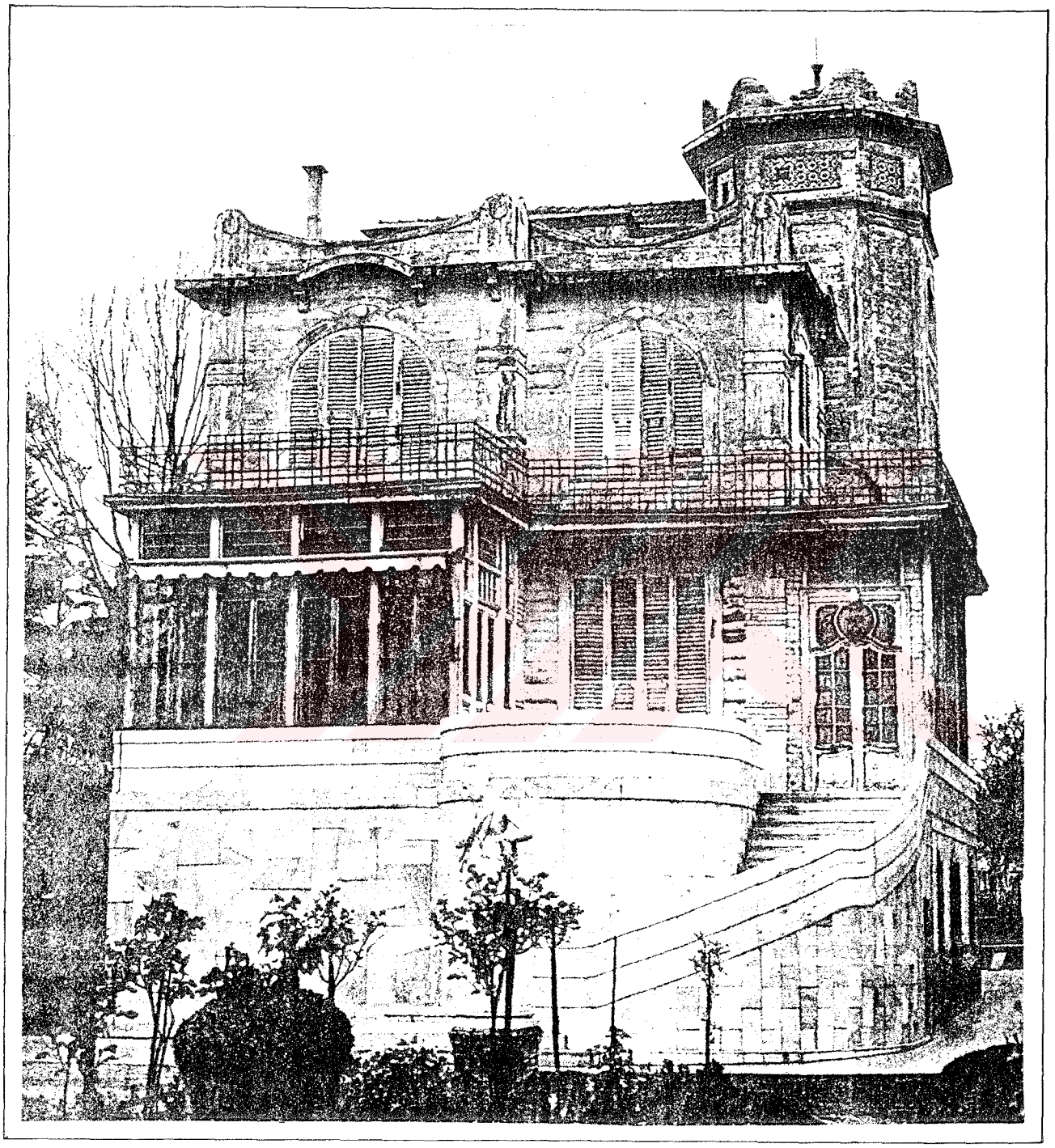

Resim 2.17 Kadıköy - Fenerbahçe'de bir köşk

Son dönem ahşap konut mimarisi ve buna bağlı olan bezeme, Osmanlı İmparatorluğu'nun son yılları ile Cumhuriyetin ilk yıllarını içeren bir dönemde gelişmiştir.

18. yy. başında İstanbul'da izlenen imar faaliyeti kenti tümüyle ilgilendiren bayındırlık çabalarından çok, çağın niteliğine uygun bir dekor hazırlamaya yöneliktir.

19. yy. sonu ile 20. yy. ilk çeyreğinde İstanbul konut mimarlığında ahşap bezemenin nitelikleri incelenirken,iki noktada geleneksel Osmanlı - Türk konut bezemesinden farklılaştığı görülür. Bunlardan biri bezemenin yer aldığı alan, diğeri ise bezeme içinde uygulanan öğelerdir.

Evlerin çatı kornişleri geniş tutulur, pencere kepenkleri yağlı boya veya çiçek ve diğer süsleyici elemanlarla bezenirdi. Yüzyılın sonlarına doğru içte duvarların alçıyla sıvanan yüzeylerinde manzaralar, çiçek ve meyvalar gibi çeşitli resimlerin yer almaya başladığı görülür (Ciner,1979:3-11).

Batılılaşma sürecine girinceye, hatta 19. yy. sonlarına kadar bazı önemli saray, köşk ve kasırların dışında, genel olarak evlerin dış cepheleri oldukça yalın bir karakter gösterirdi. Bu yalınlığı bir yandan "dünya malını önemsemeyen" islam inancına ve fazla gösterişli olarak dikkat çekmek istemeyen "çekingen düşünceye", diğer yandan kullanılan ahşap malzemenin niteliklerine bağlamak olasıdır.

Evlerin dış görünümünün yalınlığı, varlıklı ailelerin iki veya üç katlı konaklarında, kitabeli saçak, nakışlı kafa camları, anlamlı kullanılmış pencere dizileri, pahlı kat silmeleri, cumbaları taşıyan eliböğründeler, pencere kafesleri ve cumba kafeslerle bir oranda çeşitlilik kazanıyordu.

18. yy. sonu, 19. yy. başlarında İstanbul evlerini - ister sayfiyede ister kent içinde olsun - tanımlayan anılardan da anlaşıldığına göre, renk, geleneksel Türk evi dış bezemesine tek etkileyici öğe olarak katılıyordu. Çok sık görülen yangınlar, kısa sürede bitirilmesi

gereken yapılarda işçilik nedeniyle zaman alması ve maliyeti arttırması nedeniyle oyma, kabartma ve benzeri bezemeler yapılmıyordu. Bu nedenle halk iç mekanda kullanılan halı, sedir, minder, ipek örtüler, pirinç mangal gibi taşınabilir eşyada örnekleri izlenen bezeme türleriyle yetinmiştir.

III. Selim dönemi mimarlık örneklerinde, bezeme unsurları, bir yandan 18. yy.'ın Barok ve Rokoko özelliklerini sürdürürken, diğer yandan, Devrim Fransa'sının Ampir üslubuna hazırlık niteliğinde "klasik" eğilimli, yeniliklerle karşılaşılmaktadır (Arel, 1975:28).

18. yy.'ı ve III. Selim'in saltanat yıllarını bir hazırlık dönemi kabul edersek, 19. yy. II. Mahmut devri, batılılaşma sürecinde yeni bir dönemin başlangıcıdır. Mimarlık alanında, batı üsluplarından alıntıların sürdürülmesi yanında, resim sanatıyla ilgili gelişmeler izlenir.

Yapı etkinliği, onarımlar ve yeniden yapım biçiminde sürdürülür (Cezzar, 1971:2). Bu dönemde yapılan Ampir üslubuna ait örneklerden bazıları şunlardır: Acıbadem "Hünkar İmamı Köşkü", Bebek "Köçeoğlu Yalısı", Kağıthane Çağlayan "Çadır Köşkü", Beylerbeyi Sarayı "Mermer Köşk".

Geleneksel Türk evi dış cephe özellikleriyle, gerek yapım yöntemleri ve malzeme, gerekse biçimlerin geometrik bir kurguyu desteklemesi açısından, Ampir üslubu, Türk konut mimarisine, ülkeye girişinin ilk yıllarından başlayarak uygulanmış ve yakın zamanlara kadar etkileri ulaşmıştır. Bu Ampir özellikler Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü'nde de görülmektedir.

Batı etkisi 19. yy.'da en olgun ve yerleşik düzeniyle konut mimarisine yansımıştır. Bu dönemde evler, gerek planlama gerek dış görünüş açısından bir değişim sürecine girmiştir. 19. yy.'da inşa edilen evler, devrin genel davranış biçimi olan büyük ve gösterişli bina yapımı eğiliminin yanısıra, tüm ailenin birarada oturması fonksiyonunu karşılamaktaydı (Öztuna, 1983:358 - 373).

Her konut bir aileye aitti. Apartmanlaşma olgusu daha çok azınlıklar arasında yaygındı. Ancak Türkler de alçak, zemine yakın bina oluşturma alışkanlıklarından ayrılıp, 2 - 3 katlı yüksek konutları tercih etmişlerdir (Denel, 1982:54).

Şehir içindeki tüm evlerde gözlenen en belirgin özellik, iç ve dış mekan bağlantısındadır. Geleneksel sokak - avlu - sofa mekan sırası bozulmuş, planlamalar sokaktan direkt olarak içeriye girilecek şekilde yapılmıştır. Bunun yanısıra zemin katta fonksiyon kazanır. Yapı içinde, yaşanan bir mekan halini almış, dış duvarlardaki pencere ve kapı açıklıklarının arttırılmasıyla masif görünümü kısmen kaybetmiştir.

Bahçe içindeki büyük konutlar, yine yüksek duvarlar ardına gizlenmiştir. Bu duvarlar üzerinde yer alan kapılar da evdeki büyüklük ve ihtişam etkisini sürdürmektedir. Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü'nün bahçe giriş kapısı da anıtsal özelliğiyle dikkatleri çekmektedir. Kagir ayakları ve alınlığı ile ahşap kanatları Barok ve Ampir üslubunun karışık olarak karşımıza çıkan bir örneğidir. Bahçe, yalnızca oturulup dinlenilen bir yer olmuş, görünümü önem kazanmıştır. Bahçe düzenlemeleri batı etkisiyle, yabancı usta ve mimarlar yardımıyla gerçekleştirilmiş, fıskiyeli havuzlar, belli bir düzende akan su motifiyle, aslan, geyik vb. hayvan heykelleri, kameriyeler, geometrik biçimde kesilmiş yeşillik ve ağaçlar, başka bir deyişle insan eliyle biçimlendirilmiş bir doğa oluşturulmuştur (Evyapan, 1972:46 - 48).

Konut içi mekanlara gelince; sofa geleneksel konuttaki yerini bu dönemde de korumuş, ancak diğer mekanlar değişik fonksiyonlara tahsis edilmiştir. "Baş oda" önemini yitirmiş, yalnızca oturma ve toplantı için kullanılmıştır.

Yoğun nüfus ve kentleşme, beraberinde bitişik nizam konut yapımını getirmiştir. Avrupa konut mimarisindeki bir uygulama örneği "ikiz evler" yapılmıştır (Resim 2.18). Yerleşimin yoğun olduğu şehir merkezinden uzaktaki konutlarda (Boğaz ve Anadolu yakası iç kısımları ve Adalar'da "yazlık ev" ya da "köşk" niteliğinde olanlar) yukarıda

değinildiği gibi geniş, gösterişli ve bakımlı bahçeleriyle oldukça büyük ölçekte yapılmış, zengin bezemelerle güçlendirilmiştir.

Bu dönem evlerinin, bir diğer özelliği de, cephesinin ahşap kaplı oluşudur. Çoğunlukla sıvalı kagir zemin üzerinde iki - üç katlı ahşap bölüm yükselir. Dönemin ana özelliklerinden biri olan bezemeler de bu kısımdadır. Cephede batı etkili üsluplar uygulanmış, dekorasyonun yanısıra, pencere ve kapı gibi elemanların norm ve biçimleri de etkilenmiştir. Barok, Rönesans, Klasik ve Ampir üslubun yanısıra; Arap etkili unsurlar ve diğer yabancı kökenli öğeler cephe düzenlemelerinde uygulanmış, özellikle yüzyıl sonunda hemen hepsinin bir arada kullanılmasıyla eklektik görünüşlü yapılar ortaya çıkmıştır (Yonat, 1986:30 - 35). Köşkler ahşap oymalarla süslenmişlerdir. Pencerelerdeki dini kültürümüzün eseri olan kafesler dışında, bitki ve çiçek motifleri, geometrik motifler, dekoratif motifler ve rozetler Avrupa çıkışlı olup, genellikle kapı ve balkon perdelerini, açık çıkmaları, pencere kornişlerini, balkon korkuluklarını, çatı alınlık ve tepeliklerini süslemişlerdir (Resim 2.19 - 2.20). Giriş kapıları iki kanatlı olup, geometrik kasetlerle süslenmiştir (Özdenbilgin, 1978:40 - 55) (Resim 2.21).

Resim 2.18 Kalamış çift evler (yıkıldı)

Resim 2.19 Nadir Ağa köşkü balkon detayı

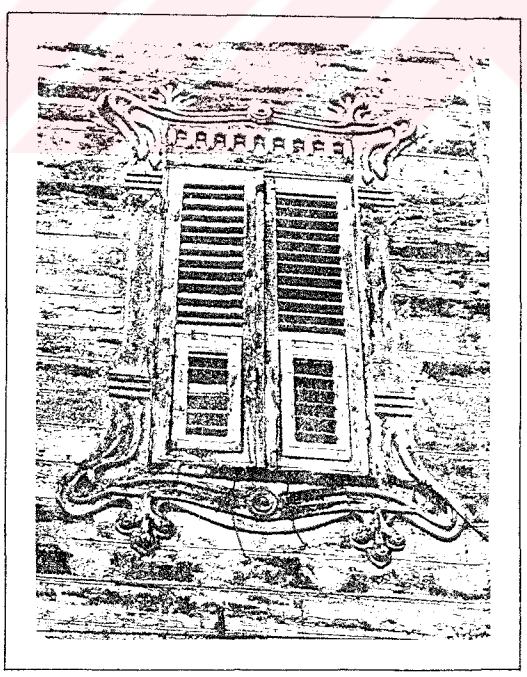

Resim 2.20 Nadir Ağa köşkü art nouveau pencere detayı

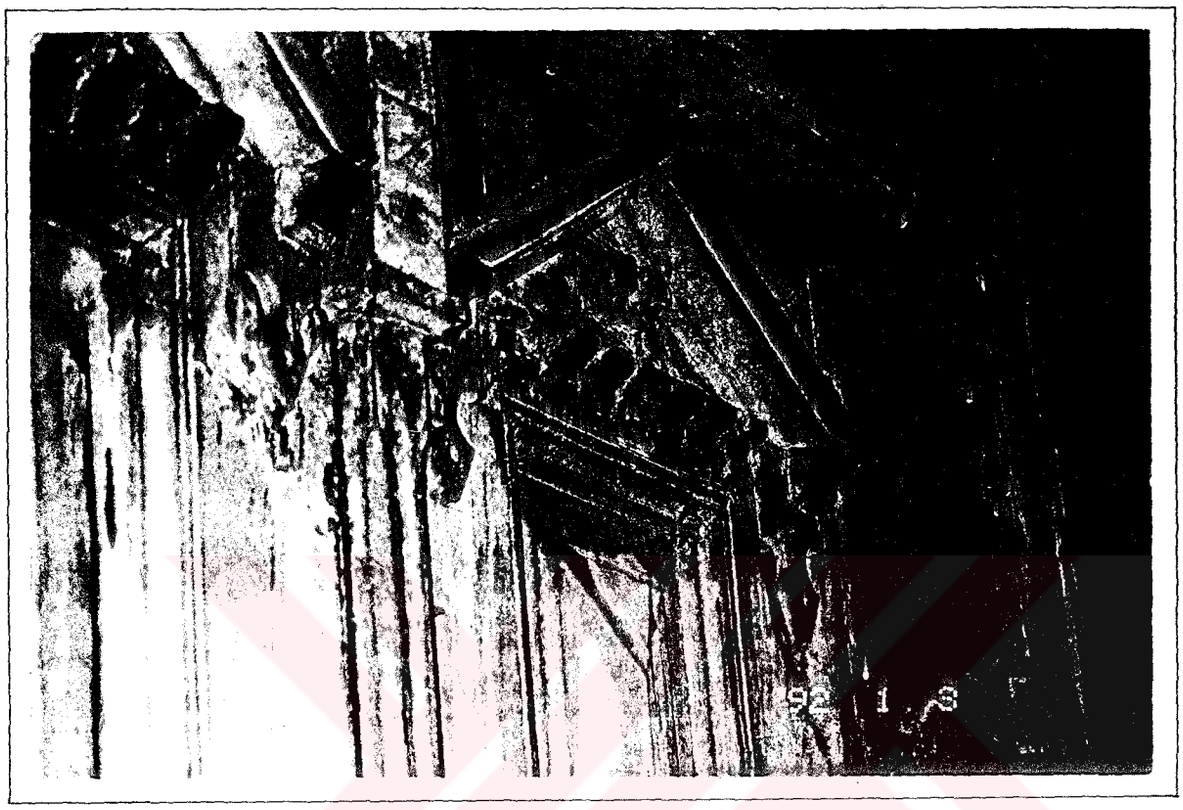

Resim 2.21 Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü giriş kapısı

Yer darlığı nedeniyle kıymetlenen araziden daha fazla yararlanmak amacıyla alt katlar da fonksiyon almış, bu katlardan sokağa direkt ilişki kurulmuştur. Yine aynı sebeple büyük çıkmalar oluşturulmuş, hem daha etkili cepheler elde edilmiş, hem de yoğun ve plansız şehirleşmenin getirdiği eğri sokaklar etkisiyle oluşan planlar üst katta ortogonal bir düzene getirilmiştir (Resim 2.22).

İç mekanların dışa yansıtılması dönem evlerinin karakteristiğidir. Kat hizalarının silmelerle cepheye yansıtılması, çıkma ve geri çekmelerle içteki farklı mahallerin vurgulanması, aynı amaçla pencere boyutlamasında görülen uygulama, ev girişinin

belirginleştirilmesi vs. çokça kullanılan mimari düzenlemelerdir (Resim2.12 - 2.23 - 2.24 - 2.25).

İç mekan organizasyonu ve bezemelerde farklılaşma görülür. Geleneksel sabit çok amaçlı eşya ve mekanın yerini hareketli eşya (mobilya) alır; buna bağlı olarak odaların kullanım biçimi de değişir. Geleneksel yaşam içindeki odalar yerine, farklı işlevler için ayrı mekanlar oluşturulur.

Resim 2.22 Kadıköy - Bahariye sıra evler

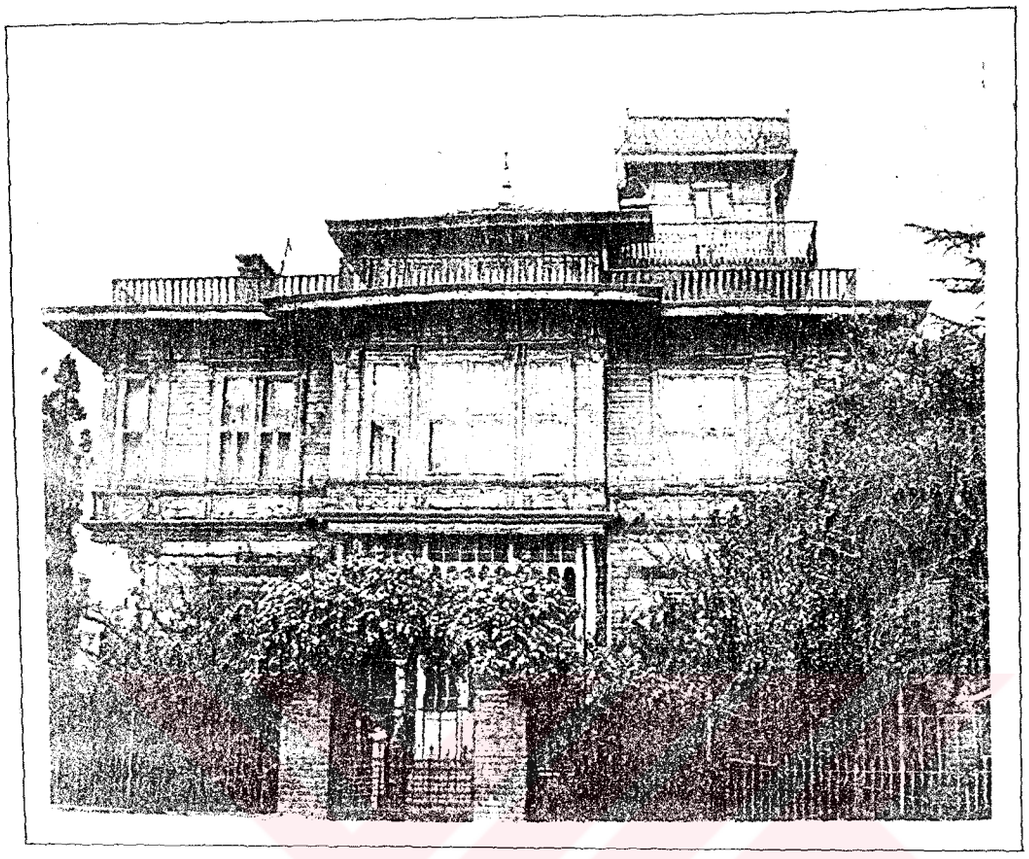

Resim 2.23 Kalamış'ta yıkılmış olan bir köşk

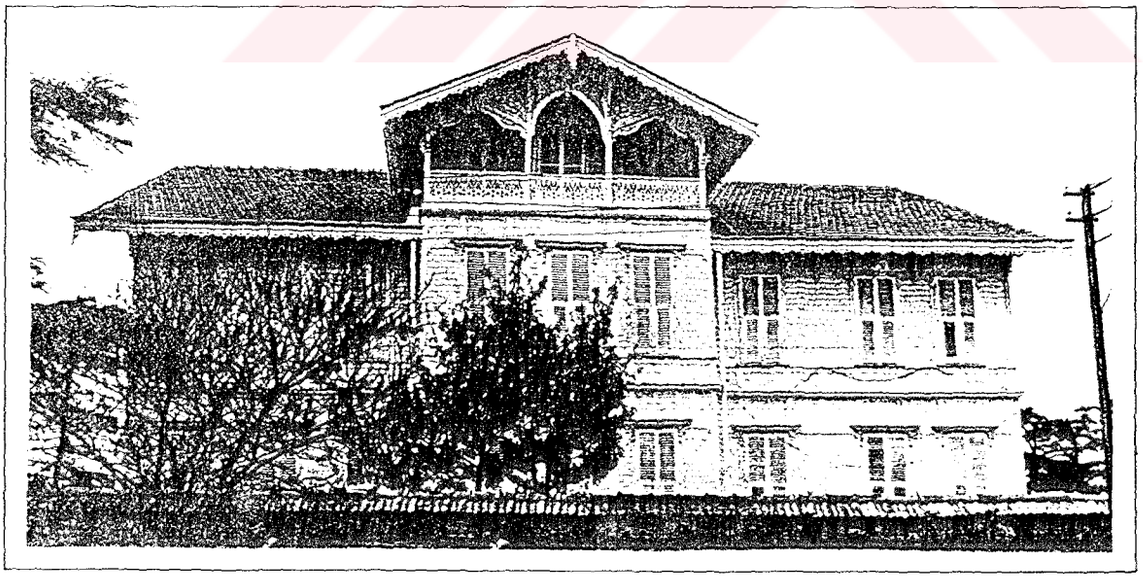

Resim 2.24 Kadıköy - Ziverbey Razi Trak Köşkü

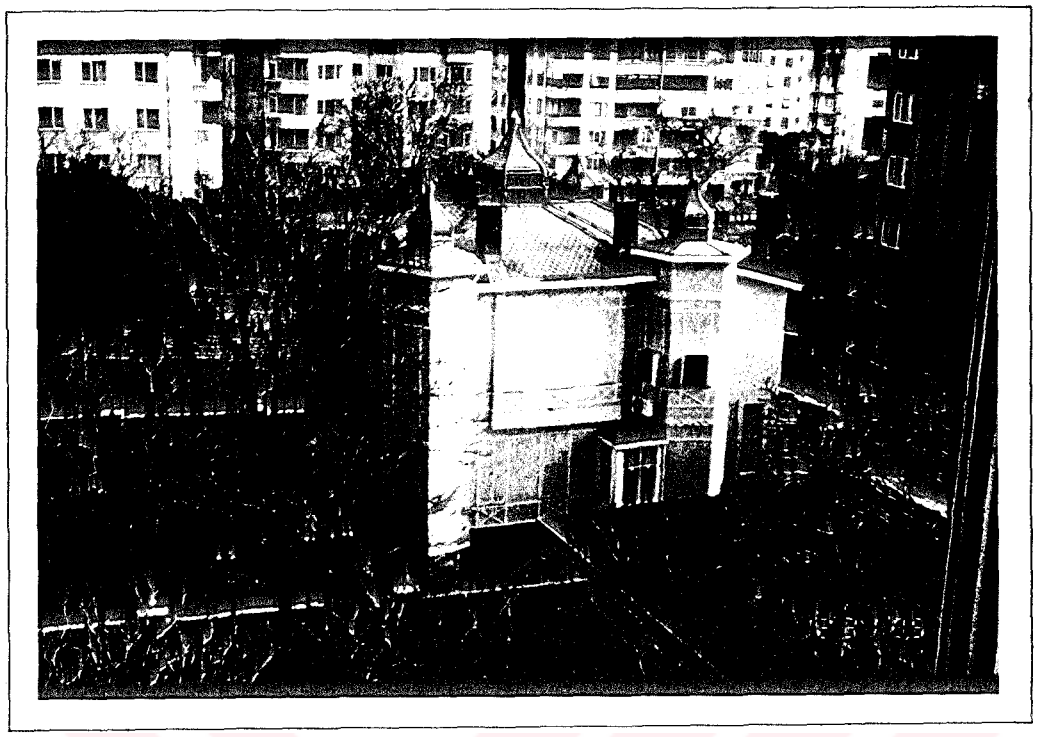

Resim 2.25 Reşat Paşa Konağı selamlık binası

İç süslemeler, cephe bezemelerinden ayrı bir anlayışla düzenlenmiş ve hemen her evde, zengin, görkemli bir görünüm sağlamak amacıyla ağır ve yoğun bir dekorasyona gidilmiştir. Ahşaptan yapılmış olan tavanlarda da dekoratif süslemeler görülür. Büyük köşklerde tavanlar boyanarak çiçek ve manzara resimleri yapılmıştır (Yonat, 1986:72 - 84) (Resim 2.26 - 2.27 - 2.28 - 2.29)

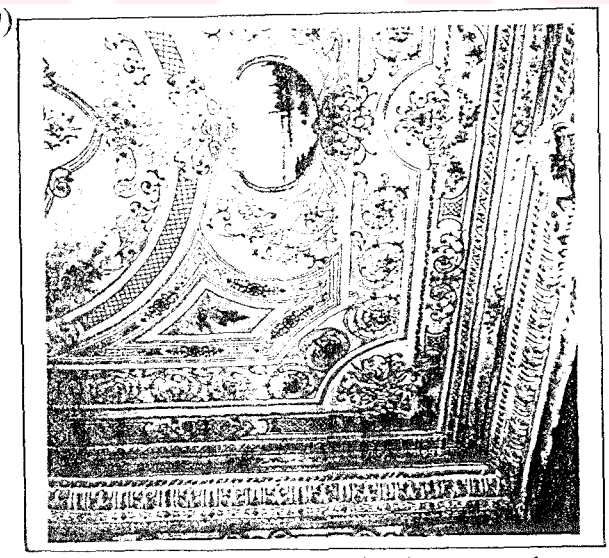

Resim 2.26 Kadıköy - Erenköy Kabasakal Mehmet Paşa köşkü tavan detayı

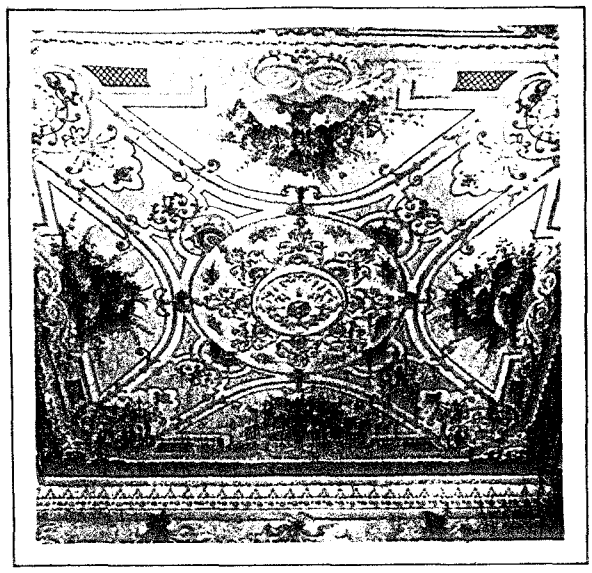

Resim 2.27 Kadıköy - Erenköy - Aynı köşkün merdiven üstü tavan süslemesi

Resim 2.28 Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü 1K02 nolu orta sofa iç duvar, sıva üstü kalemişi detayı

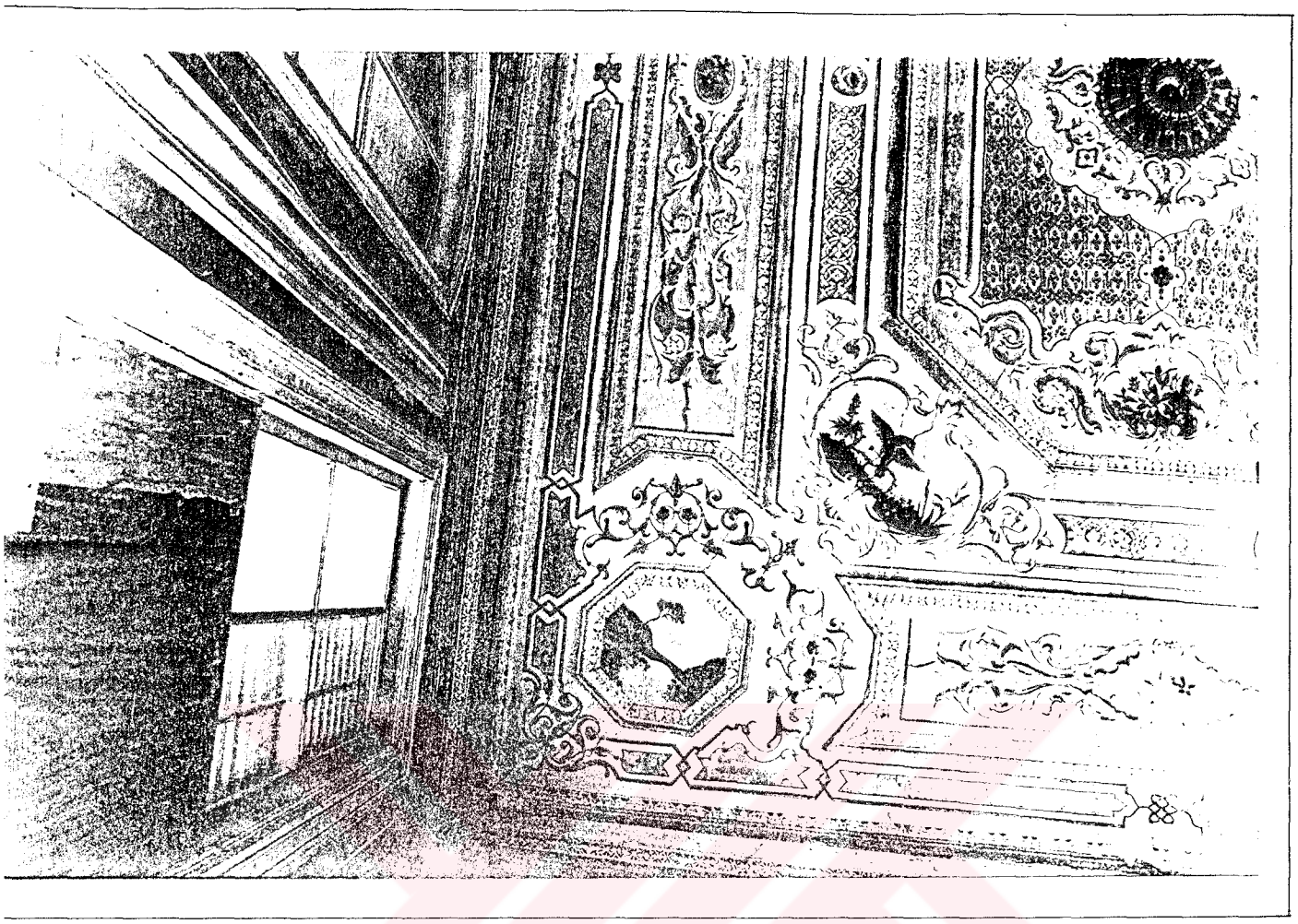

Resim 2.29 Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü birinci katta yer alan 1K01 nolu odanın tavanı

BEZEMEDE KULLANILAN ÜSLUPLARIN KISA AÇIKLAMALARI

BAROK

Barok öğeler Osmanlı Türk mimarlığında, 18. yy.'ın ortalarından başlayarak, cami, çeşme, türbe, saray gibi yapı türlerinin dış yüzeylerinde, cepheleri zenginleştiren bezeme örnekleri vermiştir. 20. yy.'ın başlarında gerçekleştirilen ahşap konut bezemesinde, 150 yıllık görsel birikim ahşap işçiliğinin nitelikleriyle de birleşerek yeniden ele alınmıştır.

Barok öğelerden sarmal dalların, kıvrımlı çizgilerin, "S" ve "C"lerin, istiridye kabuğunun, kırık ve yüksek profilli kornişlerin ahşap evlerde de uygulandığı izlenmiştir (Resim 2.12 -

2.30). Yapıların biçimlendirilişinde gerçek bir baroktan söz edilemez, ancak cephelere,kavisli ya da yarım daire pencereleri, pencere çerçeveleri, konsol, kapı aynası, saçak gibi elemanlarda görülen Barok yaklaşımlar ve motifler gözönüne alınarak bir gruplamaya gidilebilir. Barok biçimler, büyük çoğunlukla diğer üslup özellikleriyle birlikte kullanılmıştır.

Resim 2.30 Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü, giriş sahanlığı köşe detayı

AMPİR

İlhamını Yunan ve Roma üsluplarından alan ve Napolyon Bonopart zamanından (1804) başlıyarak 30 yıl kadar devam eden, Percier ve Fontaine adındaki iki mimarın yarattığı bir üsluptur. Eski Mısır mobiyalarının süsleme ve biçimlerinin etkilediği bu üslup, Osmanlı saraylarına kadar girmiştir (Turani, 1968:12).

Ampir yüzyılın başlarından itibaren diğer yapılarla birlikte konut mimarisinde de çok kullanılan bir üslup olmuştur. Geçmişteki stillere oranla oldukça yalın çizgilere sahip ve Klasik Grek mimarisinden izler taşıyan, genellikle simetrinin sağlanmaya çalışıldığı cephesiyle dikkat çeker.Yalın pencere ve köşe pervazlar, sütun başlıklarıyla bitirilen üst köşeler, aynı etkinin sürdürüldüğü saçak silmeleri, büyük furuşlar ve bağdadi sıva ilk örneklerin karakteristiğidir (Resim 2.28 - 2.31). Zaman içinde sıvanın yerini ahşap kaplama almış; hem mimari öğe hem de cephe bezemesi olarak (dorik ve iyonik) sütunlar kullanılmış; pencere form ve bezemesi de değişime uğramıştır. Kimi örneklerde klasik etki öylesine büyük olmuştur ki, yapı bir tür arkad üzerine yerleştirilmiştir. Ayrıca frontonları anımsatan çatılar ve kalkan duvarlar ile pencere üzerindeki alınlar ya da diğer bezemeler de bu etkiyi kuvvetlendiren unsurlar arasındadır (Resim 2.31). Yüzyıl ortalarından itibaren alafranga kremit ya da arduvaz kaplamalar, yabancı kökenli soğan kubbeler ve kuleler, şato görünümlü, geniş pencereli, batı stili karkas tekniğinin cephe bezemesi olarak kullanıldığı yapıların yanısıra; diğer üsluplar ve Art - Nouveau stillerin bir arada görüldüğü eklektik cephe karakteri doğar (Sezgin, Yapı, S.47:33-37) (Resim 2.25 - 2.32).

Resim 2.31 Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü, giriş cephesi balkon kısmı

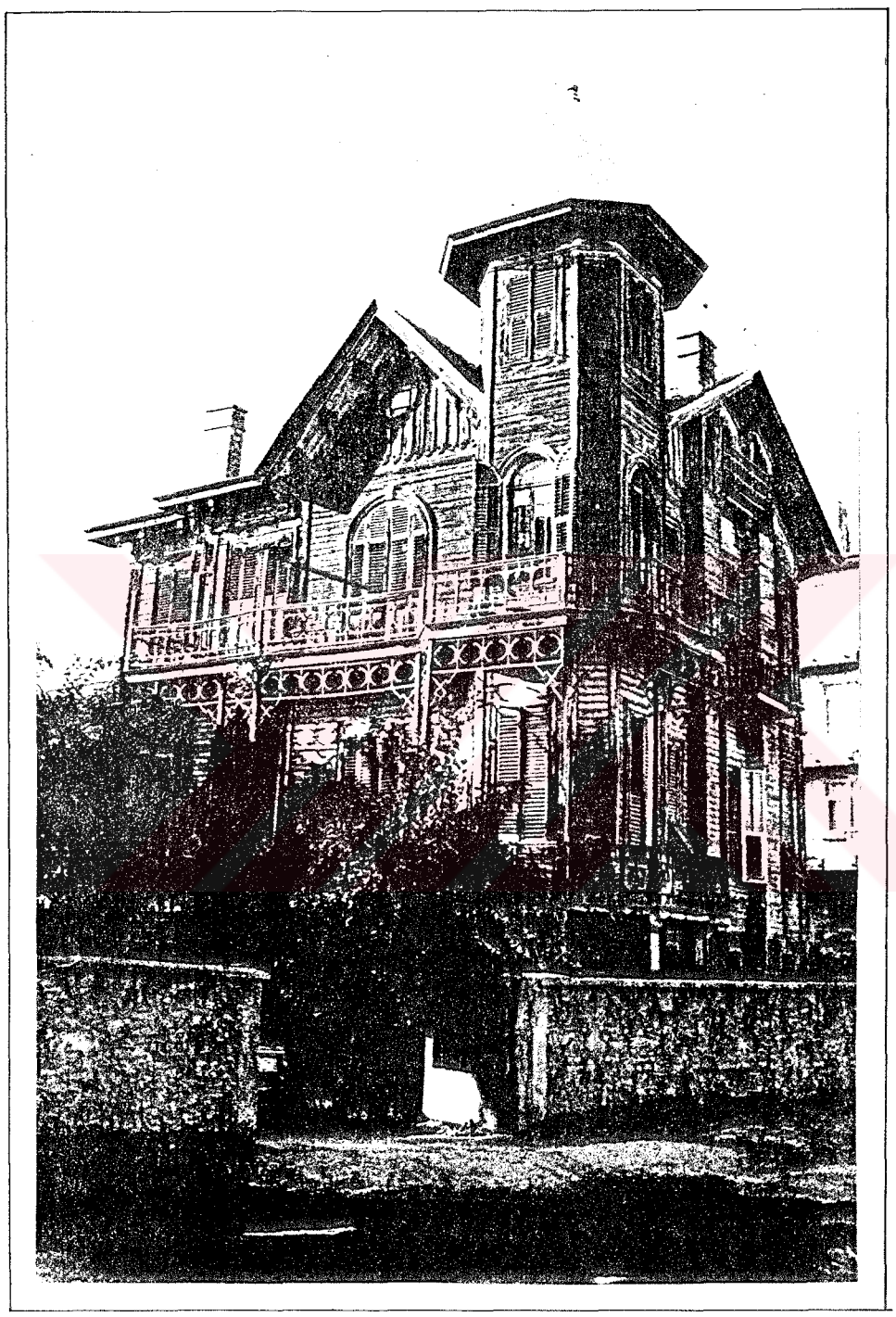

Resim 2.32 Kadıköy - Göztepe Galip Paşa Köşkü

NEOKLASİZM

Avrupa'da antik Yunan - Roma medeniyetine ve sanatına taparcasına bağlı bulunan klasik sanatçılar onu yeniden yaşatmaya devam ederek başlıca ilham kaynaklarını antik sanatta aramışlardır. Dor ve İyon sütunların kullanıldığı bu üslupta kütle, ağırlık ve duygu vardır (Meydan Larousse, C.7:345). Türkiye'de Neo - Klasik Osmanlı mimarlık özellikleri yansıtan ahşap yapılar, 1910'lardan sonra yapılmaya başlanmıştır. Geçmişin Osmanlı - Seçuklu bezeme programını kullanarak bir cephe düzenlemesine gidilmiştir. Konut yüzeylerinde yer alan gerek kemer, gerkse bezeme öğelerinin ve düzenlemenin, Osmanlı - Selçuklu biçimlerinden aktarıldığı izlenmektedir.

Neo - Klasik Osmanlı ahşap bezemesi, konut mimarisinde öncelikle cephede "portal" izlenimi yaratan anıtsal kemerin kullanımıyla dikkati çekmektedir. Bu özellikle büyük köşk ve yalılarda geçerlidir. Pencerlerin dikdörtgen çerçeve içine alınışı, kitabelerin kullanımı, pencere kemerlerinde Osmanlı - Selçuklu mimari anlayışına yaklaşım izlenmektedir. İslam kaynaklı atnalı kemerinin de birlikte kullanıldığı örnekler vardır.

Bezeme öğeleri, İslam, Selçuklu ve Osmanlı kaynaklıdır. Balkon korkulukları çoğu kez geleneksel Türk ahşap ve taş oyma işlçiliğinin sevilen motifleri olan kare, altıgen, benek ve yıldız şebekelerdir (Resim 2.31). Rumi ve palmet kesitleri, yıldız kompozisyonları, yalın bir şekilde kullanılmıştır (Ciner, 1979:59 - 61).

ART - NOUVEAU

Teknik yönden 16.-17.-18.yy. Fransa'sındaki metal konstrüksiyon alanındaki çeşitli denemelere dayanır. Art - Nouveau sanatının estetiği; çiçek motiflerine, zarif kabartmalara, açık renklere, harekete, hafif ve ince formlara dayanmaktadır (Gombrich, Çev. Cömert, 1976:425 - 426).

Bu üslup Türkiye'ye 1896 - 1908 yıllarında II. Abdülhamid'in baş mimarı olan İtalyan mimar D'Aranco ile girmiştir (Kuban, 1970:98).
İstanbul'da öncelikle kagir yapılarda etkili olan Art - Nouveau bezeme öğelerinin geleneksel malzeme olan ahşaba uygulanmasıyla, üslubun "yerel" bir özellik kazandığı görülmektedir. Art - Nouveau ahşap konut bezemesini, saf üslup özelliği gösterenler ve diğer tarihsel üsluplarla birlikte ele alınanlar olarak iki ana grupta toplama olanağı vardır. Birinci grupta, İstanbul kagir Art - Nouveau'sundan etkilenerek "çiçek üslubu" ve soyut çizgisel biçimler uygulanmıştır. Çiçek, tomurcuk ve yaprakların ortadan bir "çap"tan dağılmaları ahşap Art - Nouveau bezemenin diğer bir özelliğidir.

Art - Nouveau'nun tarihsel üsluplarla birlikte kullanımında Barok'a olan yakınlık hemen sezilmektedir.

Bu bezemenin birinci derecede yer aldığı mimarlık elemanı olan pencere çerçevelerinin biçimlendirilişi ve pencere üst ve alt başlıklarının yan parçalarının (kulaklarının) ovalimsi görünümü, ahşap Art - Nouveau'ya özgü niteliklerdendir. Bitkisel kökenli motiflerin yanısıra, düşey - yatay kullanılan paralel çıtalar üzerine yerleştirilen tek veya içiçe daireler diğer bir Art - Nouveau öğeyi oluşturur (Şekil 2.24 - 2.25 - 2.26 - 2.27).

Balkon korkuluklarında, standart tahta genişliğine göre kesilen "çiçek" ve "dal" öğeleri parmaklıkları oluşturur. Kapı aynaları genellikle yalındır. Art - Nouveau özellik gösterenler, soyut çizgiseldir veya çiçek motifi kullanılmıştır. Furuşlarda yapıda yer alan bezemeye uygun bir biçimlendirmeye gidildiği görülür (Şekil 2.26). Silmelerde kısa çıtalarla bağlanmış daireler, oval ve daire dizileri Art - Nouveau üslup özelliğini yansıtır (Resim 2.33).

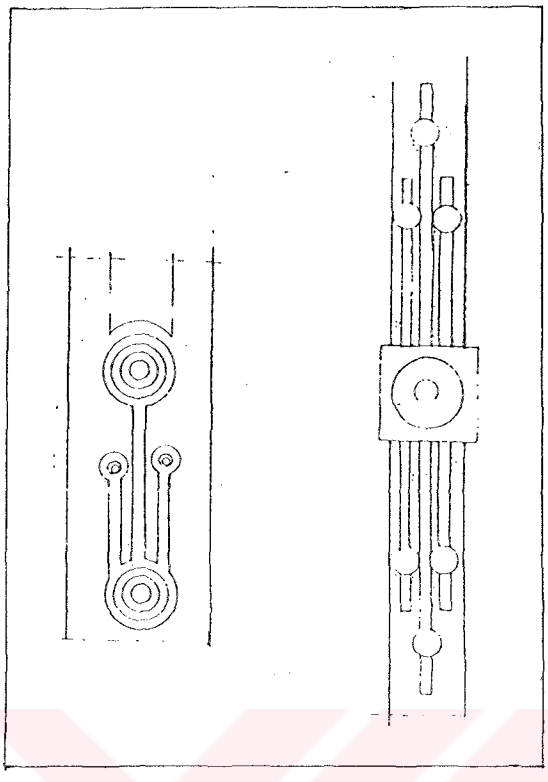

Şekil 2.24 Geometrik Art - Nouveau sarkmalar - Birbirine paralel düşey çizgiler, çizgi bitiminde veya çizgi grubunu kesen tek veya kare içinde dairelerden oluşur (Ciner, 1982:186).

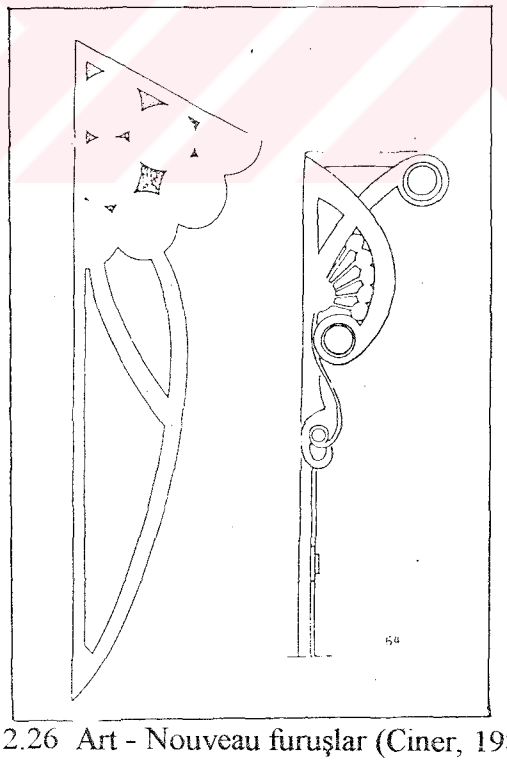

Şekil 2.26 Art - Nouveau furuşlar (Ciner, 1982:111).

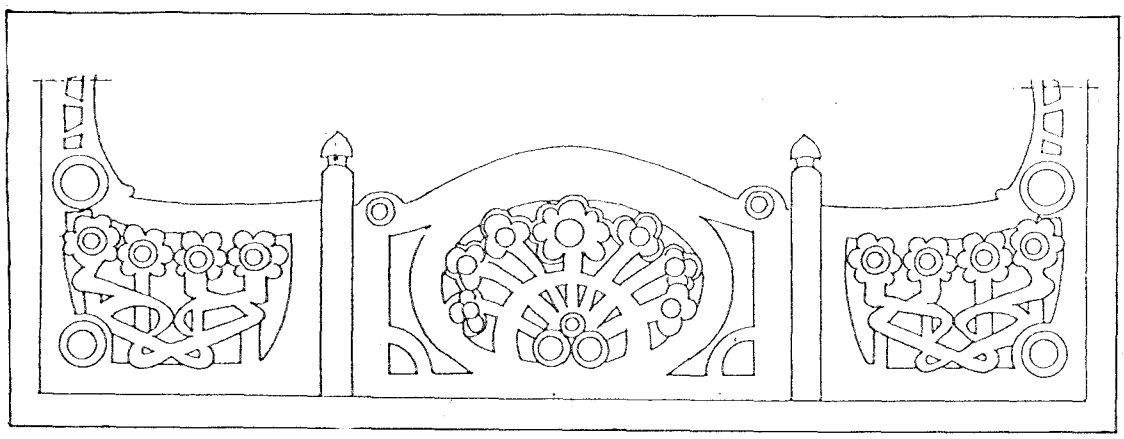

Kefeliköy Cad. 43, Büyükdere - Çiçek, çiçek sapları ve küçük daire ile anlatılan tomurcuk örgeleri

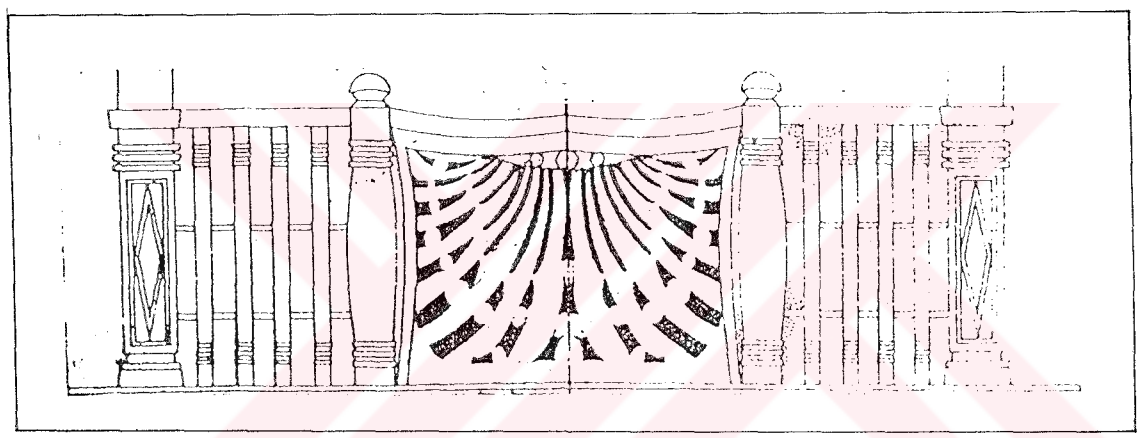

Dulkadiroğulları Sok. 4, Arnavutköy - Orta motif deve tabanı yaprağının delikli dokusunu anımsatır.

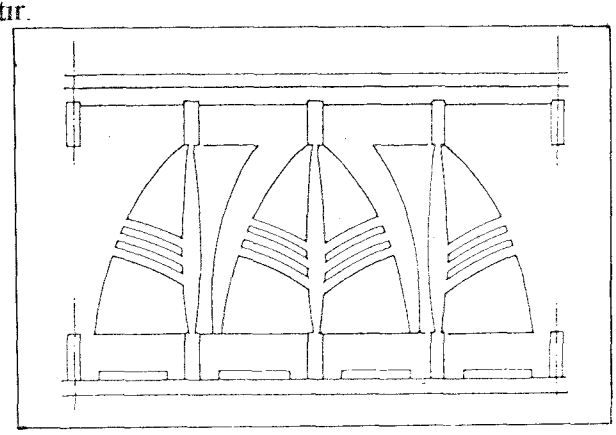

Soyut - çizgisel balkon korkuluğu

Şekil 2.25 Art - Nouveau balkon korkulukları (Ciner, 1982:95)

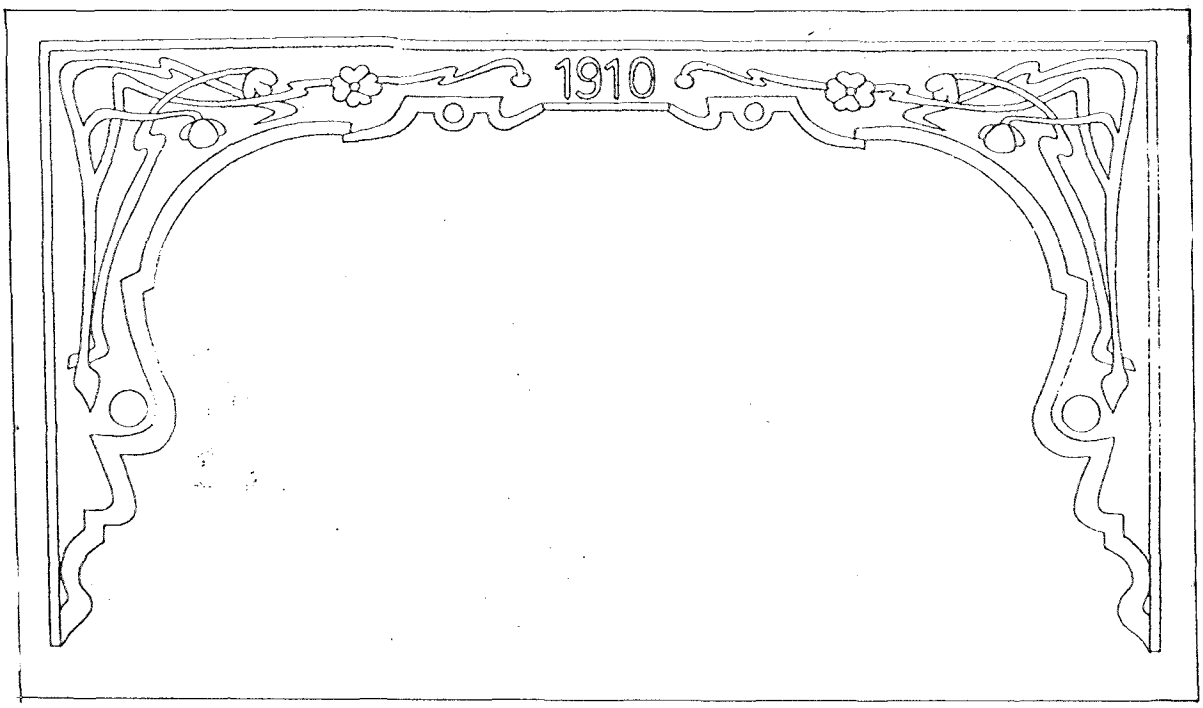

Şekil 2.27 Şair Latifi Sokak, 42, Kadıköy - Art - nouveau çiçek üslubu sahanlık köşelikleri bezemesi (Ciner, 1982:129).

Resim 2.33 Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü, cumba ve etek motifi

EKLEKTİSİZM (SEÇMECİLİK)

19.yy.'da Avrupa'daki yapıların dış cephelerinde Neo-Klasik üslup hakimdi. Yeni gereksinmeler yapıların içinde Neo-Klasik üslubun kullanılmasına imkan vermemiş, böylece bir Eklektisizm doğmuştur (Sözen, Tapan, 1973:53). Avrupa'daki bu Eklektisizm; Yunan, Roma ve Hıristiyan kültür mirasının her türlü kaynağından faydalanarak karışık üsluplara yer vermiştir (Cezzar,1971:42).

Bizdeki Eklektisizm Avrupa'dan gelen etkilerle oluşmuştur. Türk topraklarında Grek sanatını canlandırmak mümkün olmadığından doğunun ve islamiyetin biçim örneklerini de yapılarda yansıtmak gerekli olmuştur (Sözen, Tapan, 1973:53 - 54).

Bir çok yabancı veya Avrupa'da eğitim görmüş mimarlar tarafından, bu klasik biçim kalıpları, batı mimari ürünlerinin Gotik, Rönesans, Barok gibi mimari motifleri ile karıştırılmıştır.

2.6. BÖGEDEKİ DİĞER KÖŞKLER - MİMARİ ÖZELLİKLERİ VE 1995 HALİHAZIR DURUM İLE KARŞILAŞTIRMA

Doğal güzellikleriyle biçim kazanan, tarihi değerlerin merkezi olan İstanbul'un Anadolu yakası da kendi içinde önemli; özellikle sivil mimari örnekleriyle dikkat çeker.

19.yy'da batı etkileri de taşıyan bu köşk ve konaklar, ilk önceleri sayfiye köşkleri olarak yapılmaya başlanmış; daha sonraları ise devamlı oturmaya yönelik işlev kazanmışlardır. Genellikle kagir bir bodrum kat üzerine iki veya üç katlı ahşap strüktür olarak yükselen köşkler, büyük bahçeler içinde yeralmaktaydı. İç ve dış tezyinat olarak da çok süslü olan bu yapılar bugün bize geçmiş yıllardaki yaşantıyı ve mimariyi anlatan ve geçmiş devrin insana, tabiata ve manevi güzelliklere ne derece değer verdiğini en iyi simgeleyen nadide örneklerdir.

Zamanında geniş alanlara sahip, seçmeci üsluplarla yapılmış olan bu yapılar, 20.yy.'ın getirdiği yeni teknoloji ve yoğun nüfus artışıyla önce büyük bahçelerini kaybettiler, daha sonra da yavaş yavaş kendileri yok olmaya başladılar ve yerlerini büyük ölçüde modern beton binalar aldılar.

Bu bölümde bölgede günümüze kadar halen ayakta kalabilmiş olan ahşap yapılar tespit edilip, kısaca genel özellikleri anlatılmaya çalışılmıştır. Fakat bunlardan yıkılan bazılarının yerlerine yenileri betonarme olarak inşa edilmiş ve yalnızca üzerleri ahşapla kaplanmıştır ve maalesef bunların bir belge niteliği kalmamıştır.

1. Bölgedeki önemli yapılardan biri Bağbaşı Caddesi üzerinde bulunan ve Sultan II. Abdülhamid'in maliye nazırlarından Ahmet Reşat Paşa tarafından mimar Mehmet Efendi'ye 14 yılda yaptırılarak 1900 yılında açılan Reşat Paşa Konağı'dır.

Bir ana bina, bunun yanında simetrik yükselen iki adet kule ve bu kulelerin yanlarında birer salondan oluşan konağın zemin katı yığma taş duvar, birinci ve ikinci katları ahşap konstrüksiyon ve bağdadi olarak inşa edilmiştir (Şekil 2.28) (Resim 2.33 - 2.34 - 2.35).

19. yy. Osmanlı sanat, estetik anlayışını sergileyen ve günümüze dek varlığını koruyarak gelebilmiş, büyük bir özenle yapılmış olan tezyinat tablolar o dönemin ünlü sanatçılarına aittir. Konağın Revnak Salonu'nu süsleyen resimlerden bir bölümü aynı zamanda usta bir ressam olan Reşat Paşa tarafından yapılmıştır. Konağın bir diğer özelliği de salonlarda klasik Osmanlı üslubunun yanısıra Barok ve Rokoko tarzı süslemelerin de bulunmasıdır. Duvar ve tavan süslemeleri daha çok bitki ve çiçek desenlerinden oluşmuştur. Bazı salonların tavanlarında dikdörtgen, altıgen, sekizgen, bazılarında ise kare formlara rastlanmaktadır
(Resim 2.36 - 2.37). Şevk - abad odasının tavanı ise "Osmanlı geçmesi" denilen geometrik şekillerden oluşmuştur ve altın varak ile kaplıdır (Resim 2.38). Yine aynı odanın tavanında; Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü'ndeki gibi yapılmış olan peyzajlar yeralmaktadır.

Günümüzde restoran olarak kullanılan konağın yemek salonlarına; Dilkuşa (Gönül Ferahlatan), Zerefşan (Altın Saçıcı), Şevk - abad (Naz Diyarı), Sera - Ser (Baştanbaşa), Zertaç (Altın Taç), Zülal (Parlaklık), Divanhane (Büyük Divan) ve Has oda isimleri verilmiştir (Şekil 2.29) (Resim 2.39).

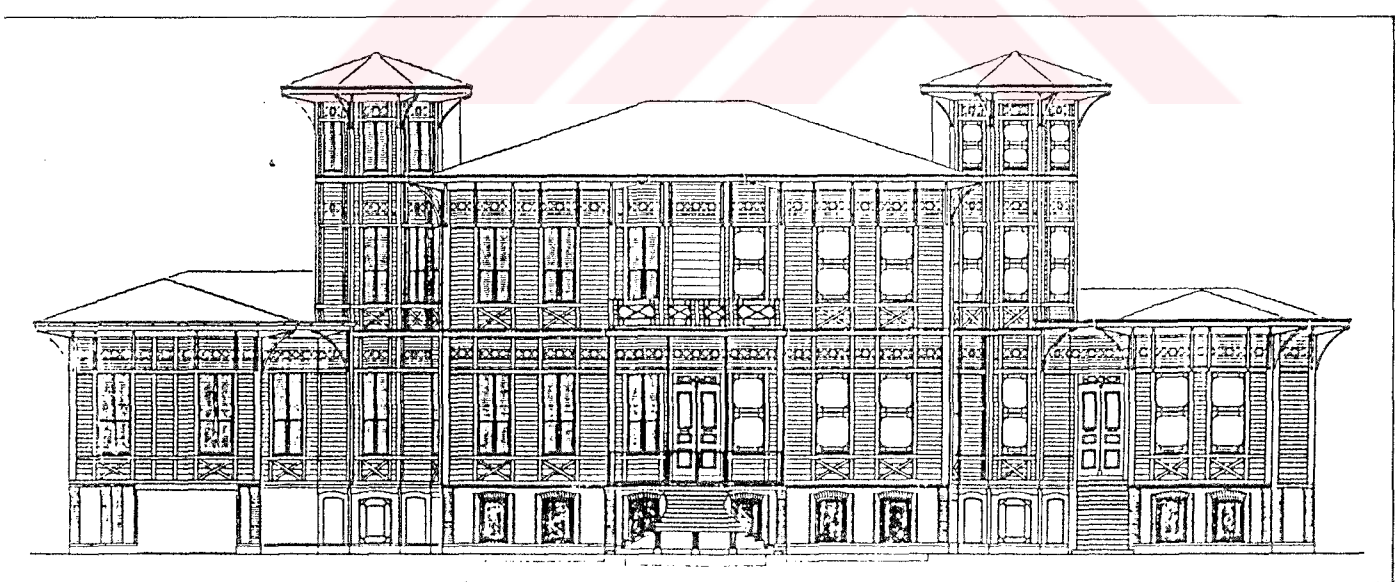

Şekil 2.28 Reşat Paşa Konağı giriş cephesi

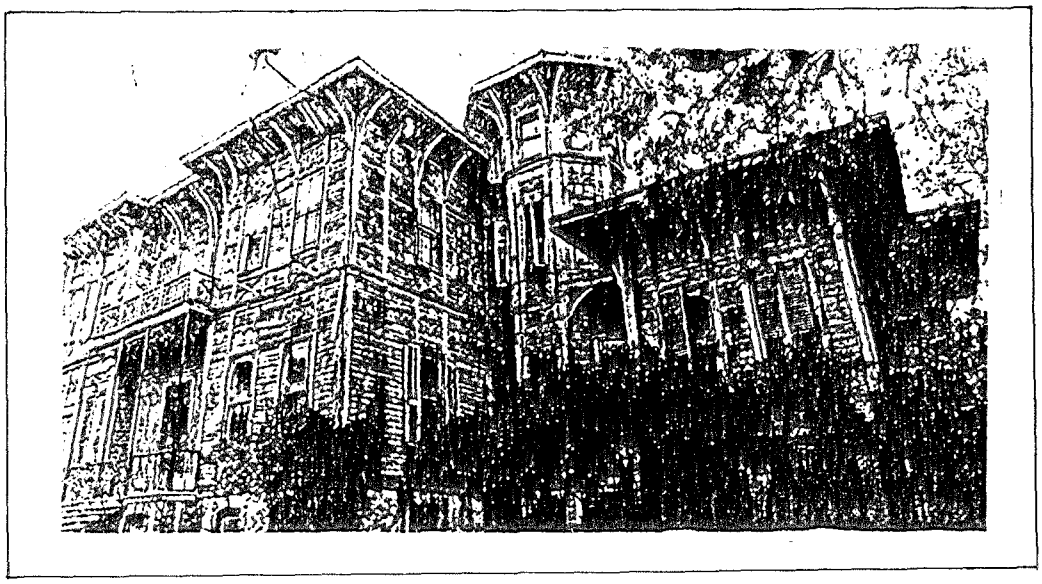

Resim 2.33 Reşat Paşa Konağı'nın eski durumu

Resim 2.34 Reşat Paşa Konağı'nın bugünkü durumu

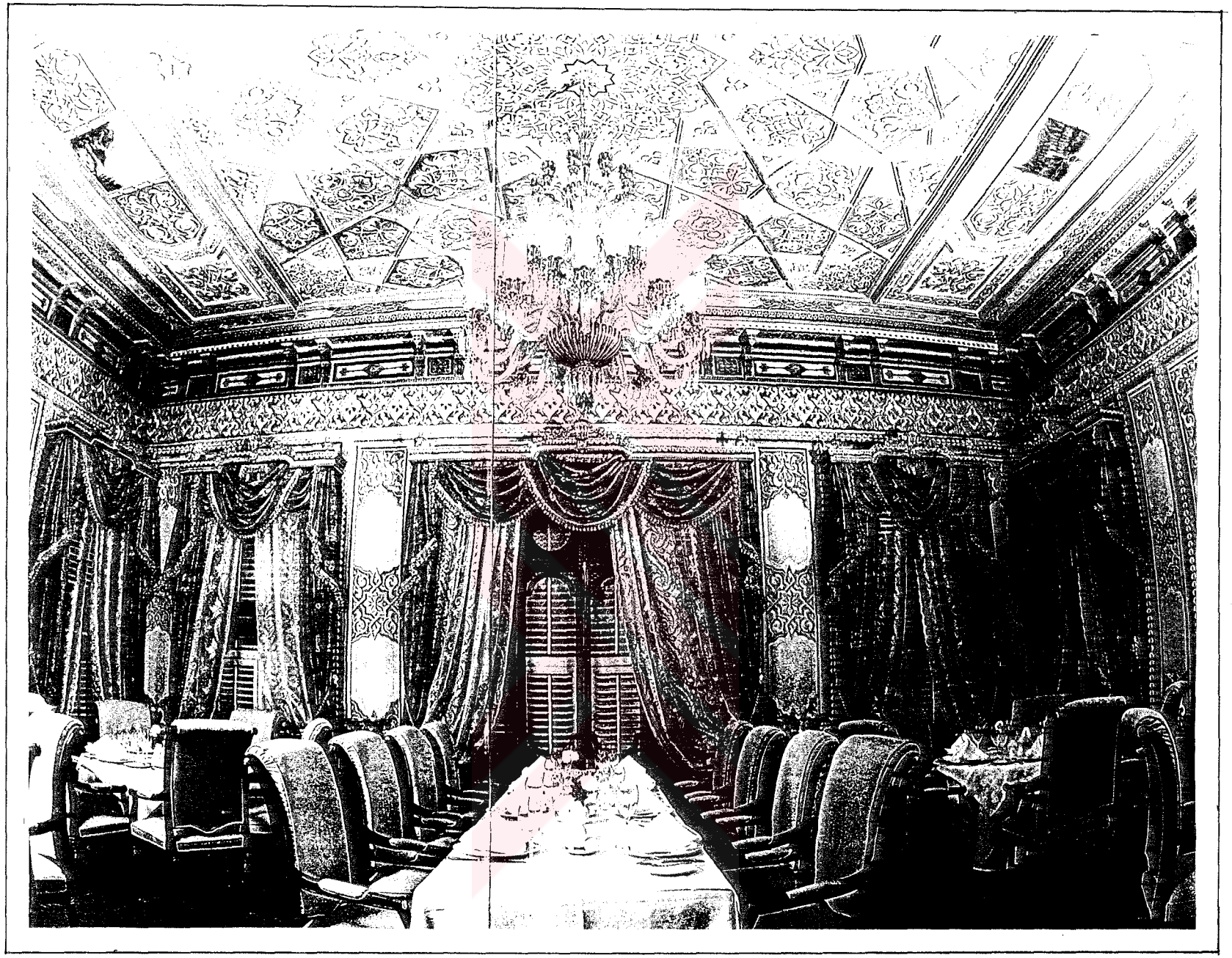

Resim 2.36 Reşat Paşa Konağı Naz - abad salonu

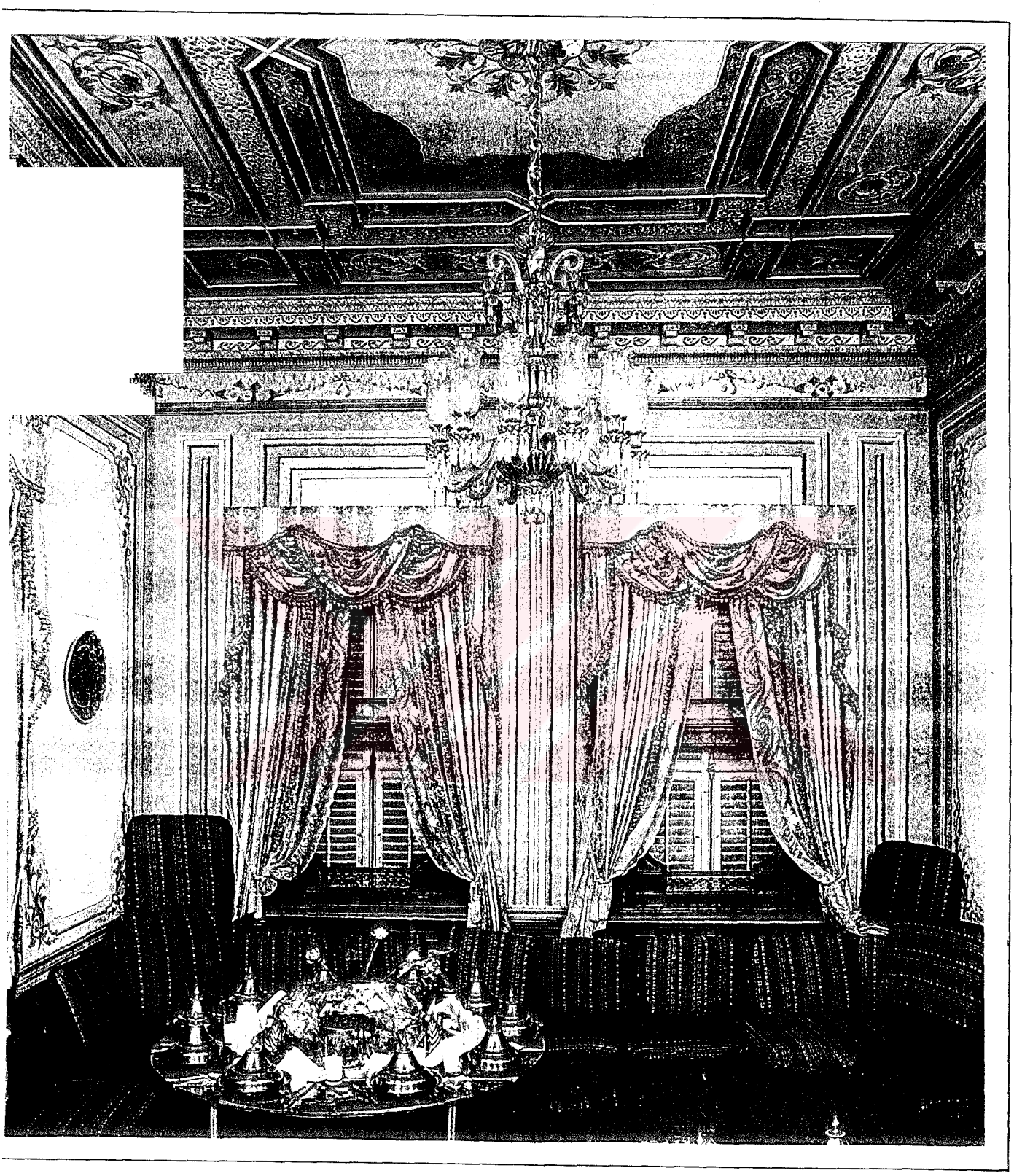

Resim 2.37 Reşat Paşa Konağı Has oda

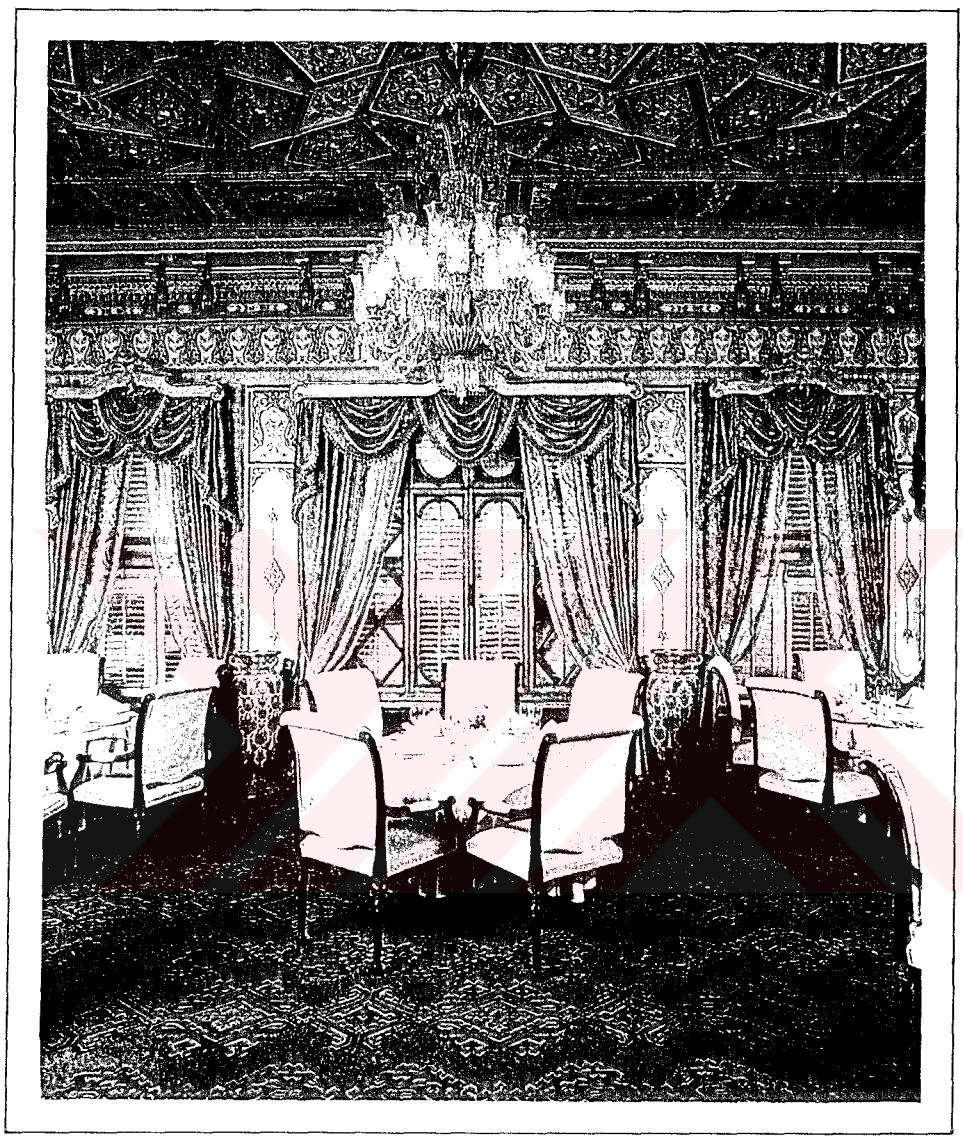

Resim 2.38 Reşat Paşa Konağı Şevk - Abad Salonu

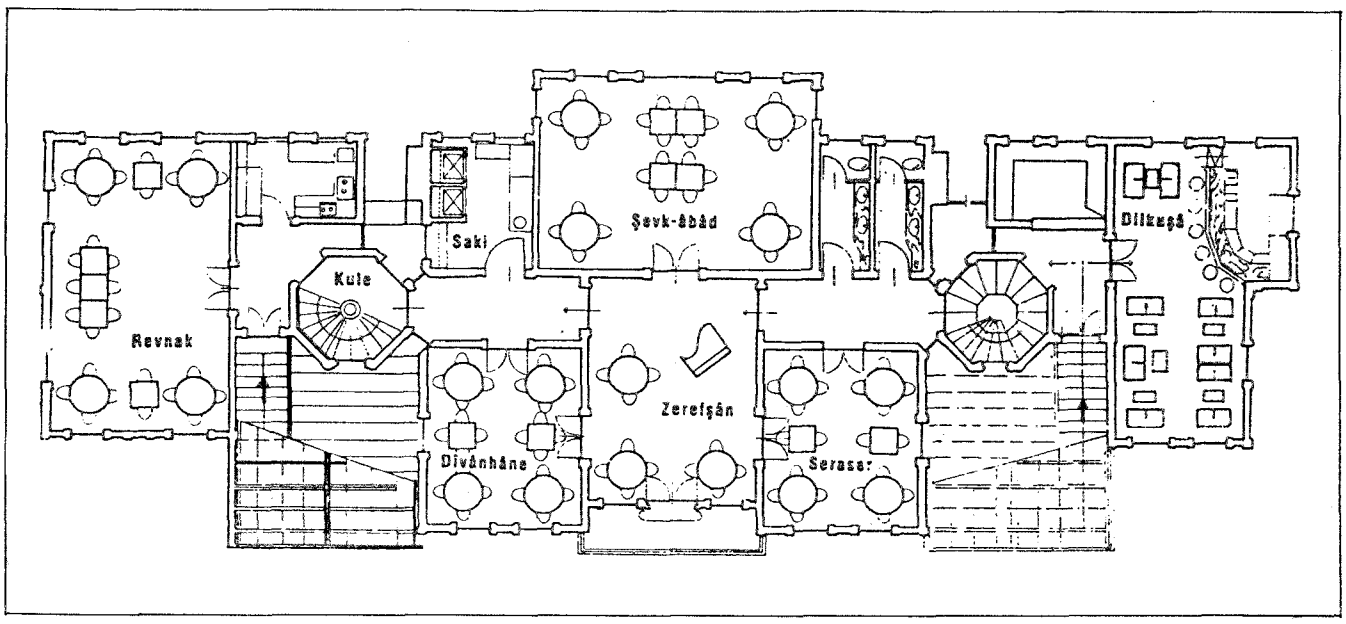

Şekil 2.29 Reşat Paşa Konağı planı

Resim 2.35 Reşat Paşa Konağı bahçe giriş kapısı

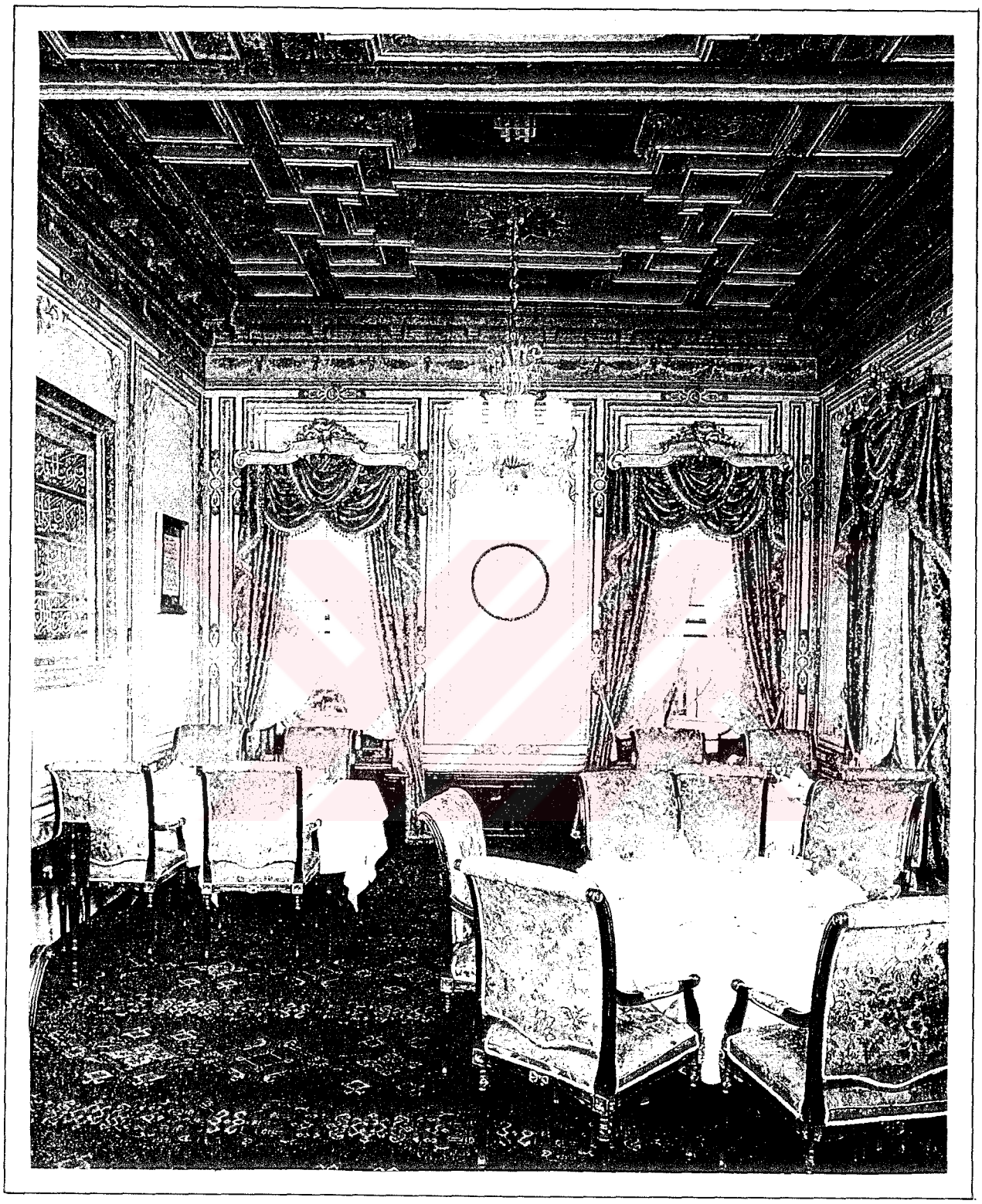

Resim 2.39 Reşat Paşa Konağı Revnak Salonu

2. Sinan Ercan Sokağı üzerinde yeralan pembe köşkün Reşat Paşa'ya ait bir selamlık köşkü olduğu sanılmaktadır

Kagir bir bodrum kat üzerine iki ahşap kat olarak inşa edilmiştir. Yapının dört köşesinde; Reşat Paşa Konağı'nda da görülen; sekizgen kuleler yeralmaktadır. Bu kuleler birer soğan kubbe ile son bulmaktadır. Aynı soğan kubbelerin daha büyüğü ise köşkün çatısının ortasında yeralmaktadır (Resim 2.25).

Köşk yakın zamanda restorasyon görmüş ve yenilenmiştir. Bugün bakımlı ve sağlıklı olarak ayakta durmaktadır. Köşkün bahçesine tuğla ayaklı kemerli bir kapıyla girilmektedir. Ayrıca araba girişi için ayrı bir kapı yapılmıştır (Resim 2.40).

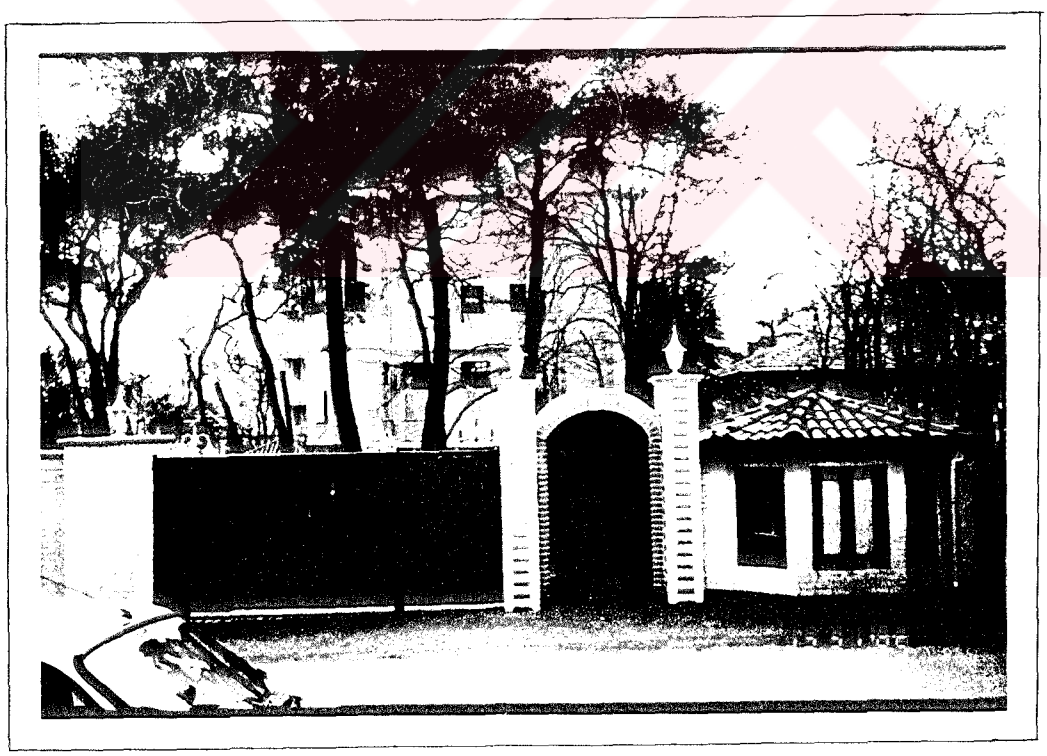

Resim 2.40 Sinan Ercan Sokağı üzerinde yeralan selamlık köşkü

3.Bağbaşı Caddesi üzerinde, Reşat Paşa Konağı girişinin karşısında yeralmaktadır. Kagir bir subasman üzerinde ahşap olarak iki normal ve bir çatı katından oluşmaktadır.

Yalın bir görüntüye sahip olan yapı giriş aksından simetriktir. Girişin üstünde bir kapalı çıkma ve çıkmanın üzerinde de çatı arasına bir balkon yapılmıştır (Resim 2.41). Ayrıca iki yan cephede üçer tane çatı penceresi yeralmaktadır (Resim 2.42). Her iki yandan dışarıdan tuğla bacalar çıkmaktadır. Giyotin pencerelerinin çevresi kademeli pervaz ile dönmüştür.

Restorasyon gören yapı bugün çocuk yuvası olarak kullanılmaktadır.

Resim 2.41 Bağbaşı Caddesi üzerinde yeralan köşk

Resim 2.42 Bağbaşı Caddesi üzerinde yeralan köşkün giriş cephesi

4. Tüccarbaşı Sokak üzerinde, daha iç kesimde yeralan bir köşktür. Bahçesine yapılan öndeki apartmanların arkasında kalmış ve yoldan görülmemektedir.

Simetrik bir cepheye sahip olan köşkte, girişin üstünde iki katta da yer alan balkon çıkmaları girişi belirginleştirmektedir (Resim 2.43). Yapının iki ayrı girişi vardır.

Onarım gören yapı bugün Şefkat Vakfi'na bağlı Özel Şefkat Anaokulu olarak işlev görmektedir.

5. Hilmi Paşa Sokak ile Güneşli Sokağın kesiştiği yerde no:8'de yer alan köşk büyük bir bahçe içinde yer almaktadır. İçinde yalnız bir kişinin yaşadığı yapı restorasyon görmemiştir.

Zemin, bir normal kat ve çatı arasından oluşan köşkte, girişin üstünde yer alan balkon girişi belirginleştirmektedir. Aynı çıkma çatı arasında da yapılmıştır ve çatıyla örtülmüştür (Resim 2.44). Köşkün arka cephesi saç levhayla kaplanmıştır (Resim 2.45). Girişin sağında sonradan yapılmış bir ek görülmektedir.

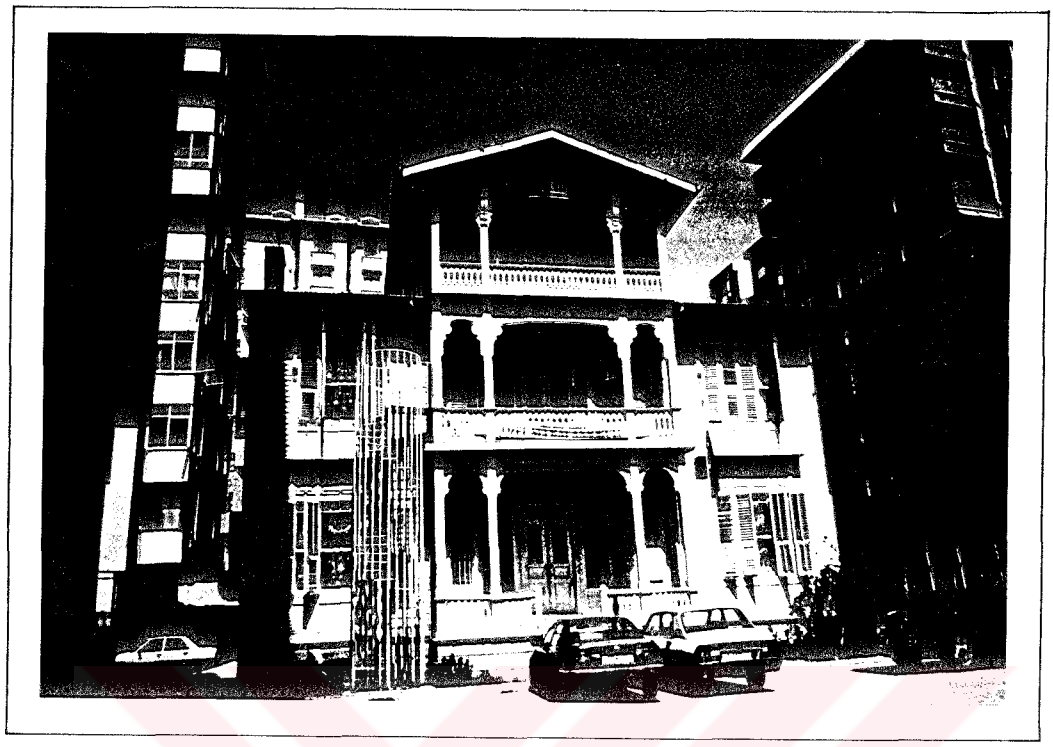

Resim 2.43 Tüccarbaşı sokak - Özel Sefkat Anaokulu

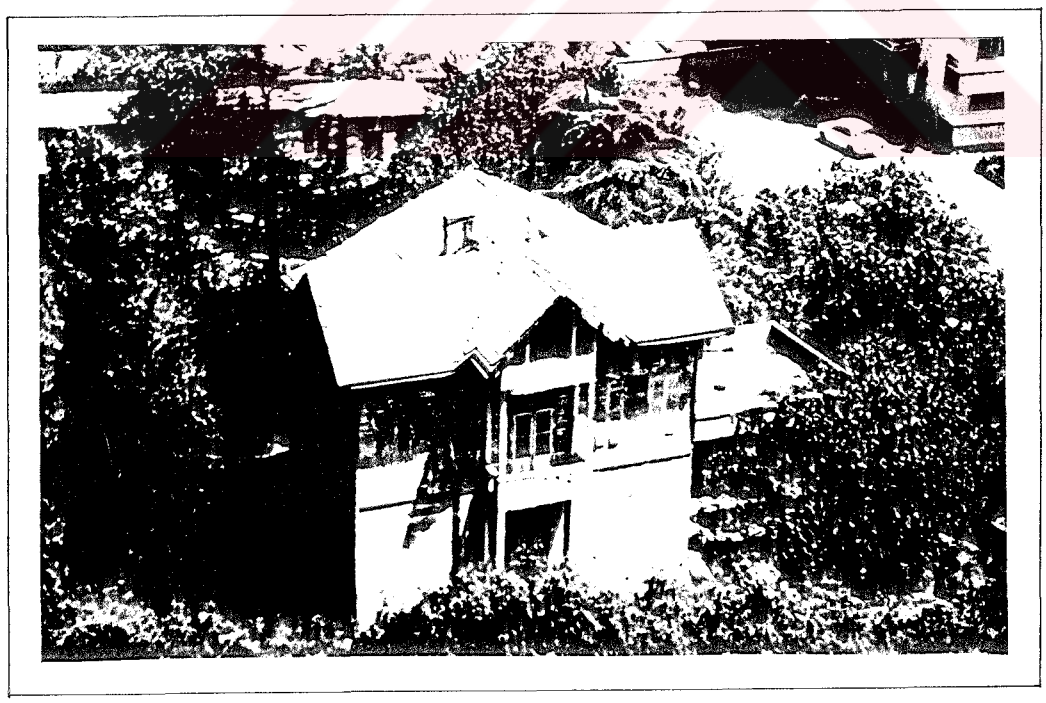

Resim 2.44 Hilmi Paşa Sokağı no:8'de yeralan köşk

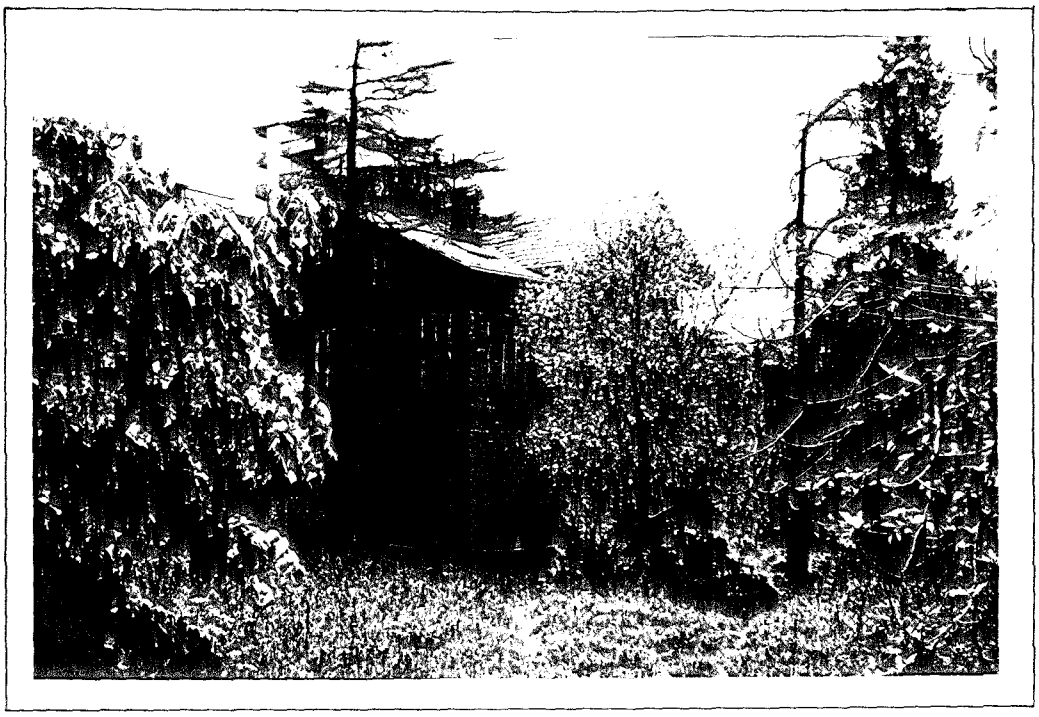

Resim 2.45 Hilmi Paşa Sokağı no:8'de yeralan köşkün arka cephesi

6. Hilmi Paşa Sokağı üzerinde iken yıkılıp arkaya taşınan ve yerine apartman yapılan yapı yeni yerinde betonarme olarak inşa edilmiştir. Zemin katı taş, üst katı ise ahşap ile kaplanmıştır. Giriş camekanla kapatılmış ve üzerine cumba yapılmıştır. Cumbanın üzerinde de çatı arasında balkon yer almaktadır. Yapı simetrik bir özellik göstermektedir (Resim 2.46).

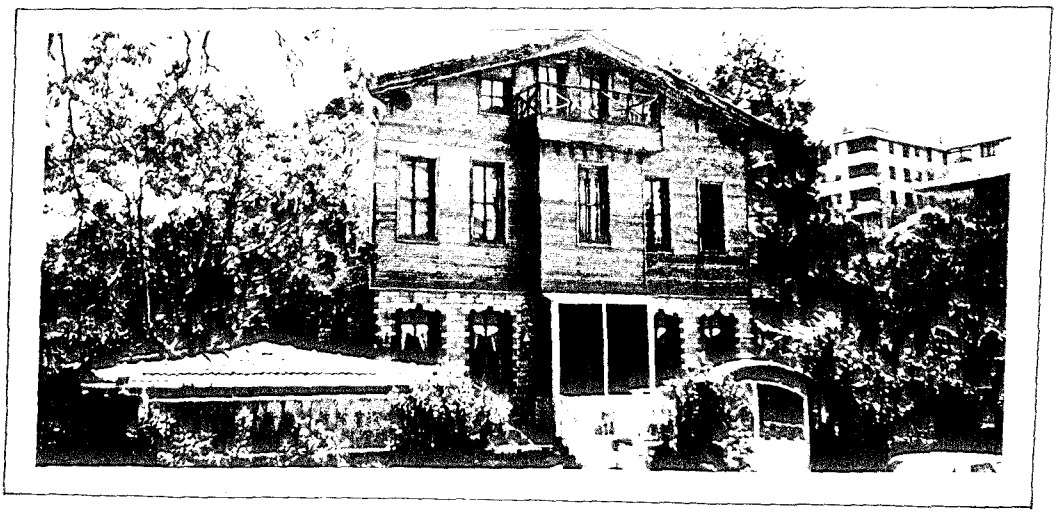

Resim 2.46 Hilmi Paşa Sokak arkasında yeralan ev

7. Bayar Caddesi ile Değirmen Sokağın birleştiği köşede yer alan köşk küçük bir yapıdır. Burada eskiden bir değirmen bulunduğu İstanbul Harita Şirketi tarafından hazırlanan 1960 tarihli haritada gösterilmektedir(RLV. 01).

Bahçe duvarına oturan köşkün balkon furuşları ve parapetleri yapının en önemli özelliğidir. Duvar boyunca devam eden tek katlı ek yapıları köşke bitişik durumdadır (Resim 2.47).

Bahçe kapısı iki tuğla ayak ve ayaklar arasında yer alan iki kanatlı demir kapıdan oluşmaktadır (Resim 2.48).

Resim 2.47 Değirmen Sokak'ta yeralan köşk

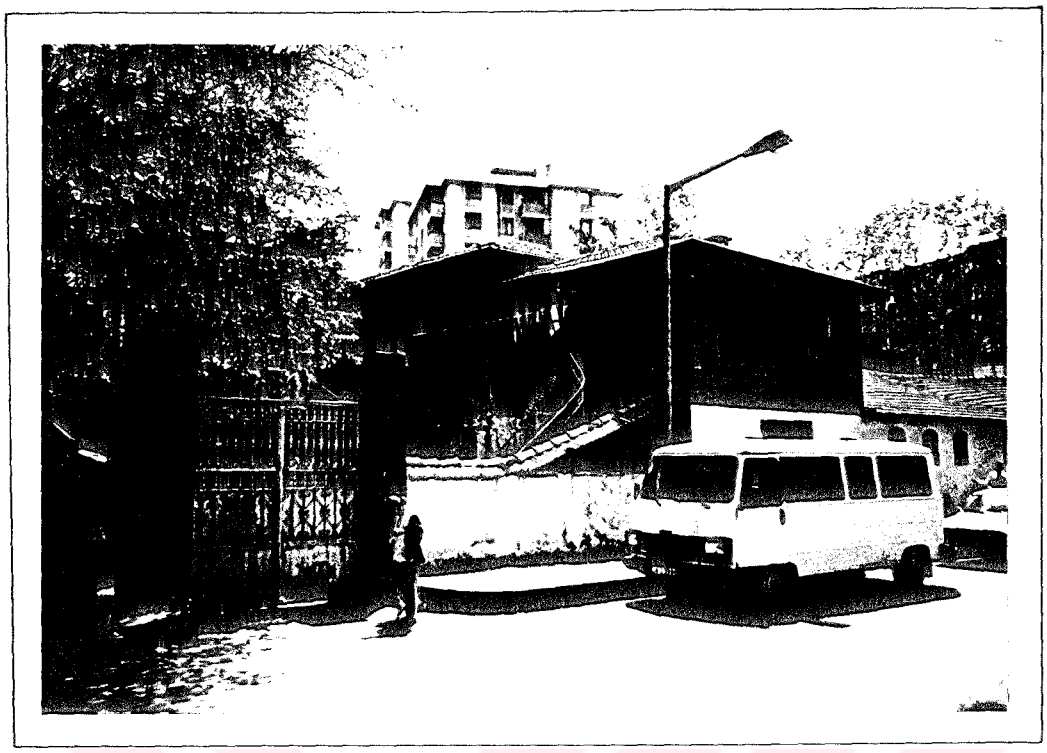

Resim 2.48 Değirmen Sokak'ta yeralan köşk ve girişi

8. Tüccarbaşı Sokağında yer alan köşk iki kat ve çatı katından oluşmaktadır. Saçaklarındaki palmet bezemeli sarkıtlar ve alınlık tablasındaki "kıvrımdal" bezemesi ile dikkati çekmektedir (Resim 2.49). Diğer taraftaki saçaklar desteklerle taşınmaktadır.

Yapının orta aksındaki bölümü daha süslüdür ve çatı arası da bu bölümdedir. İki yanda yer alan bölümler ise daha sade ve iki katlıdır (Resim 2.50).

9. Tüccarbaşı Sokak'ta yer alan köşk yol üzerinde bahçe duvarına bitişktir. Barok tarzdaki çıkması ve desteklerle taşınan saçakları ile dikkati çekmektedir. Yola doğru yer alan çıkmanın dairesel köşelerinde, aynı şekilde dairesel pencereler vardır. Çıkmanın saçağı da daireseldir. Yapının zemin katı kagir, üst kat ise ahşap olarak yapılmıştır (Resim 2.51).

Resim 2.49 Tüccarbaşı Sokak'ta yeralan bir köşk

Resim 2.50 Aynı köşkün yandan görünüşü

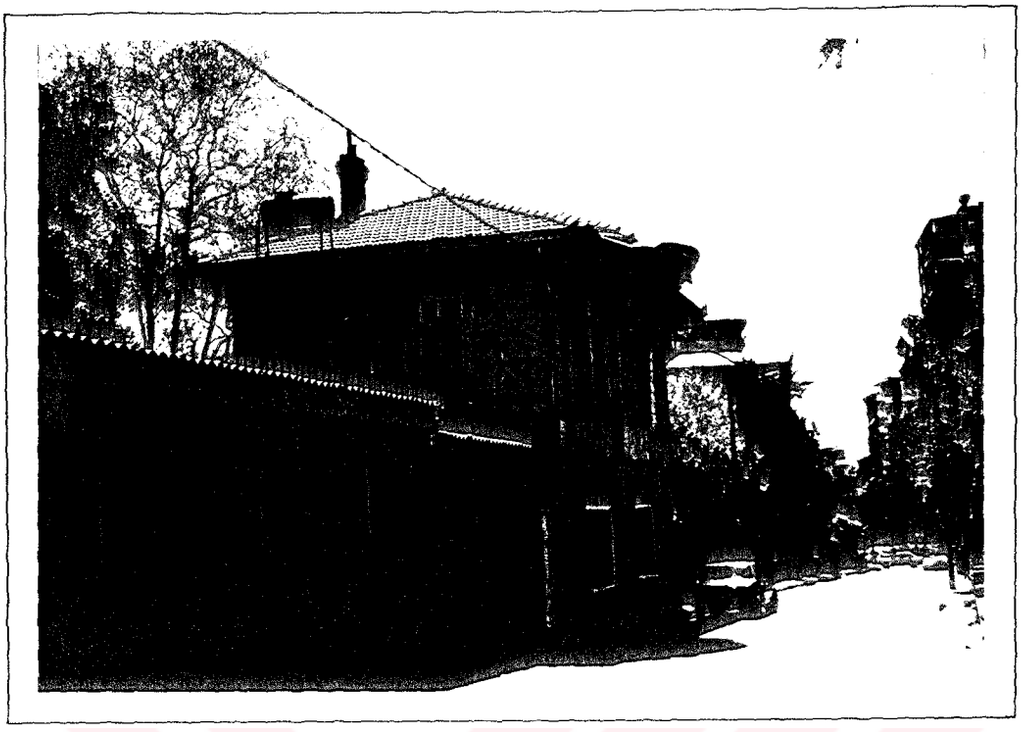

Resim 2.51 Tüccarbaşı Sokak'ta yeralan bir köşk

10. Sultan Sokak üzerinde yer alan köşk; SSK Genel Müdürlüğü Sigorta Teftiş Kurulu İstanbul 1 Nolu Grup Başkanlığı'na aittir.

Oldukça büyük olan köşk giriş aksından simetriktir. Yalnız köşkün sağ tarafına bir ek bina yapılmıştır. Zemin katın üstünde üç kattan oluşmaktadır. Girişin üstüne birinci katta balkon, ikinci ve üçüncü katta ise kapalı çıkma yapılmıştır. Diğer iki köşede, ön cephede ise iki kat olarak görülmektedir(Resim 2.52).

Girişin solundaki cephede çıkmanın yanlarından iki baca yükselmektedir. Orta aksta bacalar arasında, üçüncü katta çıkmaların üstüne bir balkon yerleştirilmiştir. Köşk, son zamanlarda restorasyon görmemiştir (Resim 2.53).

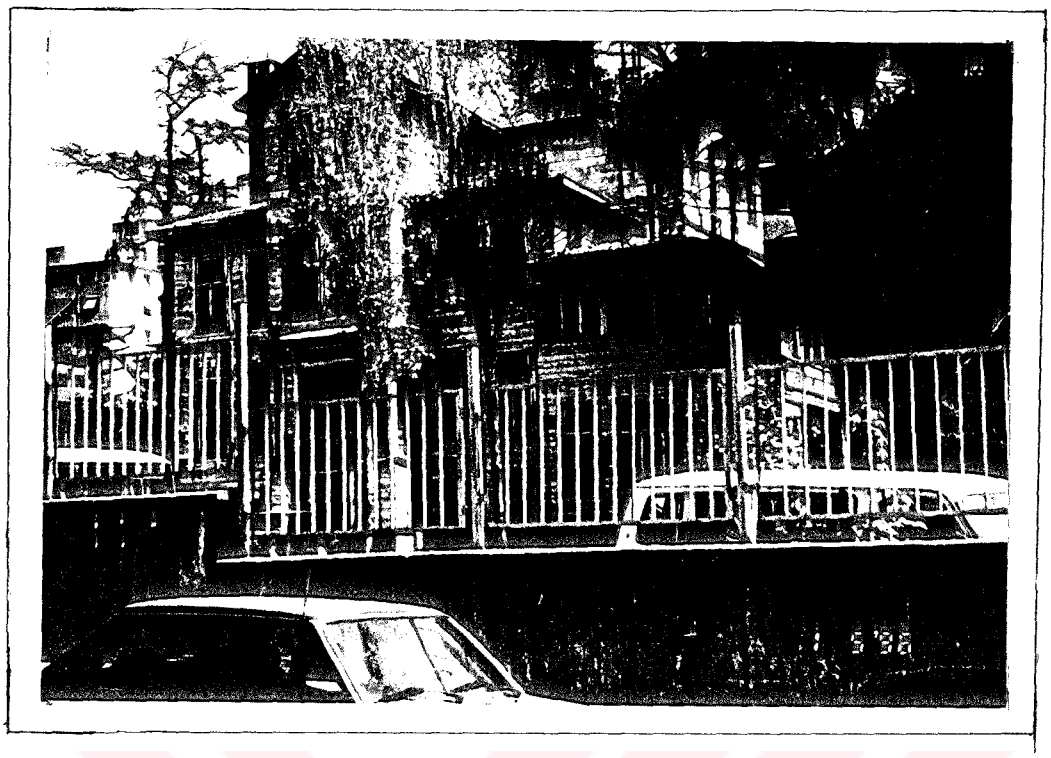

Resim 2.52 Sultan Sokak - SSK Genel Müdürlüğü Sigorta Teftiş Kurulu İstanbul 1 Nolu Grup Başkanlığı'na ait köşk

Resim 2.53 Aynı köşkün yandan görünüşü

11. Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi bahçesinde yer alan köşkün büyük bir girişi vardır. Zemin kat yerden oldukça yükseltilmiş ve çift taraflı barok formlu merdivenlerle yapıya giriş sağlanmıştır (Resim 2.54). Girişin üstüne balkon yapılmış, bu balkon ve saçak dikmelere taşıtılmıştır. Ayrıca saçaklar desteklerle taşınmaktadır.

Zemin kat yükseltildiği için kagir bodrum kat duvarlarına rahatlıkla pencereler açılabilmiştir. Restorasyon görmemiş olan yapı şuanda boş durmaktadır (Resim 2.55).

12. Aynı hastanenin içinde yeralan tek katlı küçük bir yapıdır. Girişi köşeden sağlanan yapıda giriş sahanlığını örten saçakta palmet bezemeli sarkıtlar bulunmaktadır (Resim 2.56).
Saçağı dikmeler taşımakta (Resim 2.57) ve dikmeler arasında barok formlu furuşlar yeralmaktadır. Yapının diğer tarafları son derece sadedir ve bozulmaya uğramıştır (Resim 2.58).

Resim2.55 Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi bahçesinde yer alan köşk

Resim 2.54 Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi bahçesinde yer alan köşk

Resim 2.56 Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi bahçesinde yeralan bir diğer yapı

Resim 2.57 Ernköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi bahçesinde yeralan yapının giriş cephesi

Resim 2.58 Aynı yapının yandan görünüşü

3. FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ

3.1. HALİHAZIR DURUM

3.1.1. MEVCUT MİMARİ, YAPISAL VE MALZEME ÖZELLİKLERİ - RÖLÖVELER

Kadıköy ilçesine bağlı, Kozyatağı - 19 Mayıs Mahallesi'nde eski Sahrayicedid - İçerenköy yolu, yeni ismiyle BAYAR CADDESİ üzerinde bulunan FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ 19. yy. köşklerinden biridir (Pafta no: RLV. 02).

19. yy.'ın ikinci yarısında, 1850'li yıllarda inşa edildiği tahmin edilen köşkün plan özellikleri bakımından sayfiye köşkü olarak kullanılan bir selamlık köşkü olduğu tahmin edilmektedir. Fakat köşkün kimin tarafından yapıldığı hakkında bir bilgi elde edilememiştir. İç sofalı plan tiplerine örnek oluşturan köşkün mutfak, baca gibi sürekli oturmaya yönelik bölümleri bulunmamaktadır. Mutfak bir müştemilat binası gibi köşkten ayrı olarak düşünülmüş olmalıdır.

Rölöve ve Anıtlar Teknik Müdürlüğü'nden edinilen bilgilere göre II. Abdülhamit'in kayınbiraderi ve Hademe -i Hassa Kumandanı olan Ferik Hacı Hüseyin Paşa'nın köşkü zamanla birçok el değiştirmiştir. Tapu - Kadastro Müdürlüğü'nden alınan 29.7.1929 tarihli tapularda ise Hacı Hüseyin Paşa'nın 13 dönümlük tarlasında bulunan ahşap köşk olarak geçmektedir (Belge no: 01).

Şu anda köşkün 1685 metrekarelik bahçesi, önceleri daha büyük iken, 1982'de parsellere ayrılarak bölünmüş, daha sonra burada 13 katlı bloklar halinde OR - MEN sitesi yapılmıştır (Pafta no:RLV. 02) (Resim 3.1). Bu sitenin inşaatını yapan müteahhit Hüseyin Sur'dan edinilen bilgiye göre bahçenin daha iç kısımlarında, sitenin temel kazıları sırasında daha başka bir köşkün temel duvarlarına rastlandığı söylenmektedir. Bu da 13 dönümlük arsa içinde birden fazla köşk olma ihtimalini güçlendirmektedir.

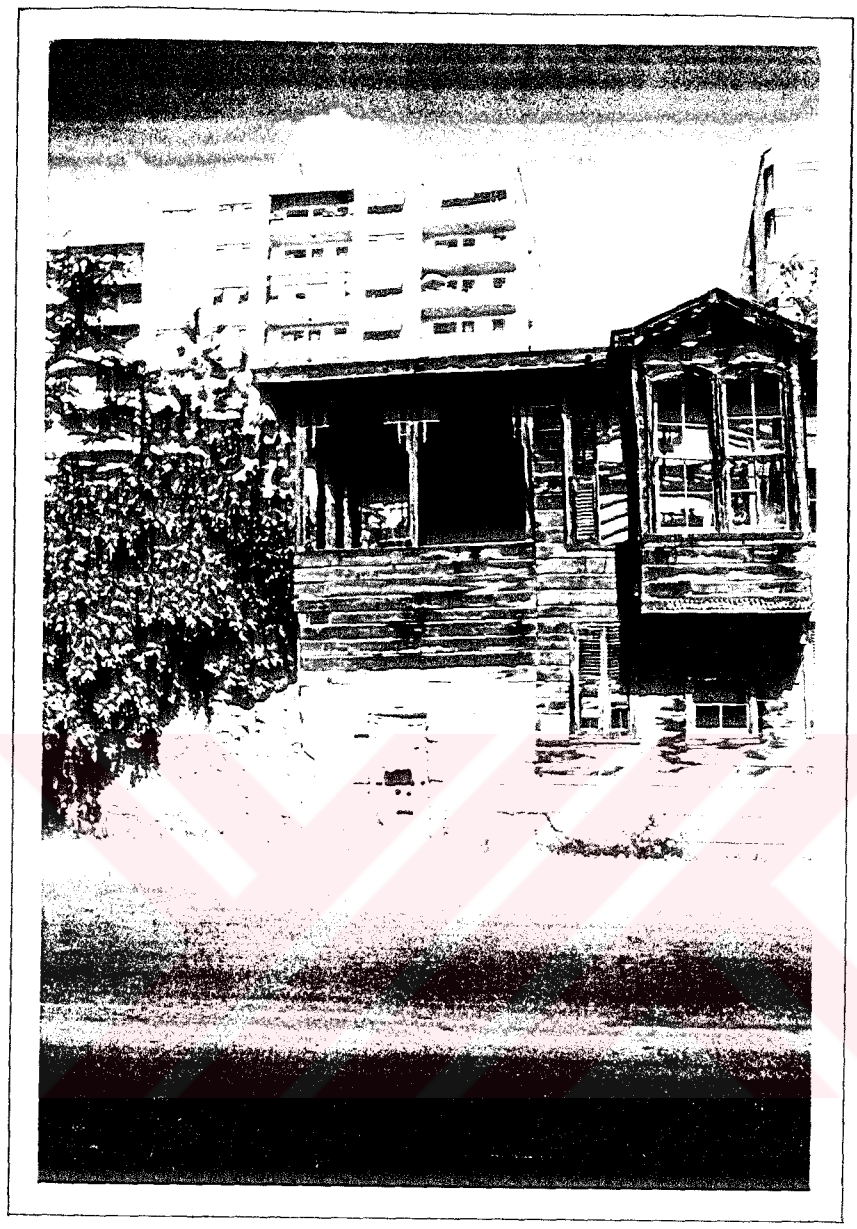

Resim 3.1 Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü ve bahçesine yapılan OR - MEN sitesi

8 Temmuz 1991'de neden çıktığı henüz belirlenemeyen bir yangın, bu tarihi ahşap yapıda büyük hasarlara neden olmuştur. O tarihteki farklı gazetelerden edinilen bilgilere göre merdiven kovasında başlıyan yangın üst kata ve çatıya sıçramış ve itfaiye tarafindan söndürülene kadar çok hasara yol açmıştır (Belge no: 02 - 03 - 04). Yangın nedeniyle çatının büyük çoğunluğu yok olduğu için doğal koşullara açık kalan yapıda daha da büyük zararlar oluşmaya başlamıştır. Bu nedenle acil müdahale yöntemleriyle koruma altına alınması gerekmektedir. Köşkün mülkiyeti zaman içinde veraset yoluyla birkaç kez

el değiştirdikten sonra en son Abdullah kızı Emine İhsan Ersoy ve diğer vasilere geçmiştir (Belge no 01). 27.04.1954'te diğer yarı hisseye sahip olan Mehmet Kadri, Ahmet Seyfi ve Emine Hidayet adlı kişilerden Emine İhsan Ersoy'un haklarını satın almasıyla bütün köşk kendisine ait olmuştur. Fakat kendisi öldükten sonra hiçbir verasetçisi kalmadığı için 26.03.1965 tarihinde Maliye Hazinesi'ne geçişine karar verilmiştir. Daha sonra bir süre emekli polis Sabri Yazıcı ve ailesinin oturduğu köşk, 1984 yılında belediye tarafından boşalttırılmıştır (Belge no:05). Bugün halen Maliye Hazinesi'ne ait bir köşk durumundadır.

Bayar Caddesi'nden büyük bir kapı ile bahçesine ulaşılan, kagir bir bodrum ve ahşap iki kattan oluşan köşkün güneydoğu cephesinden bir girişi vardır. Bodrum kat girişi ise ana girişin iki yanından birer kapı ile sağlanmaktadır (Pafta no: 03 - 08) (Resim 3.2 - 3.3 - 3.4). Ayrıca bölümlerin içerden birbirlerine geçiş imkanı da bulunmaktadır. 60 cm. kalınlığındaki kagir duvar bütün yapı etrafında dolanır. Girişin sağındaki bölümde sonradan kapatılan bir kuyu bulunmaktadır. Bodrum duvarlarının güneydoğu (giriş cephesi) ve güneybatı (yol cephesi) cephelerinde sonradan kapatılmış pencereler yer almaktadır. Bu pencerelerin parapet bitiminde 6,5x10x20 cm. boyutlarında iki sıra tuğla dolanmaktadır (Resim 3.5). Duvarın dış kısmı daha sonraki dönemlerde yapıldığı tahmin edilen sert sıva ile sıvanmış ve bu sıva üzerine derzlerle motifler yapılmıştır.

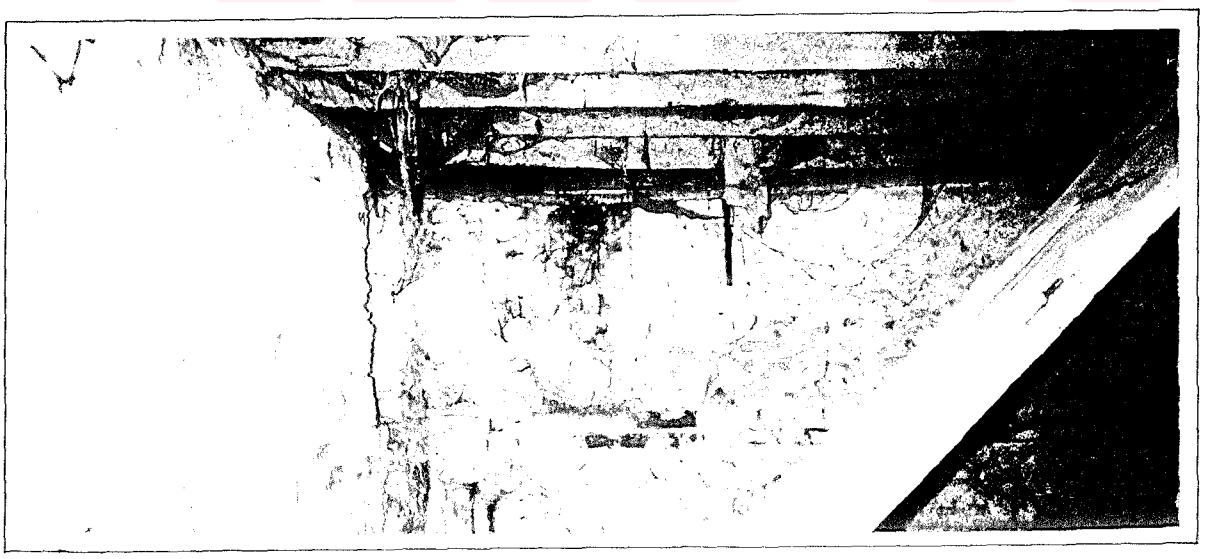

Resim 3.5 Bodrum kat BK03 nolu mekan kagir duvar ve pencere nişleri

Resim 3.2 Güneydoğu (giriş) cephesinden bir detay

Resim 3.3 Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü güneydoğu (giriş) cephesi

Resim 3.4 Bodrum kat girişindeki basık kemer

Kagir bodrum duvarı üzerinde giriş katında ve üst katta ahşap karkas sistem kullanılmıştır (Pafta no: RLV. 09 - 15). Bu sistemde öncelikle subasman duvarı üzerine bir taban (8x8 cm.) konup, ana dikmeler (10-12x10-12 cm.) ve payandalar (10x10 cm.)bu tabanın üzerine oturtulmuştur (Resim 3.6). Pencere ve kapı boşluklarında, iki yanına birer dikme ve pencere ve kapı alt ve üstüne kuşaklar (9x9 cm.) konulmuştur. Pencere olmayan sağır duvarlarda ise ortadan ayrıca bir kuşak atılmış, bu kuşaklar ve payandalar ara dikmelerle (7-8x7-8 cm.) desteklenmiştir. Bu dikmelerin üzerine üst kat döşeme kirişlerinin oturabilmesi için bir taban yerleştirilmiş ve tabanın üzerine kirişler (5x22

cm.)konulmuştur. Üst kat dikme ve payandalarının oturabilmesi için dış duvarlarda, kirişler üzerine bir taban daha yerleştirilmiştir. Fakat iç duvarlarda bu yapılmamış, dikme ve payandalar alt tabanın üzerine oturtulmuştur. Bu katta da kapı ve pencere boşluklarının yanlarına dikmeler, alt ve üstüne kuşaklar konulmuştur. Sağır duvarlar da payanda, kuşak ve ara dikmelerle desteklenmiştir. Bu üst kat dikmelerinin üzerine tekrar bir taban yerleştirilip bu tabanın üzerine döşeme kirişleri oturtulmuştur. Bu kirişlerin üzerine de merteklerin oturmasını sağlayan bir taban daha konulmuştur. Çatıda oturtma çatı sistemi kullanılmıştır. Kirişlerle yük duvarlara aktarılmakta, göğüslemelerle de destek sağlanmaktadır. Orta sofadan büyük bir kiriş geçirilmiş ve çatının tam orta noktasındaki bir dikme bu kirişe oturtulmuştur. Çatı örtüsü olarak marsilya kiremidi kullanılmıştır (Resim 3.7). Saçaklar genel olarak yapı etrafında 60 cm. çıkılmış ve saçak altı üç sıra ahşap ile kaplanmıştır. Giriş cephesinde balkon kısmında 75 cm.'lik saçak çıkması dört sıra ahşap ile kaplanmış olup, bu cumbada 25 cm.'ye düşmüştür (Resim 3.8-3.9-3.10-3.11). Kaplama derzleri çıta ile kapatılmıştır.

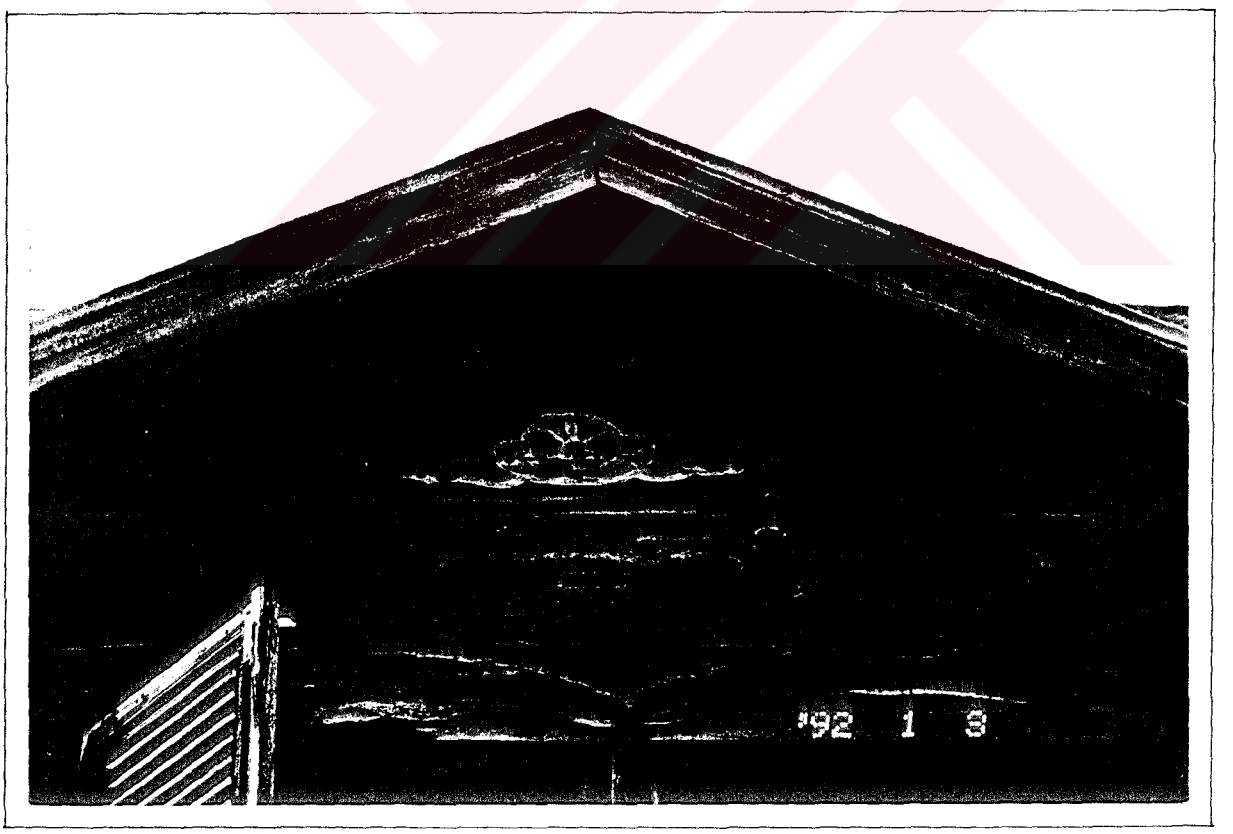

Resim 3.8 Kuzeydoğu cephesi cumba saçak kısmı

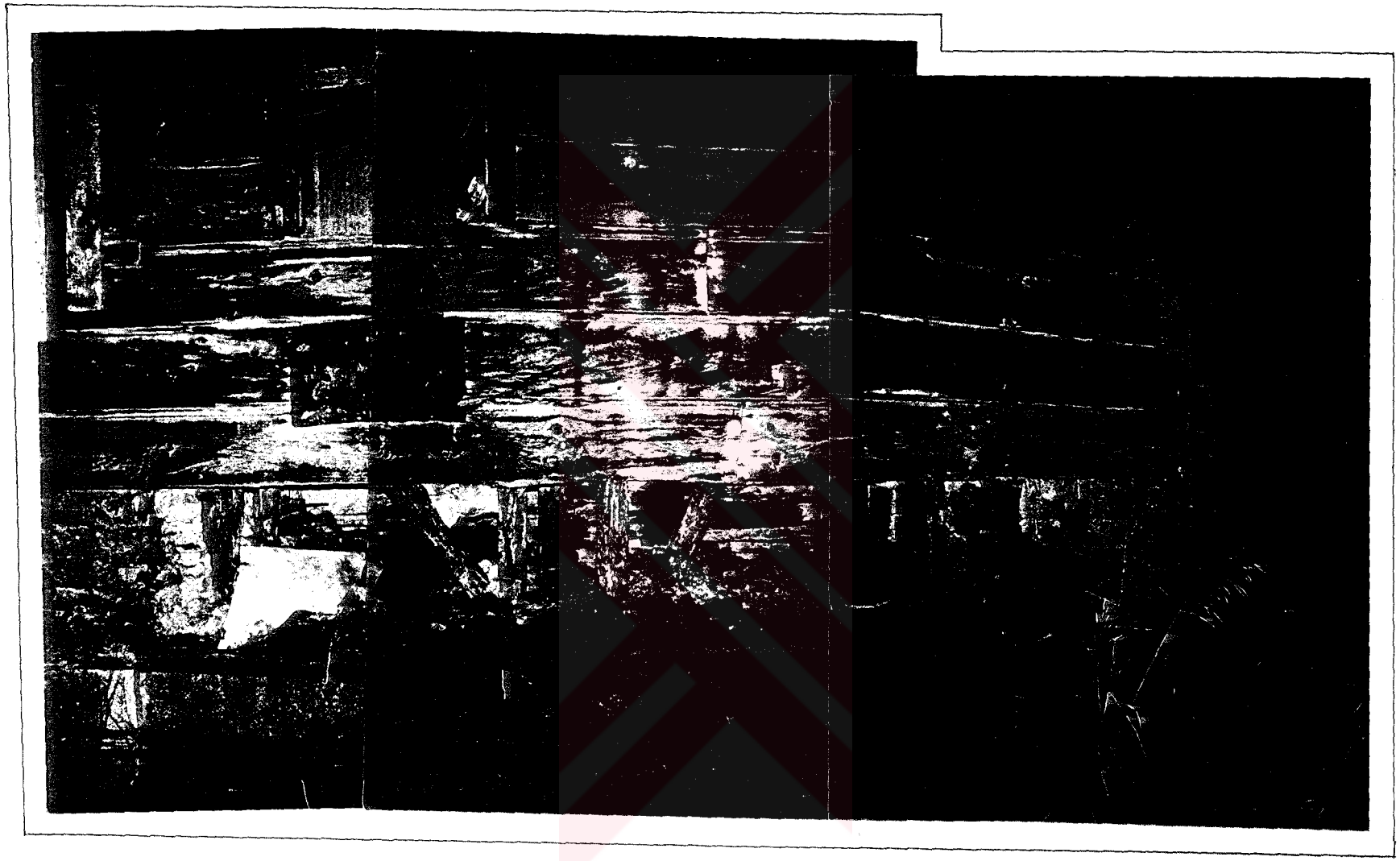

Resim 3.6 Kuzeybatı cephesi wc bölümleri duvarı

Resim 3.7 Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü'nün çatıdan genel görünüşü

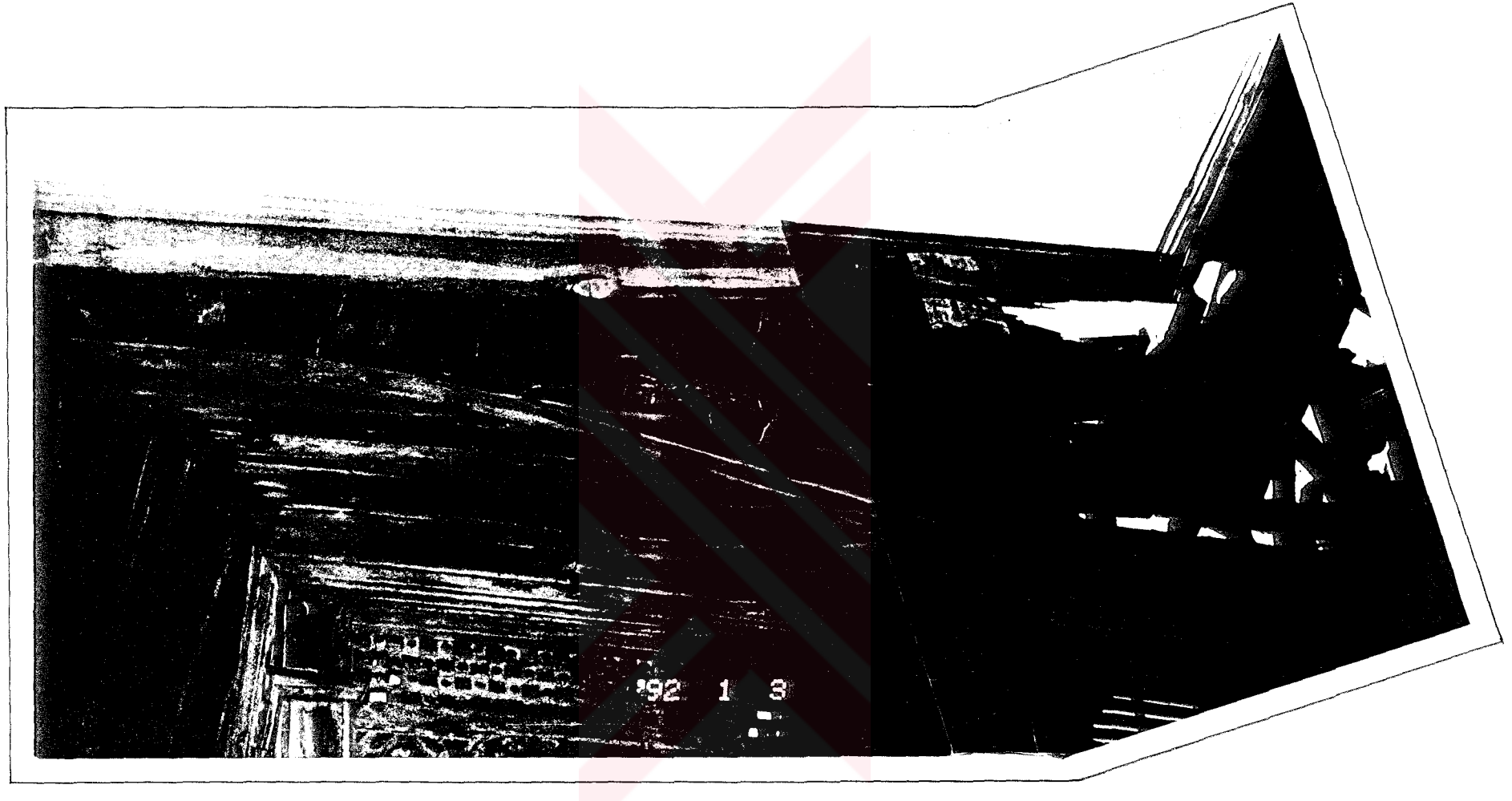

Resim 3.10 Balkon kısmı saçak detayı

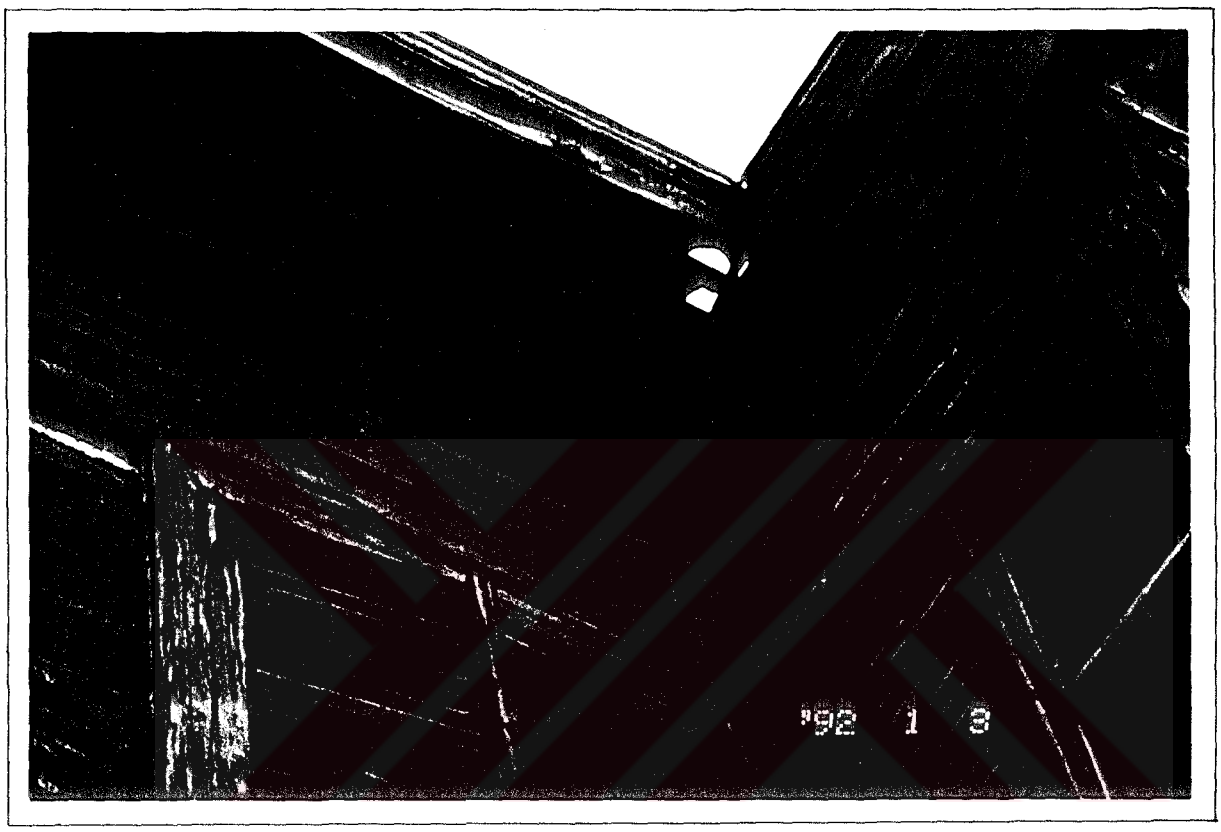

Resim 3.9 Güneybatı (yol)cephesi saçak detayı

Döşeme kirişlerinin üstüne ve altına kaplama yapılmıştır. Tavan kaplamalarının üstüne pasalı olarak yerleştirilen çıtalarla çeşitli desenler yapılmıştır (Pafta no: RLV. 06 - RESTİ.-RESTO. 03) (Resim 3.12 - 3.13). Üst kat odalarından 1K01 nolu odada ise tavana bağdadi sıva yapılmıştır (Resim 3.14 - 3.15). Diğer odalarda böyle bir sistem görülmemektedir.

Duvarlarda bağdadi sıva kullanılmıştır (Resim 3.16). Bağdadi sıva dikmeler üzerine çakılan çıtalara sıva tutturulmasıyla oluşturulur. Bağdadi sıva için çıtalar üzerine üç kat sıva sürülür. İlk katta kıtıklı kireç harcı veya kıtıklı kireç-alçı karışımı çıtalara vurulur, sonra mala ile düzeltilerek ikinci ve üçüncü kat sıvaya geçilir ve bu şekilde sıva işlemi tamamlanır. Dışarıdan ise iskeletin üstüne profilli yarım bindirmeli ahşap kaplama yapılmıştır (Pafta no: RLV. 10-11-14).

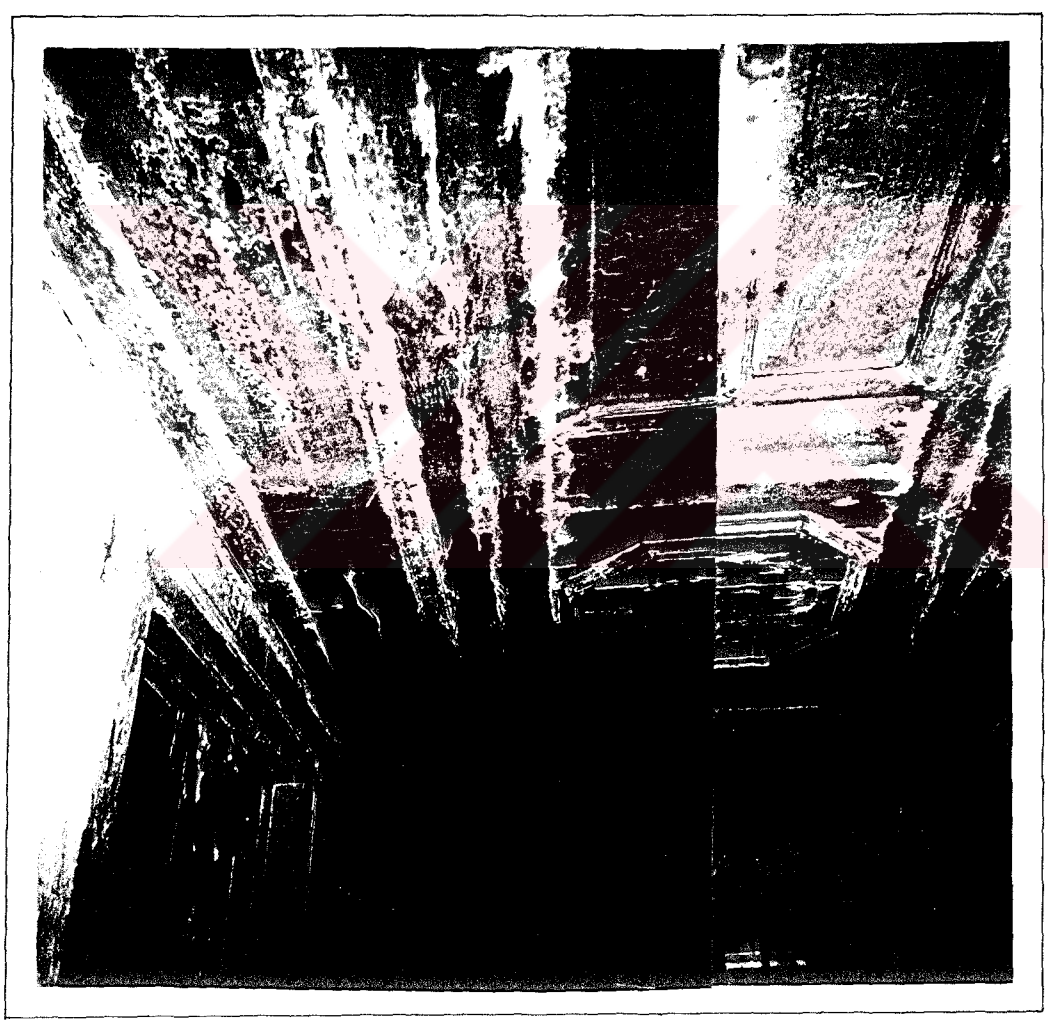

Resim 3.12 ZK01 nolu mekanın tavan resmi

Resim 3.13 ZK03 nolu mekana ait tavan resmi

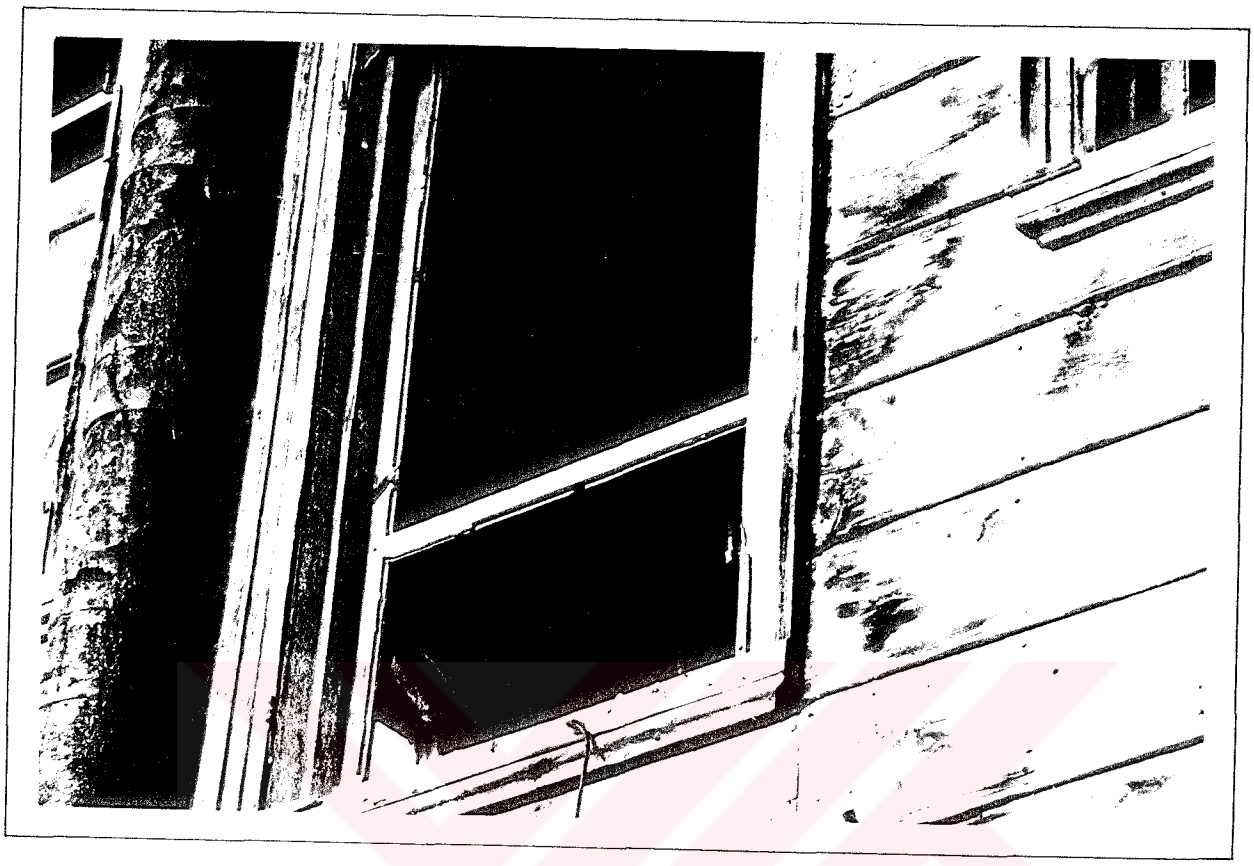

Resim 3.14 1K01 nolu mekana ait pencere ve tavan resmi

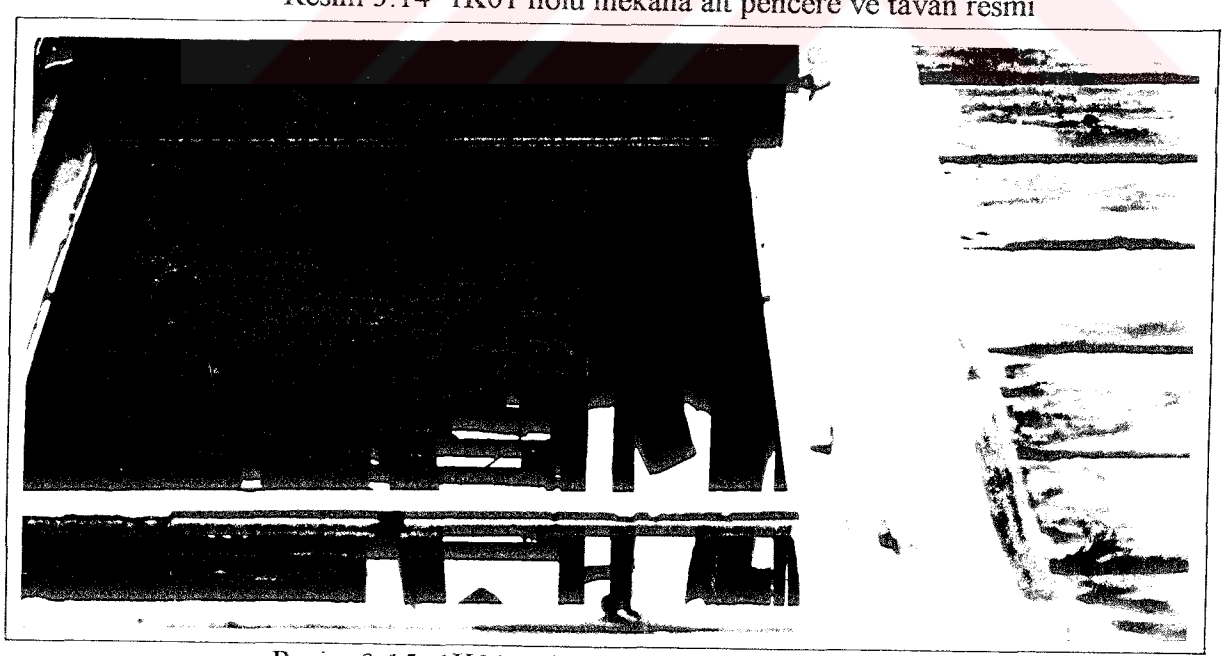

Resim 3.15 1K01 nolu mekana ait pencere ve tavan resmi

Resim 3.16 1K02 nolu orta sofa ahşap karkas duvar ve bağdadi sıva detay resmi

Marmara mermerinden yapılan barok formlu merdiven ve giriş sahanlığı, yapının girişini belirginleştirmektedir (Pafta no: RLV. 08-10-15) (Resim 3.17 - 3.18 - 3.19).

Resim 3.17 Giriş merdiveni basamak detayı

Resim 3.18 Güneydoğu (giriş) cephesi

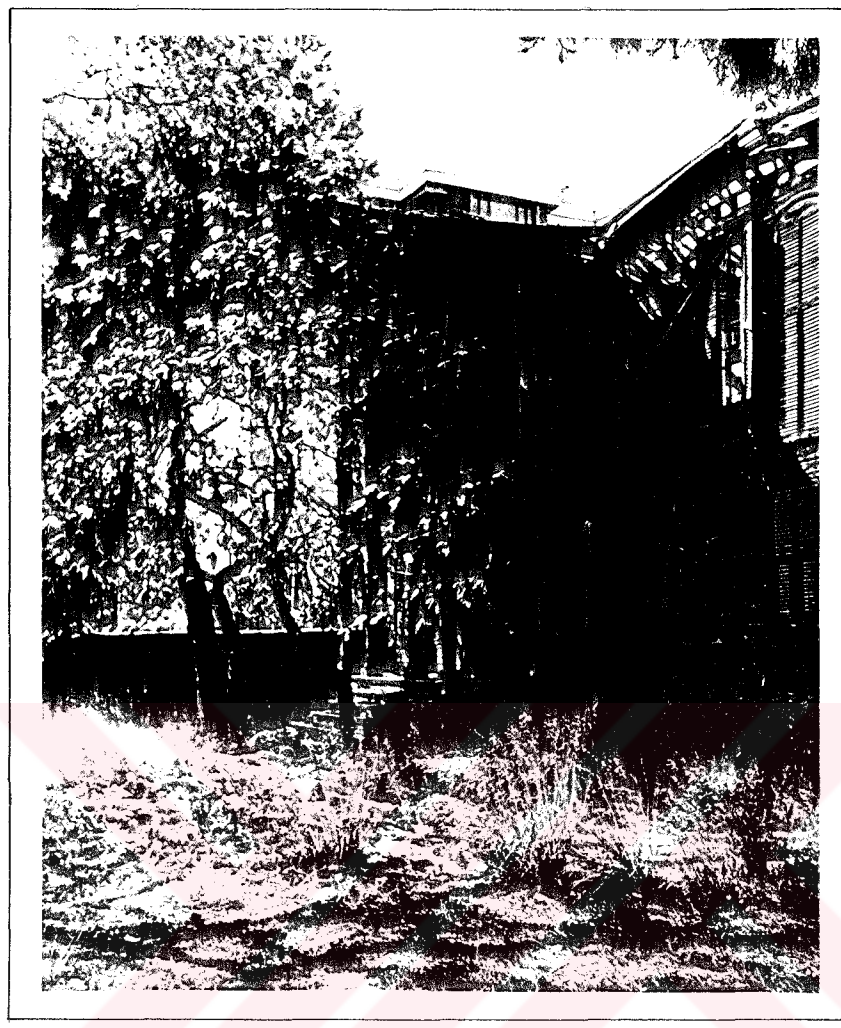

Resim 3.19 Güneydoğu (giriş) cephesi

Üst katta ise bu sahanlığın üstü balkon ile çıkılmıştır. Giriş sahanlığında ve balkonda, döşemeyi ve çatıyı taşıyan önde dört, arkada iki adet, mermer tabana oturan ahşap dikmeler (15x15 cm.) bulunmaktadır (Pafta no: RLV. 14) (Resim 3.20).

İç sofalı plan tipine sahip köşkte tam olmasa da bir simetri görülür. Orta aksta yer alan ana kapıdan girildiğinde (Resim 3.21) planda ZK06 ile numaralandırılan 280x504 cm. boyutlarındaki giriş sofasına ulaşılır (Pafta no:RLV. 03) (Resim 3.22). Bu sofa dışarıya doğru 105 cm. çıkıntı yapılarak belirginleştirilmiştir. Bu kısımda giriş kapısının sağında ve solunda ve iki yanda da birer tane olmak üzere 83 - 87/180 cm. ölçülerinde dört adet

pencere bulunmaktadır (Resim 3.23 - 3.24). Buradan orta sofaya geçiş, giriş kapısının aksında çift kanatlı bir kapı ile yapılmaktadır. Planda ZK05 olarak nımaralandırılan 336x507 cm. ölçülerindeki sofa, ana sirkülasyonu sağlayan mekandır (Pafta no: 03) (Resim 3.25). Sofanın sağında ve solunda diğer odalara geçişi sağlayan çift kanatlı birer kapı bulunmaktadır (Resim 3.26). Üst katlarla bağlantıyı sağlayan merdiven sofanın ucuna, sağır duvara yerleştirilmiştir (Resim 3.27). Merdivenin yerleştirildiği duvarda ortada merdivene açılan çift kanatlı, sağ tarafta ZK11 nolu odaya açılan tek kanatlı, sol tarafta ise merdiven altı depoya açılan tek kanatlı birer kapı bulunmaktadır (Resim 3.26).

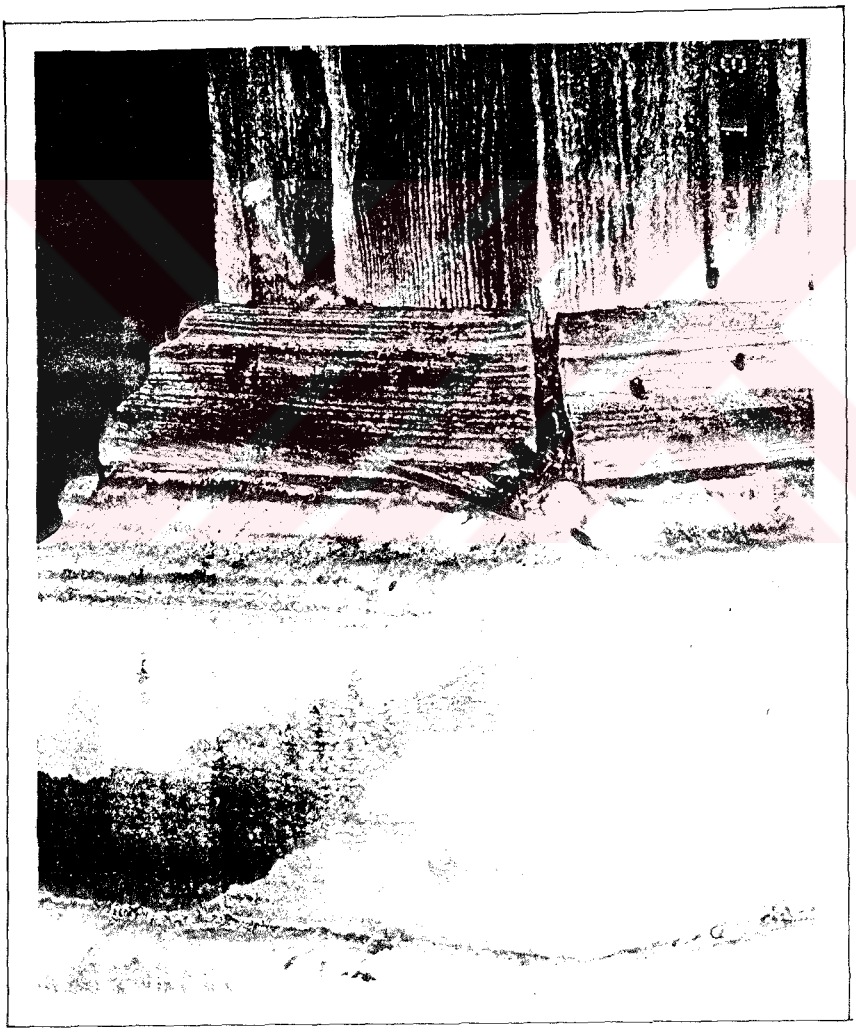

Resim 3.20 Giriş cephesinde balkonu taşıyan ahşap dikmenin mermer taban ile birleşim detayı

Resim 3.21 Köşke giriş kapısı

Şekil 3.22 ZK06 nolu giriş sofası

Resim 3.23 Giriş sahanlığı yandan görünüşü

Resim 3.24 ZK06 nolu giriş sofasına ait pencere

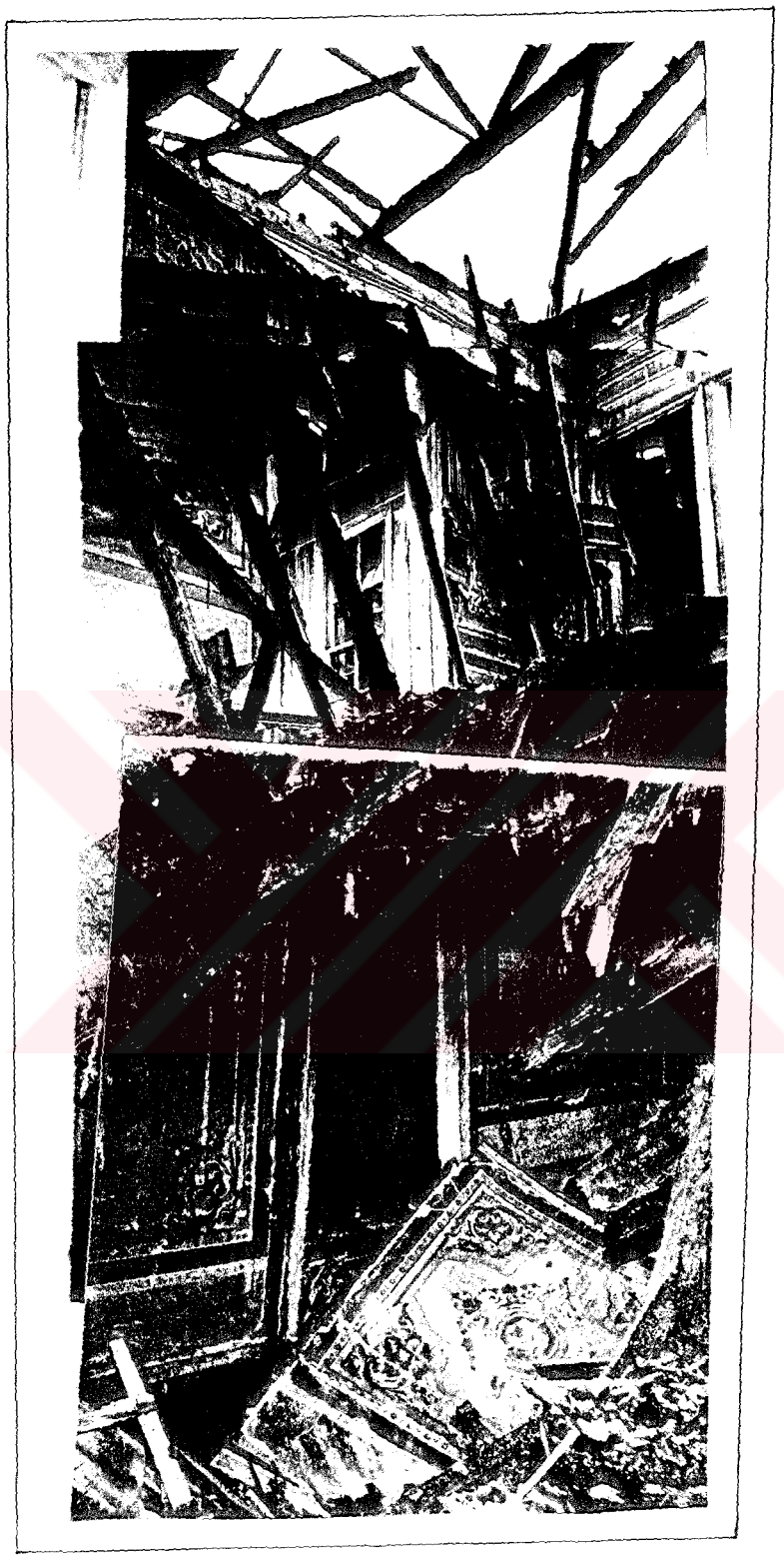

Resim 3.25 ZK06 nolu giriş sofasını ve ZK05 nolu orta sofayı gösteren resim

Resim 3.26 Girişten merdivenin bulunduğu duvara bakış

Resim 3.27 Üst katla bağlantıyı sağlayan merdivenin bugünkü durumu

Sofanın sağ tarafından girilen 460x644 cm. boyutlarındaki ZK12 olarak numaralandırılan köşe odanın hem güneydoğuya hem kuzeydoğuya cephesi vardır (Pafta no:RLV. 03) (Resim 3.28 - 3.29). İki cepheye de açılan üçer penceresi olan oda bu katın en büyük mekanıdır. Bu odadan iki kanatlı bir kapıyla ZK11 nolu odaya geçiş sağlanır (Resim 3.30). Hem sofadan hem de odadan girişi olan bu oda 315x738 cm. boyutlarında dikdörtgen bir plana sahiptir (Pafta no: RLV.03) (Resim 3.31). Kuzeydoğuya açılan iki adet penceresi olan odadan dört bölümlü olan banyo - wc - lavabo bölümüne geçiş verilmiştir (Resim 3.32). Buraya yekpare mermerden bir lavabo yerleştirilmiştir (Resim 3.33). WC bölümünde de mermer kullanılmıştır (Resim 3.34). 60 - 70x125 cm. ölçülerindeki pencereleri kuzeybatıya açılır.

Resim 3.28 ZK12 nolu odadan görünüş

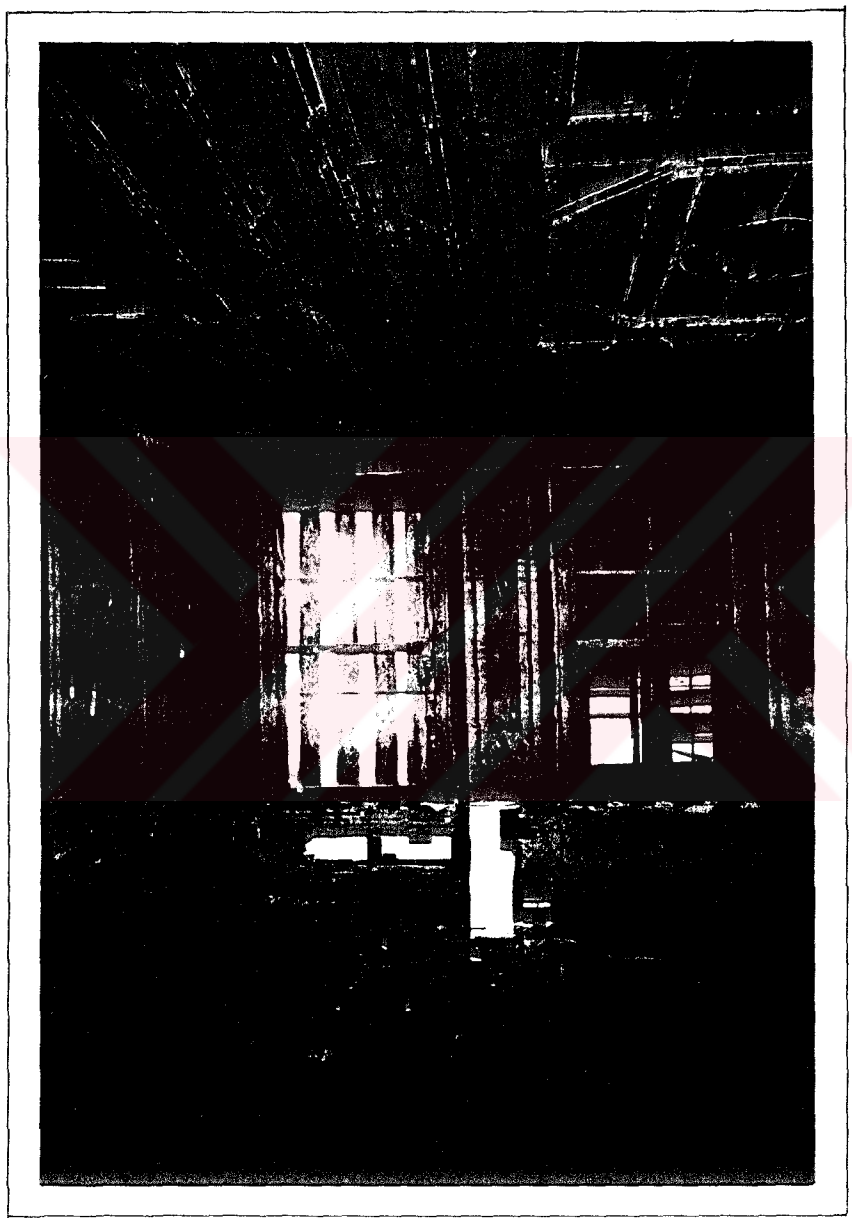

Resim 3.29 ZK12 nolu odadan diğer bir görünüş

Resim 3.30 ZK12 nolu odadan ZK11 nolu odaya geçişi sağlayan kapı

Resim 3.31 ZK11 nolu odadan görünüş

Resim 3.32 ZK11 nolu oda ile ZK12 nolu oda arasındaki bağlantıyı sağlayan kapı

Resim 3.33 ZK09 nolu lavabo bölümü

Resim 3.34 ZK10 nolu wc bölümü

Sofadan çift kanatlı bir kapı ile girilen 245x294 cm. boyutlarındaki merdiven kovasında şu anda çökmüş durumda olan 14 basamaklı ahşap bir merdiven yer alır (Resim 3.35). Merdivenin altında, yine sofadan tek kanatlı bir kapıyla girilen 237x245 cm. ölçülerinde bir depo bulunmaktadır. Bu bölümün sol köşesinde bir niş vardır (Resim 3.36).

Resim 3.35 Birinci katla bağlantıyı sağlayan merdivenin kalan son üç basamağı

Resim 3.36 Merdiven altı depoda yer alan niş

İç sofanın sol tarafındaki ZK03 olarak numaralandırılan 187x521 cm. boyutlarındaki bölüm bir geçiş holü niteliğindedir (Pafta no:03) (Resim 3.37). Güneydoğuya (giriş cephesine) bakan 115x175 cm. boyutlarındaki pencere önüne 20 cm. yüksekliğindeki seki yapılmıştır (Resim 3.38). Buradan hem ZK01, hem de ZK02 olarak numaralandırılan odalara geçiş verilmiştir (Resim 3.39). Bu iki odadan birbirine çift kanatlı bir kapıyla geçilmektedir (Resim 3.40). 200x414 cm. boyutlarındaki ZK01'de güneybatıya bakan bir, 304x414 cm. boyutlarındaki diğer odada ise güneybatıya (yol cephesi) ve güneydoğuya (giriş cephesi) bakan ikişer penceresi bulunmaktadır (Pafta no: 08) (Resim 3.41 - 3.42 - 3.43). Bu odaların yol cephesindeki duvar kalınlığı 40 cm.'dir.

Resim 3.38 ZK03 nolu geçiş holüne ait pencere

Resim 3.37 ZK03 nolu geçiş holü

Resim 3.39 ZK03 nolu geçiş holünden ZK01 nolu odaya geçişi sağlayan kapı boşluğu

Resim 3.40 ZK01 ve ZK02 nolu odalar arasında geçişi sağlayan kapı

Resim 3.41 ZK01 nolu odaya ait pencere resmi

Resim 3.42 ZK02 nolu odaya ait yol cephesi penceresi (yol cephesi)

Resim 3.43 ZK02 nolu odaya ait pencere (giriş cephesi)

Ayrıca binanın arka kısmında yol cephesinden girişi olan bir bölümü mevcuttur (Pafta no: 03-08) (Resim 3.44). Kemer izinden anlaşıldığına göre önceden geniş bir kapısı olan giriş daha sonra kapatılmıştır (Pafta no:RLV. 09) (Resim 3.45). Bu bölümün içinde de bölüntüler yapılmış, BK07 olarak gösterilen yer tuvalet olarak kullanılmıştır (Resim 3.46 - 3.47). Ayrıca burada kuzeybatıya bakan iki adet pencere bulunmaktadır (Resim 3.48). Burasının daha önce at ve arabaların konulduğu arabalık olarak kullanılan bir bölüm olma ihtimali yüksektir.

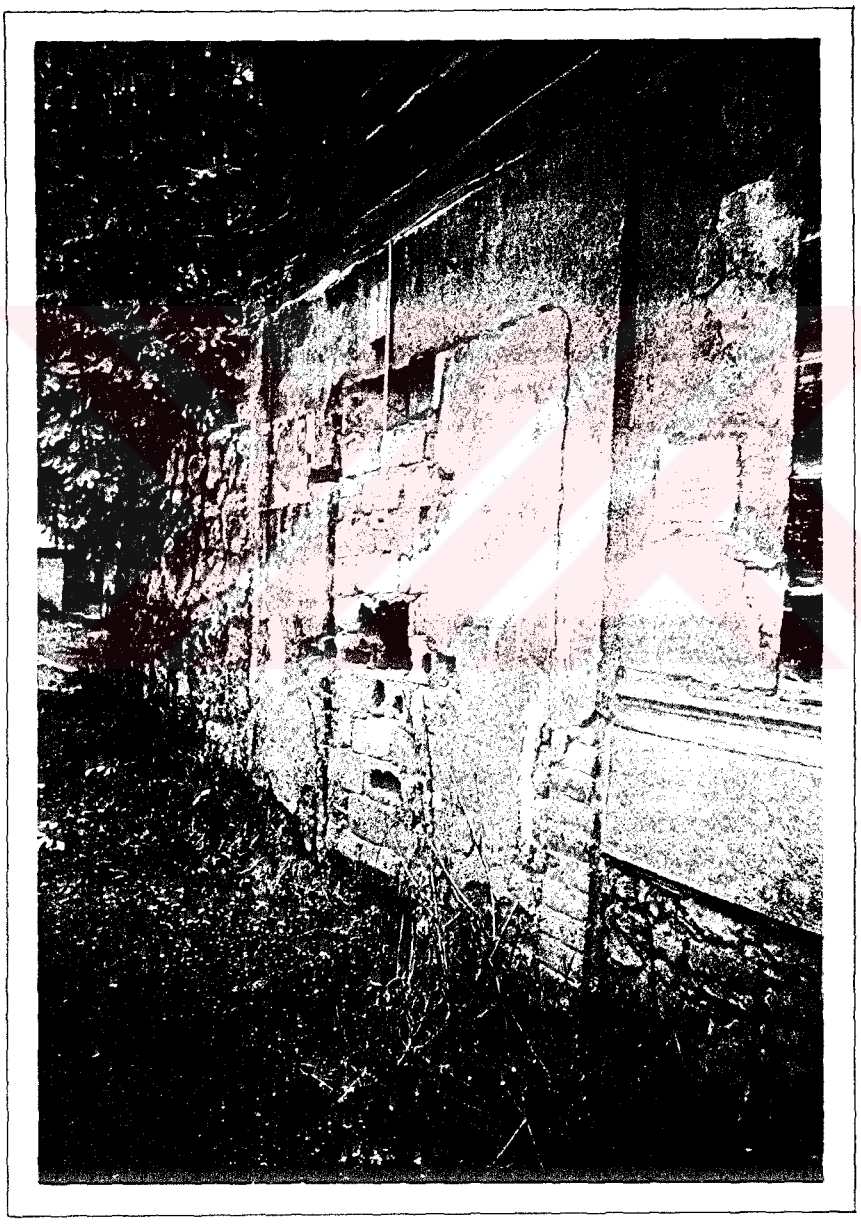

Resim 3.44 Güneybatı (yol) cephesinde arabalık olarak kullanılan bölümün girişi

Resim 3.45 Güneybatı (yol) cephesinde arabalık olarak kullanılan bölümün girişi

Resim 3.46 Arka bodrumun içndeki bölümlerden biri

Resim 3.47 Arka bodrumda tuvalet olarak kullanılan bölüm

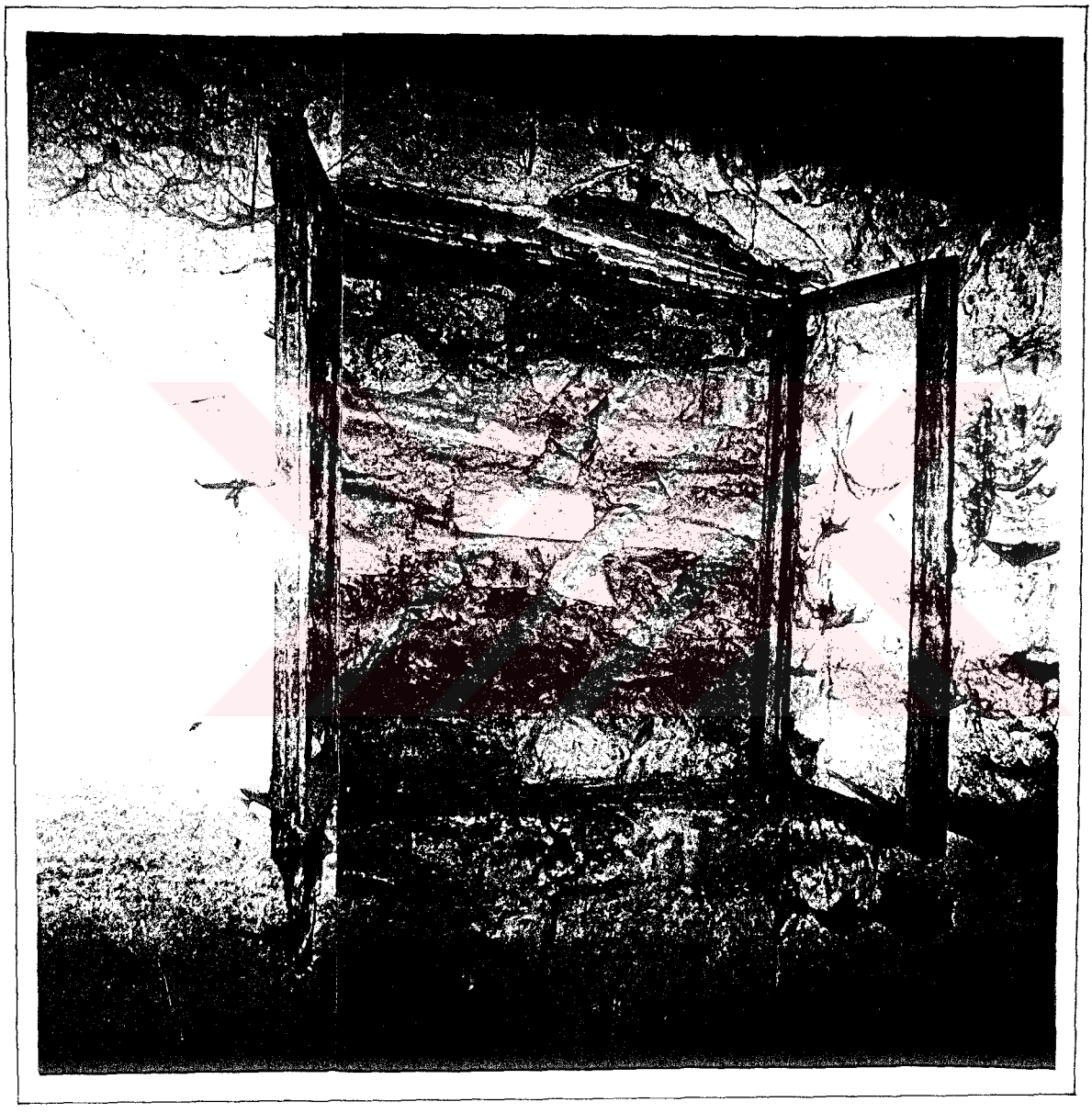

Resim 3.48 Arka bodrumda yeralan sonradan kapatılmış pencerenin içten görünüşü

Merdivenlerle yukarıya çıkıldığında çift kanatlı bir kapıyla orta sofaya ulaşılır (Pafta no: RLV. 04) (Resim 3.49 - 3.50). 504x634 cm. boyutlarındaki bu sofa güneydoğu cephesine doğru bir balkon ile son bulur (Resim 3.51). İki yan duvarın ortasında yer alan çift kanatlı kapılar odalara açılmaktadır (Resim 3.52 - 3.53). Merdivenin çıktığı duvardan da sağdan odaya, soldan küçük depo mekanına giriş kapısı verilmiştir (Resim 3.49 - 3.50). Orta aksta yer alan balkona çıkış kapısının iki yanında ve sağ ve sol bölümde birer pencere yer almaktadır (Resim 3.51).

Resim 3.49 Balkondan 1K02 nolu orta sofaya bakış

Resim 3.50 1K11 nolu balkondan 1K02 nolu orta sofaya bakış

Resim 3.51 1K02 nolu orta sofa genel durumu

Resim 3.52 1K02 nolu orta sofadan 1K01 nolu odaya açılan kapının bulunduğu duvar

Resim 3.53 1K02 nolu orta sofadan 1K03 nolu odaya açılan kapının bulunduğu duvar

Sofadan çift kanatlı bir kapıyla ulaşılan 1K03 nolu oda 460x644 cm. boyutlarında olup, 114x197 cm. ölçülerinde bir de cumbası vardır (Pafta no: RLV. 04) (Resim 3.54). Güneydoğuya biri uzun olmak üzere üç, kuzeydoğuya ise cumba pencereleriyle birlikte altı penceresi bulunmaktadır (Pafta no: 08) (Resim 3.55).

Bu odanın ortasından çift kanatlı bir kapı ile, aynı zamanda sofadan da ulaşılan 315x738 cm. boyutlarındaki 1K04 nolu odaya geçilir (Rsim 3.56). Kuzeydoğuya iki, kuzeybatıya iki (87x235 cm.) penceresi bulunmaktadır (Resim 3.57). Bu odadan ulaşılan tuvalet bölümünde içiçe üç bölüm bulunur (Resim 3.58). Burada kuzeybatıya açılan üç pencere bulunmaktadır (60-70x170 cm.).

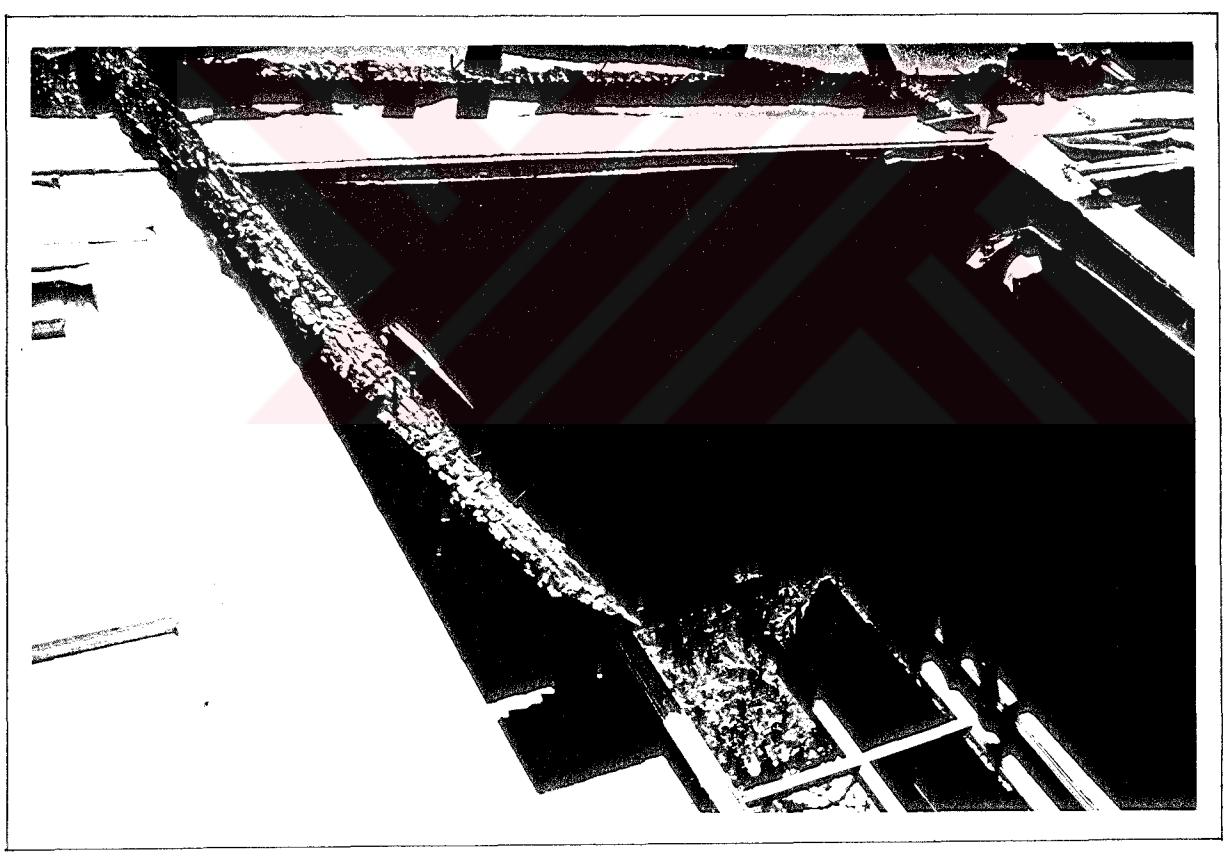

Resim 3.54 1K03 nolu odaya ait cumba

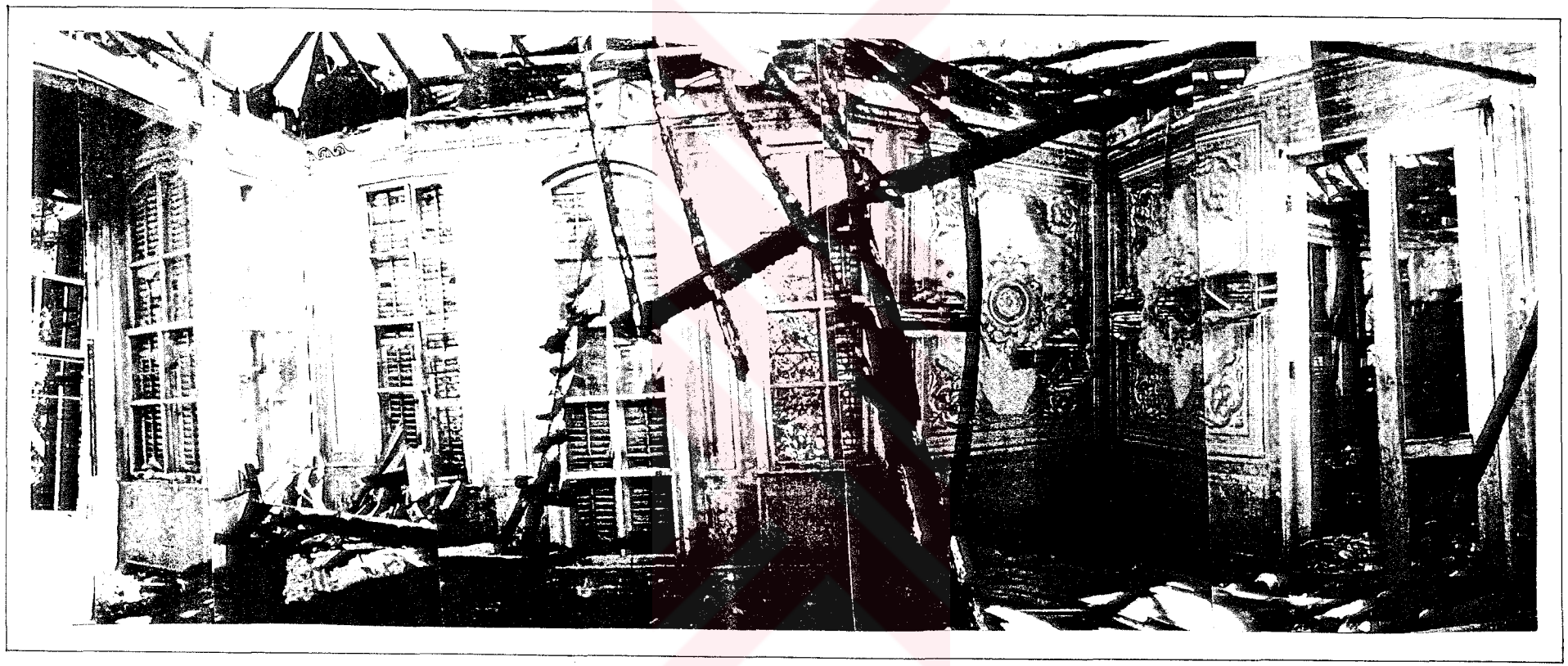

Resim 3.55 1K03 nolu odadan genel görünüş

Resim 5.56 1K03 nolu odadan 1K04 nolu odaya geçişi sağlayan kapının bulunduğu duvar

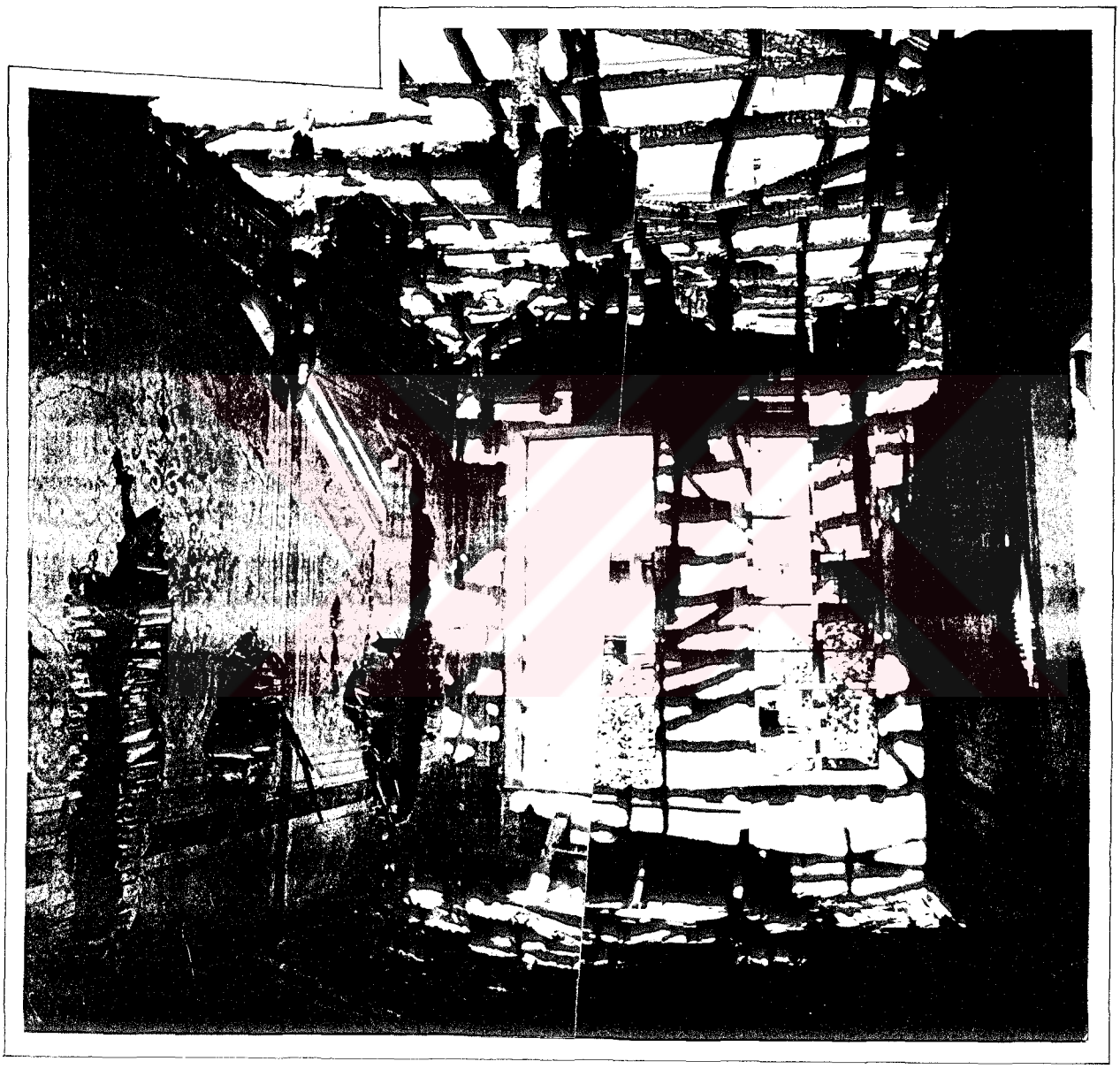

Resim 3.57 1K04 nolu odadan genel görünüm

Resim 3.58 1K04 nolu odadan tuvalet bölümüne geçiş

Merdivenin sol tarafında yer alan 182x245 cm. boyutlarındaki 1K09 nolu küçük oda sonradan mutfak olarak kullanılmıştır. Burada 65x120 cm. boyutlarında iki adet pencere kuzeybatıya açılmaktadır.

Orta sofadan çift kanatlı bir kapıyla 535x643 cm. ölçülerindeki 1K01 nolu, bu katın en büyük odasına girilir (Pafta no: RLV. 04) (Resim 3.59). Burada da simetri odada olduğu gibi bir cumba bulunmaktadır. Hem güneydoğuya, hem de güneybatıya cephesi olan odanın biri uzun olmak üzere güneydoğuya (giriş) üç, dördü cumbada olmak üzere güneybatıya (yol) altı, kuzeybatıya ise iki pencere ve bir kapısı bulunmaktadır (Resim 3.60 - 3.61). Yangından sonra üst katta tavanı kısmen de olsa sağlam kalan tek odasıdır (Resim 3.62). Buradan tek kanatlı, camlı, basık kemerli bir kapı ile 1K10 nolu 372x558 cm. boyutlarındaki terasa ulaşılır (Resim 3.63). Eskiden hayat denilen ev halkının toplanıp sohbet ettiği, çevreyi seyrettiği bir mekan olan teras yola bakmaktadır (Resim 3.64 - 3.65).

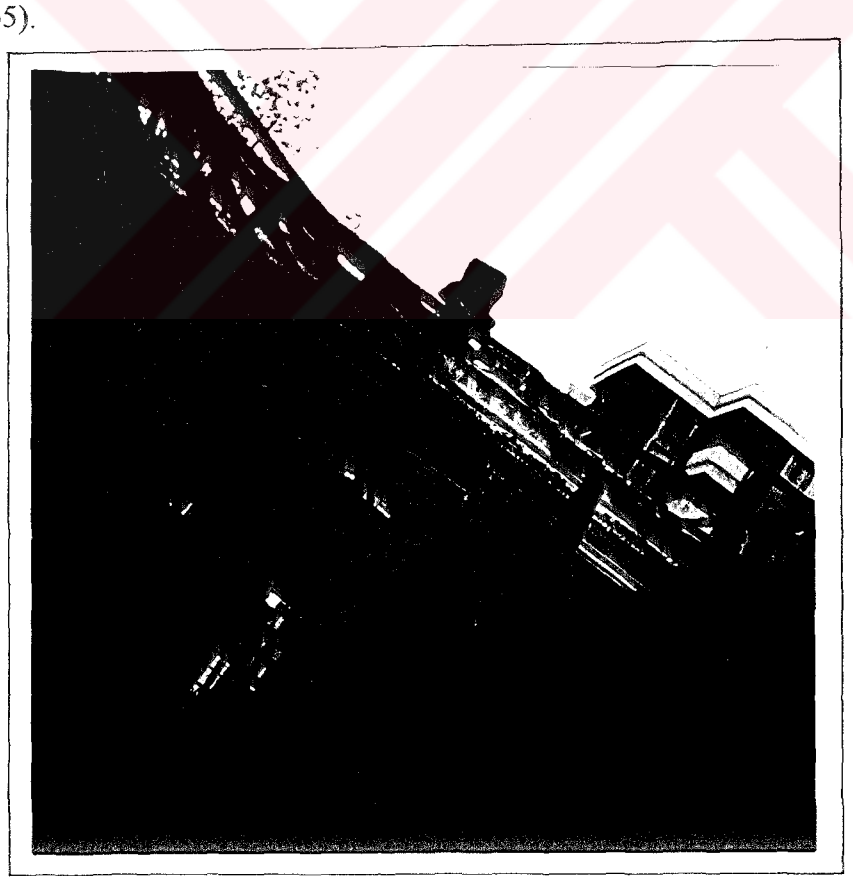

Resim 3.59 Orta sofa ve 1K01 nolu odaya geçişi sağlayan kapı

Resim 3.60 1K01 nolu odaya ait güneydoğuya bakan pencereler

Resim 3.61 1K01 nolu odaya ait pencere detayı

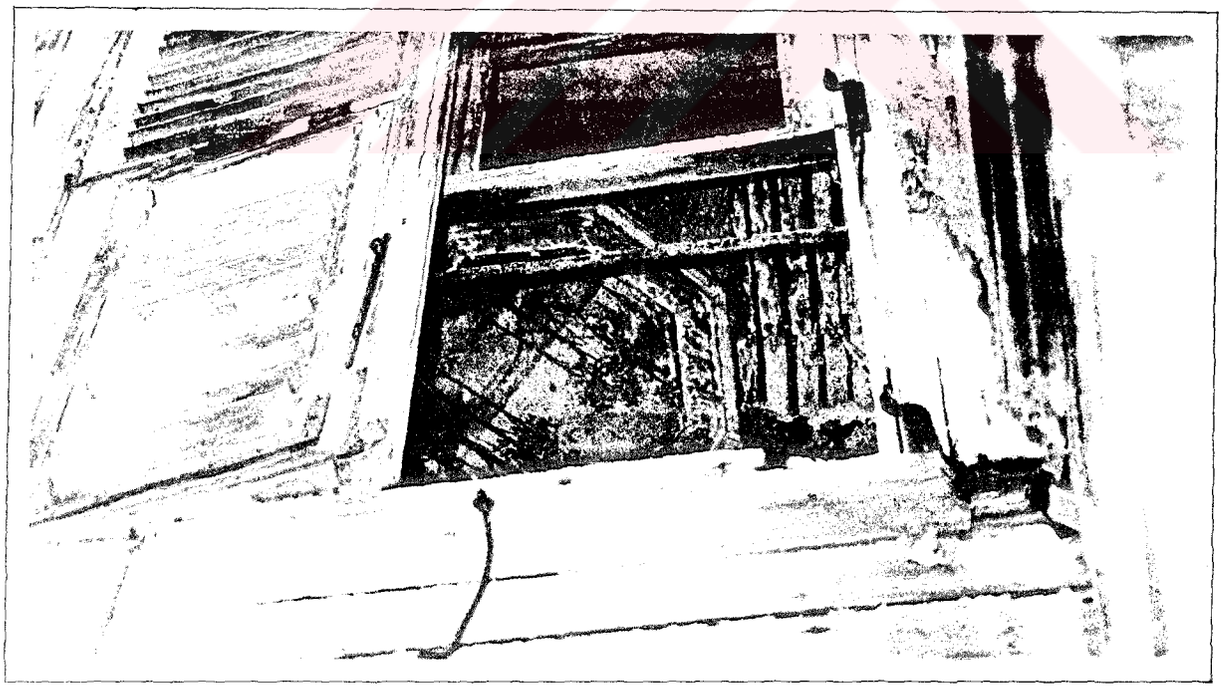

Resim 3.62 1K01 nolu odaya ait pencere ve tavanı

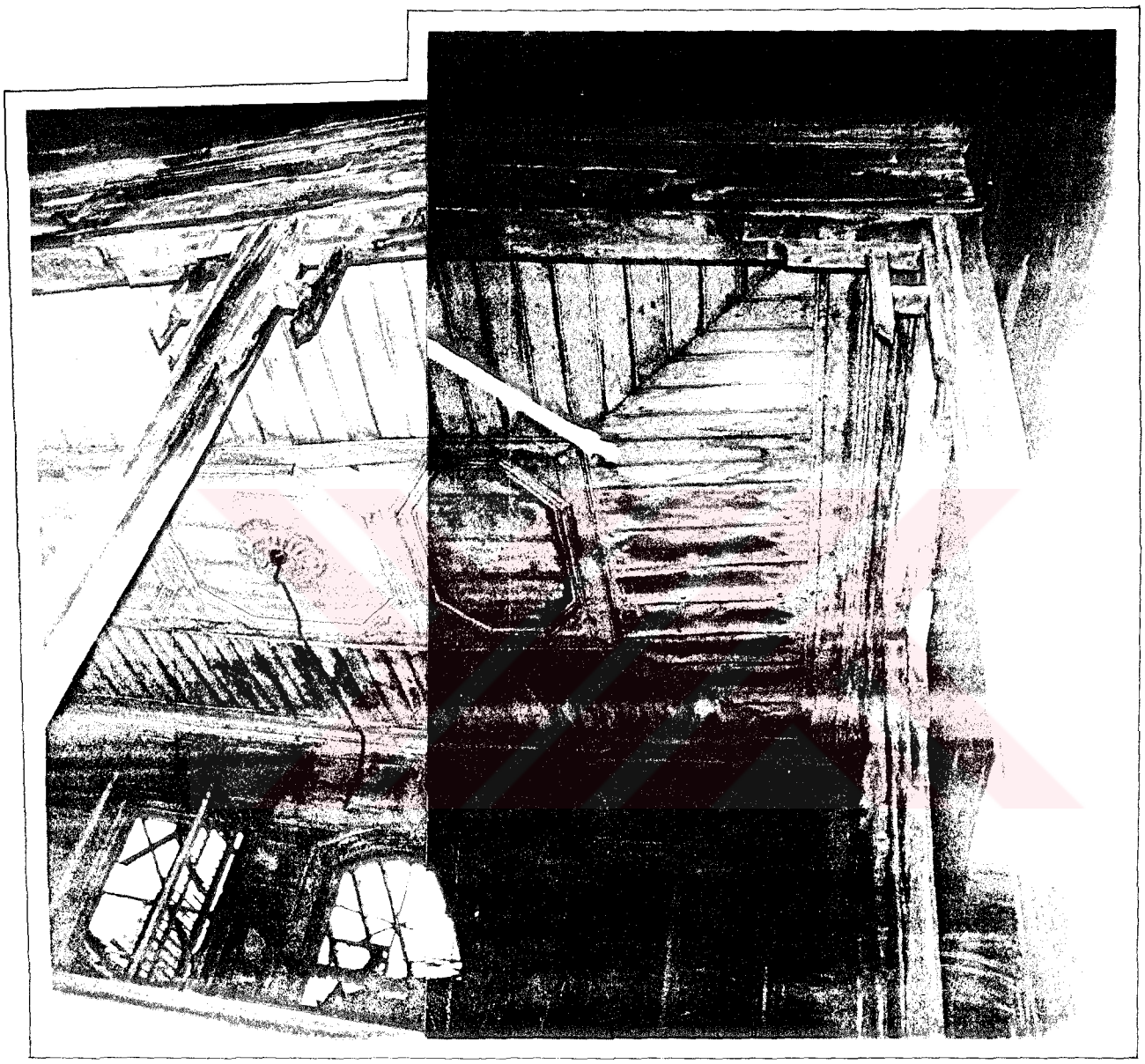

Resim 3.63 1K10 nolu teras

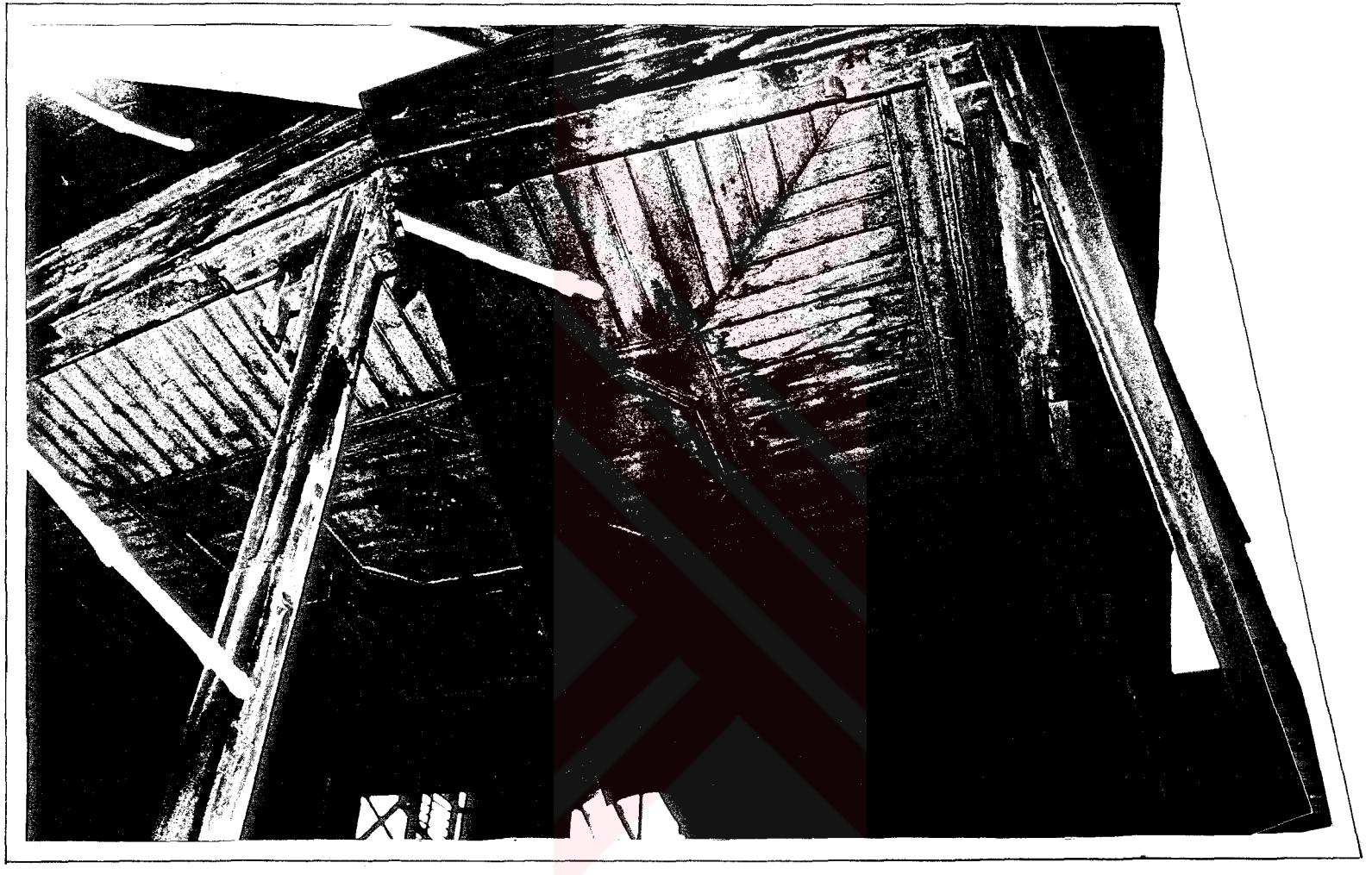

Resim 3.64 1K10 nolu teras ve tavanı

Resim 3.65 Güneybatı (yol) cephesi ve teras kısmı

Köşkün içinde bulunduğu 1685 metrekarelik alana sahip olan bahçe 1982'de parsellere ayrılmadan önce 13 dönümlük bir alan kaplamaktaydı (Belge no:01). Bugün halen bahçede çam ve kestane ağaçları bulunmaktadır (Pafta no:02). Yol tarafındaki duvar orjinal duvar olarak kalmış, fakat sıvalarının büyük çoğunluğu dökülmüş ve düzensiz küçük taşlardan örülmüş taş duvar ortaya çıkmıştır (Resim 3.65). Sıvalı yüzeylerde derzlerle çeşitli motifler yapılmıştır (Resim 3.65 - 3.66). Bahçenin diğer kısımlarında ise sadece sınırı belirleyebilmek amacıyla alçak duvar çevrilmiştir.

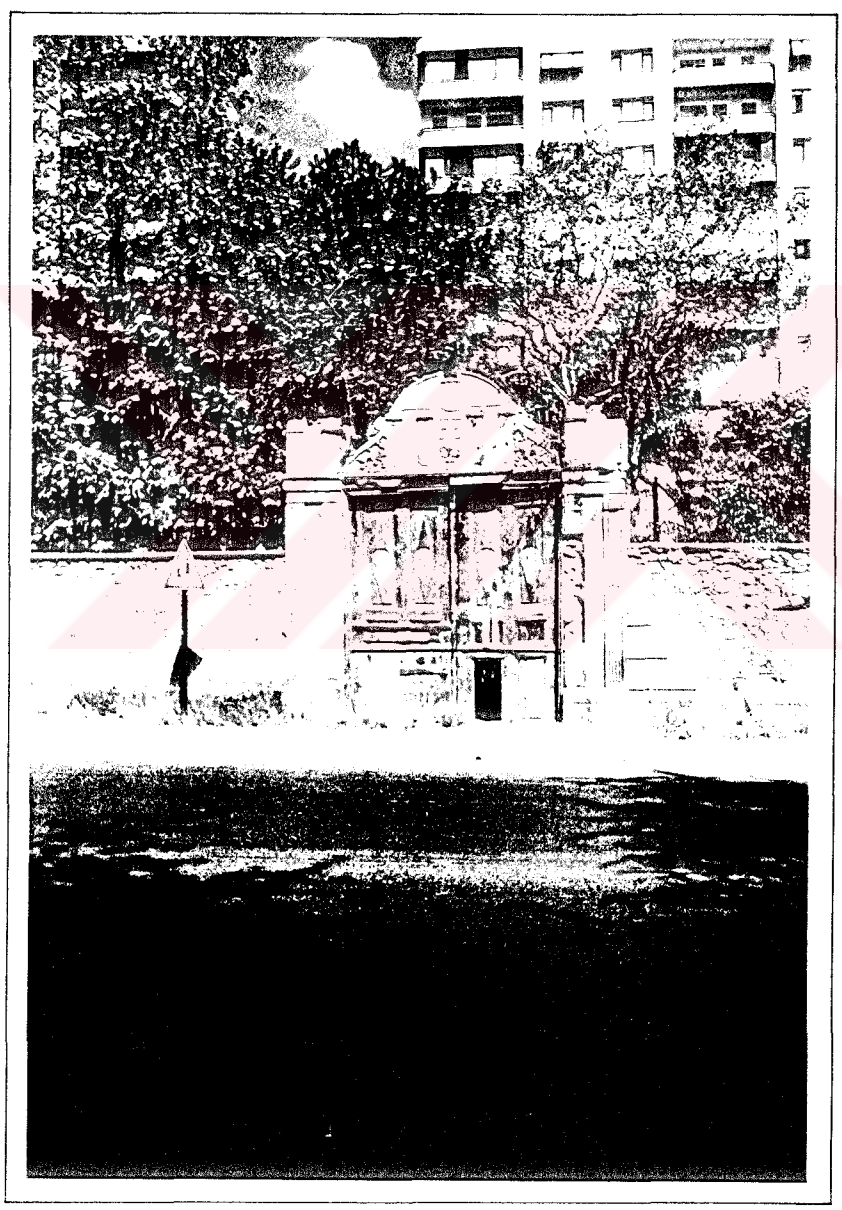

Resim 3.66 Bahçenin yol tarafındaki bölümü ve bahçeye giriş kapısı

Bahçenin yola bakan duvarı üzerinde, bahçeye girişi sağlayan anıtsal görünümlü bir kapı bulunmaktadır (Resim 3.66). Kapının iki yanında yivli sütunlar ve bu yivlerin ortasında "Pencberk" diye tanımlanan beş yapraklı bezemeye benzer bir bezeme bulunmaktadır (Arseven, Sanat Tarihi Ansiklopedisi, 1966:1958). Bu bezeme şekil olarak "Pencberk" görüntüsü vermesine karşın altı yapraklıdır (Resim 3.67 - 3.68). Kapının yuvarlak biten alınlığında orta aksta "C" öğesi ile bütünleşen akant yaprakları, yuvarlak bir madalyon ve alınlığın iki yanında "S" öğeleriyle bütünleşen akant yaprakları vardır (Resim 3.69). Bu bölümüyle barok özellik gösteren kapı, yivli sütunlarıyla ampir özellik gösterir. Bu kapı alınlığı boydan boya uzanan üç adet "T" profili ile taşınmaktadır. Bu profilin üstüne tuğla ve kiremit örtülerek dolgu malzemesi gibi kullanılmıştır. Bunların üzerine sıva yapılmıştır (Resim 3.70). Çift kanatlı olan kapı içeriye doğru açılmaktadır. Kanatların ön yüzünde üç ayrı göbek oluşturularak yapılmıştır (Pafta no: 23 - 24 - 25 - 26) (Resim 3.68). Üst uzun bölümdeki üçgen baklava kısmın ortasında yuvarlak bezeme yapılmıştır. Orta kısımda piramidal bir göbek, alt kısımda ise yivli bir profil yapılmıştır. Arka kısımda da aynı göbekler yapılmış, fakat düz geçilmiştir (Resim 3.70). İçerden kapının demir sürgüsü bulunmaktadır (Resim 3.71 - 3.72).

Resim 3.67 Bahçe giriş kapısının yanındaki yivli taş kaplamalar ve altı yapraklı bezeme

Resim 3.68 Bahçe giriş kapısının yoldan görünüşü

Resim 3.69 Bahçe kapısı - kapı alınlığı

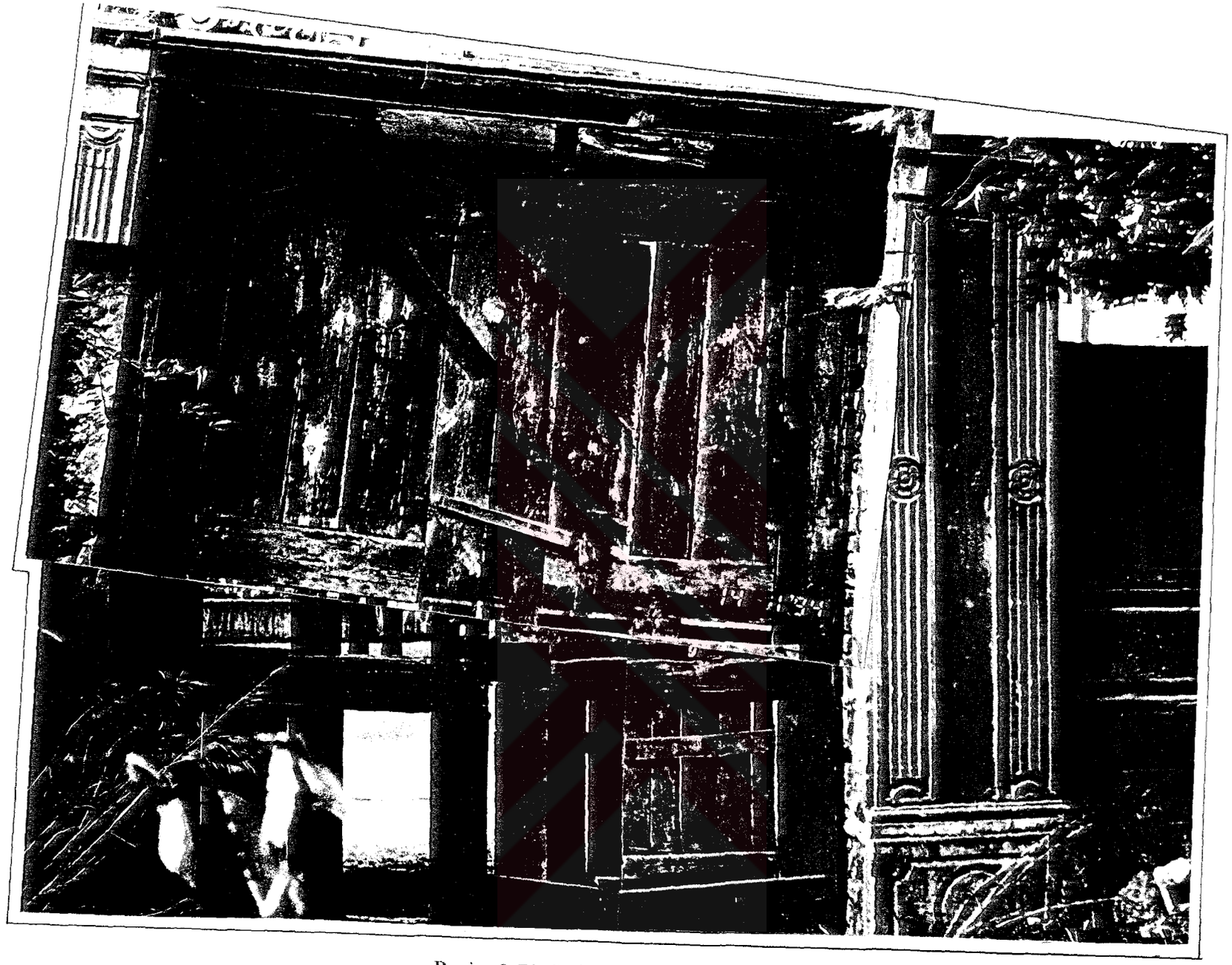

Resim 3.70 Bahçe kapısı içten görünüşü

Resim 3.71 Bahçe giriş kapısı demir sürgüsü

Resim 3.72 Bahçe giriş kapısı demir sürgüsü

3.1.2. YAPIYA ZAMAN İÇİNDE YAPILAN EKLER, ONARIMLAR, BOZULMALAR VE NEDENLERİ

Mülkiyeti Maliye Hazinesi'nde bulunan yapının 1984'te boşaltılıp bir bekçi bile konulmadan başıboş bırakılması ve 8 Temmuz 1991'de yangın geçirmesi büyük hasarlara uğramasına neden olmuştur. Merdiven kovasında başlıyan yangın üst kata sıçramış ve çatının tutuşmasına neden olmuştur. İtfaiye gelip söndürene kadar da çatının büyük bir kısmı yanmıştır.

Yangının verdiği zararın dışında yapıya verilen zararın farklı nedenleri de bulunmaktadır. Zemin oturumu, zeminden yükselen nem, bitki ve hayvan parazitleri ve eski yapı bakımı önemli etkenlerdir.

Yangın sırasında çatının tamamına yakını yok olduğu ve yapı doğa koşullarına açık kaldığı için binada zeminden gelen nem yükselmesi pek tespit edilememiştir.

Yangından sonra zayıflayan ve doğa etkilerine karşı açık ve korumasız durumda kalan yapı için hiçbir önlem alınmamıştır ve zamanla döşeme ve duvarlarda çökmeler meydana gelmiştir. 1K02 nolu orta sofanın döşemesi çökmüş, bu ZK06 nolu giriş sofasında ve duvarında da çökmeye neden olmuştur (Resim 3.25 - 3.51). ZK05 nolu iç sofada da giriş sofasındaki çökme nedeniyle döşemede eğilme meydana gelmiştir. Tavanda şişme ve sehim oluşmuş, ahşap kaplamanın üzerine kaplanan kanvas kumaşlar sökülmüş durumdadır. Göbekteki madalyonun bir kısmı sökülmüştür (Resim 3.22 - 3.73 - 3.74).

Sofadan girilen ZK12 nolu odada döşeme kaplamaları yer yer sökülmüştür. Duvarlardaki panolarda da bozulmalar görülmektedir. Tavanda herhangi bir çökme yoktur. Fakat merkezdeki göbek kaybolmuş, sadece izi kalmıştır (Resim 3.28 - 3.29). Pencerelerde ise camlarda kırılma, panjurlarda da yer yer sökülmeler görülmektedir. Bu odadan ZK11 nolu odaya geçişteki çift kanatlı kapının sol kanadı yerinden sökülmüştür. Bu odanın pencerelerinde de sökülmeler olmuştur (Resim 3.32). Bu odadan geçilen wc - lavabo

kısmında döşemede ve duvarlarda da sökülmeler vardır (Resim 3.75). Birbirine geçişi sağlayan kapıların hiçbiri yerinde yoktur. WC bölümündeki mermer kaplamalarında bazı bölümleri yok olmuştur. Duvarlardaki klasik bezemelerin üstleri yer yer badanalarla kapatılmıştır (Resim 3.34 - 3.76).

Resim 3.73 ZK05 nolu iç sofadan görünüş

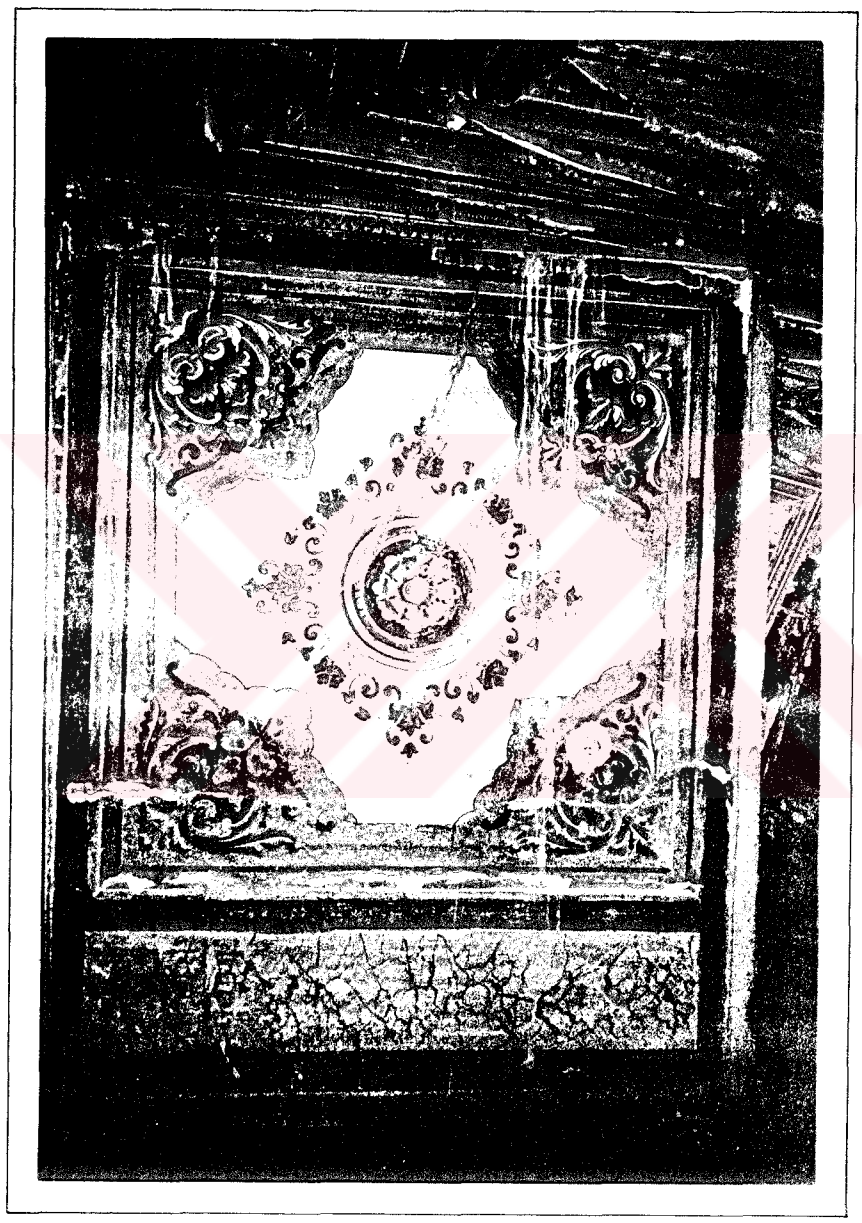

Resim 3.74 ZK05 nolu iç sofadaki duvarlarda yeralan kalemişi desenler

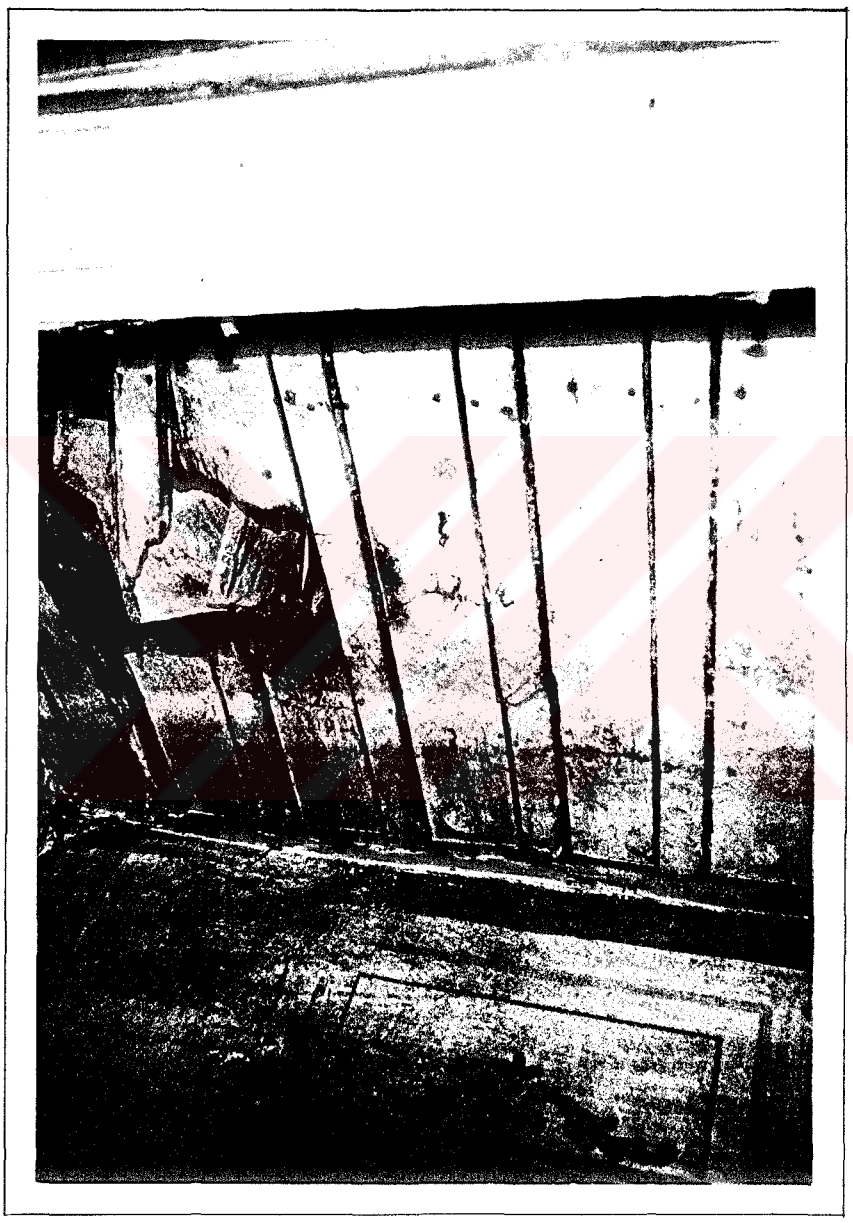

Resim 3.75 Zemin kat wc bölümündeki tavanlarda oluşan bozulmalar

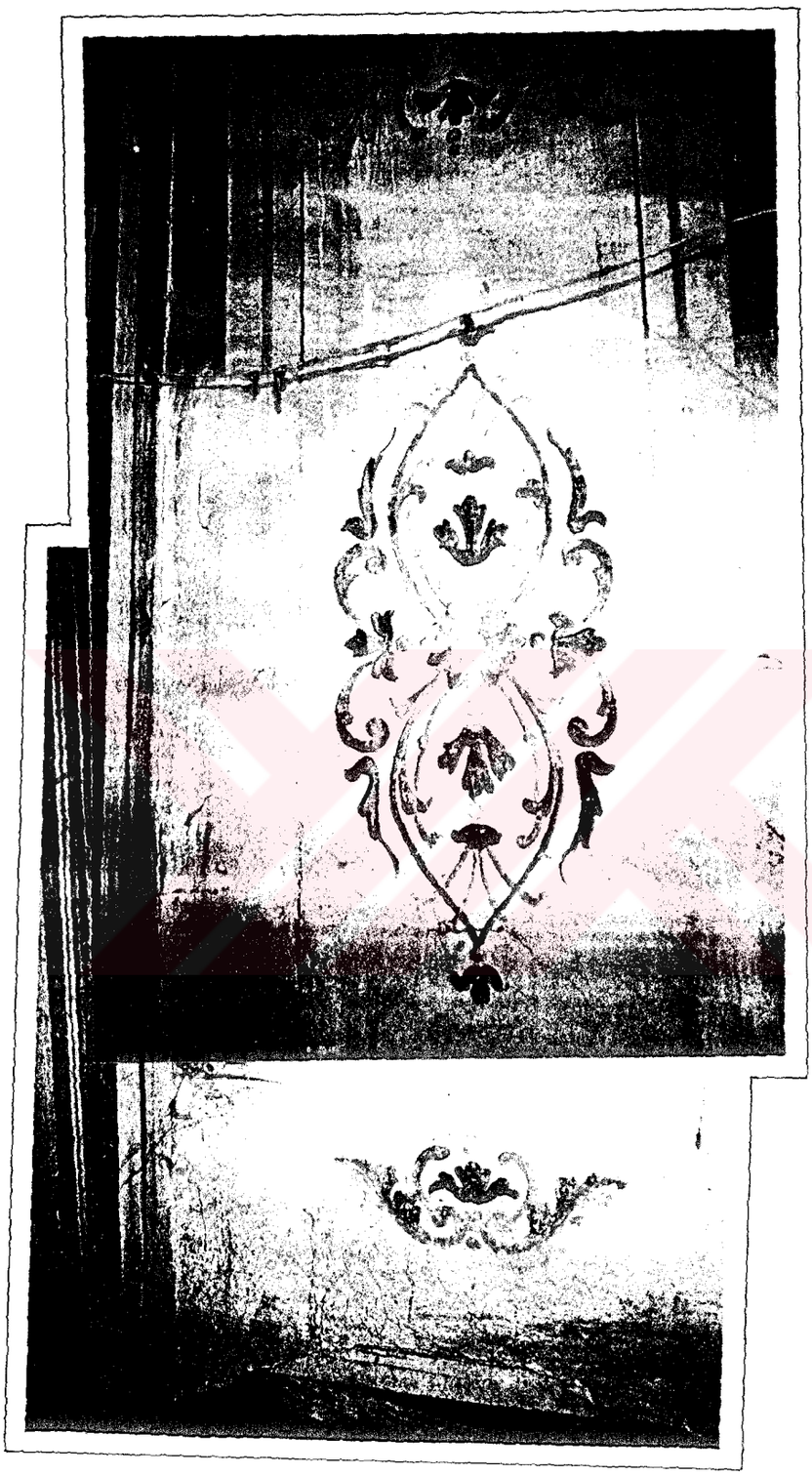

Resim 3.76 Zemin kat wc bölümünde yer alan duvarlardaki bozulmalar

Orta sofadan ulaşılan merdiven, son üç basamağı dışında tamamen çökmüştür (Resim 3.35). Merdiven altındaki deponun da döşemesi yok olmuştur. Bu bölümlere giriş kapıları yerlerinden sökülmüş durumdadır.

Girişin solundaki ZK03 nolu geçiş holünde sofaya doğru bir eğilme başlamıştır (Resim 3.77). Tavan kaplamalarının bazıları ve orta göbek yerinden sökülmüş ve sehim başlamıştır (Resim 3.78). Güeydoğuya açılan pencerede de yamulma ve kopmalar görülmektedir. Karşı duvar ise gazete kağıtları ile kapatılmıştır.

Resim 3.78 ZK03 nolu geçiş holü tavanında oluşan bozulmalar ve kopmalar

Resim 3.77 ZK03 nolu geçiş holü ve penceresi

Geçiş holünden ulaşılan ZK02 nolu odanın döşeme kaplamalarının büyük çoğunluğu sökülmüştür (Resim 3.79). Tavan kaplamaları durmakla beraber, ortadaki göbek yok olmuştur (Resim 3.80). Pencerelerde yine kırıklar eksiklikler mevcuttur (Resim 3.81). ZK12 nolu odada olduğu gibi sonradan eklenen baca için açılan delik duvarda görülmektedir (Resim 3.43). Buradan ZK01 nolu odaya geçişte çift kanatlı kapı kanadının teki sökülmüştür. Bu odanın geçiş holünden açılan diğer kapısı da yerinde değildir (Resim 3.39 - 3.40). Bu odada da tavandaki ahşap göbek sökülmüştür. Bu iki odada da duvar yüzeylerinde tek renk
(beyaz) boya yapılmıştır (Resim 3.41 - 3.42).

Resim 3.79 ZK02 nolu odada sökülen kaplamalar ve kirişler

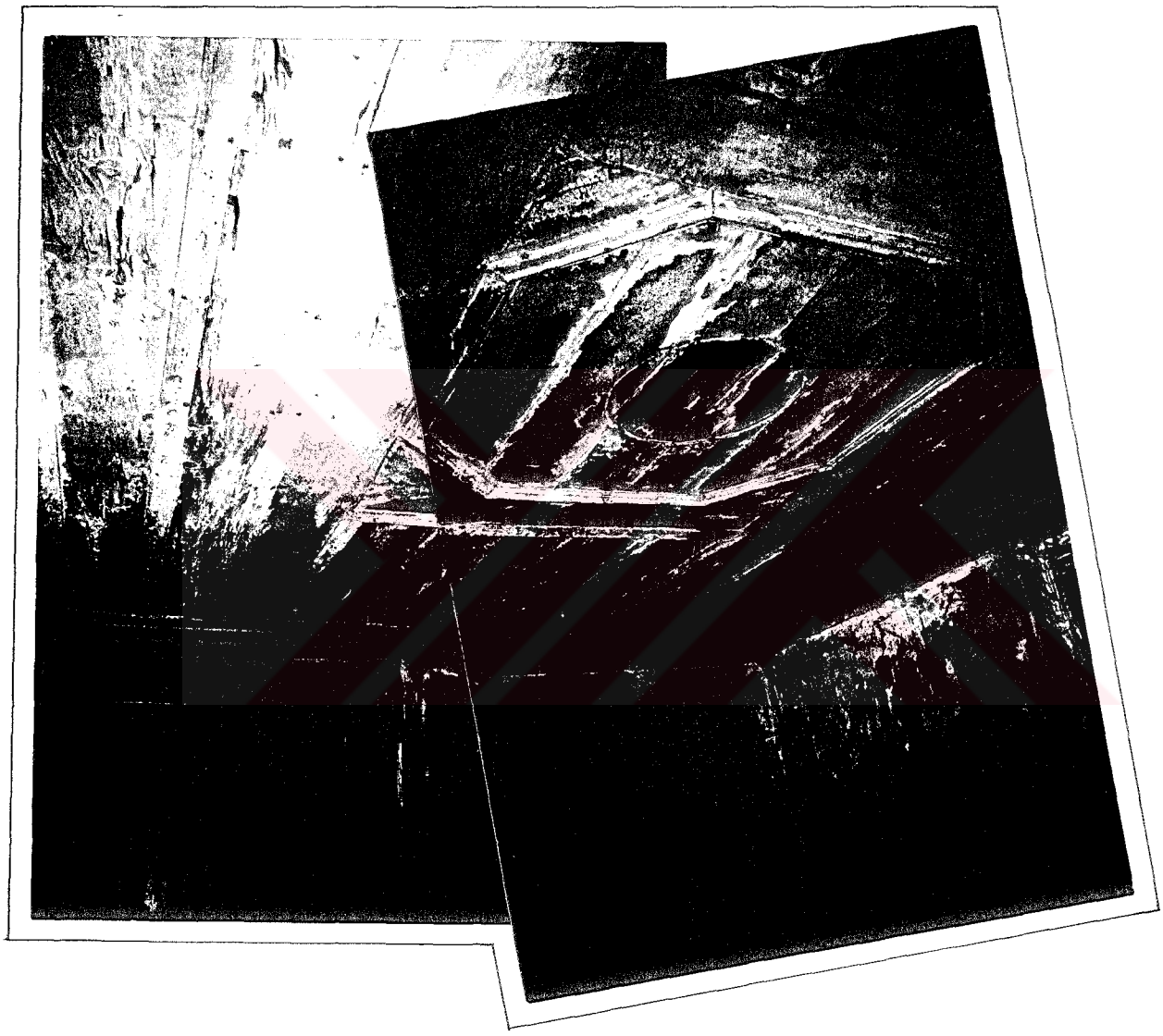

Resim 3.80 ZK02 nolu oda ve tavanı

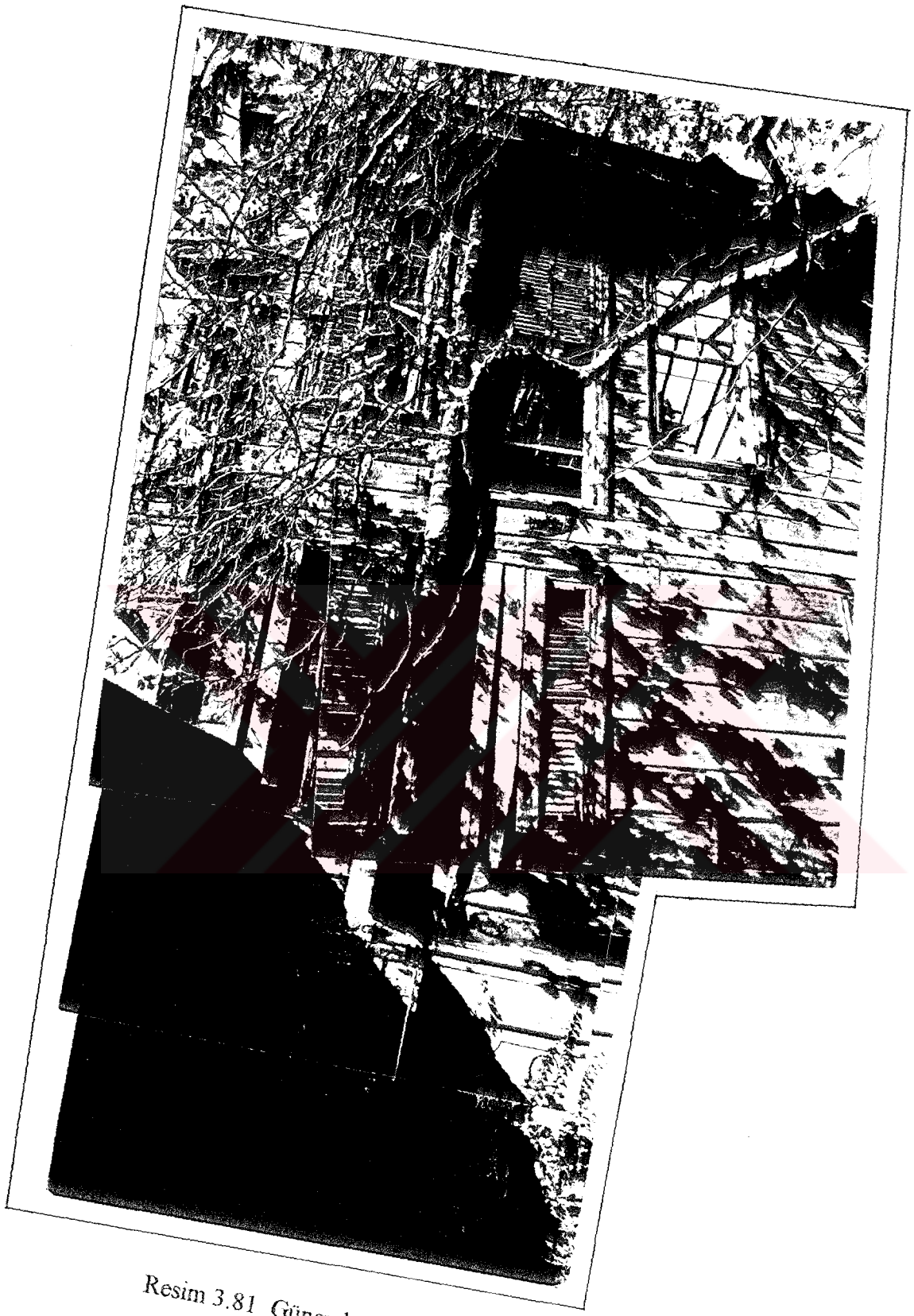

Resim 3.81 Güneydoğu cephesi pencereleri

Zaman içinde köşkte yaşayanların ihtiyaçları değişmiş, kışın ısınabilmek için baca gerekliliği ortaya çıkmıştır. Daha önce yapıda baca düşünülmediği için giriş cephesine iki adet baca ilave edilmiştir. Bunun içinde ZK02 ve ZK12 nolu odaların duvar yüzeylerine delikler açılmış ve bu delikler duvar süslemelerine zarar vermiştir (Resim 3.82). Bu bacalar dışardan da yapıda kötü bir görüntü oluşturmakta, çatı saçağını da bölerek zarar vermektedirler (Resim 3.83 - 3.84).

Resim 3.82 ZK12 nolu oda tavanı, duvarı ve duvarda açılan baca deliği

Resim 3.83 Köşke sonradan eklenen baca

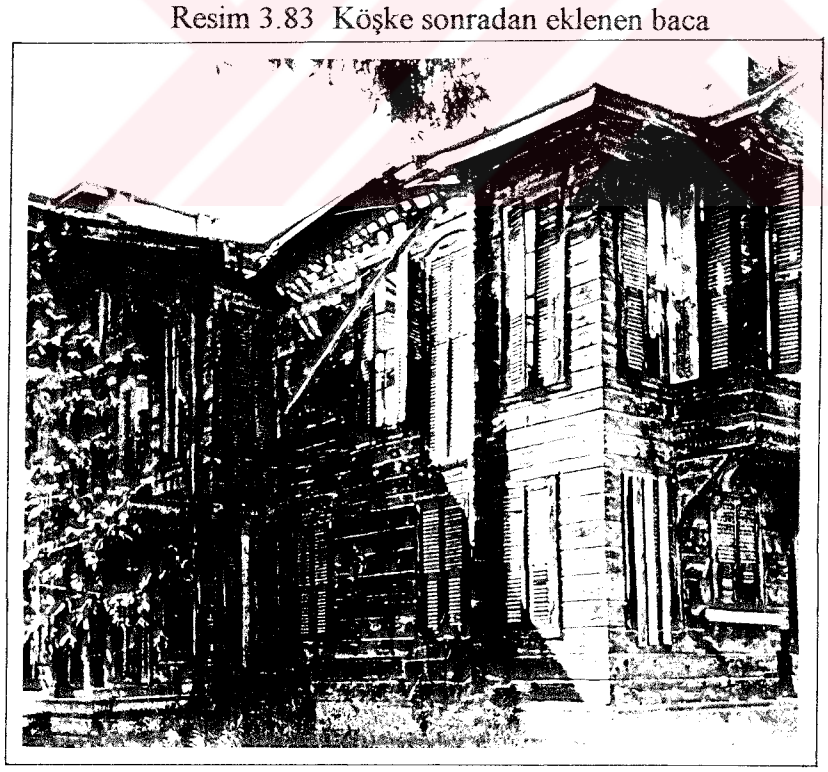

Resim 3.84 Köşkün doğu köşesinden görünüşü

Üst kat odalarında 1K01 nolu oda, cumba balkon ve teras çatıları dışında bütün çatı yanmıştır (Resim 3.85). 1K01 nolu odanın da çatısının bir kısmı yok olmuştur.

1K02 nolu orta sofa ve 1K04 nolu odadan girilen wc bölümü döşemelerinde ve bazı duvarlarda yangın ve suyun etkisiyle çökmeler meydana gelmiştir. Duvar panolarında da bozulmalar görülmektedir (Resim 3.86 - 3.87 - 3.88).

Resim 3.86 1K02 nolu orta sofadan balkona doğru bakış ve çöken döşeme

Resim 3.85 Köşkün çatısının bugünkü durumu

Resim 3.87 1K04 nolu oda ve wc bölümü arasında bulunan duvardaki bozulmalar

Resim 3.88 1K02 nolu orta sofaya ait duvarda oluşan bozulmalar

1K10 nolu teras kısmında yapı temelden oturarak bir miktar yan yatmıştır. Bu oturmanın neden oluştuğunun belirlenmesi için temel araştırması yapılmalıdır (Resim 3.1).

Köşkün pencerelerinin büyük çoğunluğunun camları kırılmış, bazı doğramaları ve panjurları sökülmüş, pencere panjur demir menteşeleri de paslanmıştır. Ayrıca pencerelerden içeriye girilmesini engellemek için dışarıdan üzerlerine tahtalar çakılmıştır (Resim 3.89 - 3.90). Bitki ve hayvan parazitleri de yapıya büyük zararlar vermekte, ahşabın çürümesine neden olmaktadır. Ahşabın rengini bozan, solduran ve ahşabı yok eden mantarlar yanısıra, çeşitli zararlı böcek türleri görülmektedir. Araştırmalar sırasında böceklenme ve mantarlaşmaya neden olan böceklerden birinin "Common Furnture Beetle (Anobium Punctatum)" isimli bir böcek olduğu saptanmıştır. Elipsoid şeklinde topaklar halinde bulunan böcek; kurutulmuş, sağlam veya çürümenin bulunduğu, iğne yapraklı ağaçlardan elde edilmiş öğelerin genellikle ağaç özü kısmına saldırır (Resim 3.91).

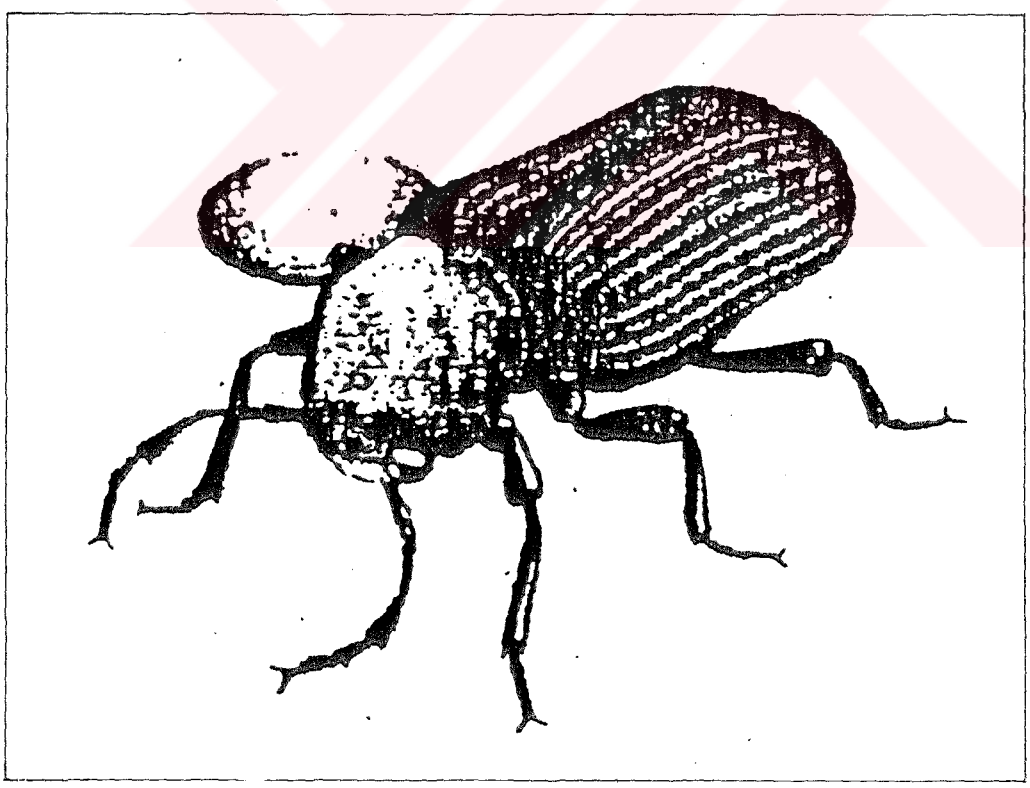

Resim 3.91 Ahşaba zarar veren böceklerden "Common Furniture Beetle"

Resim 3.89 Köşkün kuzeydoğu cephesi

Resim 3.90 Köşkün güneydoğu cephesindeki pencerelerden detay

Giriş sahanlığındaki mermer de içe doğru oturma yapmış ve kırılmalar oluşmuştur. Yapıya giriş kapısı da demir çubukla mühürlenmiştir.

Bodrum kat subasman duvarlarında yapılan pencereler daha sonraki onarımlar sırasında kapatılmış ve dışarıdan sıvanmıştır. Sağ taraftaki bodrumda bulunan kuyu da, köşkün içine girip oyun oynayan çocuklardan birinin kuyuya düşüp boğulmasından sonra demir bir kapakla kapatılmıştır.

Dış kaplamaların derzlerindeki kaymalardan anladığımıza göre kaplamalar zaman içinde yenilenmiştir. Kaplamaların bir kısmı yerlerinden sökülmüş, bir kısmında ise şişme ve eğilmeler görülmektedir (Resim 3.92 - 3.93 - 3.94 - 3.95).

Resim 3.94 Köşkün kuzeydoğu cephesi

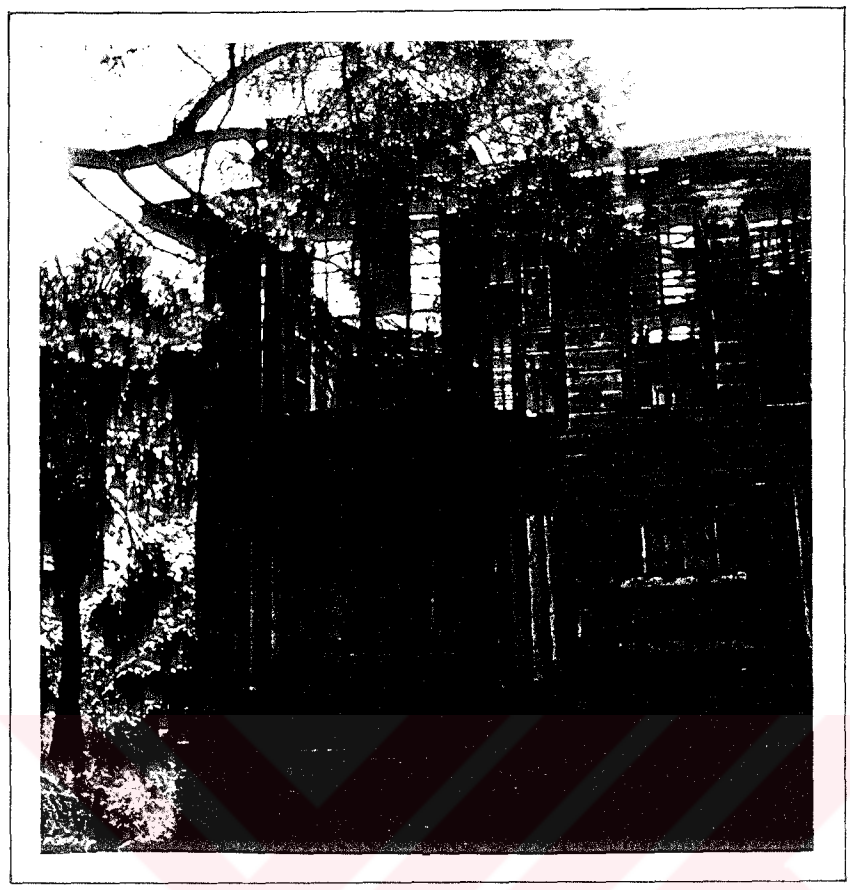

Resim 3.92 Köşkün kuzeydoğu cephesi (cumbalı kısım)

Resim 3.93 Köşkün kuzeydoğu cephesi

Resim 3.95 Pencere ve kaplamalarda görülen bozulmalar

Yol üzerindeki orjinal bahçe duvarının sıvalarında dökülmeler oluşmuş, bu duvar üzerinde yeralan büyük bahçe kapısında da bozulmalar meydana gelmiştir. Asfalt ve trotuvardaki yenilemeler nedeniyle kapı kotu bir miktar aşağıya düşmüştür (Pafta no RLV. 23) (Resim 3.68). Kapının iki yanındaki yivli sütun taş kaplamalarında atmalar meydana gelmiştir (Resim 3.96). Alınlığı taşıyan I profilleri örten kaplamalarda düşme, alt kısmı kapatan sıvada da dökülme vardır (Resim 3.70). Alınlığın üst kısımlarında ve yanlarında ise çiçeklenmeler görülmektedir. Çift kanatlı ahşap kapıdaki göbek kısımlardan bazıları sökülmüş, üzerlerine tahta parçaları çakılarak kapatılmışlardır. Haşerelerden dolayı çürümeler de görülmektedir. Daha sonraları kapı çivilenerek açılması önlenmiştir.

Köşkün zaman içinde bakımlı ve güzel olan bahçesi, daha sonraları site sakinlerinin ilgisizliği ve burayı çöplük gibi kullanıp, eski eşyalarını atmaları nedeniyle şu anda kötü bir görünüme sahiptir.

Resim 3.96 Bahçe kapısının yanlarındaki yivli sütunlar

3.1.3 DEKORASYON ÖZELLİKLERİ

19. yy. evlerinde tercih edilen iç sofalı plan tipine giren Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü'nde, iç dekorasyonda birkaç üslubun birlikte kullanıldığı dikkati çeker. Güneydoğudan giriş verilen yapıya barok formlu marmara mermerinden yapılmış yedi basamaklı bir merdivenle ulaşılır (Pafta no: RLV. 03 - 10) (Resim 3.3). Buradaki sahanlık döşemesi de birkaç parçadan oluşan marmara mermerinden yapılmıştır. Sahanlıkta üst balkonu taşıyan; dördü önde, ikisi arkada binaya gömük olarak bulunan ahşap dikmeler vardır. Bu dikmeler ampir özellik taşıyan sütun başlığı görüntüsü veren profille son bulur. Bu profilin üst kısmına pramidal yükseltili kare biçiminde ahşap parçalar konulmuştur (Resim 3.97). Balkonu destekleyen ahşap furuşlarda barok özellikler görülür. Sarmal dal motifleri ve bunları çerçeveleyen kısımlarda "S" ve "C" öğeleri göze çarpmaktadır (Pafta no: RLV. 13) (Resim 3.98 - 3.99). Bu furuşlar üzerine düz bir çıta ve çıta üzerine de neoklasik özellik taşıyan yekpare ahşaptan oyulmuş üç sıra halinde dolulu boşluklu bir kafes motifi yerleştirilmiştir. Motiflerin üzerinde tüm balkonu çevreleyen bir profil yeralmaktadır. Bu profilin üst kısmında ise uzunlu kısalı, pahlı çubuk motifleri vardır. Motiflerin üzerinde birinci kat hizasını belirleyen bir silme vardır (Pafta no:12).

Resim 3.98 Balkonu destekleyen ahşap dikme ve furuşlar

Resim 3.99 Ahşap furuş detayı

Resim 3.97 Giriş sahanlığı ve balkon döşemesi

Sahanlık tavanında kaplama tahtalarının üzerine ahşap profilli baskı çıtaları kullanılmıştır. Merkezdeki dairesel ahşap göbek yok olmuş, yalnızca izi görülmektedir (Resim 3.97).

Köşkün giriş kapısı, üçgen alınlığı ve yalın kapı aynasıyla ampir özellik göstermektedir (Pafta no:RLV.16 - 17) (Resim 3.100). Bu kapının açıldığı ZK06 nolu giriş sofası, duvarlarında stilize çiçek motifleri, akant yaprakları ve lalelerden oluşan panolarla barok özellik göstermektedir (Resim 3.101 - 3.102). Sıva üzerine boya ile yapılan bu panolarda motifler göbek ve köşelere yerleştirilmiştir. Ahşap yapılarda bağdadi sıvanın kullanılması ampir üslubunun ilk karekteristiklerindendir. Burada döşemeden 70 cm. yukarıya kadar duvar düz boyanmıştır (Resim 3.103).Bir kısmı çökmüş olan ahşap tavan, kaplamanın üzerine kanvas gerilerek ve profilli çıtalarla tutturularak oluşturulmuş ve yüzey boyanarak stilize çiçek motifleri, akant yaprakları ve gül demetleri ile bezenmiştir. Çıtaların üzerine de kalem işleri yapılmıştır (Resim 3.102). Ortada bugün varolmayan göbeğin izi görülmektedir. Profilli ahşap parçaların merkeze ışınsal yerleştirilmesiyle oluşan göbek birçok odada sökülmüş durumdadır (Pafta no: RLV. 0.6).

ZK05 nolu orta sofanın duvar yüzeylerinde de sıva üzerine boya ile yapılan çiçek motifleri ve akant yapraklarından oluşan göbek ve köşe motifli barok panolar vardır. Bu panolara gölgelendirme yolu ile derinlik verilmiştir (Resim 3.74). Bu sofanın tavanı zemin katın en süslü tavanını oluşturur. Kaplama üzerine yerleştirilen baskı çıtalarına 30 derecelik açılarla şekil verilmiş ve kaplama üzerine kanvas gerilerek bezin üzeri boyanmıştır (Resim 3.73). Bu tavanda da çiçek desenleri, gül demetleri, sarmal dallar ile barok özellikler görülmektedir. Merkezde, yine bugün yok olan ahşap göbeğin izi görülmektedir (Pafta no: RLV. 06).

Orta sofadan ulaşılan ZK12 ve ZK11 nolu odaların pencere aralarında dar, sağır duvarlarda ise daha geniş olmak üzere, yine sıva üzerine boya ile yapılmış klasik motiflerden oluşan panolar bulunmaktadır (Resim 3.28 - 3.29 - 3.30). Alt kısımlarında sıva üzerine mermer taklidi kalemişi boya görülmektedir. Tavanları, çıtalarla ince bölüntülere ayrılmış pasalı tavandır. (Resim 3.29 - 3.31). Çıtaların üzerlerine kalem işleri

yapılmıştır. Merkezde çıtalardan sekizgen bir motif oluşturulmuş, bunun içi sarmal dal motifi ile süslenmiştir (Resim 3.104). Ortadaki dairesel göbekler bu odalarda da yok olmuştur (Pafta no:RLV. 06).

Resim 3.100 Köşkün ana giriş kapısı

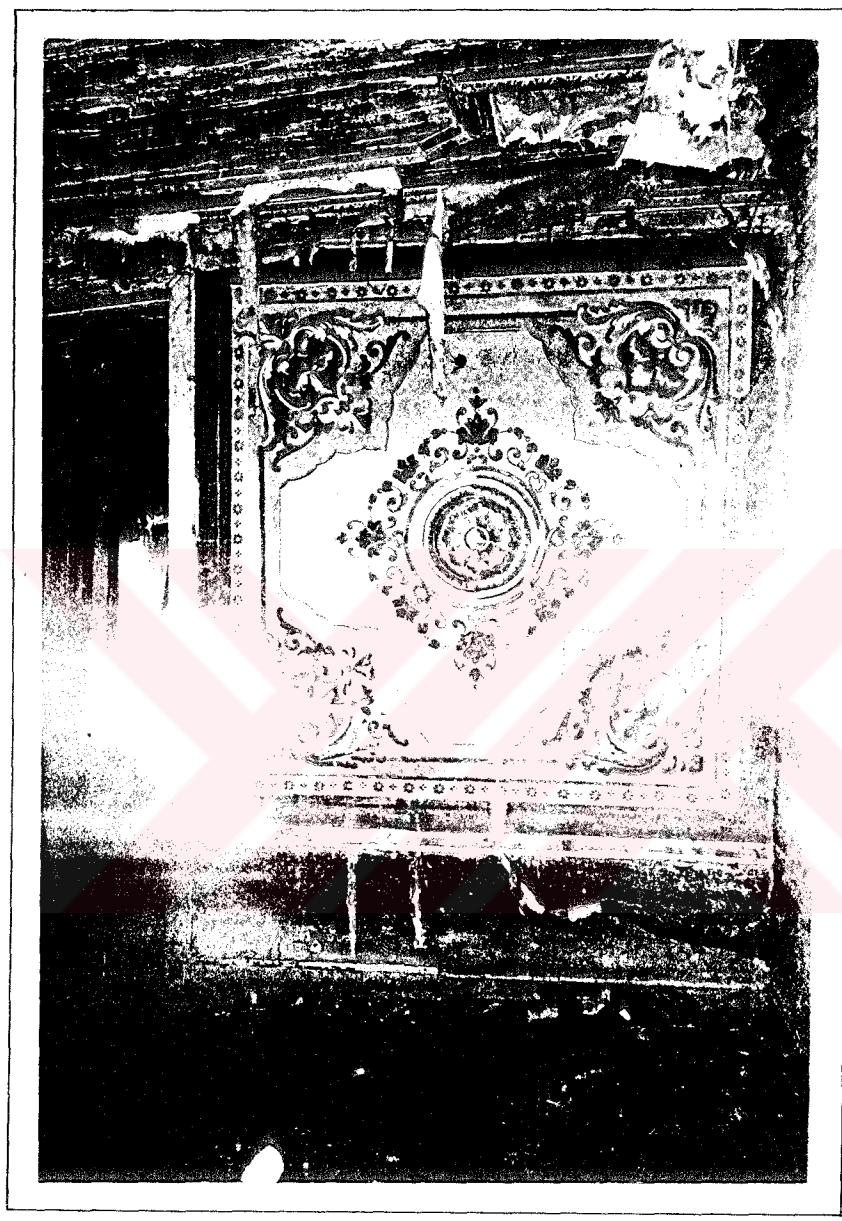

Resim 3.101 ZK06 nolu giriş sofası duvar ve tavanı

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Resim 3.102 ZK06 nolu giriş sofası tavanı

Resim 3.103 ZK06 nolu giriş sofası duvar panosu

Resim 3.104 ZK11 nolu odanın tavanı ve orta göbek

ZK11 nolu odadan girilen banyo-wc-lavabo bölümünde, yekpare mermerden yapılan lavabo kullanılmıştır. Yer yer sökülmüş veya boyayla kapatılmış duvar yüzeylerinde klasik desenlerle bezenmiş motifler bulunmaktadır (Resim 3.105). Tavanlar kaplama üzerine enine çakılan çıtalarla oluşturulmuş düz bir tavandır (Resim 3.75).

Bugün çökmüş durumda bulunan merdiven kovasının sağ duvarında barok motiflerle süslenmiş bir pano bulunmaktadır (Resim 3.106).

Resim 3.106 Zemin katla birinci kat arasında bağlantıyı sağlayan merdiven başlangıcı (Rölöve ve Anıtlar Teknik Müdürlüğü)

Resim 3.105 Zemin kat wc bölümü duvarları

Orta sofadan ulaşılan ZK03 nolu geçiş holü duvarları düz sıvalıdır (Resim 3.37). Tavan ise enine yerleştirilmiş düz ahşaplarla kaplanmıştır. Buradan geçilen ZK01 ve ZK02 nolu odaların duvarları da düz sıvalıdır. Tavanları profilli ahşap çıtalarla bölüntülere ayrılmış ve ortada çıtalardan sekizgen bir motif oluşturulmuştur. Merkezdeki ahşap göbekler sökülmüş durumdadır (Resim 3.41 - 3.42).

Merdivenlerle ulaşılan üst katta, 1K02 nolu orta sofaya çıkılır (Resim 3.51). Orta sofa ve buradan ulaşılan 1K01 - 1K03 - 1K04 nolu odalarda da duvarlarda stilize çiçek motifleri, akant yaprakları kompozisyonları ve parapetlerde mermer taklidi boyalar yapılmıştır (Resim 3.55 - 3.56). Duvar kaplamaları yer yer sökülerek stürüktür açığa çıkmıştır (Resim 3.57 - 3.88). Orta sofanın, bugün tamamen yokolmuş durumdaki tavanı, eski resimlerden görüldüğü üzere ahşap kaplama üzerine pasalı tavandır. Çıtalar köşelerde açılı şekilde yerleştirilmiştir (Resim 3.108 - 3.109 - 3.110) (Rölöve ve Anıtlar Teknik Müdürlüğü).

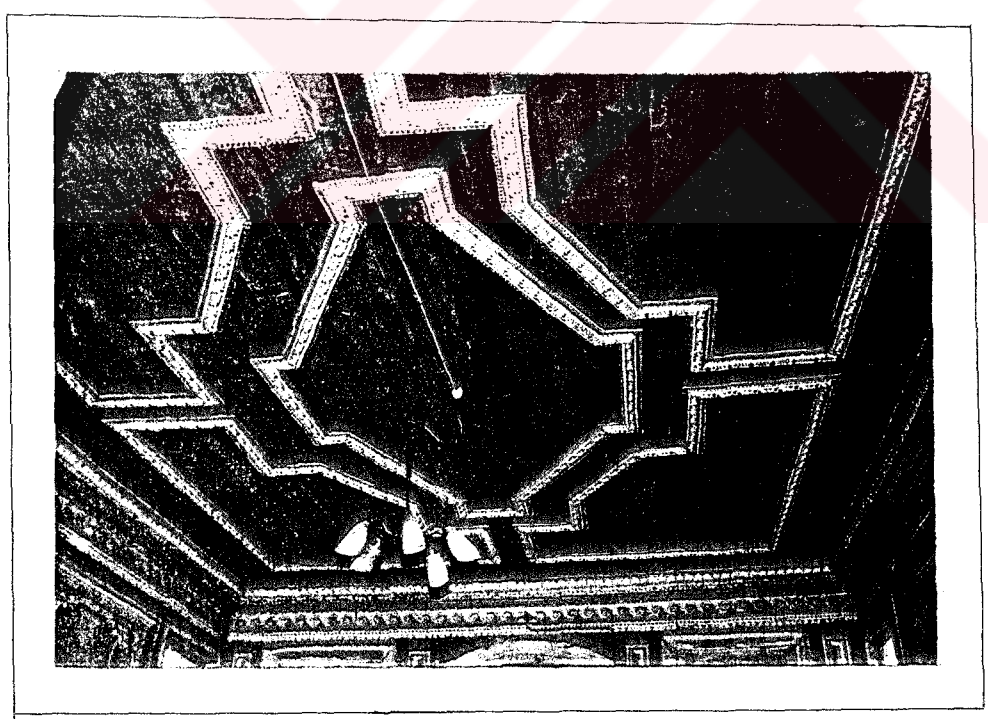

Resim 3.108 1K02 nolu orta sofa tavanı

Resim 3.109 1K02 nolu orta sofadan balkona bakış

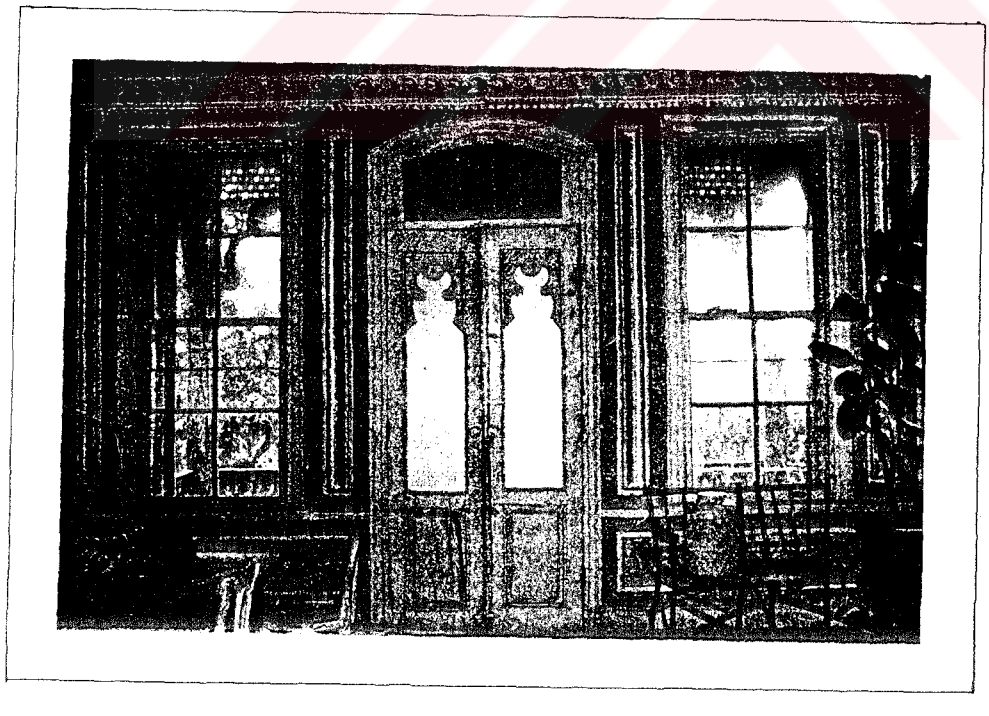

Resim 3.110 1K02 nolu orta sofa dan balkona çıkış

Tamamen yanmış 1K03 ve 1K04 nolu odaların tavanlarında resimlerden anlaşıldığı gibi ahşap pasalı tavan olduğu görülmektedirResim 3.111 - 3.112 - 3.113 - 3.116 - 3.107). Bunların üzerleri çeşitli çiçek desenleriyle boyanarak barok stilin etkisiyle tasarlanmıştır.

Resim 3.111 1K04 nolu odadan wc bölümüne geçiş

Resim 3.112 1K04 nolu oda

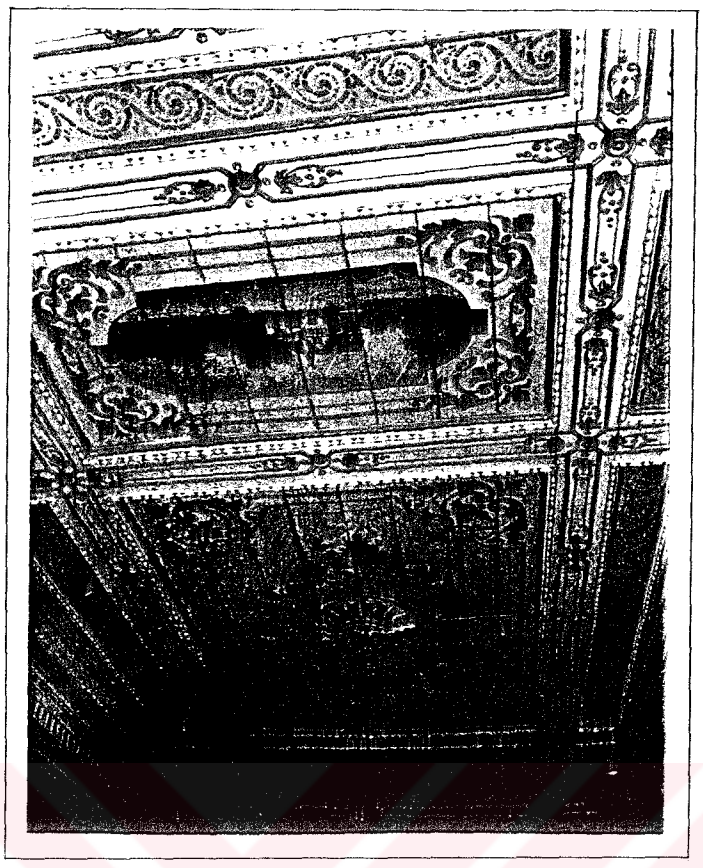

3.113 1K04 nolu oda tavanı

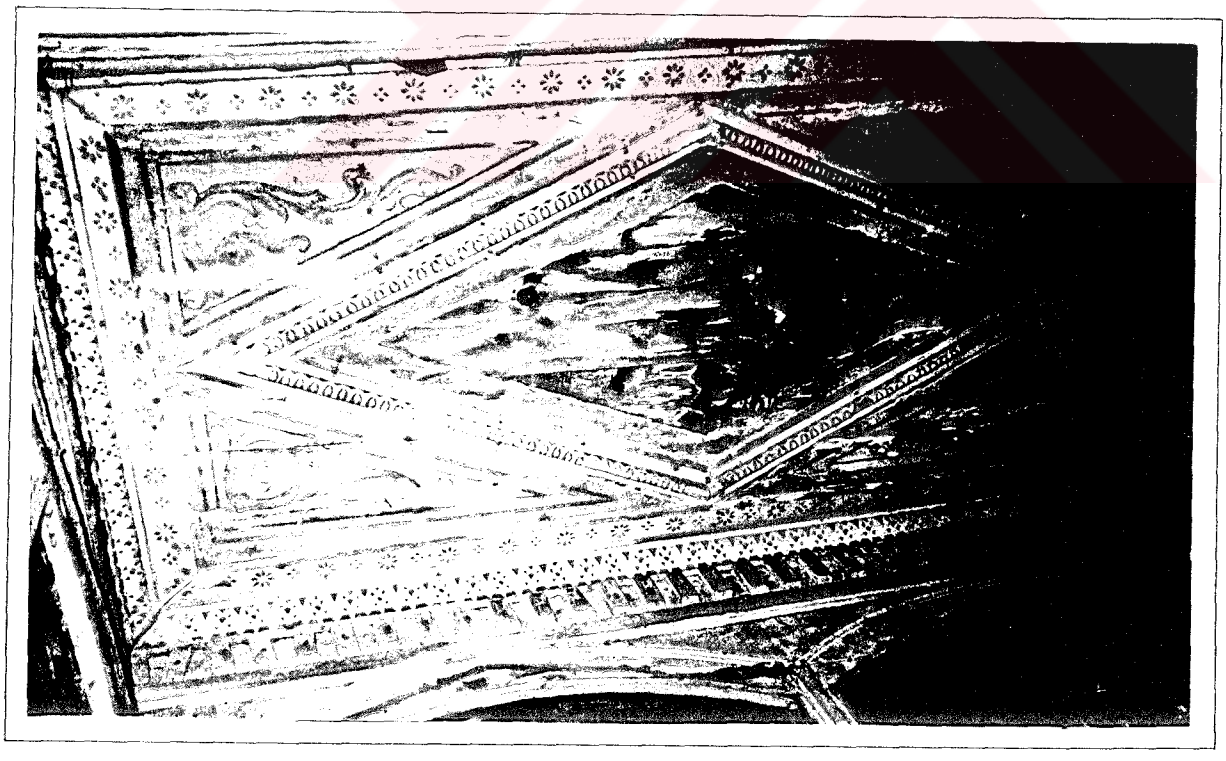

Resim 3.116 1K03 nolu oda cumba tavanı

Resim 3.107 1K03 nolu oda duvar sistemi

1K01 nolu odanın tavanı ise bağdadi sıva olarak yapılmıştır (Resim 3.114). Köşelerde sekizgen bölüntüler içinde çeşitli peyzajlar yeralmaktadır (Resim 3.115). Burada çiçek motifleri ve akant yapraklarıyla zengin bir tavan oluşturulmuştur (Hanoğlu, İ.T.Ü. Yüksek Lisans Tezi, 1993). Baklava motifli cumba tavanının köşelerinde sarmal dal ve akant yaprağı motifleri vardır. Ortasındaki motif ise yok olmuştur (Resim 3.116).

Odalardaki tavan silmeleri halen sağlam durumdadır.

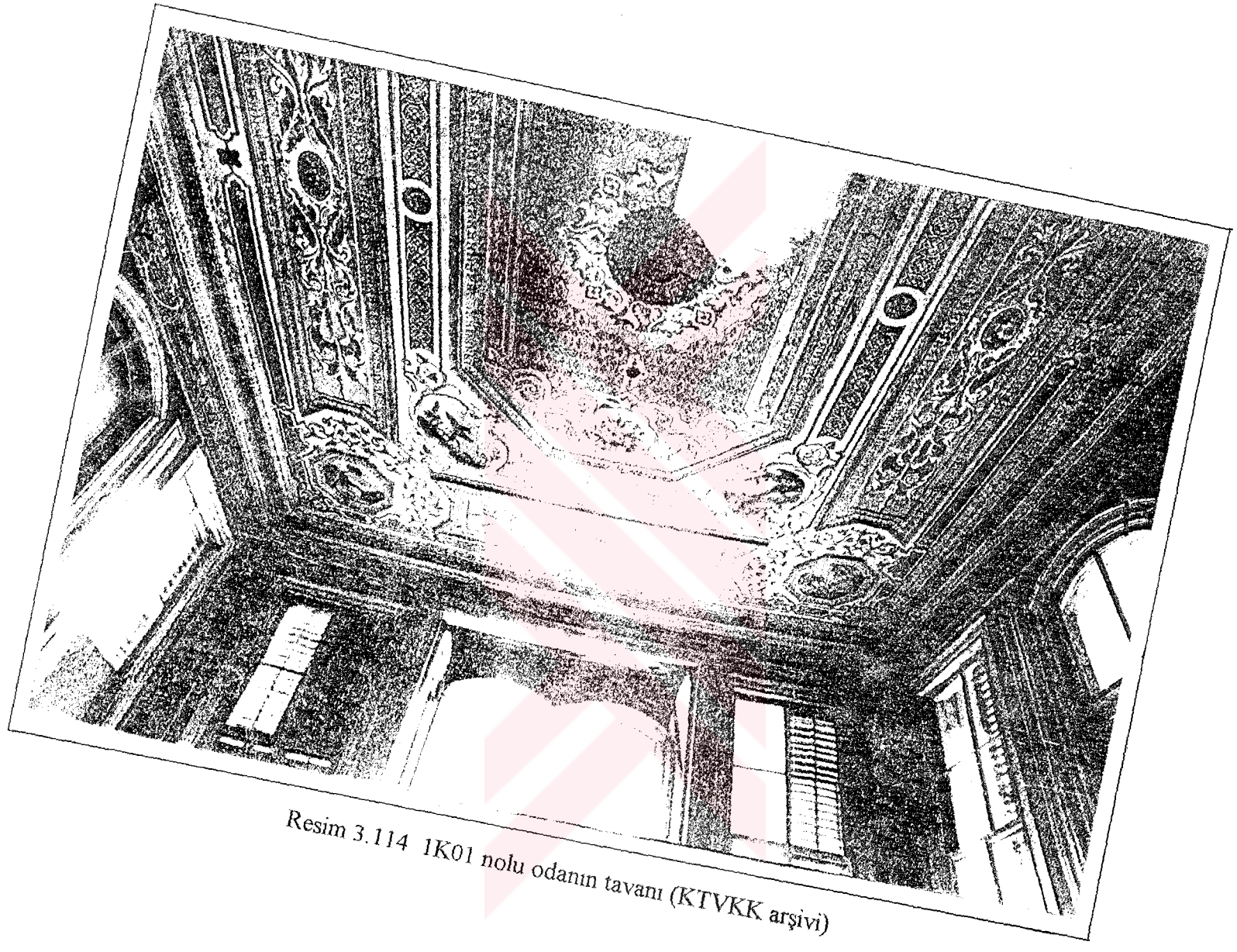

Resim 3.114 1K01 nolu odanın tavanı (KTVKK arşivi)

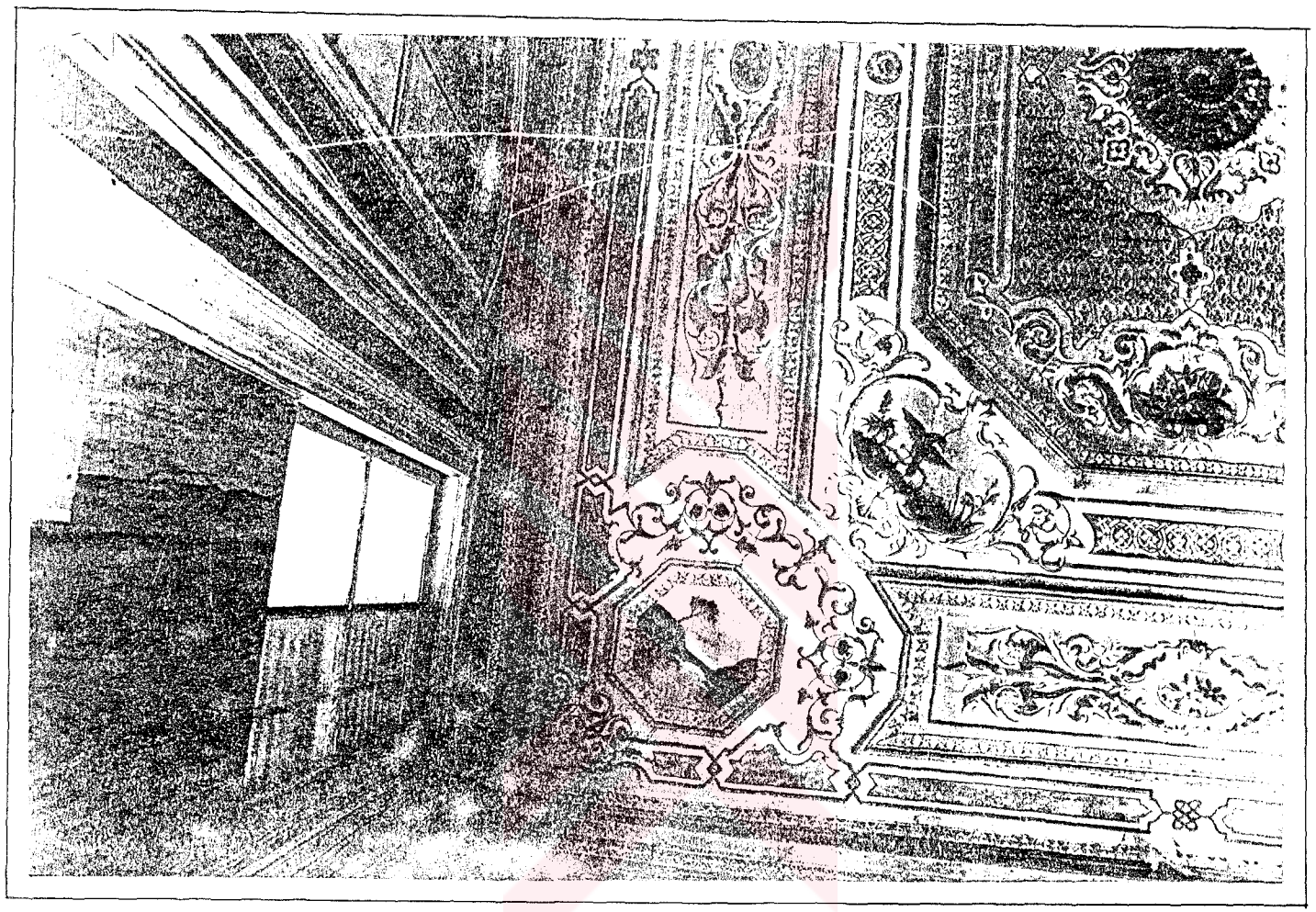

Resim 3.115 1K01 nolu odanın tavan köşe detayı (KTVKKarşivi)

1K01'den ampir özellikli basık kemerli bir kapıyla terasa ulaşılır (Resim 3.117). Buranın ahşap tavanı ortada üç parçadan oluşan sekizgen bölüntülerden oluşur. Bunun etrafında kaplamalar yanlara doğru açılır (Resim 3.120). Ortada dairesel göbek vardır (Pafta no: RLV. 06). Duvarlarında da çıtalarla bölüntüler yapılmıştır (Resim 3.118). Ahşap direk furuşları sadedir ve doğu etkileri taşımaktadır (Pafta no: RLV. 13) (Resim 3.119).

Resim 3.117 1K10 nolu teras ve tavanı

Resim 3.118 1K10 nolu teras köşesi ve iç kaplama şekli

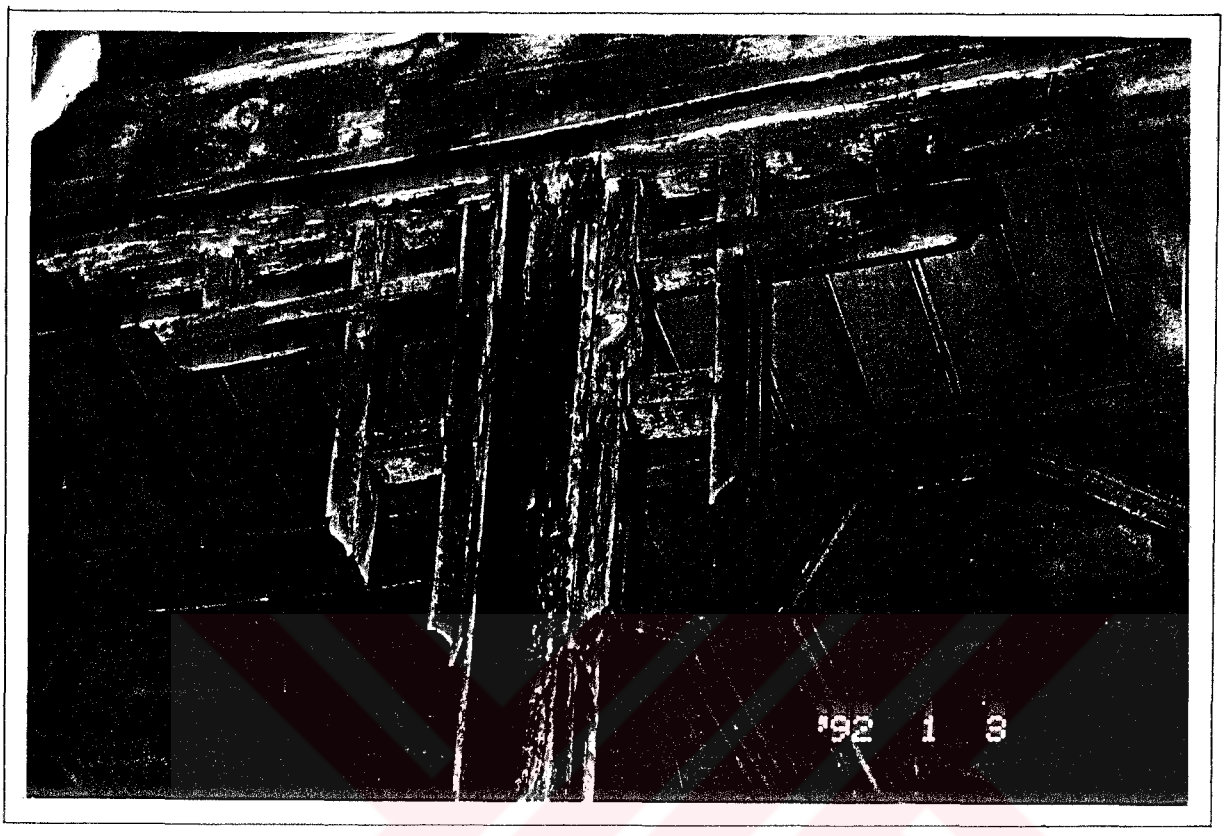

Resim 3.119 1K10 nolu terasta dikmeler arasında yeralan furuşlar

Orta sofadan ulaşılan balkon tavanında da profilli baskı çıtalarıyla bölüntüler oluşturulmuştur. Merkezdeki ahşap göbekte kopmalar olmuştur (Resim 3.121 - 3.122). Burada da zemin kat sahanlığında olduğu gibi dikmeler arasında barok özellikli furuşlar, dolulu- boşluklu kafes motifi, profilli ahşap silme görülmektedir (Resim 3.123). Bu profil üçgen bir alınlık olarak son bulmaktadır. Bu alınlık ve ortasındaki uçları sivriltilmiş güneş motifi ampir üslubunun belirgin özelliklerindendir. Aynı üçgen alınlık ve güneş motifi kuzeybatı (arka) cephesinde de görülmektedir (Resim 3.124).

Ahşap dikmelerin arasında tam ortadaki deniz kabuğu motifi de ampir özellikli bir elemandır (Pafta no: RLV. 12). Bugün tamamı yok olmasına karşın resimlerden ve

çevredeki kopmuş parçalardan edinilen bilgilere göre balkonda palmet motifi taşıyan barok özellikli bir parapet bulunmaktadır (Resim 3.125).

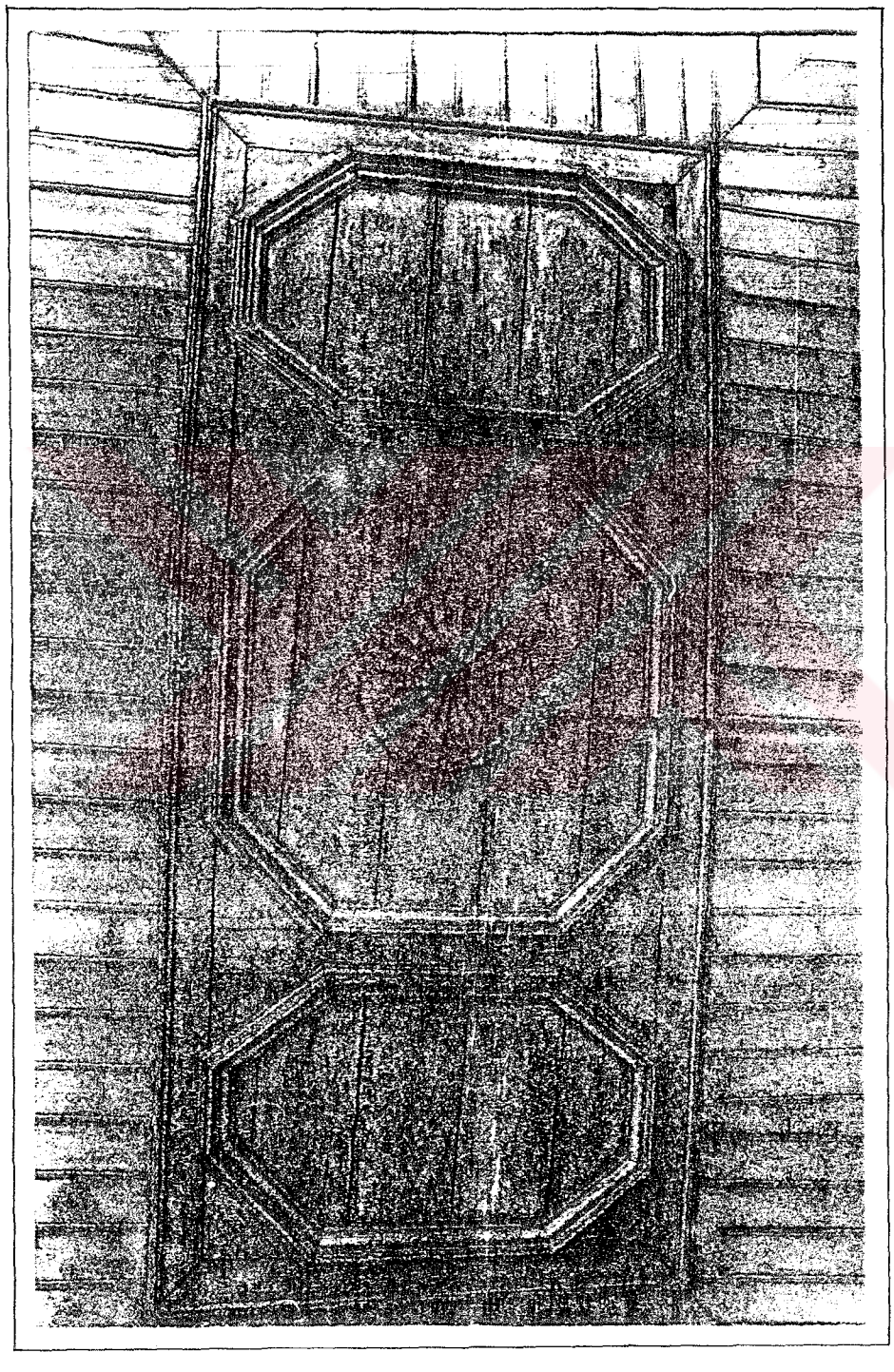

Resim 3.120 1K10 nolu teras tavanı

Resim 3.121 1K11 nolu balkon tavanının köşe detayı

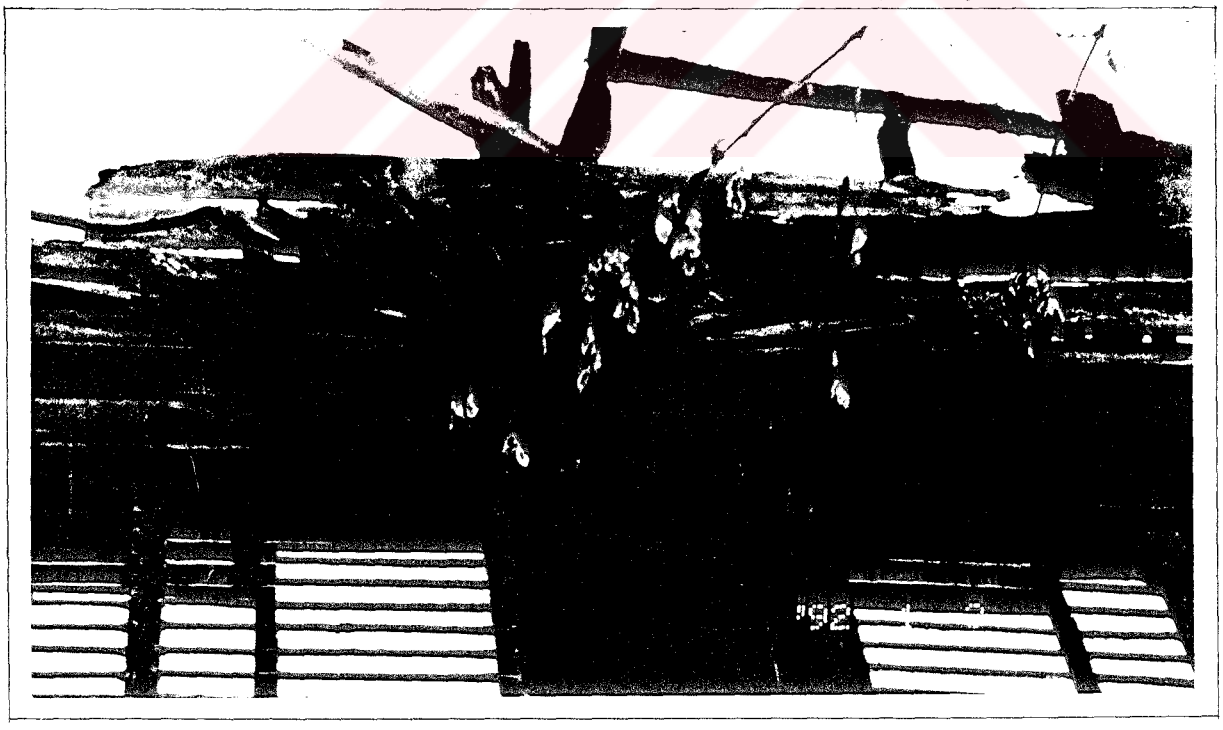

Resim 3.124 Kuzeybatı (arka) cephesi alınlık ve güneş motifi

Resim 3.122 1K11 nolu balkon tavanı

Resim 3.123 Güneydoğu (giriş) cephesi balkon kısmı

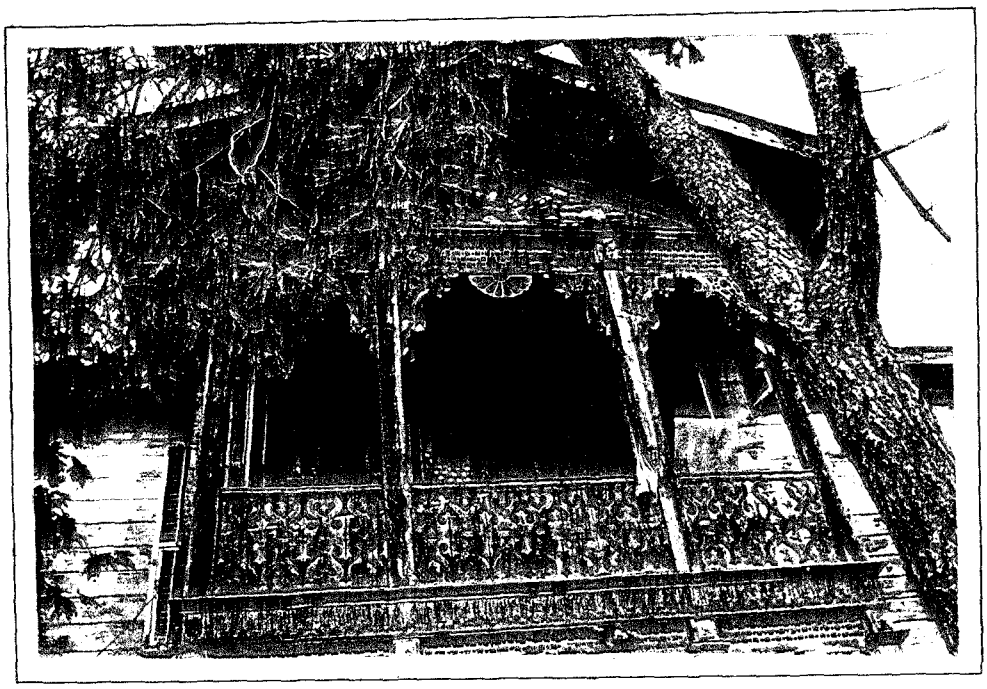

Resim 3.125 Güneydoğu cephesi balkon kısmı (Rölöve ve Anıtlar Teknik Müdürlüğü)

Kuzeydoğu ve güneybatı cephelerinde yeralan cumbaların altında baklava motifli tavanlar görülür. Cumba eteklerinde bulunan Art - Nouveau özellik gösteren kemerli motifin bir çoğu yok olmuştur. Cumbayı iki yanında barok üsluptaki eliböğründeler desteklemektedir (Resim 3.126) (Pafta no: RLV. 11). Cumbalar da üçgen bir alınla son bulmaktadır (Resim 2.33).

Yapıda ahşap malzeme olarak; iç mekanlarda, merdiven korkuluğunda ıhlamur ağacı, pencere pervazlarında meşe, genel olarak dış yüzey kaplama ve süslerinde ise çam kullanılmıştır.

Köşkün bahçesine girişini sağlayan anıtsal kapının iki yanında, yivli gömük sütunlar ve bu sütunların ortasında altı yapraklı bezeme öğesi bulunmaktadır (Resim 3.96 - 3.127) (Pafta no: RLV. 23). Bu özelliğiyle ampir üslup özelliği gösteren kapıda, kapı alınlığında görülen akant yaprakları, "S" ve "C" öğeleriyle barok özellikler görülmektedir (Resim 3.128). Ahşap kapı kanatlarında üç ayrı bölüm görülür. Yol tarafında görülen baklava ve göbek motifleri, yivli motifler arka görünüşte görülmemektedir (Resim 3.68 - 3.70). Kapı

alınlığını taşıyan üç adet "I" profilinin üstünde taş ve kiremit gibi dolgu malzemeleri kullanılarak, üzerleri sıvanmıştır. Bahçe duvarının mevcut sıvasının dökülmesiyle alttaki moloztaş duvar örgüsü ortaya çıkmıştır. Sıvanın dökülmediği yerlerde yapılan motifler görülmektedir (Resim 3.68).

Resim 3.126 Güneybatı (yol) cephesi - cumbayı taşıyan eliböğründenin yandan görünüşü

Resim 3.127 Bahçe kapısının yanında yeralan yivli sütunlar

Resim 3.128 Bahçe kapısı - kapı alınlığı

3.2. RESTİTÜSYONLAR

19. yy.'ın ikinci yarısından itibaren Kızıltoprak'tan Bostancı'ya kadar geniş araziler içinde inşa edilen köşklerden biri olan Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü, Tapu Kadastro Müdürlüğü'nden edinilen bilgilere göre, daha önceleri Hacı Hüseyin Paşa'ya ait 13 dönümlük bir tarla olarak görülmektedir. 1982'de parsellere ayrılan bahçe oldukça küçülmüştür.

Uzun süre sayfiye özelliğini korumuş olan bölgede yer alan köşk; eski gelenekleri, kültürü ve yaşantıyı bize anlatması bakımından çevredeki diğer örnekleriyle birlikte ayakta durmaya çalışan nadir yapılardan biridir.

Plan özellikleri bakımından iç sofalı plan tipine giren köşk bir sayfiye köşkü özelliği taşımaktadır. Ayrıca yapılan araştırmalar sonucunda, bahçesinde yapılan sitenin temel kazıları sırasında, daha eski bir yapıya ait temel duvarlarına rastlanmış olması bize aynı arsa sınırları içinde birden fazla köşkün varlığını göstermektedir. Temel duvarları bulunan bu yapının bir harem binası veya ana yapı olma olasılığı da yüksektir. Ayrıca bahçe içinde, şu andaki mevcut köşk içinde bulunmayan mutfak, hizmetli binaları gibi müştemilat binaları da yapılmış olmalıdır. Fakat bunlara ait bir iz günümüze kalmamıştır. Bu tür binalar 1960 tarihli İstanbul Harita Şirketi tarafından yapılan haritada da gösterilmemiştir.

Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü iç ve dış teyzinat bakımından yapıldığı dönemin mimari özelliklerini bize yansıtması açısından önemli bir belgedir. Köşk ile ilgili restitüsyon çalışmalarında en önemli belge yine yapının kendisi olmuştur. Fakat talihsiz bir kaza sonucu olduğu söylenen, 8 Temmuz 1991'de çıkan yangın köşkte özellikle merdiven kovası ve üst kat odalarında büyük kayıplara yol açmıştır. Yangın sırasında çatının da yanmasıyla birlikte doğa etkilerine karşı açık kalan yapıda, aynı zamanda boş kalması ve ilgisizlik nedeniyle daha büyük zararlar oluşmaya başlamıştır. Fakat yine de, bu gibi kaybolan detayların büyük bir çoğunluğunu halen köşkte bulmak ve aynı şekilde

tamamlamak mümkündür. Şu anda mevcut olmayan belgeler de, araştırmalar sonucu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu ve Rölöve Anıtlar Teknik Müdürlüğü'nden elde edilen, daha önce çekilmiş fotoğraflardan sağlanabilmektedir. Bu fotoğraflar özellikle yangında yok olmuş üst kat tavanlarında, çökmüş olan zemin kat sofalarında ve dış cephelerde fayda sağlamaktadırlar.

Planlarda ZK05 olarak numaralandırılan sofanın döşeme, duvar ve tavanının bir kısmı ile odalara ve merdivene açılan kapılar Resim 3.129'da görülmektedir. Ayrıca Resim 3.130'da da merdiven kovasında yer alan bağdadi sıva üzerine yapılan duvar panosu, merdiven basamakları ve dördüncü basamaktan itibaren başlayan korkuluk görülmektedir. Resim 3.131'de ise merdiven kovasının tavanını görmekteyiz.

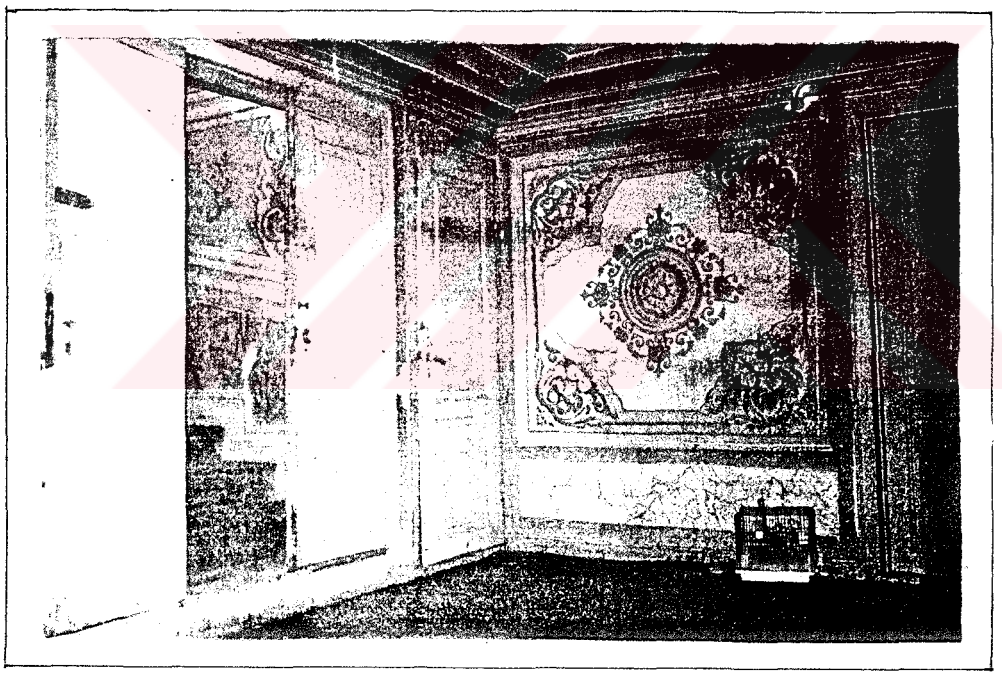

Resim 3.129 ZK05 nolu orta sofa (Rölöve Anıtlar Teknik Müdürlüğü arşivi)

Zemin kattaki diğer odalarla ilgili belge ve detaylar eldeki mevcut verilerle bulunabilmektedir.

Birinci katta ise, üst kat sofasının döşeme, duvar ve tavanı Resim 3.108 - 3.109 - 3.110'da görülmektedir. Bu sofanın tavanı zemin kat sofasının tavanından oldukça sadedir, yalnızca baskı çıtalarının yerleştirimi itibariyle benzerlik göstermektedirler.

Resim 3.130 Üst katla bağlantıyı sağlayan merdivenin başlangıcı (Rölöve Anıtlar Teknik Müdürlüğü arşivi)

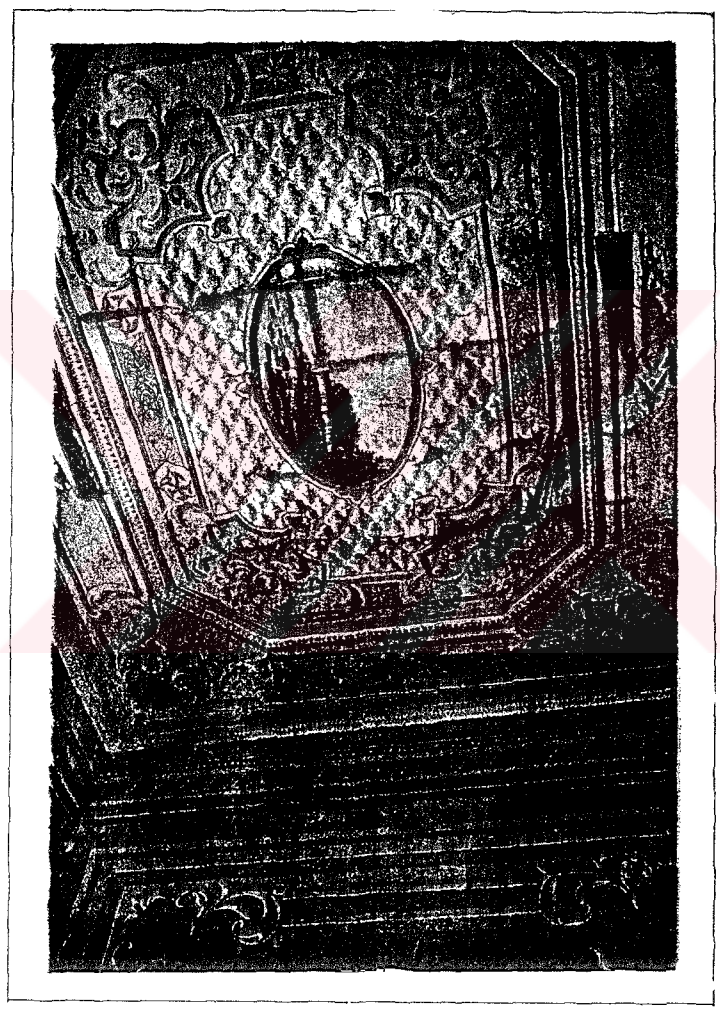

Resim 3.131 Merdiven kovasının tavanı (Rölöve Anıtlar Teknik Müdürlüğü arşivi)

1K03 nolu odaya ait fotoğraflar Resim 3.132 - 3.133'de görülmektedir. Yangından sonra tamamen çöken tavanın bir kısmının alındığı fotoğraflarda, ahşap tavan kaplaması üzerine boya ile yapılan çiçekler, akant yaprakları, peyzajlar görülmektedir. Tavan silmeleri de aynı fotoğraflarda seçilmekle birlikte, bugün de bölgesel olarak odalarda görebilmekteyiz.

Resim 3.132 1K03 nolu oda ve cumbası (Rölöve Anıtlar Teknik Müdürlüğü arşivi)

Resim 3.133 1K03 nolu oda pencereleri (Rölöve Anıtlar Teknik Müdürlüğü arşivi)

Diğer odalar gibi yine tavanı tamamen çökmüş olan 1K04 nolu odaya ait duvar ve tavan fotoğrafları Resim 3.111 - 3.112 - .3.113'de görülür. Burada da ahşap kaplama üzerine boya ile yapılan naturel peyzajlar, çiçek demetleri ve sarmal motifler göze çarpmaktadır. Merkezde ahşap göbek görülmektedir.

Orta sofadan ulaşılan 1K01 no ile gösterilen odanın tavanı diğer odalardan farklı olarak, bağdadi çıtalı sıva üzerine boya ile yapılmıştır. Şu anda bir kısmı durmakta olan tavanın yangından önce çekilen fotoğrafları Resim 3.114 - 3.115'de görülmektedir. Burada da naturel peyzajlar, çiçek demetleri ve akant yaprakları ile bezeme yapılmıştır (Hanoğlu, İ.T.Ü. Yüksek Lisans Tezi, 1993) (Resim 3.134 - 3.135 - 3.136).

Resim 3.134 1K01 nolu oda ve cumbası (Rölöve Anıtlar Teknik Müdürlüğü arşivi)

Resim 3.135 1K01 nolu oda ve terasa çıkış (Rölöve Anıtlar Teknik Müdürlüğü arşivi)

1K01 nolu odadan ulaşılan 1K10 nolu teras kısmı halen sağlam bulunmakta ve ahşap tavanı olduğu gibi durmaktadır. Bu kısımla ilgili fotoğraf Resim 3.120 - 3.142'de görülmektedir.

Birinci katta sofadan ulaşılan balkon tavanında, kısmen çökmeler dışında büyük kayıplar görülmemektedir. Bu bölümle ilgili fotoğrafları da Resim 3.121 - 3.122'de görmekteyiz.

Dış cephe elemanlarındaki eksiklikler ve bozulmalar, mevcut parçalar sayesinde tamamlanabilmektedir. Yalnız birçoğunda tahribat oranı yüksektir. Tamamen yerinden sökülmüş durumdaki balkon parapeti ile dikmeler arasındaki furuşlar, Resim 3.125 - 3.136 - 3.146'da net bir şekilde görülmektedir. Zaten eksik furuşlar şu andaki mevcutlara göre belirlenebilmektedir. Bahçede yapılan araştırmalar sırasında, balkon parapeti ile ilgili bazı parçalar da ele geçmiş ve bunları resimlerle karşılaştırma imkanı da oluşmuştur.

Resim 3.136 Köşkün girişi ve balkon kısmı (Rölöve Anıtlar Teknik Müdürlüğü arşivi)

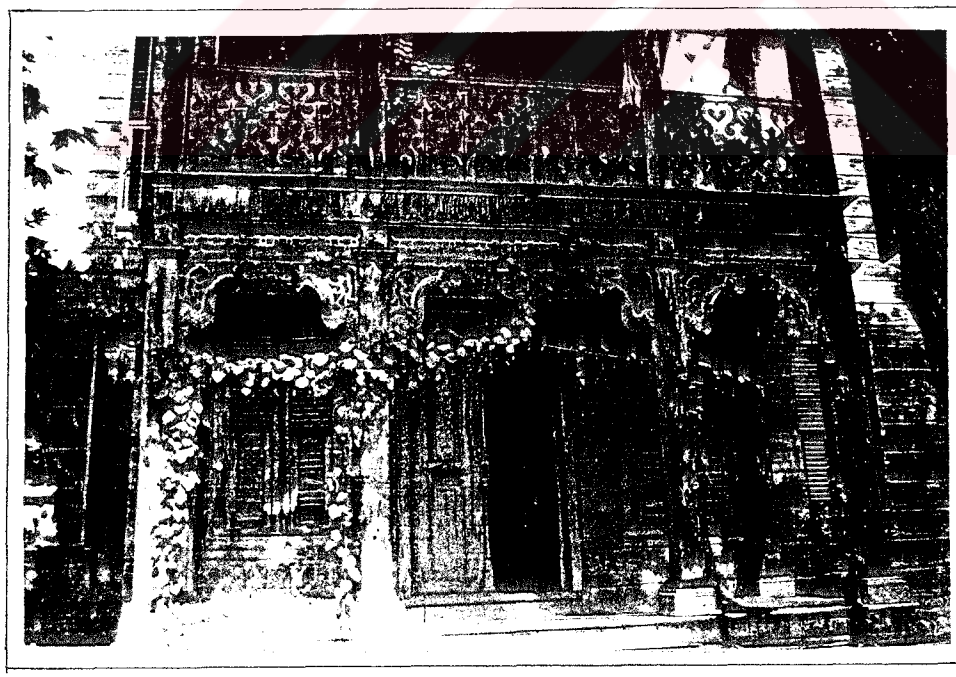

Resim 3.146 Köşke giriş ve balkon parapeti (Rölöve Anıtlar Teknik Müdürlüğü)

Binanın yangından önce çekilen cephe fotoğraflarında tahribatın çok fazla olmadığı gözlenmektedir (Resim 3.137 - 3.138 - 3.139 - 3.140 - 3.141). Bu fotoğraflarda kuzeydoğu(bahçe) ve kuzeybatı(arka) cephelerindeki kaplamalarda sökülmeler ve kırıklar görülmektedır (Resim 3.138 - 3.140). Panjurlardaki kırık ve eksiklikler ise o zamanda da mevcuttur.

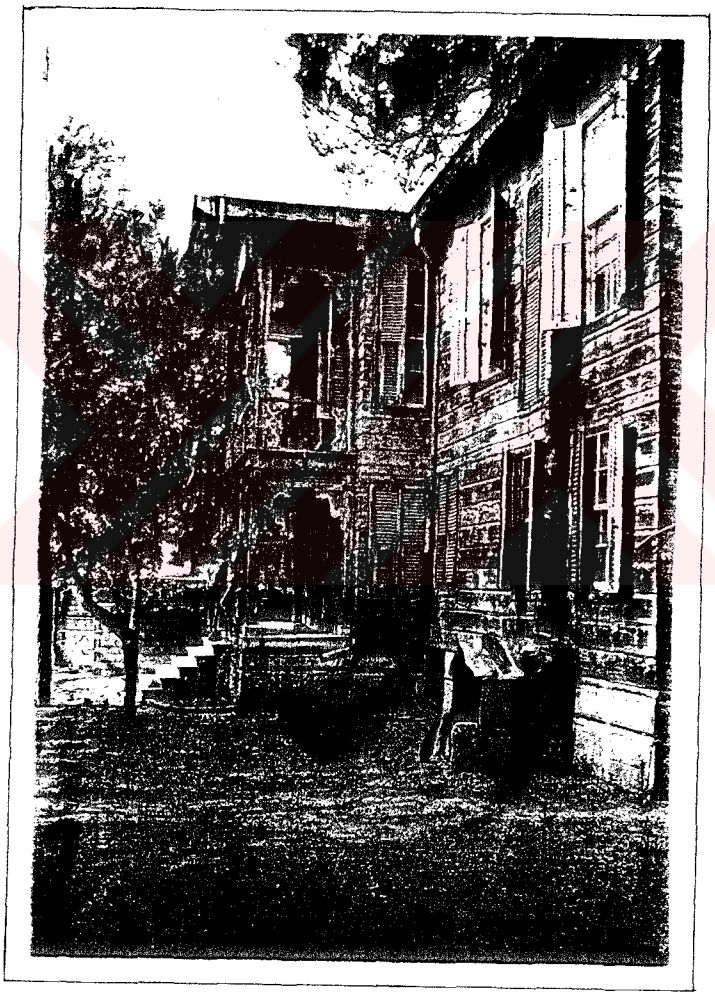

Resim 3.137 Köşkün güneydoğu cephesi ve girişi (Rölöve Anıtlar Teknik Müdürlüğü arşivi)

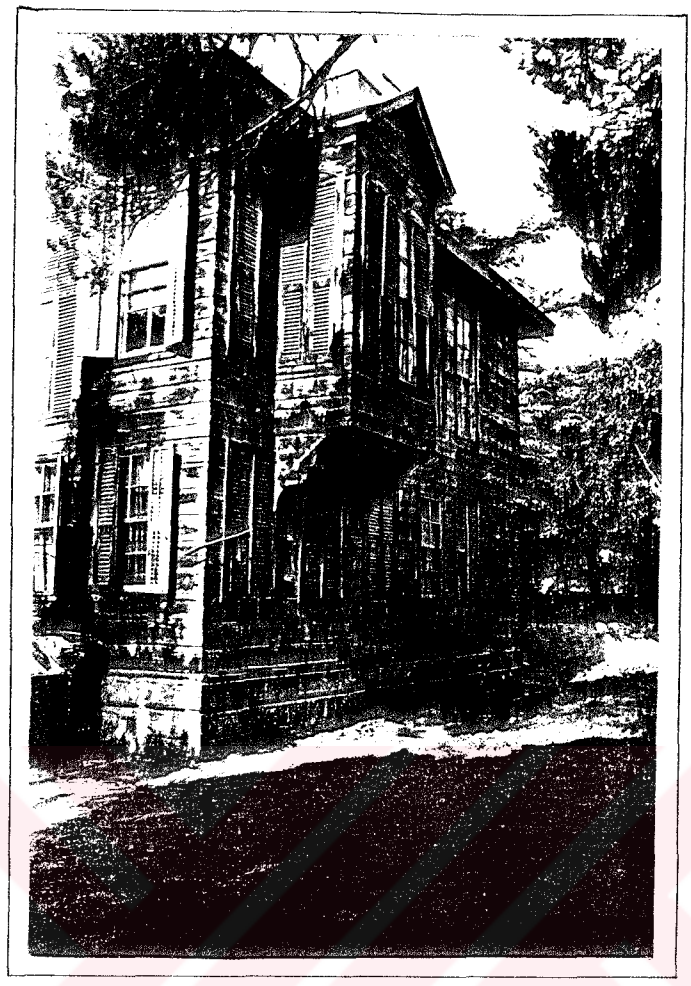

Resim 3.138 Köşkün kuzeybatı cephesi (Rölöve Anıtlar Teknik Müdürlüğü arşivi)

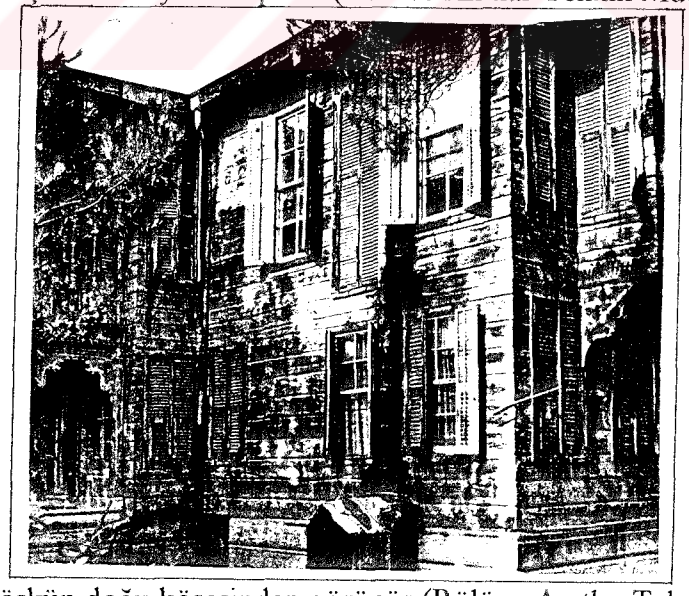

Resim 3.139 Köşkün doğu köşesinden görünüş (Rölöve Anıtlar Teknik Müdürlüğü arşivi)

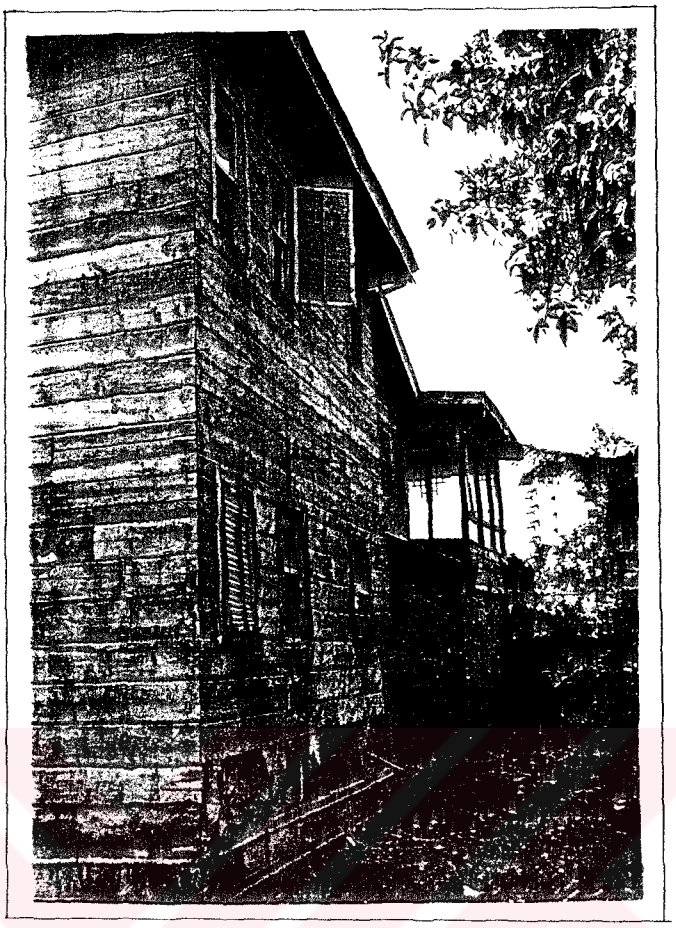

Resim 3.140 Köşkün kuzeybatı(arka) cephesi (Rölöve Anıtlar Teknik Müdürlüğü arşivi)

Resim 3.141 Köşkün giriş cephesinden bir bölüm (Rölöve Anıtlar Teknik Müd. arşivi)

Bugün büyük çoğunluğu yıkılmış olan saçakların sağlam hali fotoğraflarda görülmektedir. Hem bu fotoğraflar, hem de elimizdeki meycut detaylar yapının eski hali hakkında bize yeterli bilgi vermektedir.

Köşkün yola bakan güneybatı cephesine ait olan fotoğraflar da (Resim 3.142) cumba ve pencereler daha sağlam olarak görülmektedir. Ayrıca bu cephe üzerinde BK04 nolu bölüme açılan bir kapı, aynı fotoğrafta görülmektedir. Bugün burası briket duvar ile kapatılmıştır . Yapılan araştırmalar sırasında elde edilen bilgilere göre köşkün yapıldığı yıllarda her köşke ayrıca arabalıklar yapılır, genelde her evin sahip olduğu atlarla çekilen arabalar bu arabalıklarda saklanırmış. Bu nedenle yol cephesinde bulunan bu kapının açıldığı mekanın da o dönemlerde arabalık olarak kullanıldığı ve daha geniş, kemerli bir kapıyla buraya girildiği ihtimali kuvvetlidir.

Resim 3.142 Köşkün güneybatı(yol) cephesi (Rölöve Anıtlar Teknik Müdürlüğü arşivi)

Cephelerde; kaplama hizalarında kaymalar görülmektedir. Bu da bize yapının farklı dönemlerde tadilat gördüğünü anlatmaktadır. Köşkün subasman duvarlarında yer alan sert sıva ve sıva üzerindeki motiflerinde, köşkün yapıldığı dönemden daha sonraki tadilatlar sırasında yapıldığı fikri güçlüdür. Çünkü içerden bu duvarlar üzerinde açılmış pencereler görülmektedir. Bu pencereler kapatılıp daha sonra da üzerlerine sıva yapılmıştır.

Bodrum katta BK01 ile numaralandırılan bölümde şu anda üstü kapalı olan bir kuyu mevcut olup, zamanında bu kuyunun kullanıldığı bilinmektedir. Ayrıca burada toprak dolgu ile de zemin yükseltilmiş olup, eskiden buranın zemininin daha düşük kotta olduğu izlenimi vermektedir.

Köşkün bahçesine girişi sağlayan anıtsal bahçe kapısının bugün harap olmuş kısımlarının daha sağlam durumdaki fotoğrafları Resim 3.143 - 3.144 - 3.145 - 3.146'da görülmektedir. Bu resimlerde yivli sütunlar, alın ve ahşap kanatlardaki şu anda yok olmuş olan bölümler de görülmektedir.

Böylece kaybolan detaylar benzer parçalarla ve eski fotoğraflarla hem binada, hem de bahçe kapısında tamamlanabilmiş ve bütün bunlar dikkate alınarak çizime aktarılması sağlanmıştır.

Resim 3.143 Köşkün yola bakan cephesi ve bahçe kapısı (Rölöve Anıtlar Teknik Müd. arşivi)

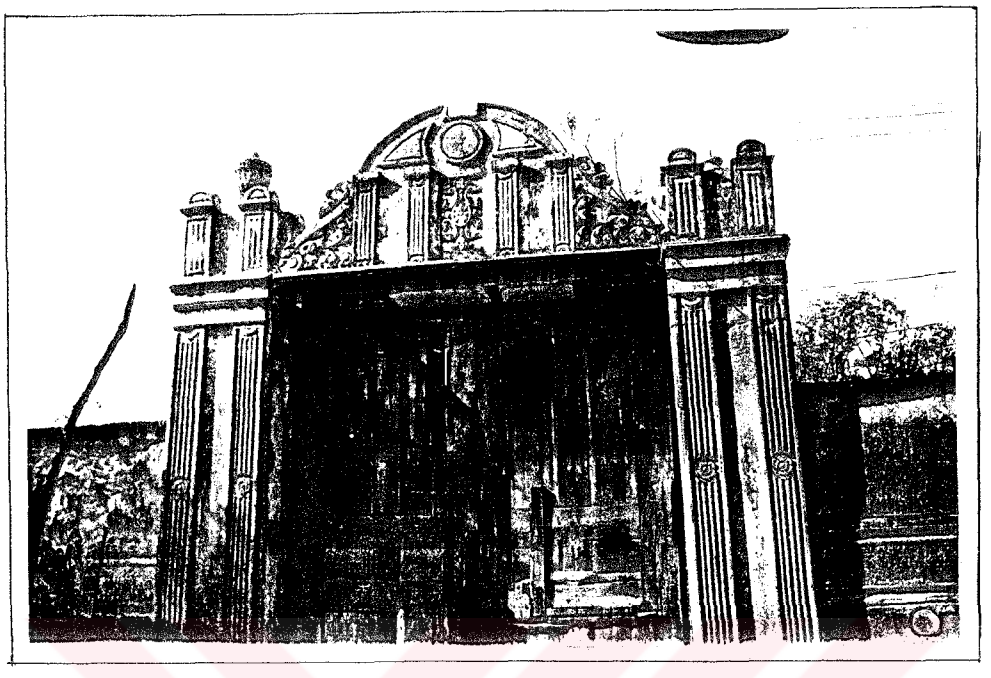

Resim 3.144 Bahçe kapısı ve alınlığı (Rölöve Anıtlar Teknik Müd. arşivi)

Resim 3.145 Bahçe kapısı içten görünüşü (Rölöve Anıtlar Teknik Müd. arşivi)

3.3. KORUMA VE RESTORASYON SORUNLARI VE ÖNERİLER

3.3.1. YAPININ KORUNMASI GEREKLİ DEĞERLERİ, TEMEL KORUMA YAKLAŞIMI

Türk evi genel çizgileriyle uzun yılların deneyiminden süzülmüş bir üründür. En eski örneklerinin 17. yy.'a kadar indiği Türk evi, özellikle İstanbul'da 19. yy. ile 20. yy. ilk çeyreğinde yoğun olarak görülmektedir. Bu evleri yaratanlar, zamanında hem ahşabın bol olması, hem de malın kalıcı olmasına fazla önem vermemeleri nedeniyle konutlarını ahşap olarak yapmışlardır. Onların düşüncesine göre ev de insan gibi yaşlanmalı ve yok olmalıydı. Böylece yerlerine yenileri ve daha güzelleri yapılabilirdi. Ayrıca ahşap evler birçok yönleriyle de sağlıklı yapılardır. Kolay ve çabuk yapılması sayesinde zamandan tasarruf sağlamasının yanısıra, depreme dayanıklıdırlar. Ahşabın kolay nefes alması nedeniyle de evin içinde rutubet yoğunlaşması görülmez.

Tezin konusunu oluşturan Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü de 18. yy.'ın ikinci yarısında yapılan ve günümüze kadar tek tük ve harap biçimde de olsa ulaşabilen dönemin değerli örneklerinden biridir.

Zamanın yoğun yapılaşma şekli olan ahşap evlerin toplum yaşantısında değerini kaybetmesi batı uygarlığının benimsenmesiyle başlar. Batı etkisiyle, yangın esnasında bir anda yok olup giden ahşap evlerin yerlerine, kagir binalar yapılmaya başlanmıştır. Ayrıca yaşam şartlarının değişmesi ve teknolojik gelişmeler nedeniyle de daha konforlu yaşama biçimini seçen insanlar, ahşap evleri yavaş yavaş terketmeye ve beton bloklar içinde yaşamayı tercih etmeye başlamışlardır. Bu durum ayrıca, ahşap ev sahipleri için maddi yönden önemli bir gelir kaynağı da oluşturmuştur.

İstanbul'a göç akınının başlamasıyla birlikte, gerekli olan konut ihtiyacının karşılanabilmesi için yapılan yüksek bloklar, zamanın büyük bahçeli ahşap köşklerinin yerlerini almaya başlamıştır ve bu yokoluş gün geçtikçe hız kazanmıştır. Bugün bize

düşen görev ise tek tük de olsa günümüze kadar gelebilmiş olan bu kültür varlıklarımızı koruyabilmek ve olabildiğince orjinal yapısını bozmadan, günümüz teknolojisini ilave ederek yeni fonksiyon vermek ve onların yaşamasını sağlamaktır.

Bu yeni teknolojik gelişmeler ve yaşam koşullarının değişmeye başlamasıyla birlikte, ayakta durmaya çalışan köşklerden biri olan Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü de yangın geçirdikten sonra büyük tahribata uğramış ve Maliye Bakanlığı Hazinesi'ne ait olmasına rağmen yok olmaya terkedilmiştir. Kimse tarafından kullanılmayıp boş kalmasının da bu tahribatta büyük rolü vardır. Yapı hem strüktür, hem de iç ve dış teyzinat bakımından birkaç dönemin özelliklerini birden bize yansıtmaktadır. Ahşap iskelet sistemi, dış kaplamaları, bağdadi sıvası ile dönemin yapım sistemini bize açıkça göstermekte ve eskinin yaşam biçimi hakkında da bize bilgi vermektedir.

Köşk, iç sofalı plan tipi ile plan özelliklerini bize anlatması bakımından da önemli bir belgedir. Ahşap kaplamaları, sürme pencereleri ve pencere pervazları, balkonu, döşeme profili ve balkon korkuluğu, terası ve doğu kökenli furuşları, ahşap dikmeleri, cumbaları, barok kıvrımlı furuşları ve eliböğründeleri, dekupe elemanları, subasman profilleri, ampir özellik gösteren giriş kapısı, çatısı ve saçaklarıyla korunması gerekli bir cepheye sahiptir.

İç teyzinat bakımından ise; bağdadi sıva üzerine yapılmış barok motifli duvar panoları, pasalı ahşap tavanları, kanvas kumaş kaplı sofa tavanları, üst kattaki bağdadi sıvalı tavanı ve bu tavanlardaki çiçek motifleri ve peyzajları, döşeme ve tavan kaplamaları, tavan silmeleri, tablalı kapıları ve kapı pervazları, dönel merdiveni ve korkuluğu ile özellik gösteren bir yapıdır.

Bütün iç ve dış özellikleriyle koruma altına alınıp hayata geçirilmesi gerekli yapıda ana amaç, yapının özgün değerleri korunarak ömrünün mümkün olduğu kadar uzatılmasıdır. Korumanın yapılabilmesi için binanın yapısı, plan tipi, strüktür ve dekorasyon özellikleri, binaya verilen zararın derecesi, mevcut tesisatın kalitesi, genel modernizasyon derecesi, çevre düzenlemesi ve yapıya etkileri, orjinal malzemelerin ve dizaynın korunması için

olanaklar ve tadilatlar değerlendirilmelidir. Bunun için de yapılması gerekli aşamaları şöyle sıralayabiliriz:

-Köşkün yapıldığı dönem özelliklerini belirleyebilmek amacıyla tarihsel araştırma

-Teşhis, dökümantasyon ve yapının tüm rölövesi

-Oluşum nedenleri ve derecelerinin belirlenebilmesi için bozulmaların analizi

-Yapının özgün durumunun araştırılıp, restorasyon aşamasında ışık tutabilecek restitüsyon çalışmalarının yapılması

-Koruma ve restorasyon önerileri

-Yeni kullanım programı

Bütün bu çalışmalar ışığında araştırmalar tamamlanıp, amaçlar değerlendirildikten sonra restorasyon çalışması için öncelikle köşkü ayakta tutmaya yönelik müdahaleler yapılmalıdır. Yapı hem içerden hem dışardan askıya alınmalı ve doğa etkilerinden korunması için geçici bir çatı sistemi ile önlem alınmalıdır. Yangın artıkları ve çöplerden arındırıldıktan sonra, strüktürel sağlamlaştırma yapılmalıdır. Bunun için yapının sitatik sorunlarının çözümü için gerekli işlemler belirlenip, bu ilke ve yöntemler doğrultusunda hazırlanan detaylar uygulanmalıdır.

Yapıda yangın sırasında yanmış, ancak mimari özellikleri kaybolmamış ve kalan bölümlerden %100'e yakın doğrulukla faydalanılabilen bölümler aynı malzeme ile yeniden tamamlanmalı, mevcut kısımların sağlıklaştırılması için ilke ve yöntemler belirlenmelidir.

Zamanla yok olan veya hiç bilinmeyen bölümler ise, yapılan arştırmalar sonucunda bulunan eski resimlerden faydalanılarak tamamlanmaya çalışılmalı ve bunlar için de ilke ve yöntemler belirlenmelidir.

Köşkün yapısından, orjinal olduğu anlaşılan; ancak hatalı olan ve aynısı yapıldığında yapıya zarar verebilecek detaylar doğru çözümleri ile yenilenmelidir.

Tüm bu çalışmalar mimariyi etkilemiyecek şekilde yapılmalı, aynı cins ahşaplar emprenye edilmiş olarak kullanılmalıdır.

Köşkün çağdaş konfor şartlarına uygun şekilde düzenlenebilmesi için, altyapı ve ısıtma sistemi yenilenmelidir. Ayrıca tüm yapıda yalıtım yapılmalıdır.
Köşkün yaşatılması ve bakımının yapılması için boş bırakılmamalı, yapıya bir fonksiyon verilerek hayata geçirilmesi sağlanmalıdır.

3.3.2. YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ, VERİLEBİLECEK YENİ İŞLEVLER VE SORUNLARI; İRDELEME

19. yy.'ın ikinci yarısında, İstanbul'un Anadolu yakasında inşa edilen sayfiye köşklerinden biri olan Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü, yapıldığı dönemde konut olarak kullanılmaktaydı. Daha sonra son sahibi Emine İhsan Ersoy'un da ölmesiyle, Maliye Hazinesi'ne geçen köşkte bir süre emekli bir polis memuru ailesiyle birlikte oturmuştur. Bu ailenin de çıkarılmasıyla birlikte tamamen sahipsiz kalan yapı uzun süre boş tutulmuştur. Yangın geçirdikten sonra da hiçbir koruma altına alınmayan yapı, iyice harap durumdadır.

Zamanla nüfusun yoğunlaşmasıyla birlikte; talebi karşılamak amacıyla bölgede büyük arsalar küçük parsellere bölünmüş ve herbirine yüksek beton bloklar yapılmıştır. Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü'nün de zamanında sahip olduğu topraklar çevredeki sitelere paylaştırılmıştır ve yapı bugün 1685 metrekarelik bir bahçe içinde ayakta durmaya çalışmaktadır. Yine de bugünkü harap haliyle bile, bize geçmiş dönemin yaşantısı ve mimarisi hakkında bilgi verebilmektedir. Bunu gelecek kuşaklara da aktarabilmek için yapıyı restore etmek ve bakımını yapmak gerekmektedir. Restorasyondan sonra ise hem bakımının sürekli yapılabilmesi, hem de bir amaca hizmet edebilmesi için yapıya bir fonksiyon verilmelidir. Böylece köşk, ölü bir yapı olmaktan çıkıp, işlev kazanmış yaşayan ve yaşatan bir yapı haline gelecektir.

Köşke, bulunduğu konum itibariyle restoran, kulüp binası, çocuk yuvası gibi işlevler verilebilir. İlk önce; bahçesinin de rahatlıkla kullanılabileceği bir çocuk yuvası olarak değerlendirilmesi düşünülen yapıda işlevsel açıdan iç dekorasyon özellikleri nedeniyle sorunlar çıkabileceği görülmüştür. Aşırı hareketli ve fazla dikkatli davranamayan çocukların yapı dekorasyonuna zarar verebilecekleri nedeniyle çocuk yuvası fikrinden vazgeçilmiştir.

Tekrar irdelendiğinde, OR-MEN sitesinin de köşkün bahçesinde yer alması nedeniyle, hem bakımının yapılabildiği, hem de yakın çevresi tarafından kullanılabilen; siteye hizmet edecek bir lokal binası olarak kullanılması düşünülmüştür. Bunun için restorasyon sırasında; yapıda mevcut olmayan mutfak bölümü ilave edilecek, su ve elektrik tesisatı değiştirilecek ve ısıtma tesisatı yapılacaktır. Böylece yaz - kış hizmet verebilen bir bina haline gelecektir. Ayrıca tuvalet grupları da sıhhileştirilecektir.

Zemin katta ZK06 nolu giriş sofası, gelen kişilerle ilgilenecek bir resepsiyon bölümü olarak düzenlenecektir. ZK05 nolu orta sofa ise odalara dağılımı ve üst katla bağlantıyı sağlayan sirkülasyon mekanı olarak boş bırakılacaktır. ZK01 ve ZK02, idari bölüm olarak düşünülmüştür. ZK11 nolu oda çay salonu olarak dizayn edilecek, ZK12 nolu odaya ise bilardo masası yerleştirilerek bilardo oyun salonu olarak düzenlenecektir. Yoldan ayrı girişli arabalık olarak yapılmış olan bölüm, mutfak olarak düzenlenecek ve buradan içeriye servis yapılacaktır (Pafta no: RESTO. 02).

Birinci katta ise 1K01 ve 1K03 nolu odalar yemek salonu olarak değerlendirilecektir. 1K04 nolu oda ise çay ve TV salonu olarak kullanılacaktır. Orta sofa ise hem odalara geçişi sağlamakta, hem de oturma, sohbet bölümü olarak düzenlenecektir. Ayrıca burası küçük çapta elişlerinin sergilendiği bir sergi alanı olarak da kullanılabilir. 1K09 nolu küçük oda ise bu kata hizmet eden ve zemin kattaki mutfak ile monşrjla bağlantısı olan bir mutfak olarak düzenlenecektir (Pafta no: RESTO. 02).

Köşkün bahçe duvarları tamamlandıktan sonra bahçe temizlenip, yoldan olan giriş haricinde siteden de bahçeye giriş verilecektir. Yazın oturulup, dinlenilebilecek bir şekilde bahçe düzenlemesi yapılacaktır. Mevcut ağaçlar korunarak yeşil bir ortam sağlanacaktır (Pafta no: RESTO. 01 - 07).

4. FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ, YENİ KULLANIM VE RESTORASYON ÖNERİLERİ

4.1. RESTORASYON TEKNOLOJİSİ SEÇİMİ VE UYGULAMA

4.1.1. ÖN HAZIRLIKLAR VE ACİL KORUMA ÖNLEMLERİ

19.yy.'ın ikinci yarısında, 1850'li yıllarda inşa edildiği tahmin edilen köşkün günümüze kadar birçok el değiştirmesi, yangın geçirmesi ve daha sonraki ilgisizlik nedeniyle bakımı yapılmamıştır ve bugün harap durumda ve yıkılmak üzeredir. Bu yıl ise, orta sofa kısmından yavaş yavaş çökmeye başlamıştır.

Bu yıkılmak üzere olan köşkü kurtarabilmek için, acilen restorasyon çalışmalarına başlanılmalı ve bina koruma altına alınmalıdır.

Öncelikle yapının statik yönden incelenmesi ve problemlerin tespit edilmesi gerekmektedir. Restorasyona başlamadan önce; stürüktürel ve yapısal olarak zayıf düşen yapıda bazı ön hazırlıklar yapılmalıdır. Sağlamlaştırma yapmak amacıyla kaplamalar kaldırılmadan önce, binanın birden çökmesini önlemek için, dış ve iç duvarların tümü taban seviyesinde askıya alınmalıdır. Kullanılacak askı sisteminde duvarlar iki taraftan da desteklenerek, askı kirişleri tabanların altından geçirilir ve yükler yanlardaki dikmelere aktarılır. Böylece yükleri kaldırılan strüktür elemanı olan dikme ve payandalarda değiştirme; kaplamalarda sökme ve yenileme yapılabilir.

1991'de çıkan yangın nedeniyle çatısının büyük çoğunluğu yanan yapı bugün, doğa koşullarına karşı korumasız durumdadır. Bu nedenle askıya alındıktan sonra ilk önlem olarak; çalışmalar sırasında yapıyı korumak amacıyla, çatısı için geçici bir örtü sistemi düşünülmelidir. Daha sonra yeni çatı sistemi yapılacağı zaman bu geçici örtü sistemi kaldırılacaktır.

Yapı askıya alındıktan sonra; çalışmanın rahat yapılabilmesi için içindeki yangın artıkları ve çöplerden arındırılmalıdır. Daha sonra strüktürde, kaplamalarda ve diğer bezeme elemanlarında niteliklerini yitirmiş olan parçalar ayıklanmalı; sağlam ve kurtarılabilecek olan bölümler belirlenmelidir.

Kagir subasman duvarlarında ise; temel seviyesinde araştırma kazıları yapılarak temellerin ve duvarların taşıyıcılık dereceleri araştırılıp, zemin suyunun temel duvarlarında yükselip yükselmediği belirlenmelidir. Böylece perde duvar ile temellere destek verilip verilmeyeceği saptanacaktır (Pafta no: RESTO. 06).

4.1.2. STRÜKTÜREL SAĞLAMLAŞTIRMA VE YENİLEME

Yapıda strüktürel sağlamlaştırma yapılabilmesi için bir önceki bölümde de bahsedildiği gibi, öncelikle yapı duvarları içten ve dıştan askıya alınmalıdır. Askıya alınan köşkte, temellerin taşıyıcılığının saptanması için temel seviyesinde araştırma yapılmalı ve gerekli görülen yerlerde betonarme perde duvar ile desteklenmesi sağlanmalıdır. Özellikle kalorifer kazan dairesi olarak düşünülen bölümde, zemin seviyesi düşürüleceği için perde duvar takviyesi kesinlikle yapılmalıdır (Pafta no: RESTO. 04 - 06).

Yapının taşıyıcı öğelerindeki zararların giderilmesi için, öncelikle doğru ve kesin saptama yapılmalıdır ve problemlerin tespiti gereklidir. Zararların saptanması için öncelikle bazı çalışmaların yapılması gereklidir ve bunun neticesinde çözüm yollarının araştırılması en doğru çözümdür. Bunun için:
-Strüktürün günümüzdeki durumunun belgelenmesi,
-Geçmişte oluşmuş yapı hareketinin ölçülmesi,
-Devam etmekte olan yapı hareketinin ölçülmesi,
-Ölçülen hareketin belgelenmesi ve yorumlanması gerekmektedir.

Tamamen yanmış veya onarılamıyacak kadar ileri aşamada bozulmuş taşıyıcı öğelerin yenilenmesine gidilmelidir. Kısmi olarak zarar görmüş ve bozulmuş bölümlerin sağlamlaştırılması ve yenilenmesi için de gerekli onarımlar ve takviyeler yapılmalıdır.

Yapılan onarım ve yenileme çalışmaları restorasyon ilkelerine uygun yapılarak, sağlamlaştırma işlemlerinde kullanılacak yeni gereçlerin gizlenmesi gerekmektedir.

Mevcut veya yeni kullanılacak olan bütün ahşaplar yangına, neme ve nemden dolayı oluşabilecek mantar ve böcek tahribatına karşı emprenye edilmelidir.

Tavanlara döşeme üstünden müdahale edilerek, tavan kaplamalarının sökülmemesine özen gösterilmelidir. Böylece tavanlardaki kalemişleri ve bezemeler mümkün olduğu kadar korunacaktır.

Döşemelerdeki ahşap kirişlerin onarılmasında birçok yöntem uygulanmaktadır. Bunlardan bazıları cam elyaf ve reçine uygulaması gibi ürünlerle, bazıları çelik levha veya putrel destekleriyle, bazıları ise çürüyen kiriş ucunun yeni ahşap ile değiştirilmesiyle uygulanır (Aydın, Y.T.Ü. Yüksek Lisans Tezi, 1987). Bu yöntemler Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü'nde de ahşap kaplamaların söküldüğü ve kiriş başlarının açığa çıkıp, çürümenin başladığı bölümlerde uygulanabilir.

İleri teknoloji ürünü olan cam elyaf ve reçine uygulaması olan Beta yönteminde;
-Öncelikle kirişin en uçtaki çürümüş kısmı kesilir ve bu kısıma mantar ve böceklere karşı koruyucular uygulanır (Şekil 4.1 -A).
-Kirişin alt kısmında 28 mm. çapında 20 derecelik açı ile delikler delinir (Şekil 4.1 - B).
-Bu deliklere 20 mm. çapında cam lifi çubuklar sokulur (Şekil 4.1 - C).
-Kalıba alınan kiriş ucuna epoxy reçine dökülür. Epoxy reçinenin cam lifi çubuklarının etrafındaki boşluklara iyice girmesi sağlanmalıdır (Şekil 4.1 - D).
Bu yöntemde kullanılan iki çeşit reçinenin biri güçlendirmek, diğeri ise ahşaptaki bozulmaları önlemek içindir.

Diğer bir yöntem olan çürüyen kiriş ucunun yeni ahşap ile değiştirilmesinde ise; çürüyen kiriş ucu kesilir ve yeni kiriş parçası ona alıştırılır. Eski ve yeni kiriş parçaları epoxy reçine ve paslanmaz civatalar yardımıyla birleştirilir. Avantajı, kirişi yerinden sökmeden onarılmasını sağlar (Aydın, Y.T.Ü.Yüksek Lisans Tezi, 1987) (Şekil 4.2).

Çelik putrel yardımıyla sağlamlaştırmada ise; çürüyen kiriş ucu kesildikten sonra, kimyasal koruyucularla kuvvetlendirilir. Kirişin boyutuna uygun putrel seçilir ve uygun boyutta kesilerek paslanmaz çelik civatalarla ahşap kirişe bağlanır (Şekil 4.3). Bu

işlemden önce putrellerin galvenize tekniği ile kaplanması ya da paslanmaya karşı birkaç kat boyanması gerekmektedir.

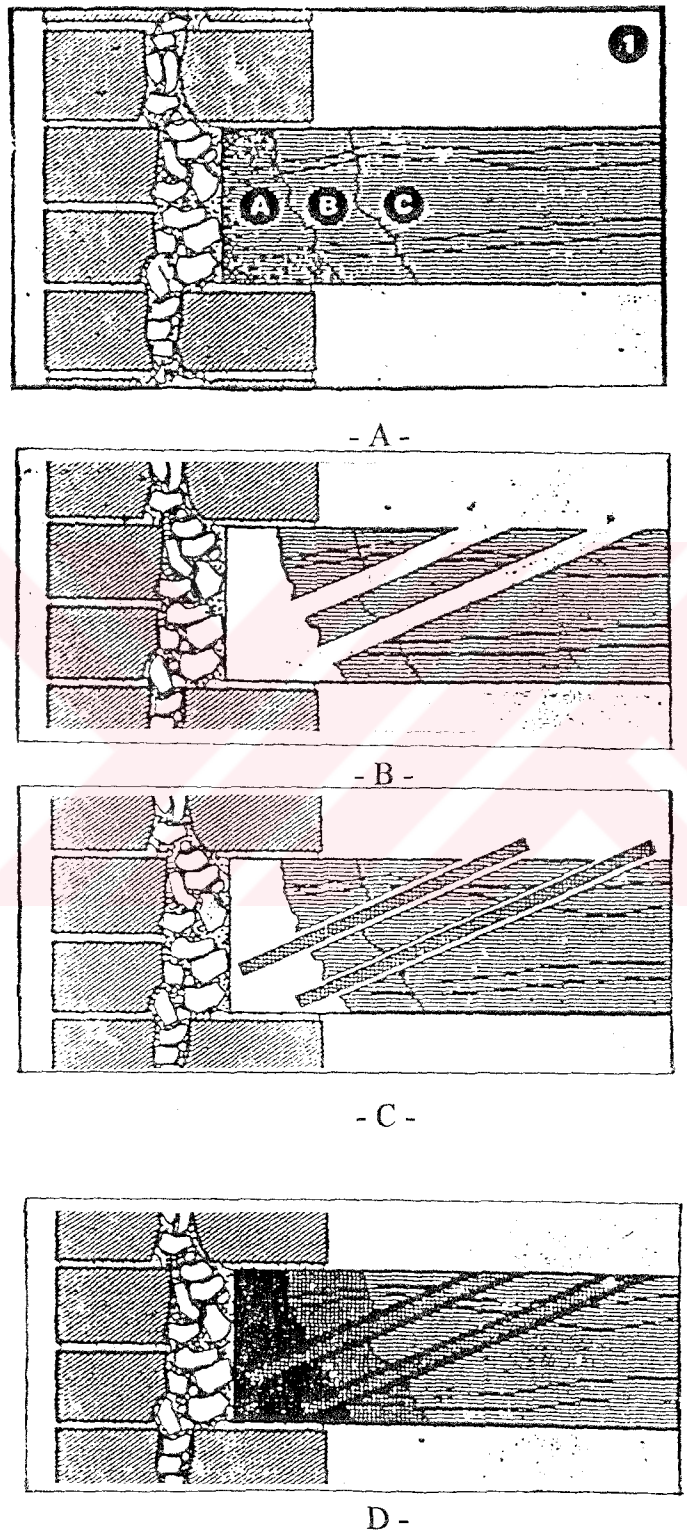

Şekil 4.1 Beta yöntemi

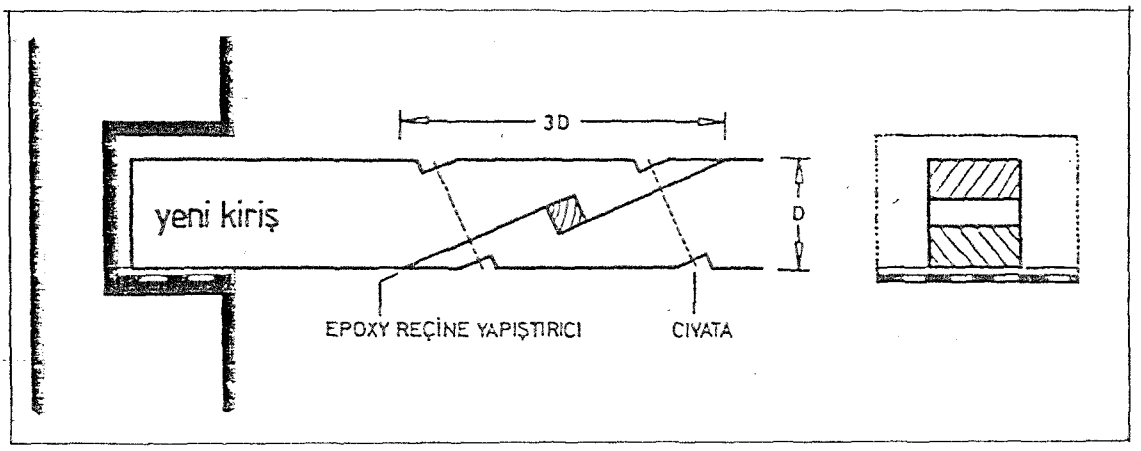

Şekil 4.2 Çürüyen kiriş ucunun yeni ahşap ile değiştirilmesi

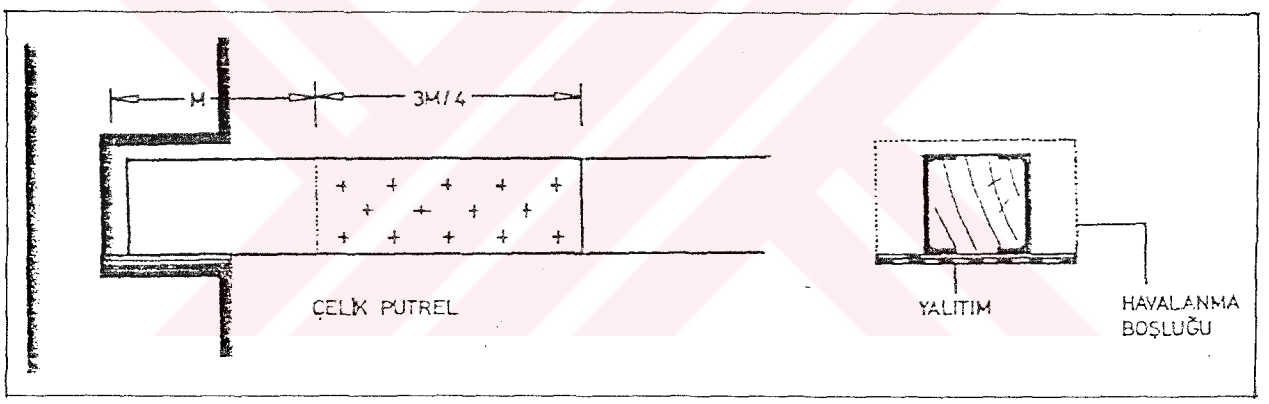

Şekil 4.3 Çelik putrel yardımıyla kiriş ucunun sağlamlaştırılması

Kiriş uçlarındaki çürümenin yanısıra, kirişte aşırı yükleme sonucunda belverme olan bölümlerde; kirişin onarımı için öncelikle çürüyen uç kısım kesilerek kirişin ucu yenilenir. Kirişin ortasında oluşan kırılma ve belvermeyi gidermek için kirişin üzerine delikler açılarak, kirişin altına çekmeye çalışan bir levha, kirişin üzerine ise basınca çalışan bir levha konur ve deliklerden geçirilen civatalarla sıkıştırılır (Şekil 4.4). Burada kullanılan metal levhanın paslanması önlenmelidir. Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü'nde ise, üst kat büyük oda ve özellikle orta sofa kirişlerinde böyle bir belverme görülmektedir. Ayrıca

aynı cins bir takviye, köşke yeni fonksiyon verildiğinde bilardo salonu olarak kullanılacak olan oda kirişlerinde de uygulanabilir.

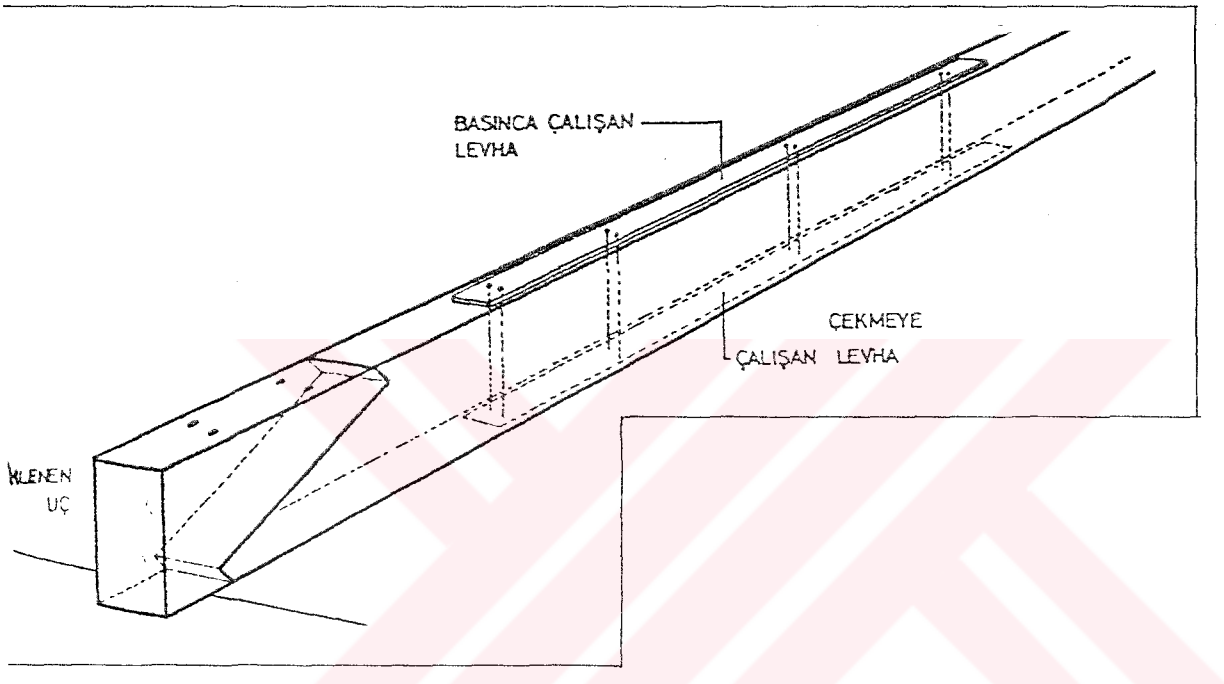

Şekil 4.4 Belvermiş kirişin çelik levhalarla sğlamlaştırılması

Duvarlarda yapılan strüktür sağlamlaştırılmasında; yapı askıya alındıktan sonra, dış duvarlardaki kaplamalar sökülür ve ahşap strüktür sağlamlaştırılması yapılır. Mevcut, kullanılabilir ahşaplar ve yeni kullanılacak olanların hepsi emprenye edilmelidir.

Köşkün 1K01 nolu odasının tavanında görülen bağdadi sıvasının çıkarılması ve tavanın sağlamlaştırılması için izlenecek yolda, bağdadi sıvasının askıya alınması gerekir. Bunun için üzerine lastik hortum, styropor, keçe veya kalın kauçuk levha konmuş suntalar yardımıyla alttan sıva desteklenir (Şekil 4.5). Duvar sıvalarının askıya alınmasında ise, önce duvar sıvaları yatayda belli aralıklarla kesilir. Taşıyıcı ahşap levhanın altındaki metal

tırnak bu kesilmiş yere sokularak sıva takviyelenir (Şekil 4.6). Sıva desteklendikten sonra arkasındaki bağdadi çıtası sıvaya zarar vermeden çıkarılır ve sıvanın arka yüzü çok kabaca düzeltilir. Mümkünse sıvanın arkasındaki artık ve toz vakumlu bir süpürge ile alınıp, yüzeye alkolle inceltilmiş şellak sürülerek tozlanma bastırılır. Bağdadi sıvanın üzerine az kalınlıkta sıva konur. Bunun üzerine tavan kirişlemesinin arasına uyacak şekilde önceden şekil verilmiş galvenize sıva teli konulur ve iki tarafından kirişlemeye çıtalarla tespit edilir. Bu çıtalar kirişlere, paslanmayı önlemek için, pirinç vidalarla tutturulmalıdır. Sıva telinin üzerine yeniden sıva konur ve bu sıva donduktan sonra bağdadi sıvanın altındaki destekler kaldırılarak işlem bitirilir (Şekil 4.7 - 4.8).

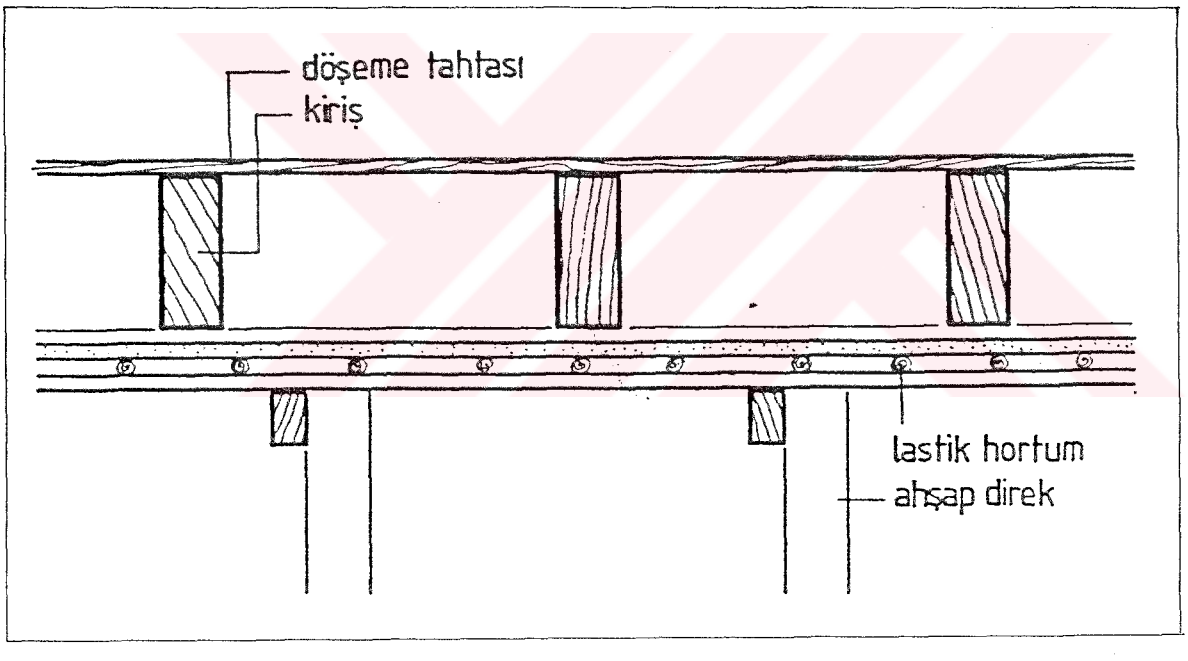

Şekil 4.5 Bağdadi sıvanın onarımdan önce desteklenmesi

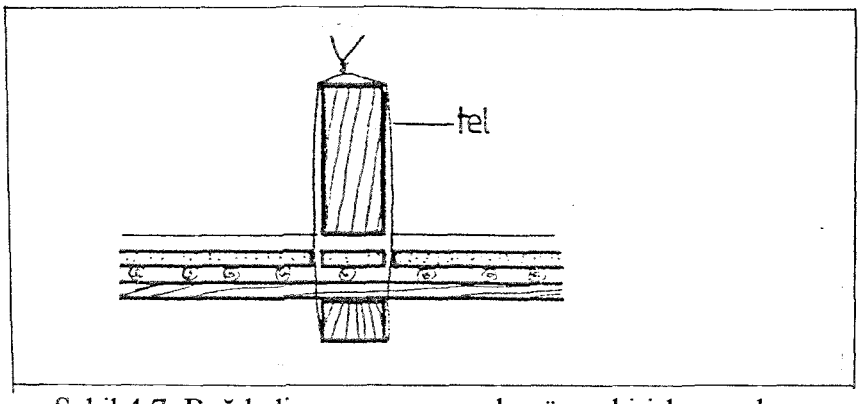

Şekil 4.7 Bağdadi sıvanın onarımdan önce kirişlere asılması

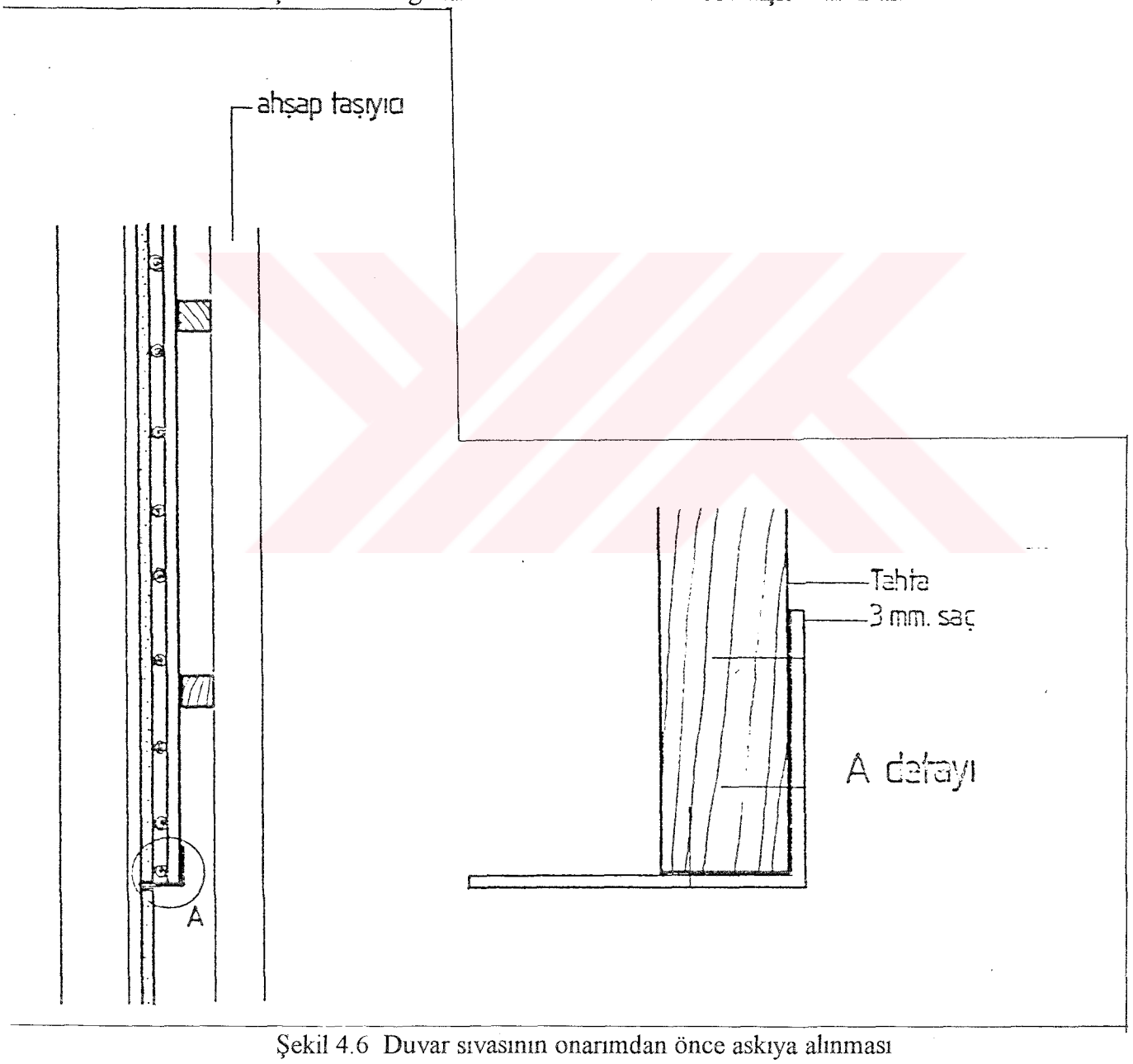

Şekil 4.6 Duvar sıvasının onarımdan önce askıya alınması

Ahşap yapıların uzun süre ayakta kalmasını sağlamak, yapıdaki zararların saptanması ve zararların giderilmesi işlemlerinden sonra sürekli bakım ve koruma ile olabilmektedir. Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü için de geçerli olan bu işlemlerde kullanılacak koruyucuların;

-Mantar ve böceklere etkin, insana, evcil hayvanlara ve bitkilere zararlı olmaması gereklidir.

-Kolaylıkla uygulanabilmeli ve ahşaba işleme özelliği olmalıdır.

-Kalıcı ve kokusuz olmalıdır.

-Yangın tehlikesi yaratmamalıdır.

-Ahşabın doğal görünümünü bozmamalı, uygulamadan sonra ahşabın boyanması ve verniklenmesini engelleyici özellikte olmamalıdır.

-Besin maddelerini etkilememeli, kimyasal yapısı dengeli olmalıdır.

-Metal ve plastik yapı elemanlarına zarar vermemelidir.

-Ekonomik olmalı ve kolay sağlanabilmelidir.

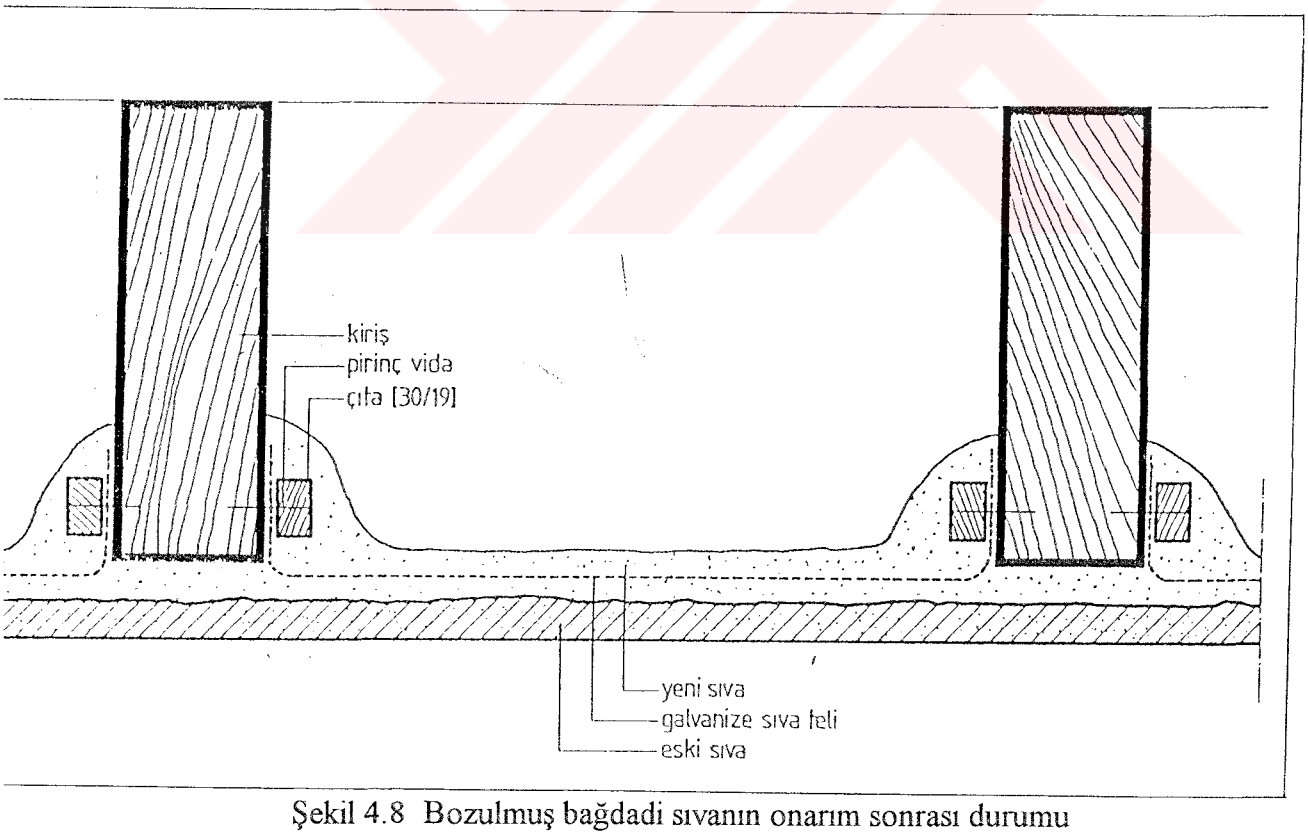

Şekil 4.8 Bozulmuş bağdadi sıvanın onarım sonrası durumu

Yangından sonra büyük çoğunluğu yanmış olan çatıda, eldeki verilerden ve eski resimlerden çatı sistemi anlaşılmaktadır. Fakat bu çatı çözümünde oluşan yatay derenin yapıya zarar vereceği düşünülerek yeni bir çözüm önerisi getirilmiştir. Cephe görüntüsünü bozmadan ve yatay dere oluşmasını önleyecek şekilde oluşturulan sistemde, oturtma çatı sistemi uygulanmıştır. Fakat gerektiği yerlerde açıklığı karşılamak ve yükü aktarabilmek için asma makaslar kullanılacaktır (Pafta no: RESTO. 03).

Bütün bu ahşap yenilemelerinde kullanılan yeni ahşapların, orjinal ahşapla aynı cins olmasına özen gösterilecek ve çok gerekmedikçe mevcut parçalar çıkarılıp atılmayıp, sağlamlaştırma yoluna gidilecektir.

4.1.3. YAPISAL KORUMA VE ONARIM

Yapısal koruma ve onarımda öncelikle korunması gerekli olan ve olmayan elemanlar tespit edilmeli ve ayıklanmalıdır. Bunun için öncelikle askıya alınan yapıda içte ve dışta birikmiş yangın ve çöp artıkları temizlenecek ve kurtarılabilecek bölümler ortaya çıkarılacaktır. Çürümüş ve yanmış bölümler dışındaki sağlam bölümlerde; kir ve is tabakası temizlenecek ve temizlenen yüzeylerdeki boşluk ve çatlaklar macun + tahta talaşı veya derin çatlaklarda sentetik reçine +tahta talaşı ile doldurulacaktır.

Yanmış ve çürümüş olan kaplamalar ve doğramalar değiştirilecek, yok olanlar tamamlanacaktır. Panjurlarda da aynı şekilde yenileme yapılacaktır. Bu onarımlar yağışsız ve sıcak mevsimlerde yapılmalıdır. Onarımlarda öncelikle, boya ve astar, elektirikli sıcak hava üfleyiciler yardımıyla sökülür. Boya söküldükten sonra birkaç gün ahşabın kuruması için beklenir. Kuruyan ahşap yüzeyine koruyucu madde, tüm birleşim noktaları ve çatlaklara girecek biçimde fırça ile sürülür. Birkaç gün beklenerek koruyucu maddenin kuruması sağlanır. Kanatlarda sarkmalar olmuşsa L şeklinde köşe levhaları vidalanır ve köşeler sağlamlaştırılır. Cam macunu yenilenir ve doğrama boyanır.

Kısmi çürümenin giderilmesinde ise bir yöntem organik eriticili koruyucularla onarımdır (Aydın, Y.T.Ü. Yüksek Lisans Tezi, 1987). Bu uygulamada önce doğramalar ve kaplamalar incelenir ve çürüyen yerleri işaretlenir. İşaretlenmiş bölgelere sıra halinde 9 mm. çapında en az 38 mm. derinliğinde delikler açılır. Bu çürümüş bölgede çalışırken çok dikkatli olunmalı ve ahşabın dağılmaması sağlanmalıdır. Açılan deliklere tekrar çıkarılmayan dübel şeklinde enjeksiyon memeleri konur. Uçlarındaki bilya-sübab sayesinde eriyiği tekrar geriye vermeyen dübeller, deliklere çakılırken başlarını bozmamak için özel adaptörlerle yerine çakılır. Bu dübellere başından bağlanan apareyle basınç altında organik eriticili koruyucular doğramanın içine enjekte edilir. Dübelin dışta kalan ucu kesilir ve dübel başlarının uçları macunlanarak boyanır. Ahşabın içine enjekte edilen kimyasal maddeler kısa sürede donarak çürümüş kısımlar sağlamlaştırılır ve su geçirmez bir tabaka oluştururlar (Şekil 4.9).

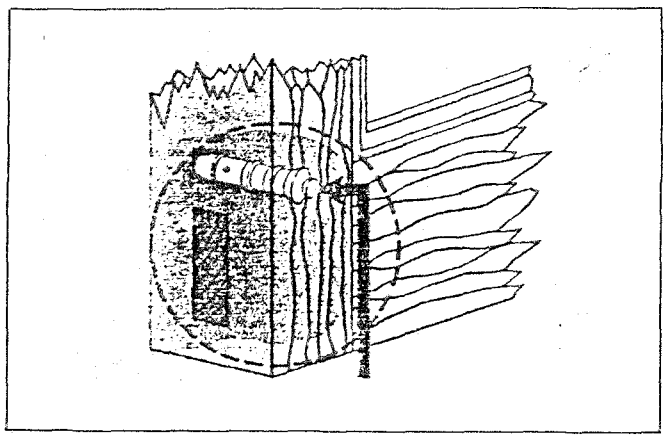

Şekil 4.9 Enjeksiyon dübeli

Kısmi çürümenin giderilmesinde bir diğer yöntemde ise önce, bozulmuş ahşap üzerindeki boya kaldırılır ve ahşap elemanlardaki çürümüş yerler çürüklüğün boyutuna göre delinerek veya dekupaj ile kesilerek çıkartılır. Boyası kaldırılmış bölümlere ve çürük ahşabın çıkartıldığı oyuklara koruyucu madde fırça ile uygulanır. Sıvı koruyucu maddenin kuruması için birkaç gün beklenir. Ahşabın yüzeyine ve oyuğun içine astar çekilerek, oyuk çok küçük ise macun ile doldurulur, büyükse oyuğun şekline uygun ahşap yapılır ve bu ahşaba da koruyucu madde uygulandıktan ve astar çekildikten sonra, ahşap tutkallanarak oyuğa yerleştirilir. Dolgu takozunun üzeri zımparalanıp macun çekilerek gizlenir. Takoz yerine konulurken takozun lifleri onarılan ahşabın liflerine paralel olnalıdır. Daha sonra onarılan kısma astar çekilir ve boyanır.

Tamamen çürümüş bölümlerdeki yenilemelerde hem yeni, hem eski ahşaba sıvı koruyucular sürülmelidir. Eski ve yeni ahşap birleşme yerleri sudan bozulmayan yapıştırıcılarla (yat tutkalı gibi) yapıştırılmalı ve astarlanıp boyanmalıdır. Yenilenen ahşapların orjinal ahşapla aynı cins olmasına dikkat edilmelidir. Bütün yeni kullanılan ahşaplar emprenye edilmiş olarak kullanılacaktır.

Dış kaplamaların altına strüktür arasında ve çatıda ısı yalıtımı yapılacak ve duvarlarda kaplama ile yalıtım arası havalandırılacaktır. Balkon ve teras döşemesine de su yalıtımı yapılacaktır.

Ahşabı yangına karşı korumak için birtakım kimyasal maddeler geliştirilmiştir. Bunlar sıvı kimyasal emprenye maddeleri ve ahşabın yüzeyine uygulanan kimyasal maddeler olmak üzere iki türdür. Suda eriyen reçinelerden oluşmuş koruyucu maddeler basınç altında ahşaba emprenye edilir. Uygulamadan sonra ahşabın fırınlanarak kurutulması gerekir. Ahşabın yüzeyine sürülen koruyucular türlerine göre ahşabı farklı biçimlerde korurlar:
-Koruyucu madde ısı etkisi ile şişerek veya ahşabın yüzeyini bir zar ile kaplayarak ahşaba ısı veya oksijenin ulaşmasını keser,
-Ahşabın ısı etkisi ile kimyasal ayrışmasını durdurur,
-Sürülen madde ısı ile ayrışarak yanmayan gazlar veya buhar salarak yanmayı yavaşlatır.

Yeni çatının yapılmasıyla birlikte, yağmur suyunu çatıdan toplayıp yapı dışına atacak olan yağmur iniş boruları ilave edilerek, suyun sağlıklı şekilde uzaklaştırılması sağlanacaktır.

Yapıda giriş cephesindeki sonradan eklenen bacalar gibi niteliksiz elemanlar kaldırılacaktır. Yok olmuş balkon korkuluğu, yüzeysel bezeme elemanları ve üç boyutlu dekorasyon elemanları rölövede tespit edilen mevcut diğer parçalar ve eski fotoğraflar yardımıyla tamamlanacaklardır. Bütün yenilenen ve tamamlanan parçaların eskilerden ayırdedilmesi sağlanacaktır.

İç mekanlarda, dökülen sıvalar yenilenecek ve bozulan kalemişleri tamamlanacaktır. Kapı doğramaları temizlenip, boşluk ve çatlaklar doldurulacak ve yok olmuş bölümleri tamamlanacaktır. Tavan kaplamalarında eksik kaplama, baskı çıtaları ve göbekler tamamlanacak, sofalardaki kanvas kumaşlar sökülerek temizlenip yenilendikten sonra baskı çıtaları ile yeniden yerlerine tespit edilecektir. Eksik parçalar yine mevcutlardan yararlanarak tamamlanacaktır.

Döşeme kaplamalarında da bazı bölümlerde kayıplar vardır. Diğerlerinde ise iklim şartlarına açık olmaları nedeniyle kaplamalarda şişme ve çürümeler oluşmuştur. Bu ahşaplarda, kullanılabilenler sağlamlaştırılıp, bozulanlar ise emprenye edilen yeni kaplamalarla değiştirilecektir.

Son üç basamağı kalan merdiven yeniden yapılacak, korkulukları mevcut örneklerine göre tamamlanacaktır.

Yapının kagir duvar üzerindeki subasman sıvasının onarımı için bir dizi işlem yapılır. Önce sıvanın yüzeyi tozdan temizlenir. Üzerinde styropor veya kauçuk olan bir ahşap levha, kriko yardımıyla sıvaya bastırılır ve kalkmış olan sıva yerine itilir. Sıva ile kagir duvar arasındaki kopmuş olan bağı sıva ile duvar arasına Paraloid B72 akrilik reçine şırınga edilerek sağlamlaştırılır. Çinko veya bakır rondela konmuş pirinç vida ile dübel yardımıyla duvara vidalanır ve bu rondela sıvaya gömülür ve sıva onarımı tamamlanmış olur (Şekil 4.10 - A-B).

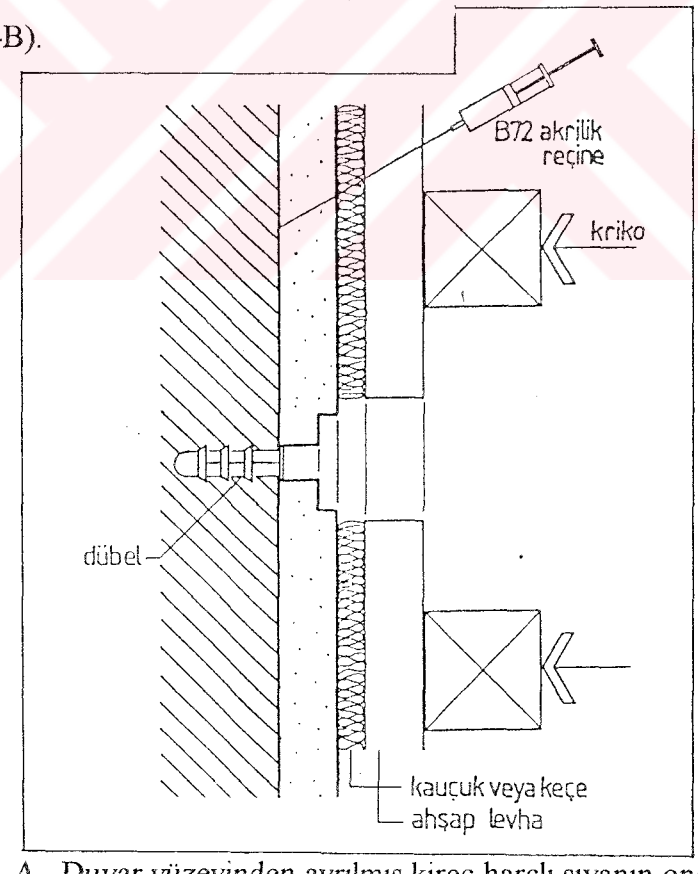

Şekil 4.10 - A Duvar yüzeyinden ayrılmış kireç harçlı sıvanın onarımı

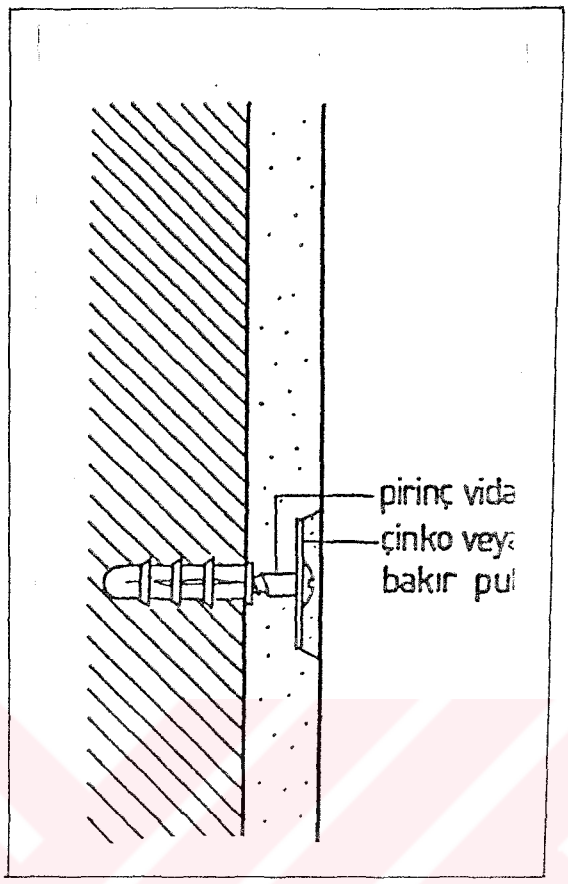

Şekil 4.10 - B Duvar yüzeyinden ayrılmış kireç harçlı sıvanın onarım sonrası durumu

Arka cephedeki merdivenin dayandığı sıvalı bölüm ahşap ile kaplanacaktır. Bodrum kısmındaki taş duvarda ise, temizlenip derzleme yapılacak ve kapatılan pencere boşlukları açılıp doğrama ve panjurla tamamlanacaktır.

Yol cephesindeki sonradan kapatılmış olan kapı boşluğu açılıp, mutfak servis girişi için çift kanatlı bir giriş yapılacaktır. Köşkü çevreleyen bahçe duvarının ise yalnızca yola bakan kısmı orjinaldir. Bu duvarın sıvaları tamamlanacak ve bahçenin diğer duvarları da aynı yükseklik ve kalınlıkta yapılacaktır. Duvar üzerinde yer alan anıtsal bahçe kapısı da restore edilecektir. Kanatlardaki bozulmuş, çürüme olan ahşaplar değiştirilecek, eksik ahşap parçalar tamamlanacaktır. Kullanılan bütün ahşaplar emprenye edilecektir. Kagir duvar üzerindeki kaplama (malta taşı) taşındaki eksikler tamamlanacak ve üzerindeki yosunlaşma ve bitkiler temizlenecektir.

4.2. YENİ KULLANIM PROJESİ

4.2.1. TEFRİŞ VE YENİ KULLANIM PROJESİ

Yangın geçirmiş, bakımsızlıktan ve ilgisizlikten yorgun düşmüş olan köşk bugün çökmek üzeredir. Hatta, orta sofa kısmından çökmeye başlamıştır. Restorasyon çalışmalarının acilen başlaması gerekli olan bu yapıdan, restorasyondan sonra da istenirse uzun yıllar sağlıklı bir şekilde faydalanılabilir. Bunun için, yapının restorasyondan sonra hangi amaçla kullanılacağına karar verilmeli ve çalışmalar sırasında yapının kendisine zarar vermeden ve mimarisinde büyük bir değişikliğe yolaçmadan, bu fonksiyona uygun şekilde bazı ilavelerle modern hayata uyumu sağlanmalıdır.

Bugün bahçesinde üç bloktan oluşan bir sitenin bulunması gözönüne alınarak, yakın çevresi tarafından kullanılan bir lokal binası olarak işlev verilmesi düşünülmüştür. Böylece bir amaca hizmet edecek olan yapının, düzenli bakımının yapılması da sağlanacaktır.

Lokal olarak fonksiyon verilecek köşkün kullanımı hem site sakinleri tarafından olup, hem de dışarıdan gelecek kişilere de açık olabilir (Pafta no: RESTO. 02). Bu nedenle giriş sofasının bulunduğu bölüm, bir giriş holü olma özelliğinin yanısıra gelen kişileri karşılamak amacıyla resepsiyon olarak da kullanılacaktır. Buradan ulaşılan orta sofa bu kattaki diğer odalarla ve birinci katla bağlantıyı sağlayan bölüm olarak kalacaktır.

Orta sofanın solundan çift kanatlı bir kapıyla girişi bulunan kısım, idari bölüm ve muhasebe işleri için ofis olarak ayrılacaktır.

Sofanın sağ tarafından yine çift kapıyla ulaşılan oda ise, bilardo salonu olarak düzenlenip, buraya bir bilardo masası konacak ve köşelere küçük oturma grupları yerleştirilecektir. Bu odada bulunan bilardo masasının ağırlığı dikkate alınarak, restorasyon sırasında döşeme kirişleri takviyeli olarak yapılacaktır.

Hem orta sofadan, hem de bilardo salonu olarak düzenlenen odadan girişi bulunan oda ise çay salonu olarak düzenlenecek ve burada birkaç oturma grubu yerleştirilerek rahat bir dinlenme ortamı sağlanacaktır. Bu odadan ulaşılan WC - lavabo bölümünde, iki tuvalet ve bir genel lavabo olacaktır. Tuvaletlerden daha geniş olanına ayrıca bir lavabo daha konabilecektir.

Yapının arka kısmındaki bölüm, yoldan servis girişi bulunan bir mutfak olarak değerlendirilecek ve içeriyle bağlantısı merdiven altındaki depoya açılan bir kapı ile sağlanacaktır. Aradaki kot farkından dolayı, buraya sekiz basamaklı bir merdivenle ulaşılacaktır.

Orta sofadan merdivenle çıkıldığında, birinci katta ulaşılan orta sofa genel bir geçiş alanı olarak değerlendirilecek, aynı zamanda burada küçük sergiler yapılabilecektir. Buradan aynı zamanda balkona da çıkış sağlanabilmektedir. Bu sofanın sağında ve solunda çift kanatlı kapılarla ulaşılan odalar, yemek salonu olarak düzenlenecektir. Sağ taraftaki odada yemek yerken ayrıca piyano eşliğinde canlı müzik de dinlenebilecektir. Bu yemek salonundan ve orta sofadan ulaşılan oda ise, çay ve TV salonu olarak düzenlenecek ve burada oturma grupları oluşturulacaktır. Bu salondan girişi bulunan WC - lavabo bölümünde lavabolar ve bir tuvalet bulunacaktır.

Orta sofanın solundan girilen yemek salonundan basık kemerli bir kapıyla büyük bir terasa ulaşılmaktadır. Bu kısımda da yazın ve baharda güzel havalarda çıkılıp oturulabilecektir.

Merdivenin yanındaki küçük mekan ise bu kata hizmet eden bir mutfak olarak düzenlenecektir. Buranın alt kattaki mutfak ile bağlantısı bir monşarj ile sağlanacaktır ve böylece bu kata olan servis sorunu çözülmüş olacaktır.

Sofa ve odalarda döşemelere ve ahşap kaplama üzerine halı serilecektir. Zemin kattaki mutfakta seramik kaplama, WC bölümlerinde ise mermer kaplama yapılacaktır.

Bina girişinin iki yanından ulaşılan bodrum bölümünde, sol taraftaki kısım, kalorifer kazan dairesi olarak düzenlenecek ve yükseklik 220 cm. olarak alınacaktır (Pafta no: RESTO. 02 - 04 - 06). Sağ taraftaki bölümde ise, burada bulunan kuyu tekrar açılacak ve kullanımı sağlanacaktır. Bodrumda bölümler arasında birbirine geçiş imkanı sağlayan orta bölüm ise depo olarak kullanılacaktır.

Köşkün bahçesi temizlenip, yeniden bakımı yapılacak ve mevcut ağaçlar korunarak yeşil alan düzenlemesine gidilecektir (Pafta no: RESTO. 01). Bu ağaçların altında oturma grupları yapılacak, yazın ve baharda oturmaya ve eğlencelere yönelik bir ortam yaratılması sağlanacaktır. Bahçeye hem yol tarafındaki anıtsal kapıdan giriş verilecek, hem de site içinden ulaşılabilmesi için diğer taraftan duvar üzerinde yeni bir kapı açılacaktır (Pafta no: RESTO. 01 - 07).

4.2.2. ALTYAPI ENTEGRASYONU - SU, ELEKTRİK, TESİSAT, ISITMA SORUNLARI VE ÇÖZÜMLERİ

Köşkün yeni fonksiyonuyla kullanılabilmesi ve günümüz yaşam koşullarına uyum sağlayabilmesi için bazı çağdaş ekler ve yenilemeler gerekmektedir.

Öncelikle yapıdan suyun uzaklaştırılması sağlanacak, yağmur iniş borularıyla çatıdaki su toplanıp dışarı atılacaktır. Ayrıca köşkün etrafında drenaj sistemi yapılacak ve bina suyun zararlı etkilerinden korunacaktır.

Yapının ısıtma sistemi doğalgaz ile çalışan bir kazan ve panel radyatörlerden oluşacaktır. Bunun için sol bodrum kısmı H: 220 cm. yükseklikte kalorifer kazan dairesi olarak düzenlenecek ve binaya dışarıdan doğalgaz girişi verilecektir (Pafta no: RESTO. 04 - 05). Doğalgaz bacası, zemin katta merdiven altı depo kısmından çıkarılacak ve üst katta mutfaktan geçecektir.

Binanın mevcut elektrik tesisatı tavanda, dışarıdan verilmektedir. Bu elektrik kabloları strüktür içinden geçirilecektir. Bütün elektrik ve kalorifer tesisatı strüktür içinden yalıtımlı olarak geçirilecektir. Ana kofradan trifaze elektrik alınacak ve her katın elektriği ayrı sigortalara bağlanacaktır. Döşeme kirişlerinin üst kısmında elektrik veya kalorifer tesisatı geçirmek için yol açıldığında kirişlerin basınç gerilmelerine karşı dirençleri kaybolacaktır. Bu durumda sağlamlaştırma, bu yuvaya kamalı takoz konarak ya da bir çelik lama yardımıyla yapılır (Şekil 4.11). Büyük çaplı kalorifer borularıyla döşeme kirişlerine hasar vermemek için tarihi binalarda döşemeden geçen kalorifer borularının küçük çaplı, et kalınlığı az, bakır borulardan seçilmesi gerekir.

Yapının WC bölümlerindeki mevcut sıhhi tesisatı yenilenecek ve bu tesisatın ana kanalizasyona bağlanması sağlanacaktır. Yeni düzenlenen mutfak bölümlerinden de tesisat geçirilecektir.

Yapıda dış duvarlarda ve çatıda strüktür arasında ısı yalıtımı uygulanacaktır. STYROFOAM denilen bir ısı yalıtım ürününün kullanılmasıyla birlikte duvarda hem ısı, hem de nem yalıtımı sağlanacaktır. Hafif, kolay işlenebilir olması ve alev almayı geciktirmesi tercih sebeplerindendir. Lamba zıvana geçmeli kenar profili ısı köprüleri oluşmasını önler. Birbirlerine kitlenerek yapıştırılmadan döşenebilir.

Çatıda, balkon ve teras döşemelerinde su yalıtımı yapılmalı ve yapıya su girmesine engel olunmalıdır.

Yapıda toz, kir ve kalıntılardan arındırılmış yüzeye, boya altında nem birikimine karşı nefes aldıran boya türlerinden uygulanmalıdır. Boya ve macun seçiminde tek bir ürün grubunun tercih edilmesi ve kullanım tanımlarına uyulması, kimyasal uyumsuzluk ve yanlış uygulama nedeniyle kısa ömürlü bir işlem ihtimalini önleyecektir.

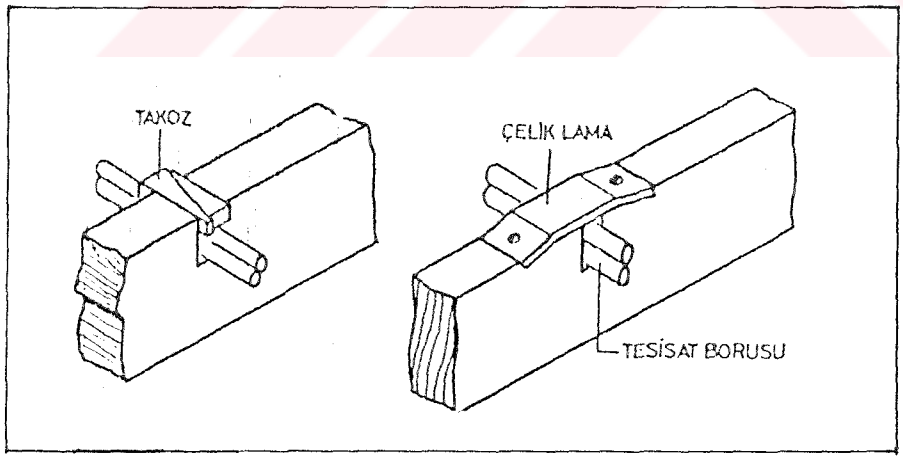

Şekil 4.11 Döşeme kirişlerinden boru geçirilmesi

4.2.3. PERİYODİK KONTROL VE BAKIM PROGRAMI

19. yy.'da yapılan sivil mimari örneklerinden günümüze kadar ulaşabilen nadir köşklerden biri olan FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ bugüne kadar çok büyük zararlar görmesine karşın kurtarılamıyacak durumda değildir. Özenli bir restorasyondan sonra, hayata geçirilen yapı tekrar kullanıma açılacaktır.

Ancak, restorasyonu tamamlandıktan sonra, tekrar yapı tamamen kendi haline bırakılmamalı, belirli aralıklarla bakım ve kontrolden geçirilmelidir. Köşkün iç ve dış temizliğine özen gösterilmeli, nem ve rutubetten korunmalıdır. Böylece böcek ve mantar oluşumunun da önüne geçilmiş olunacaktır. Özellikle kış girmeden çatıda bozulmalar, kiremitlerde kırıklar varsa onarılmalı, yağmur olukları, dereleri ve boruları belirli aralıklarla temizlenmeli ve gözden geçirilmelidir.

Kontroller sırasında bozulmuş, şişmiş veya yerinden sökülmüş, kırılmış ahşaplar dikkatle incelenmeli, sorun daha da büyümeden nedeni araştırılıp önlemi alınmalıdır. Pencerelerde de detaylar araştırılıp, içeriye su almamasına dikkat edilmelidir. Yapının dış cephesi birkaç yılda bir, boya altında nem birikimine karşı nefes aldıran boya türleriyle boyanmalı ve subasman sıvaları kontrol edilmelidir.

4.3. KOZYATAĞI'NDA YER ALAN KÖŞKLER İÇİN TEMEL KORUMA ÖLÇÜTLERİ VE RENOVASYON TEKNİKLERİ - KORUMA ÖNERİLERİ

Bölgede sayıları gittikçe azalan,tekrar aynı incelikle ve ustalıkla yapılması söz konusu olmayan ahşap köşkler günümüzde, yaşayan bir tarih niteliğindedirler.

Geçmiş dönemin mimari ve dekorasyon anlayışını gözler önüne seren bu yapılar, biran önce gerekli önlemler alınıp, restorasyon çalışmaları yapılmazsa birer birer yok olmaya mahkum durumdadırlar. Bu tez çalışmasının sınırları içinde kalan ve incelenen birçok köşk de malesef harap ve bakımsız durumdadır. Ancak bir iki tanesi koruma altına alınmış ve kendilerine lokanta gibi sosyal işlevler verilmiştir. Bir kısmı da yıkılıp yerlerine betonarme yapılar yapılmış ve cephelerine sadece aynı görsel izlenimi vermesi için ahşap kaplamalar yapılmış veya sıvada derzlerle bu hava yakalanmaya çalışılmıştır.

Eğer tarihinin en güzel dönemlerini dile getiren, eski gelenekleri ve kültürü bize anlatan, estetik değere sahip bu köşkleri gelecek nesillere de aktarabilmek istiyorsak bunlar için acilen koruma önlemleri alınmalı ve çalışmalara başlanmalıdır.

Öncelikle strüktürel analizleri yapılacak olan köşklerin taşıyıcı sistemlerinde ve temellerinde sağlamlaştırma yoluna gidilmelidir. Malzeme özellikleri gözönünde tutularak eksik veya bozulmuş olan bölümler yenilenmelidir. Ayrıca çağdaş yaşam koşullarına uyum sağlayabilmeleri için su, ısıtma, elektrik ve tesisat sistemleri yeniden elden geçirilmelidir.

Bu köşklerin hayata geçirilmesi ve bakımlarının yapılabilmesi için boş bırakılmamalı, çevreyle uyumlu yeni bir fonksiyon verilmesi gereklidir. Her birine bulunduğu mevki ve büyüklüğüne göre restoran, lokal, kitaplık veya konukevi gibi fonksiyonlar verilebilir. Yalnız bu çalışmalar sırasında köşklerin özgün durumlarına zarar verilmemeli ve büyük değişiklikler yapılmamalıdır.

Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü de, bahçesindeki site ve çevredeki diğer binalar tarafından kullanılan bir lokal binası olarak kullanılacak ve bunun için gerekli strüktür, malzeme ve altyapı yenilemeleri yapılacaktır.

Bütün bu uygulamalarla, yok olmaya terkedilmiş ve hiçbir şey yapılmadan yıkılması beklenen bu değerli yapılar hayata geçirilerek yaşamımızın bir parçası olmaya devam etmeleri sağlanacaktır.

تورکیه جمهوریتی

ولایتی	قضاسی	ناحیه‌سی	قریه‌سی	موقعی	محله‌سی	شوقاغی	ملاحظات
	Ankara				Koz yatağı	Koz yatağı Çerikköy	

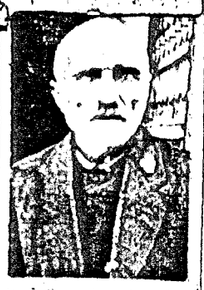

mağhaçe koskun nisf hissesi

muhdasatı mülk Zemine arazi mülkiye

temamı 13 dönüm 1 evlek 32 zira'a

tamamı yüz yedi kuruş yirmi para mufaradı

Karkan peştemalı kevurk veresesi karlası garben sahibi mülk hacı hüseyin paşa tarlası şimalen peştemalı kevurk tarlası cenuben koz yatağı caddesi

Bu [illegible] bin [illegible] bin [illegible] bin iraza [illegible]

صاحبلرینک اسم وشهرتی وبابلری وبدر بنلرینک اسمی

abdurrahman oğlu ömer efendi bin ibrahim

نقد یا تاریخی	دار و داف	نسبی	temaşa	بدل	عموم نوزدسی	اعداد نوزدسی	
29-7-929	3500	9	43750 / 3 / 231950	100000		38 / 39 / 40	19 / 19

Belge no 01 - A Tapu Kadastro Müdürlüğü'nden alınan eski tapu örneği

29 929

7

556

ilâ

سند خاقانی

دفتر خاقانی نمره سی	
دفتر نمره سی	٧٢
صحیفه سی	٨٦
قید نمره سی	

بی	٩
دار الف	١٠٥٠٠

ولایتی	لوایی	قضاسی	ناحیه سی	قریه سی	سمت مشهوری	محله سی	سوقاغی	موقعی
					اره کوی	قوزیاغی	قوزیاغی	

عتیق	جدید
٤٨	١٩
٤٩	١٩
٤٩	

ملاحظات

[illegible]

نوعی

[illegible]

محل وقوعاتک مشروحی

[illegible]

مقدارنی

[illegible]

miktarı

حدودی

[illegible]

hududu

[illegible]

متصرفنک اسم وشهرتی | تابعیت وجماعتی

[illegible]

[illegible]

Belge no 01 - B Tapu Kadastro Müdürlüğü'nden alınan eski tapu örneği

Tarihi Köşk yandı

Kozyatağı İçerenköy'de bulunan tarihi Hüseyin Hüsnü Paşa Köşkü'nde dün henüz belirlenemeyen bir sebepten yangın çıktı. 150 yıllık olduğu belirtilen ahşap Köşk'ün merdiven boşluğunda başlayan yangın, kısa sürede büyüyerek 1. ve 2. katlarda hasara yol açtı. Tarihi Köşk'ün bir süredir kullanılmadığı belirtildi. İtfaiye yetkilileri, çocukların oyun alanı olarak kullandıkları Köşkteki yangının, burada oynayan çocuklar tarafından çıkarılmış olabileceğini söylediler. Sayıları gittikçe azalan tarihi köşklerden birinin daha yanışını, semt sakinleri üzüntüyle karşıladılar.

Belge no 02. 9 Temmuz 1991 tarihli Meydan Gazetesi'nde yer alan yangın haberi

yenç

E ZAMAN SAHİP ÇIKILACAK?.. Büyük bahçe
inde ağaçlar arasında bulunan ve en az 200 yıllık
duğu belirtilen güzelim köşkün ne amaçla yakıl-
ğı bilinmiyor...

Ziverbey Köşkü, yangına kurban

Tarihî bir eser daha yok oldu

AHMET GÖÇMEN

STANBUL, (Tercüman)-Güzelim tarihî eserlerimiz bir bir yok oluyor. Kıyıma uğrayan tarihî yapılardan nuncusu da Osmanlı mimarîsinin seçkin örneklerin-

• DEVAMI 8. SAYFADA •

Belge no 03. 9 Temmuz 1991 tarihli Tercüman Gazetesi'nde yer alan yangın haberi

TARİHİ KÖŞKTE YANGIN

İSTANBUL HABER SERVİSİ

Kozyatağı'ndaki tarihi Hüseyin Hüsnü Paşa Köşkü'nde henüz belirlenemeyen bir nedenle çıkan yangın hasara yol açtı.

Kozyatağı İçerenköy Caddesi'nde bulunan ve bir süredir kullanılmayan iki katlı tarihi ahşap köşkteki yangın, dün saat 12:00 sıralarında merdiven boşluğunda başladı. Kısa sürede büyüyerek köşkün ikinci katına ve çatısına sıçrayan yangına itfaiye ekipleri müdahale etti. Binada hasara neden olan yangın, yaklaşık bir saat sonra kontrol altına alınıp söndürüldü.

Bu arada sayıları gün geçtikçe azalan tarihi köşklerden birinin daha yanışını, semt sakinleri üzüntüyle izlediler. Semt sakinleri, mirasçı bulunmaması yüzünden Milli Emlak Dairesi'ne devredilen köşkün korunmasız bırakılması dolayısıyla bu kurumu sorumlu tuttular.

Belge no 04. 9 Temmuz 1991 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan yangın haberi

Tör.Ra.34.1/1592
Kadıköy, Kozyatağı
176 pafta 621 ada 113 parsel

16 Nisan 1984

İSTANBUL KÜLTÜR MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Kadıköy, Kozyatağı 176 pafta, 621 ada 113 parsel sayılı yerin kullanım hakkı Bakanlığımıza verildiği 20.2.1978 gün ve 732.34(11)1441 sayılı örneği ekli yazıdan anlaşılmaktadır.

1685 m2 yüzölçümlü bahçeli iki katlı ev 1984 mali yılı içerisinde onarıma alınacaktır. Onarıma ışık tutacak rölöve ve proje çalışmaları teknik elemanlarımızca yapılacaktır.

Bu çalışmaların sağlıklı şekilde yürütülebilmesi için yapının boşaltılması gerekmektedir. Mezkür bina Sabri Yazıcı isimli emekli Polis memuru tarafından fuzuli işgal edilmiş olup, görevli elemanlarımızın yapıya incelemeye girmeleri bu kişi tarafından engellenmektedir.

Bu nedenle, mezkür binanın fuzuli işgal eden şahıstan arındırılması gerekmektedir olup yasal yollardan temini için tavassutunuza arz ederim.

Eki : 1 yazı örneği.

HUSEYIN BAHÇETİNÇELİK
Y.Müh.Mimar
M Ü D Ü R

Belge no 05 Rölöve Anıtlar Teknik Müdürlüğü yazışması

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

R A P O R

Kadıköy Kozyatağı 176 pafta, 621 ada, 113 parsel sayılı taşınmaz eski eser binanın kullanım hakkı Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğüne verildiği 20.2.1978 gün ve 732.34.11/1441 sayılı yazıdan tesbit edilerek Müdürlüğümüz emriyle tarafıma tebliğ edilmişti.

Söz konusu yapının proje çalışmalarına ışık tutacak ölçülüri yapmam için Müdürlüğümüz tarafından görevlendirildim. Yapıyı görüp tanımak için gittiğimde, emekli bir polis memur taraffından fuzuli işgal edilmiş olduğunu görmüş ve durumu Müdürlüğümüze bildirmiştim.

Müdürlüğümüz, binanın boşaltılması ve tarafımıza teslimi için 16.4.1984 gün ve 1592 sayılı yazı ile İst. Kültür Müdürlüğüne durumu intikal ettirmiştir. Anılan Müdürlük, Kadıköy İlçesi Kaymakamlığından binanın boşaltılması ve İst. Röllöve ve Anıtlar Müdürlüğüne teslimi için bir yazı ile yardımcı olmalarını istemiştir. Bu yazının takibi için Müdürlüğümüz emirleri gereğince görevlendirildim. Kadıköy Kaymakamlığınca aynı yazı Kadıköy Belediye Başkanlığına havale edildi.

Aradan 15 gün geçmesine rağmen evrak hakkında ilgili Başkanlıkça olumlu veya olumsuz bir cevap verilmediğinden 2.5.1984 günü Müdürlüğümüzün sözlü emirleri üzerine adı geçen Başkanlığa gittim ve Başkanla görüştüm. Başkan,; Konuyla ilgilendiğini, evin boşaltılması için binada oturan kişiye 15.6.1984 gününe kadar zaman tanıdıklarını ve bu tarihtensonra evi boş olarak İst. Rölöve veAnıtlar Müdürlüğüne teslim edebileceklerini beyan ettiler.

Müdürlüğümüze telefon ihbarı ile evin boşaltıldığını, içerisine başkaları tarafından beton döküldüğünü bildirilmiştir. Durum üzerine 20.6.1984 günü Mim. Muharrem ORAL Mim. Sarpol İZİİZ, Y. Mim. Yasemin AYBAYdan oluşturulan heyetle birlikte mezkür binaya gittim.

Binanın boşaltıldığını, Orijinal kapı tokmaklarının, Elektrik sikortalarının ve bahçedeki su tesisatının söküldüğünü tesbit ederekbir raporla Müdürlüğümüze bildirilmiştik (Bak rapor.)

25.VI1984 günü tekrar görevlendirildim. Başkanla görüşmemizde, binayı Kültür ve Turizm Bakanlığı olarak koruyamıyacağımızı, kendi sorumluluk bölgesinde bulunduğundan kendilerinin daha iyi koruyacaklarını, dolayisle binada yapılacak onarım çalışmaları proğramını kendilerine götürmemi, uygun bulurlarsa binayı görevli memurları nezaretinde, Müdürlüğümüzün görevlendireceği elemanların içerde çalışabilmeleri için açabileceklerini anahtarı veremiyeceklerini beyan ettiler. Ben Müdürlüğümüzce, binayı teslim almak için görevlendirildiğimi, bu nedenle kendiliğimden gelmediğimi söyledim.

Kadıköy İlçesi Kaymakamlığından 21.VI.1984gün ve 2758 sayılı yazı ile evin boşaltılmış olduğunu, Orijinal kapı tokmaklarının, Elektrik sikortalarının ve bahçedeki su tesisatının söküldüğünü, bunların teğmini ile evin İst. Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğüne teslimi istenmiş ve Kaymakamlık aynı yazıyı Belediye Başkanlığına havale etmişti.

./.

Belge no 06 Rölöve Anıtlar Teknik Müdürlüğü raporu

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ'NDE MEYDANA GELEN BOZULMALAR

İÇ MEKAN BOZULMALARI TABLOSU

TB. 01

MEKAN NO	REFERANS NO		STRÜKTÜREL BOZULMALAR				YAPISAL BOZULMALAR					DEKORASYON BOZULMALARI				NOTLAR
	REF. 1	REF. 2	TEK TAŞIYICILAR	DUVARLAR	DÖŞEMELER	ÇATI	DUVAR KAPLAMALARI	DÖŞEME KAPLAMALARI	TAVAN KAPLAMALARI	PENCERELER	KAPILAR	DUVAR BEZ. (BAĞDADİ ÜZ. KALEMİŞİ)	TAVAN BEZEMELERİ BAĞD. ÜZ. KALEMİŞİ	AHŞAP ÜZ. BEZ KAPL. KALEMİŞİ	AHŞAP ÜZ. KALEMİŞİ	
ZK 01	RLV. 3-6	RESİM 3.39 3.41					+	+	+ (*)	+	+					(*) ORTA GÖBEK YOK OLMUŞ.
ZK02	RLV.3-6-7-10-18	RESİM 3.42-3.43 3.79-3.80			+		+	+	+ (*)	+	+					(*) ORTA GÖBEK YOK OLMUŞ.
ZK03	RLV. 3-6-7	RESİM 3.12-3.37 3.38		+ (*)	+ (*)		+	+	+	+	+					(*) ÇÖKME BAŞLAMIŞTIR.
ZK04	RLV.3-6-7	RESİM 3.27 3.36		+	+ (*)	+ (*)	+		+		+	+			+	(*) YANGIN NEDENİYLE MERDİVEN ÇÖKMÜŞTÜR.
ZK05	RLV.3-6-7	RESİM 3.73 3.74		+ (*)	+ (*)		+	+	+		+	+		+		(*) ÇÖKME VARDIR.
ZK06	RLV.3-6-7-16-20	RESİM 3.22-3.25 3.101		+ (*)	+ (*)		+	+	+	+	+	+		+		(*) ÇÖKME VARDIR.
ZK 07	RLV.3-6	RESİM 3.6		+ (*)			+	+	+	+	+	+ (*)				(*) SIVADA DÖKÜLME VARDIR
ZK08	RLV.3-6	RESİM 3.75 3.76		+			+	+ (*)		+	+	+				(*) BAZI KAPLAMALAR SÖKÜLMÜŞTÜR.
ZK09	RLV. 3-6	RESİM 3.33		+ (*)	+ (*)		+ (*)	+ (*)	+	+	+	+				(*) BAZI KAPLAMALAR VE TAŞIYICILAR SÖKÜLMÜŞTÜR.
ZK 10	RLV. 3-6	RESİM 3.33 3.34		+	+		+	+ (*)		+	+	+				(*) MERMERLER SÖKÜLMÜŞ.
ZK 11	RLV. 3-6	RESİM 3.31-3.32 3.104					+			+	+	+ (*)			+	(*) SIVADA DÖKÜLME VARDIR.
ZK12	RLV.3-6-10	RESİM 3.28-3.29 3.82					+	+	+ (*)	+	+	+			+	(*) ORTA GÖBEK YOK OLMUŞ.
ZK 13	RLV.3-6-10	RESİM 3.21-3.23 3.24-3.98	+ (*)					+								(*) ÇÜRÜME BAŞLAMIŞTIR.

Tablo 01 Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü'de meydana gelen bozulmalar

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ'NDE MEYDANA GELEN BOZULMALAR

İÇ MEKAN BOZULMALARI TABLOSU — TB. 02

MEKAN NO	REFERANS NO		STRÜKTÜREL BOZULMALAR				YAPISAL BOZULMALAR					DEKORASYON BOZULMALARI				NOTLAR
												DUVAR BEZ.	TAVAN BEZEMELERİ			
	REF. 1	REF. 2	TEK TAŞIYICILAR	DUVARLAR	DÖŞEMELER	ÇATI	DUVAR KAPLAMALARI	DÖŞEME KAPLAMALARI	TAVAN KAPLAMALARI	PENCERELER	KAPILAR	(BAĞDADİ ÜZ. KALEMİŞİ)	BAĞD. ÜZ. KALEMİŞİ	AHŞAP ÜZ. BEZ KAPL. +KALEMİŞİ	AHŞAP ÜZ. KALEMİŞİ	
1K01	RLV. 4-6-10	RESİM 3.15-3.59 3.60		+	-	+⊛	+		+⊛	+	+	+	+⊛			⊛ YANGIN NEDENİYLE BİR KISMI ÇÖKMÜŞTÜR.
1K02	RLV. 4-6-10	RESİM 3.16-3.49 3.51-3.53		+	+⊛	+	+	+	+	+	+	+			+	⊛ DÖŞEMENİN BİR KISMI ÇÖKMÜŞTÜR.
1K03	RLV. 4-6-10	RESİM 3.54-3.55 3.56		+		+⊛	+		+	+	+	+			+	⊛ YALNIZCA CUMBA KISMINDA KALMIŞTIR.
1K04	RLV. 4-6	RESİM 3.57-3.58 3.87		+⊛		+⊛	+⊛		+	+	+	+			+	⊛ TAVANIN HEPSİ, DUVAR KAPLAMALARI VE TAŞIYICILARIN BİR KISMI YANMIŞTIR.
1K05	RLV. 4-6	RESİM 3.68		+		+	+		+	+	+	+⊛			+	⊛ SIVALARDA DÖKÜLME VARDIR.
1K06	RLV. 4-6	RESİM 3.57		+	+	+⊛	+	+	+	+	+	+			+	⊛ ÇATI TAMAMEN YANMIŞTIR.
1K07	RLV. 4-6	RESİM 3.87		+		+	+⊛	+	+	+	+	+			+	⊛ BAZI TAŞIYICILAR VE KAPLAMALAR YANMIŞTIR.
1K08	RLV. 4-6	RESİM 3.35		+	+⊛	+	+		+	+	+	+			+	⊛ SON ÜÇ BASAMAK DIŞINDA MERDİVEN TAMAMEN ÇÖKMÜŞTÜR.
1K09	RLV. 4-6	RESİM 3.35-3.49 3.118		+⊛	+	+	+	+	+	+	+	+			+	⊛ DUVAR YIKILMIŞTIR.
1K10	RLV. 4-6	RESİM 3.63-3.64 3.119	+⊛													⊛ ÇÜRÜME BAŞLAMIŞTIR.
1K11	RLV. 4-6-10	RESİM 3.121 3.123				+			+⊛							⊛ TAVAN KAPLAMALARININ BİR KISMI KIRILMIŞTIR.

Tablo 02 Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü'nde meydana gelen bozulmalar

F.H.H.PAŞA KÖŞKÜ'NDE OLUŞAN BOZULMALAR

DIŞ CEPHE BOZULMALARI TABLOSU TB.03

CEPHELER	REFERANS NO		STRÜKTÜREL BOZULMALAR	YAPISAL BOZULMALAR						
	REF.1	REF.2		KAPLAMA-LAR	PENCERE-LER	KAPILAR	ÜÇ BOYUTLU BEZEME ELEMANLARI	YÜZEYSEL BEZEMELER	SAÇAKLAR	KAGİR SUBASMAN CEPHESİ
GÜNEYDOĞU (GİRİŞ) CEPESİ	RLV. 8	RESİM 3.2-3.3 3.10-3.38		+	+	+	+	+	+	+
KUZEYDOĞU (BAHÇE) CEPHESİ	RLV. 8	RESİM 3.89-3.94 3.93	+	+	+		+	+	+	+
GÜNEYBATI (YOL) CEPHESİ	RLV. 8	RESİM 3.1-3.44 3.65	+	+	+	+	+	+	+	+
KUZEYBATI (ARKA) CEPHESİ	RLV. 8	RESİM 3.6 3.124	+	+	+		+	+	+	+
			TERAS KISMINDA YAPI BİR MİKTAR YAN YATMIŞTIR.(TEMELDE OTURMA VARDIR.) TAŞIYICI ELEMANLARIN BİR KISMINDA ÇÜRÜME VE KIRILMALAR GÖRÜLMEKTEDİR.	YER YER SÖKÜLMÜŞTÜR BIR KISMINDA ŞİŞME VE EĞİLMELER GÖRÜLMEKTEDİR.	HİÇBİRİNDE CAM YOK. DOĞRAMA VE PANJURLARIN ÇOĞU KIRILMIŞ VE ÇÜRÜME BAŞLAMIŞTIR.	YOL CEPHESİNDEKİ BÜYÜK KAPI TUĞLA VE BRİKETLE KAPATILMIŞTIR.	BIR KISMI KAYBOLMUŞ, BIR KISMINDA KIRILMA VE BOZULMALAR OLUŞMUŞTUR.	KIRILMA VE ÇÜRÜME GÖRÜLMEKTEDİR.	TERAS BALKON VE CUMBA SAÇAKLARI DIŞINDA ÇOĞU ÇÖKMÜŞTÜR.	SIVALARDA DÖKÜLMELER GÖRÜLMEKTEDİR.

Tablo 03 Ferik Hacı Hüseyin Paşa Köşkü'nde meydana gelen bozulmalar

KAYNAKLAR

1- Arel, Ayda. **18.yy.'da İstanbul Mimarisinde Batılılaşma Süreci,** İstanbul, 1975, s.287.

2- Arseven, Celal Esad. "Pencberk", **Sanat Tarihi Ansiklopedisi,** İstanbul, 1966, s.1958.

3- Aydın, Serdar. "Taş ve Ahşap Mimari Anıtların Bozulma Nedenleri ve Onarım Teknikleri", Y.T.Ü. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1987.

4- Bahtiyar, Ali; Mim. Prof. Eğli. **Turing Belleteni,** S.4(II), Mayıs 1958, s. 16.

5- Benevolo, Leonardo. **Modern Mimarlığın Tarihi,**C.1, İstanbul, 1981, s. 133-161.

6- "Bostancı", **İstanbul Ansiklopedisi,** Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, C.2, s. 300-307.

7- "Bostancı", **Meydan Larousse Ansiklopedisi,** C.3, s. 328.

8- Cezzar, Mustafa. **Sanatta Batıya Açılış ve Osman Hamdi,**Türkiye İş Bankası A.Ş. Kültür Yayını, S.109, İstanbul, 1971, s. 2-42.

9- Ciner, Semra. "Son Osmanlı Dönemi İstanbul Ahşap Konutlarında Cephe Bezemeleri", İ.T.Ü. Doktora Tezi, İstanbul, 1979, s.3-129.

10- Danışman, Zuhuri. **Evliya Çelebi Seyahatnamesi,** C.2, İstanbul.

11- Denel, Serim. **Batılılaşma Döneminde İstanbul'da Tasarım ve Dış Mekanlarda Değişim ve Nedenleri,**ODTÜ. Mimarlık Fakültesi Yayını, 1. Baskı, Ankara, 1982, s.54.

12- Eldem, Sedad Hakkı. **Türk Evi Plan Tipleri,** İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yayını, 2.Baskı, İstanbul, 1968, s. 93-95.

13- "Erenköy", **İstanbul Ansiklopedisi,** Kültür Bakanlığı ve Tarih vakfı Ortak Yayını, C.3, s.177-180.

14- Ergin, Osman Nuri. "Mecelle-i Umur-ı Belediye", **Dersaadet,**C.2, 1330, s.631.

15- Erzen, Afif. "İstanbul Şehrinin Kuruluşu ve İsimleri", **Belleten,** S.XVIII/70, 1954, s.131-158.

16- Evyapan, Aslanoğlu Gönül. **Tarih İçinde Formel Bahçenin Gelişimi ve Türk Bahçesine Etkileri,** İstanbul, 1972, s.46-48.

17- Eyice,Semavi. **Tarih İçinde İstanbul ve Şehrin Gelişmesi,** İstanbul, 1980, s.135.

18- Giz, Adnan. **Bir Zamanlar Kadıköy,** İletişim Yayınları, İstanbul, 1988.

19- Gombrich, E.H. **Sanatın Öyküsü,** Çev. Bedrettin Cömert, İstanbul, 1976, s.425-426.

20- Grelot, Guillaume. **Relation Nouvele d'un de Constantinople,** Paris, 1680.

21- Hanoğlu, Melda. "Erenköy - Kozyatağı'nda Hüseyin Avni Paşa Köşkü Restorasyonu", İ.T.Ü. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1993.

22- **İstanbul İl Yıllığı,** İdari Bölüm, İstanbul, 1967.

23- "Kadıköy", **İstanbul Ansiklopedisi,** Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, C.4, s.329-344.

24- Koçu, Reşad Ekrem. "Deniz Hamamları", **İstanbul Ansiklopedisi,** C.VIII, 1959, s.4412-4439.

25- "Kozyatağı", **İstanbul Ansiklopedisi,** Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfi Ortak Yayını, C.5, s.80-82.

26- Kömürciyan, Eremya Çelebi. "İstanbul Tarihi", **XVII. yy.'da İstanbul,** İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, İstanbul, 1952.

27- Kuban, Doğan. **100 Soruda Türkiye Sanat Tarihi,** İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yayını, İstanbul, Mayıs 1970, s.98.

28- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi

29- Melling, G. **Voyage Pittoresque de Constantinople et des Rives du Bosphore,** İstanbul, 1969.

30- **Mimarlık - Dekorasyon,** S.6, Temmuz - Ağustos 1991, s.82-91.

31- "Neo - Klasik", **Meydan Larousse Ansiklopedisi,** C.7, 1969, s.345.

32- Özdenbilgin, Cem. "Göztepe - Bostancı Arasındaki Ahşap Evler", İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü Estetik ve Sanat Tarihi Kürsüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1978.

33- Öztuna, Yılmaz. "Türk Evi", **Büyük Türkiye Tarihi,** C.II, Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1983, s.358-373.

34- Pevsner, N. **Ana Çizgileriyle Avrupa Mimarlığı,** Çev. Selçuk Batur, s.165.

35- Rölöve Anıtlar Teknik Müdürlüğü Arşivi

36- Sezgin, Haluk. **Geleneksel Türk Evinde Cephe,** Yapı 47, s.33-37.

37- Sözen, Metin; Tapan, Mete. **50 Yılın Türk Mimarisi,** İstanbul, 1973, s.53-54.

38- Şahin, Kamil. "Deniz Hamamları", **Vakıflar Dergisi,** S.XXIII, Ankara, 1994, s.243-254.

39- Şahsuvaroğlu, Bedi N. **Göztepe,**T.T.O.K. Yayınları, İstanbul, 1969.

40- Teoman, Zeki. **Kadıköy,** İstanbul, 1974.

41- Turani, Adnan. **Sanat Terimleri Sözlüğü,** Ankara, 1968, s.12.

42- Tüfekçioğlu, Nesrin. "Göztepe'nin Coğrafi Etüdü", İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1953.

43- Yonat, Rengin. "Gelişim Süreci İçinde XIX yy. Ahşap İstanbul Evleri ve Günümüz Koşullarına Uyarlanması", M.S.Ü. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1986, s.30-84.

ÖZGEÇMİŞ

Soyadı	TAM	
Adı	Jale	
Doğum Yeri ve Tarihi	Dörtyol, 5 Kasım 1970	
Eğitim	İlköğretim:	50.Yıl Besim Kadirgan İlkokulu
	Ortaöğretim:	Gülsuyu Ortaokulu Maltepe Lisesi 1987
	Yükseköğretim:	Y.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü 1991
	Yüksek Lisans:	Y.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Rölöve-Restorasyon Anabilim Dalı, Başlama Tarihi: Ekim 1992

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ VAZİYET PLANI - 1/1000

RLV.01

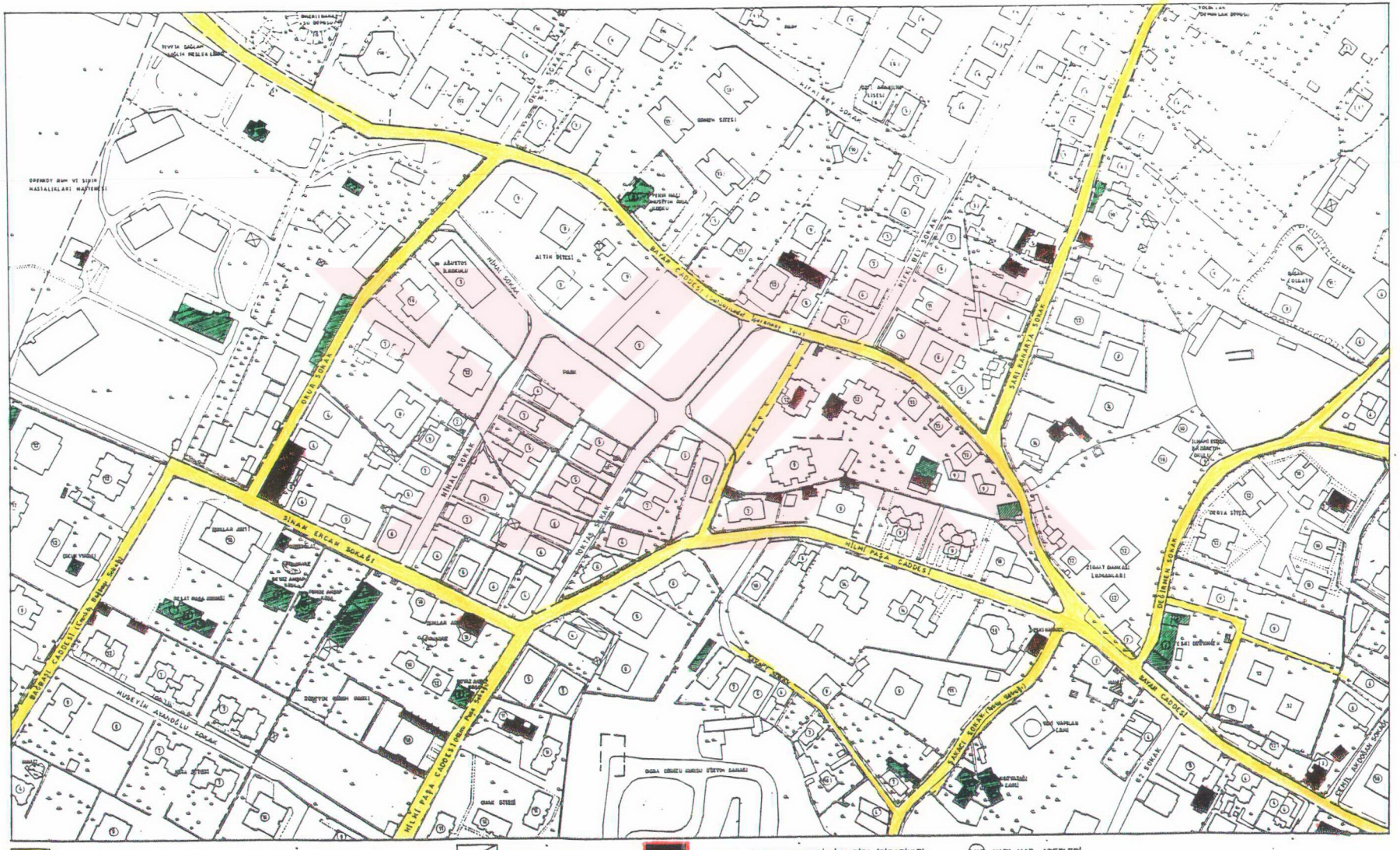

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ-RESTİTÜSİ VE RESTORASYON BİLİMİ TEZ YÖNETİCİSİ Yrd. Doç. Dr. CAN BİNAN 927006 JALE TAM

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ VAZİYET PLANI - 1/1000

RLV. 01

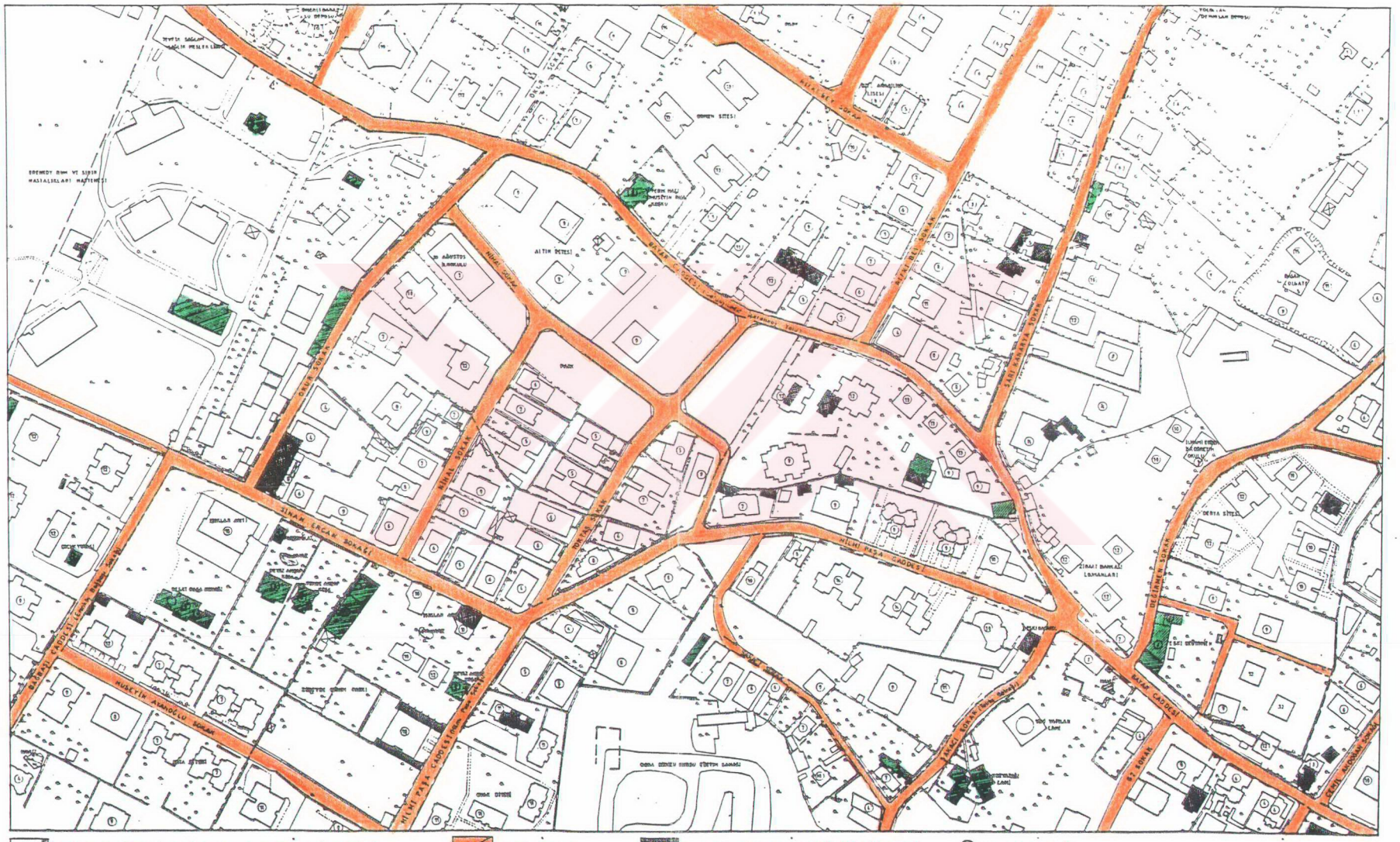
K
ALTIN DİŞTESİ
PARK
ZİNAR ERCAN SOKAĞI
SİNAN SOKAK
MİLLİ PAŞA CADDESİ
ÖZGÜR SİTESİ
DEBİA SİTESİ
ZİRAAT BANKASI LOJMANLARI
ÖĞRETMEN SOKAK
ÖĞRETMEN ANADOLU SOKAK
ÖĞRETMEN SİTESİ
ERKEKLER ÖĞRETİM OKULU
ÖĞRETMEN SİTESİ
ÖĞRETMEN SİTESİ
ÖĞRETMEN SİTESİ

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ-ANALİTİK RÖLÖVE VAZİYET PLANI-1/500

RLV.02

D AÇILI FOTOĞRAF

E AÇILI FOTOĞRAF

C AÇILI FOTOĞRAF

F AÇILI FOTOĞRAF

G AÇILI FOTOĞRAF

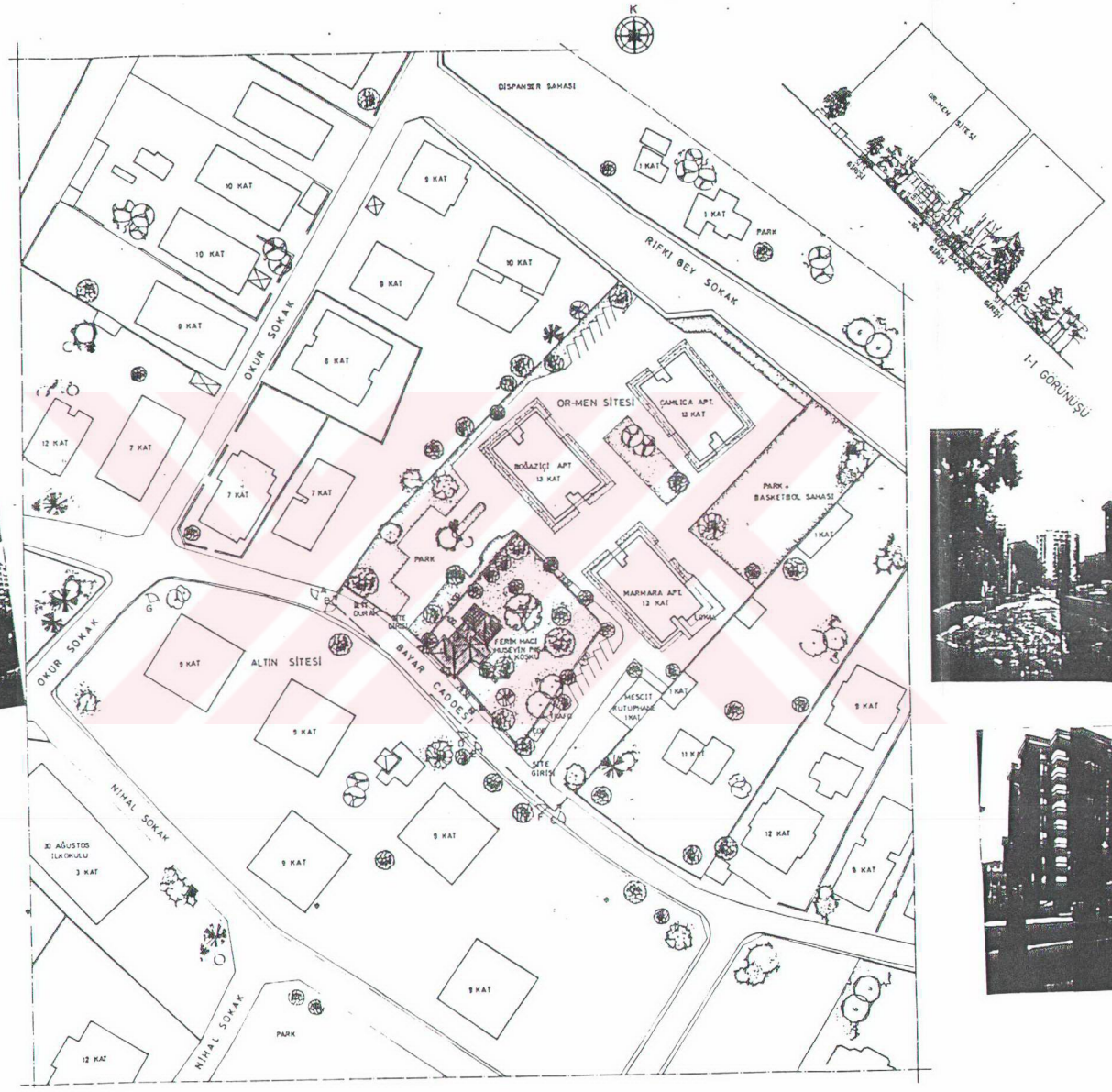

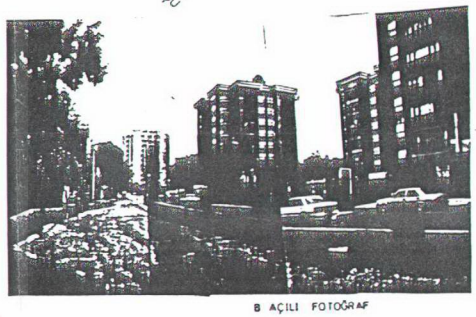

B AÇILI FOTOĞRAF

A AÇILI FOTOĞRAF

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ-RÖLÖVE RESTORASYON BÖLÜMÜ

TEZ YÖNETİCİSİ: Yrd. Doç. Dr. CAN BİNAN

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ - ANALİTİK RÖLÖVE PLANLAR-1/50

RLV.03

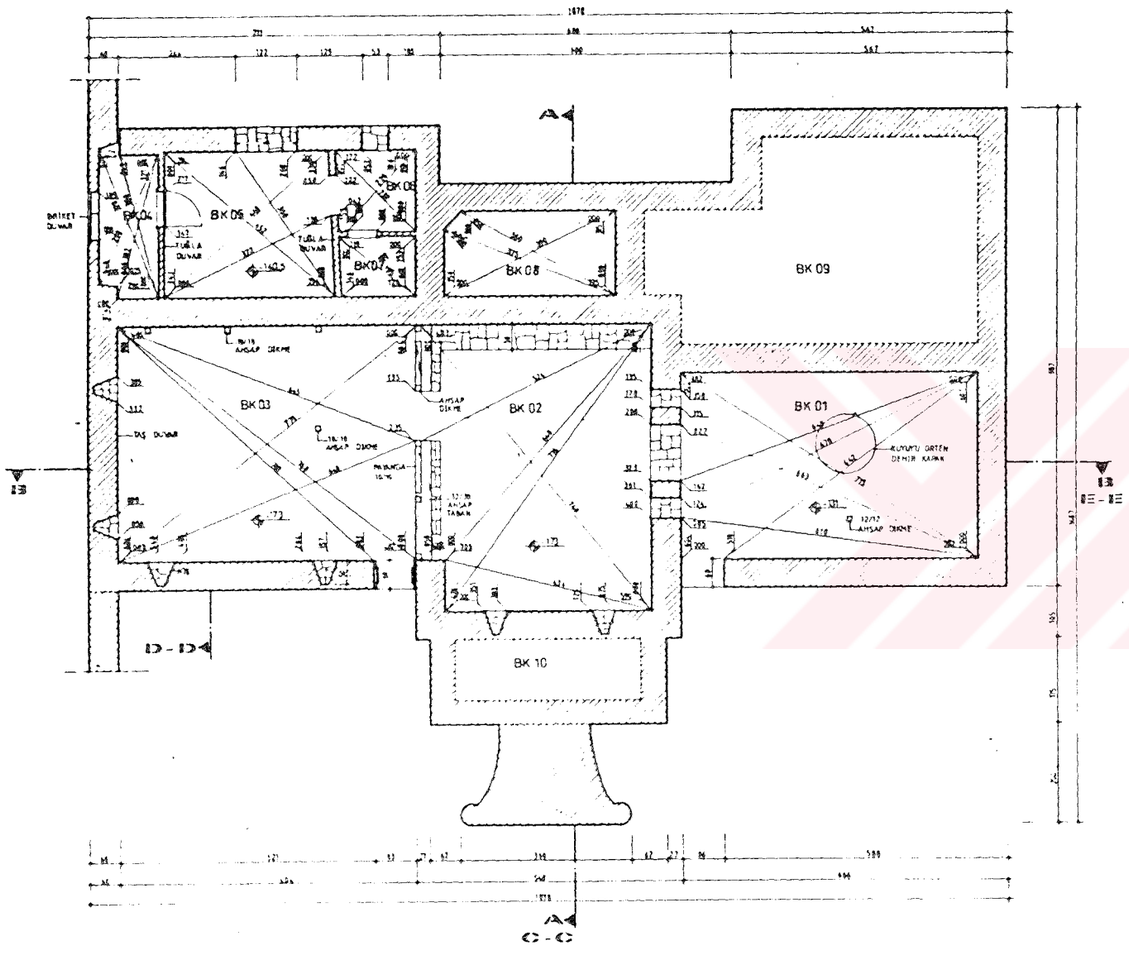

BK01 : BEKRUM KAT: İÇINDE KUYU BULUNAN, DISARIDAN BAĞLANTILI BÖLÜM
BK02 : BK03 ve BK10 BÖLÜMLERİNDEN YASILAN ANA BÖLÜM
BK03 : GIRIŞ : EFHESZKEN DISARIDA BAĞLANTILI KAN BÖLÜM
BK04 : DIŞARIDAN KAYARLAN, HOL : EFHESZKE BAĞLANTILI HOL
BK05 : EFHESZKEN YASILAN ARKA CEPHEYE PENCERESİ BULUNAN ODA
BK06 : EFHESZKEN YASILAN ARKA CEPHEYE PENCERESİ BULUNAN MUTFAK NİŞİ
BK07 : WC
BK08 : MERDİVEN ALTI NİŞİ
BK09 : DISARIDA BAĞLANTISI BULUNAN BÖLÜM
BK10 : GIRIŞ SAHANLIĞI ve 15 MERDİVEN TEMELİ

BODRUM KAT PLANI

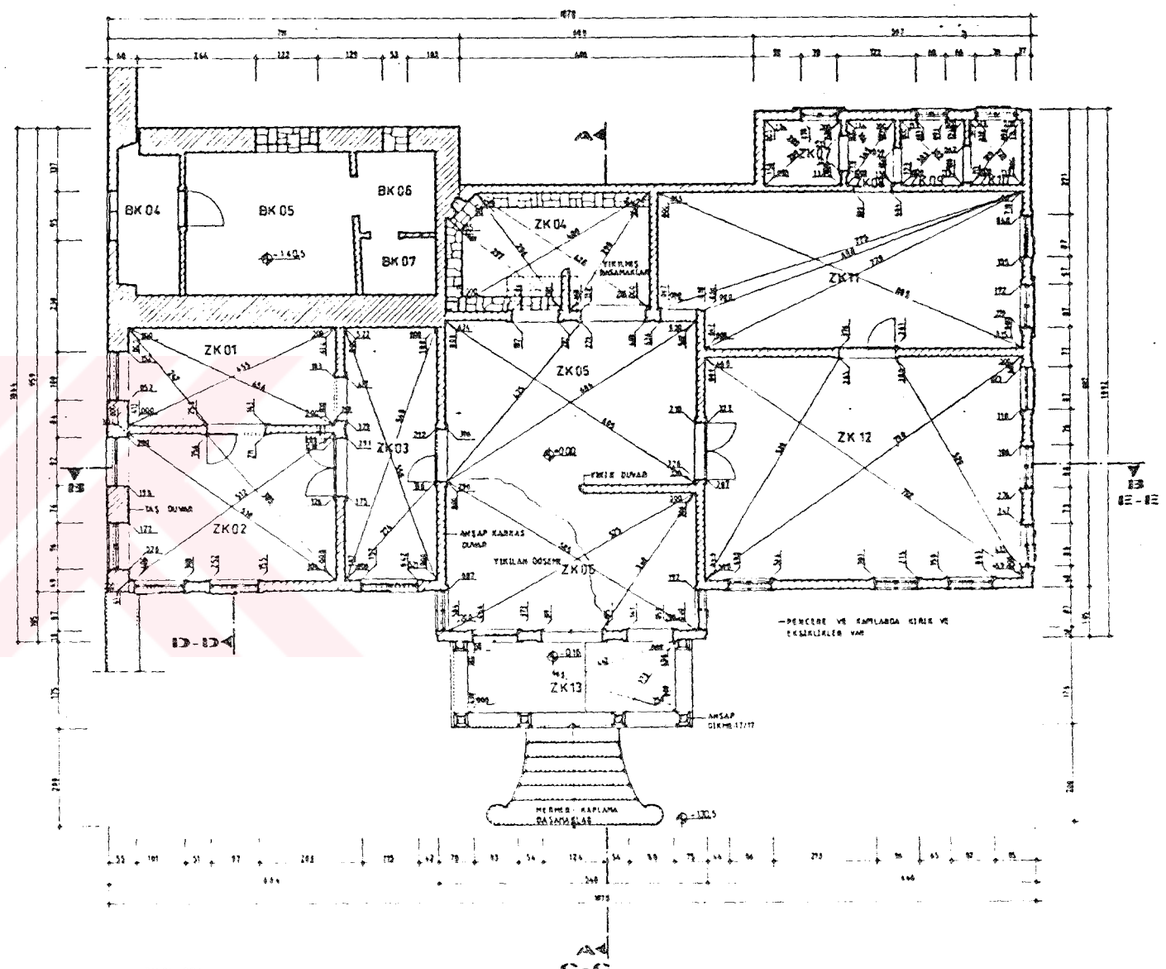

ZK 01 : ODA
ZK 02 : ODA
ZK 03 : İÇİNDE SEKİ BULUNAN GEÇİŞ HOLÜ
ZK 04 : MERDİVEN KOVASI
ZK 05 : ORTA HOL
ZK 06 : GİRİŞ HOLÜ
ZK07 : BANYO NİŞİ
ZK 08 : HOL
ZK 09 : LAVABO BÖLÜMÜ
ZK 10 : WC
ZK 11 : ODA
ZK 12 : ODA
ZK 13 : GİRİŞ SAHANLIĞI

ZEMİN KAT PLANI

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ-RÖLÖVE RESTORASYON BÖLÜMÜ

TEZ YÖNETİCİSİ:Yrd. Doç. Dr. CAN BİNAN

9275006 JALE TAM

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ - ANALİTİK RÖLÖVE - PLANLAR - 1/50

RLV. 04

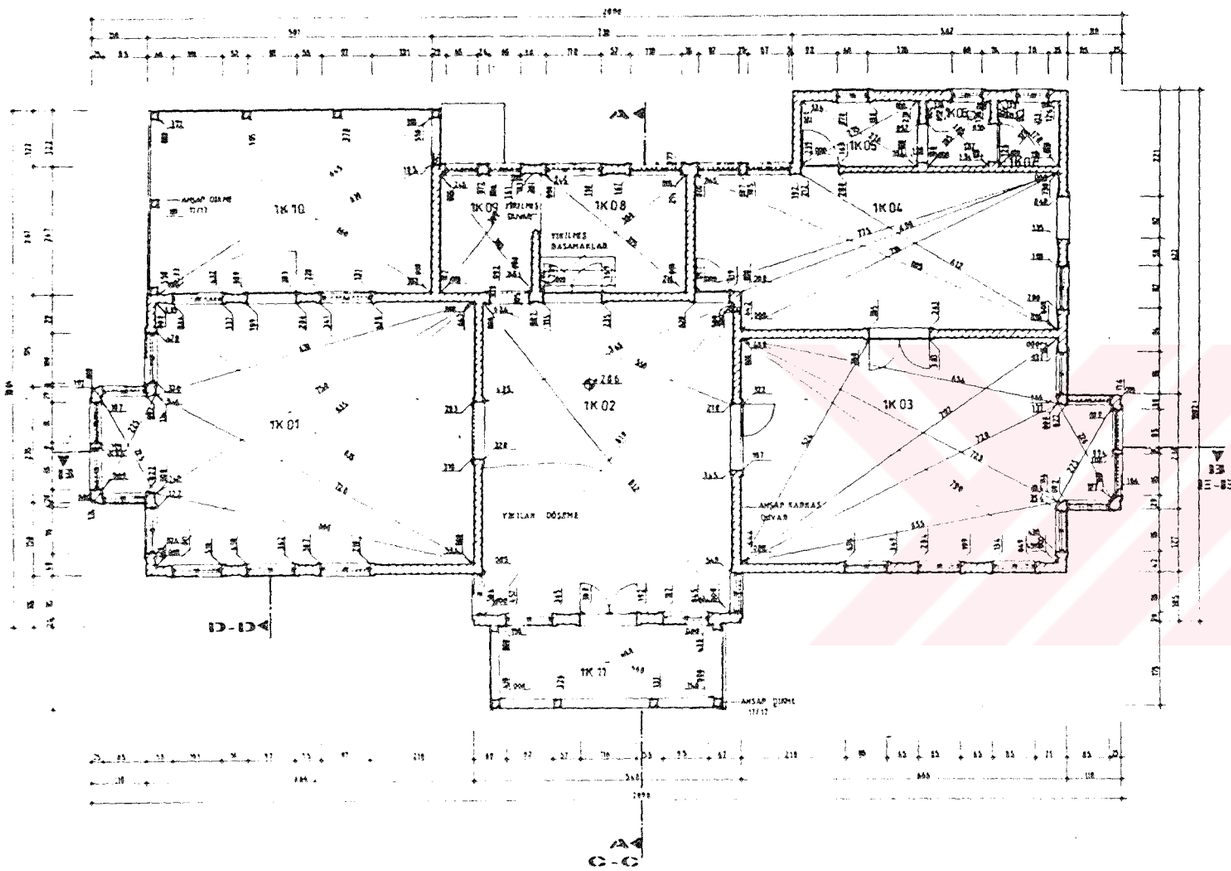

1K 01 = ODA
1K 02 = ORTA SOFA
1K 03 = ODA
1K 04 = ODA
1K 05 = WC HOLÜ
1K 06 = LAVABO BÖLÜMÜ
1K 07 = WC
1K 08 = MERDİVEN KOVASI
1K 09 = SONRADAN MUTFAK OLARAK KULLANILAN DEPO
1K 10 = TERAS
1K 11 = BALKON

1. KAT PLANI

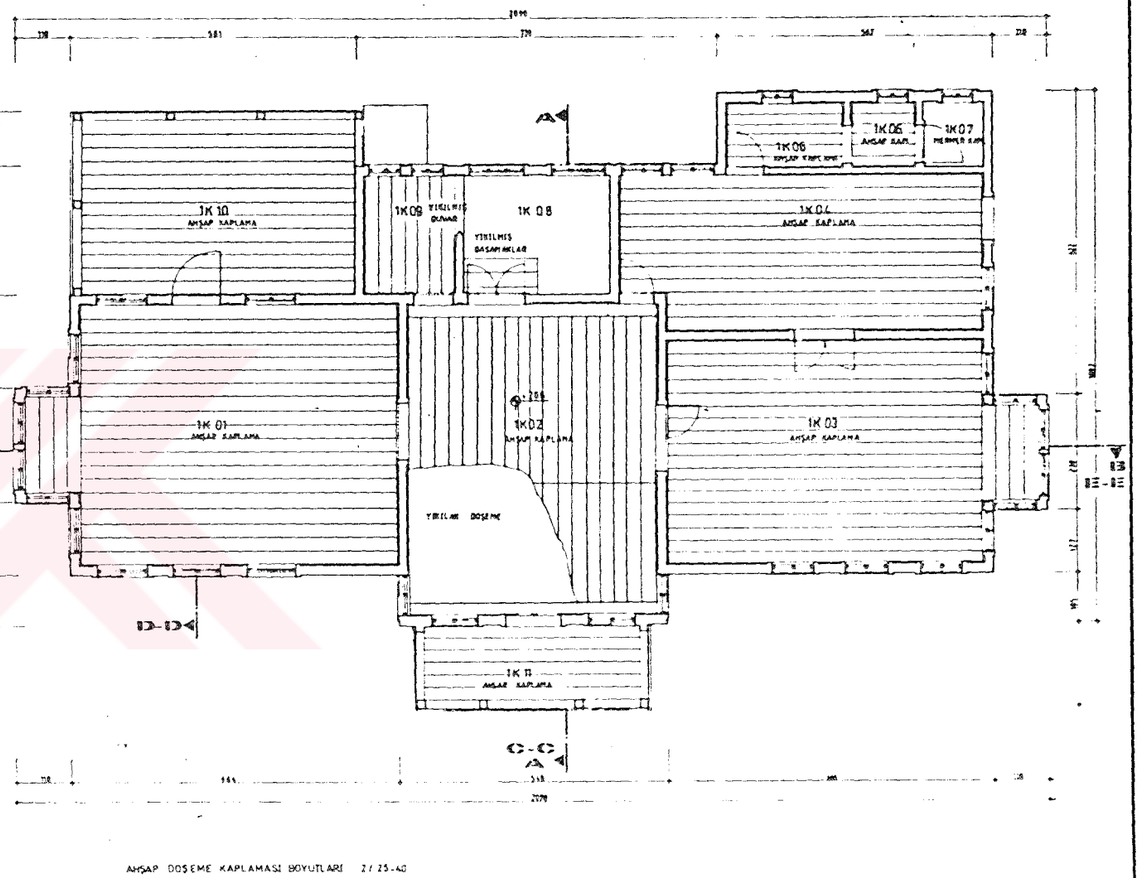

AHŞAP DÖŞEME KAPLAMASI BOYUTLARI 27/25-40

2. KAT DÖŞEME KAPLAMA YÖNLERİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ - RÖLÖVE RESTORASYON BÖLÜMÜ

TEZ YÖNETİCİSİ: Yrd. Doç. Dr. CAN BİNAN

9275006 JALE TAM

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ ANALİTİK RÖLÖVE-DÖŞEME KAPLAMALARI-1/50 RLV.05

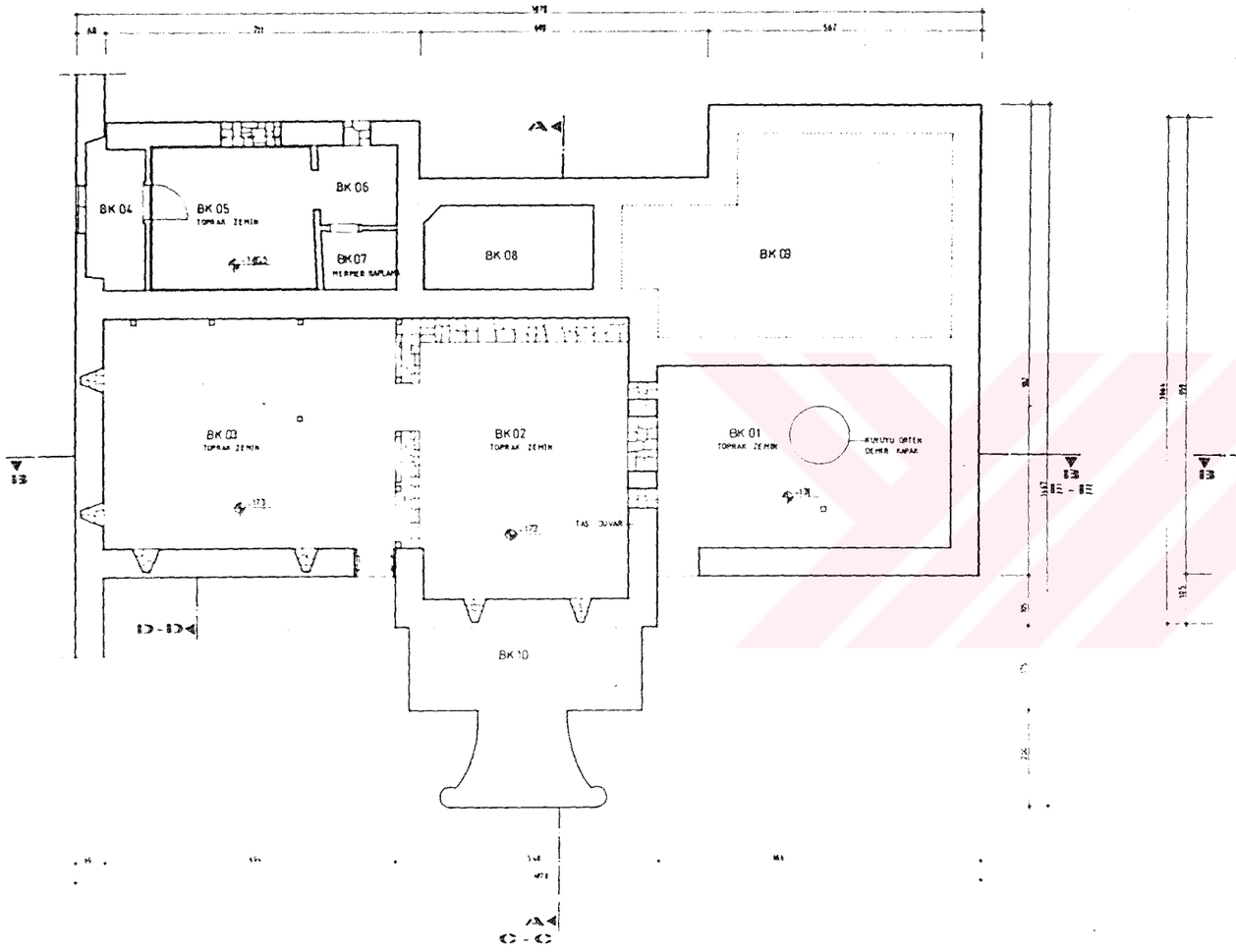

BODRUM KAT PLANI

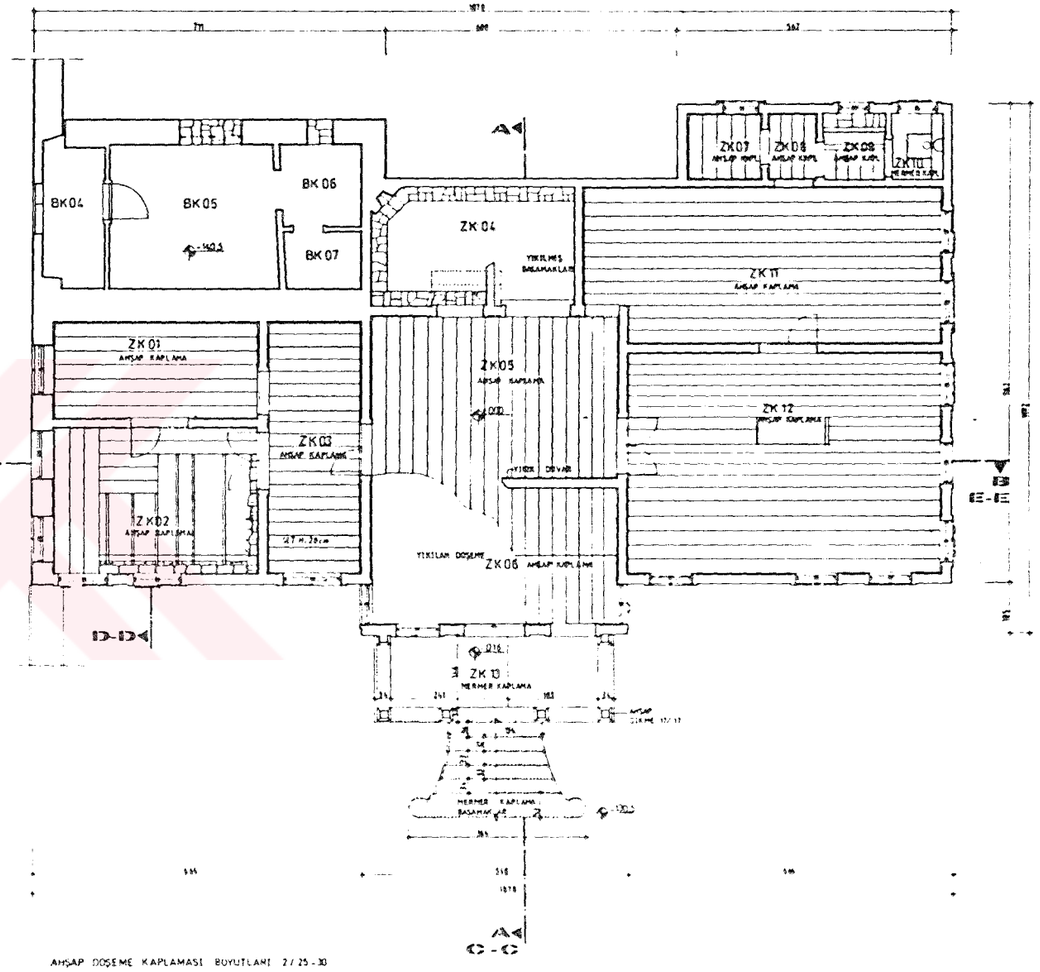

AHŞAP DÖŞEME KAPLAMASI BOYUTLARI 27/25-30

ZEMİN KAT PLANI.

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ - ANALİTİK RÖLÖVE -TAVAN PLANLARI-1/50

RLV.06

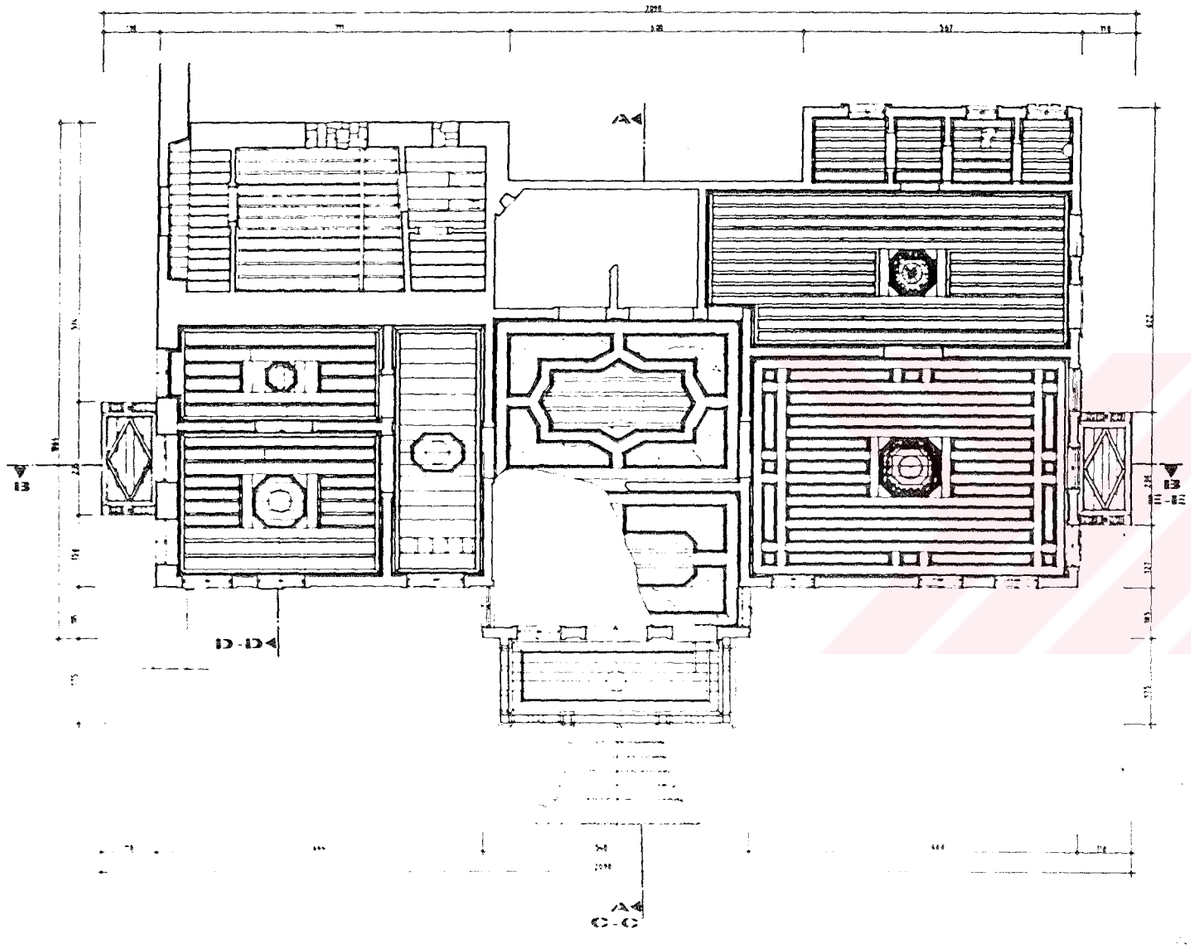

ZEMİN KAT TAVAN PLANI

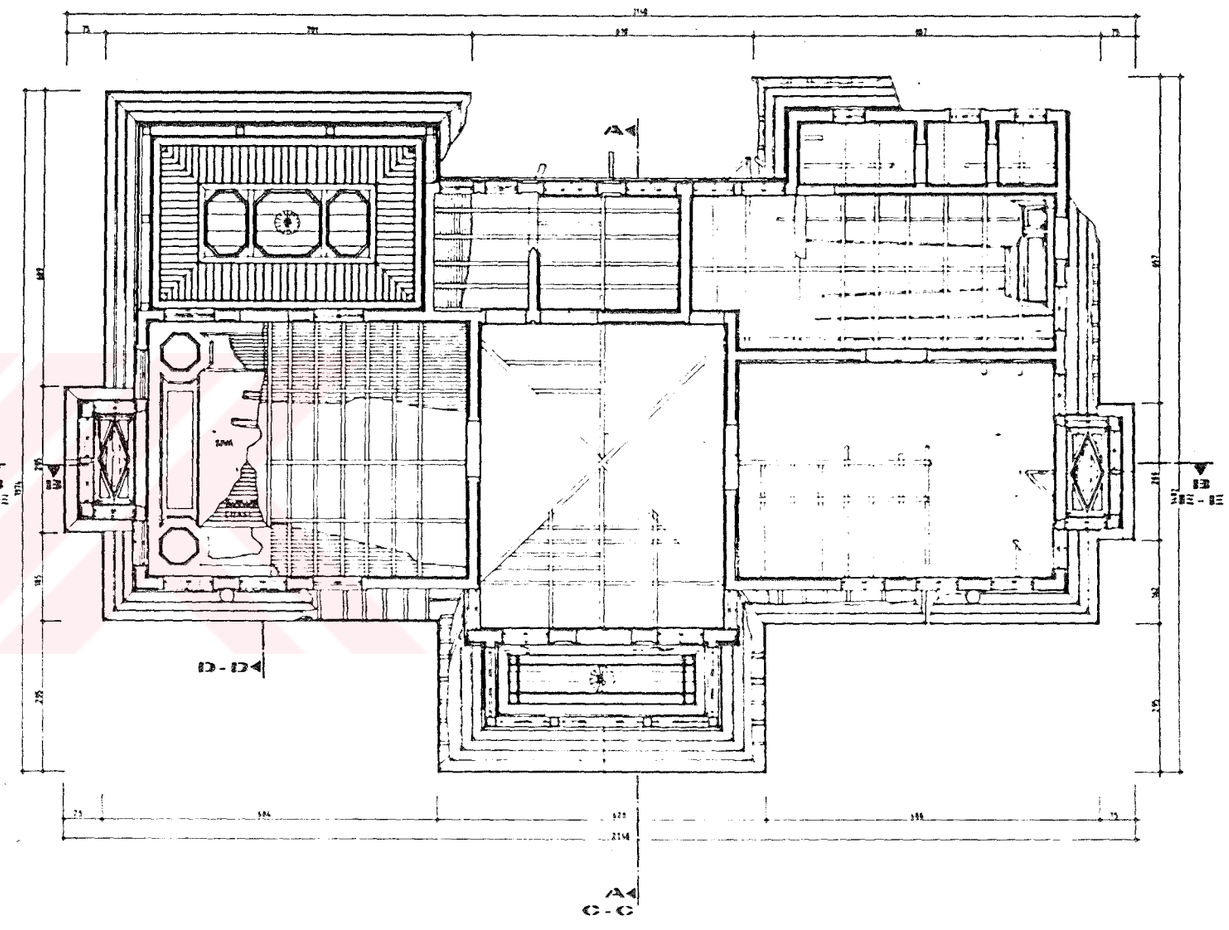

1. KAT TAVAN PLANI

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ-RÖLİVE RESTORASYON BİRİMİ

TEZ YÖNETİCİSİ:Yrd. Doç. Dr. CAN BİNAN

927506 JALE TAM

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ - ANALİTİK RÖLÖVE-KESİTLER-1/50

P.NO:7

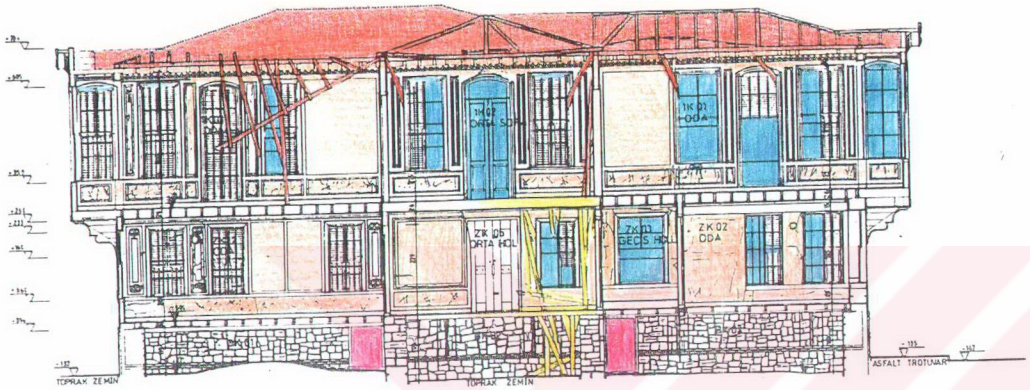

B-B KESİTİ

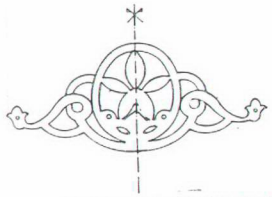

DETAY 12 - P. NO:3-1/5

A-A KESİTİ

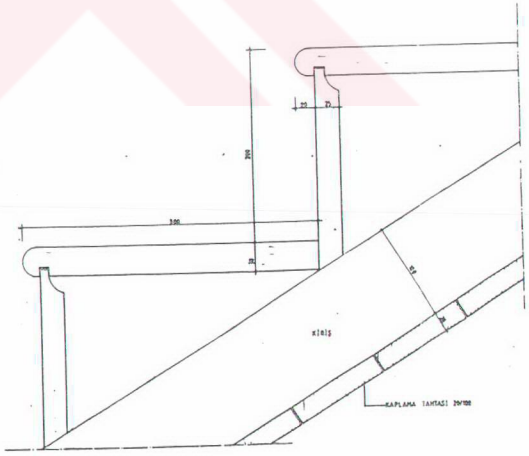

BASAMAK NOKTA DETAYI-1/2
(DTY. 10 -P.NO.7 - 25)

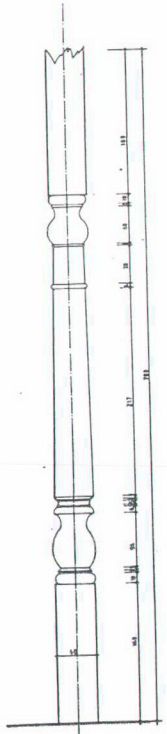

KORKULUK DETAYI-1/2
(DTY.9 -P.NO:7 - 25)

YANGINDA ÇÖKEN ÇATI KISMI + SAÇAKLAR

YOK OLAN BÖLÜMLER

ÇÖKEN DÖŞEMELER

EK PARÇALAR

AHŞAP DOĞRAMA BOZULMALARI VE EKSİKLERİ

SIVA BOZULMALARI

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ-RÖLÖVE RESTORASYON BÖLÜMÜ

TEZ YÖNETİCİSİ:Yrd.Doç.Dr. CAN BİNAN

927506 JALE TAM

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ - ANALİTİK RÖLÖVE GÖRÜNÜŞLER-1/50

P.NO:3

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

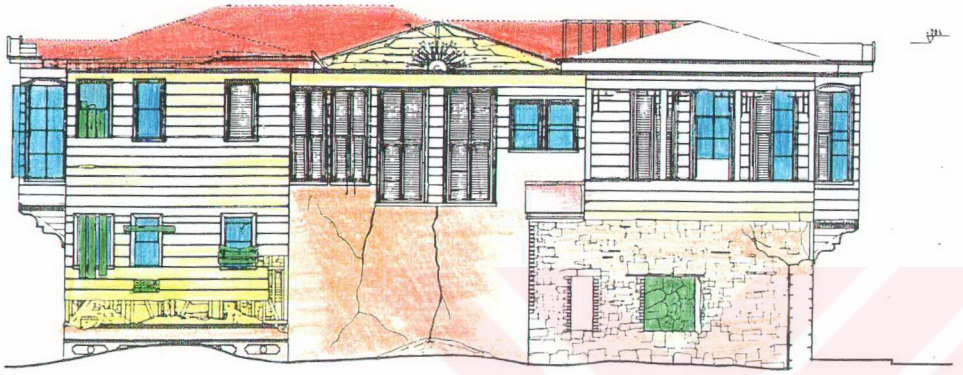

KUZEYBATI (ARKA) CEPHESİ

GÜNEYBATI (YOL) CEPHESİ

GÜNEYDOĞU (GİRİŞ) CEPHESİ

KUZEYDOĞU (BAHÇE) CEPHESİ

- YANGINDA ÇÖKEN ÇATI KISMI+SAÇAKLAR
- YOK OLAN BÖLÜMLER
- EK YAPI BÖLÜMLERİ VE PARÇALAR
- AHŞAP DOĞRAMA BOZULMALARI VE EKSİKLERİ
- AHŞAP KAPLAMA BOZULMALARI
- KAGİR DUVAR VE SIVA BOZULMALARI

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ-RÖLÖVE RESTORASYON BÖLÜMÜ TEZ YÖNETİCİSİ:Yrd. Doç. Dr. CAN BİNAN 97500 JALE TAM

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ - ANALİTİK RÖLÖVE-TAŞIYICI SİSTEM GÖRÜNÜŞLER 1/50

RLV.09

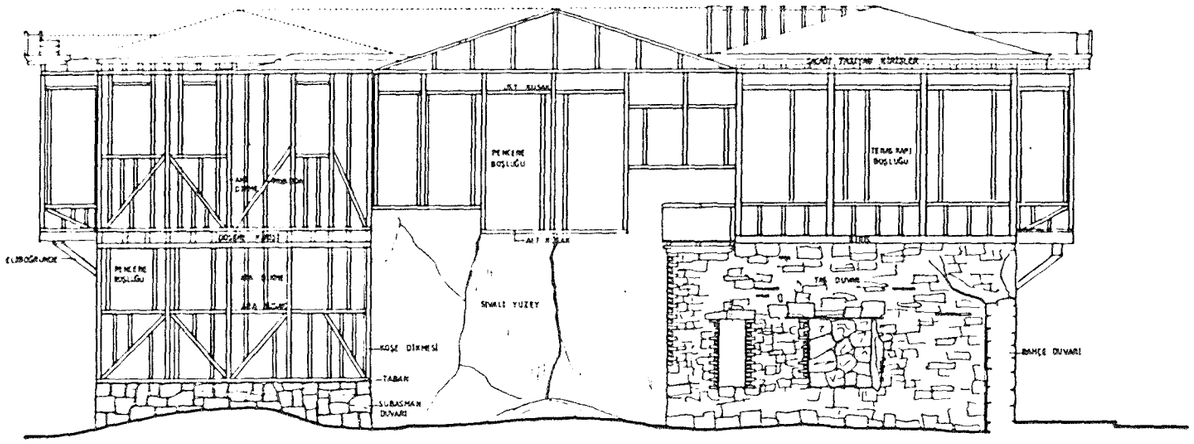

KUZEYBATI(ARKA) CEPHESİ

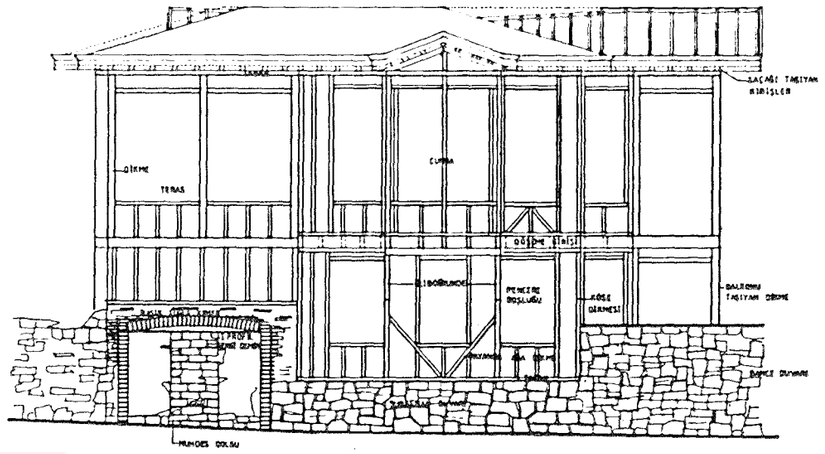

GÜNEYBATI(YOL) CEPHESİ

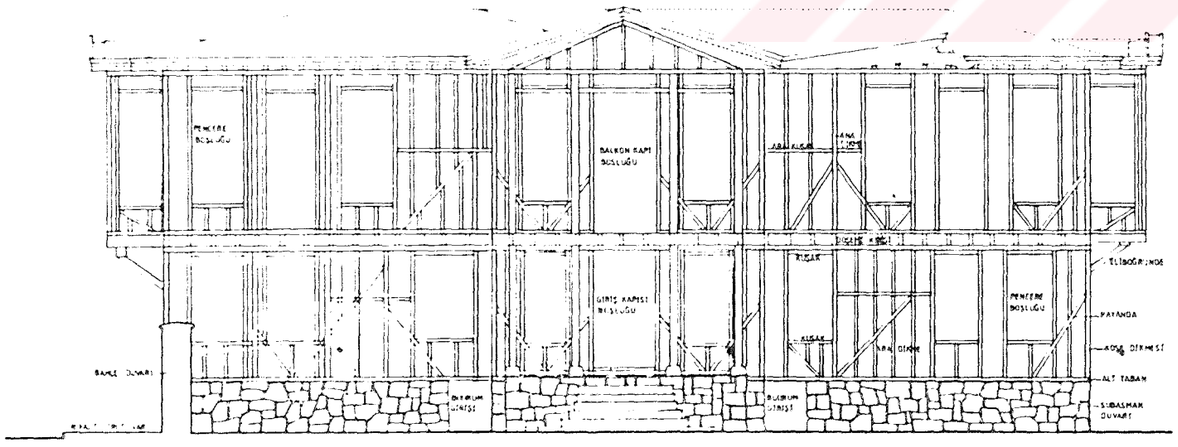

GÜNEYDOĞU (GİRİŞ) CEPHESİ

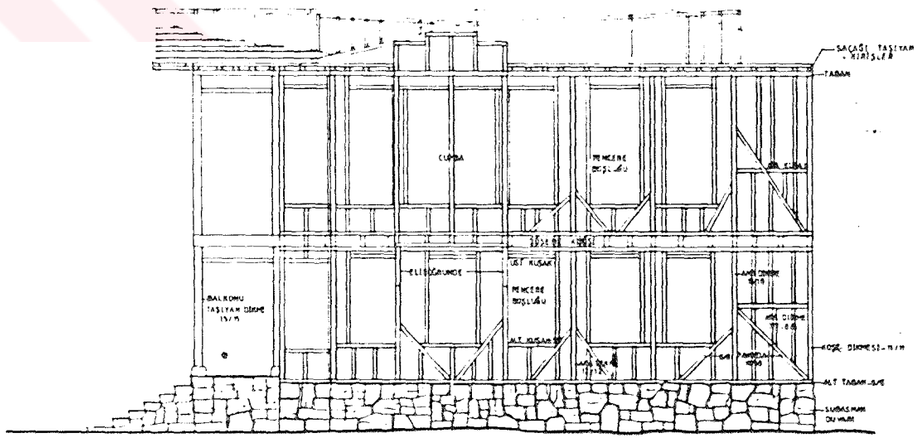

KUZEYDOĞU (BAHÇE) CEPHESİ

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ - ANALİTİK RÖLÖVE - KESİTLER - 1/20

RLV.10

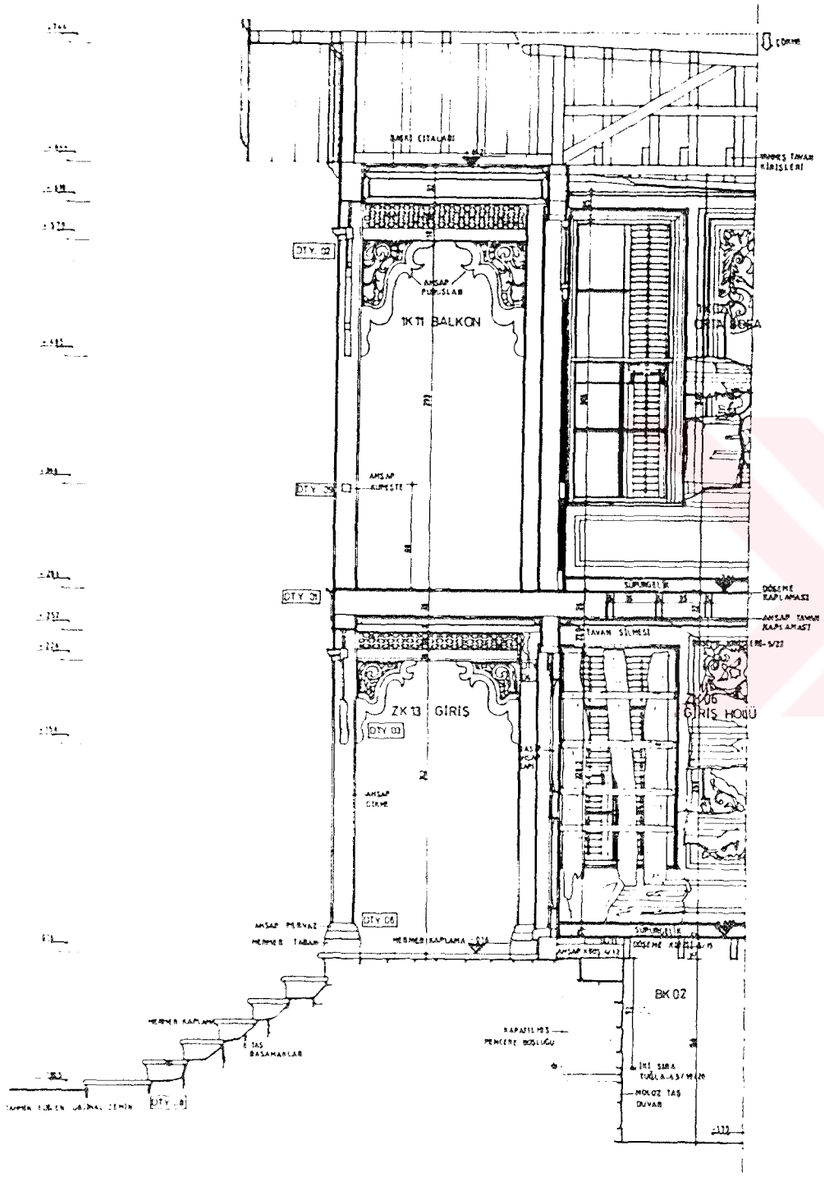

C-C KESİTİ

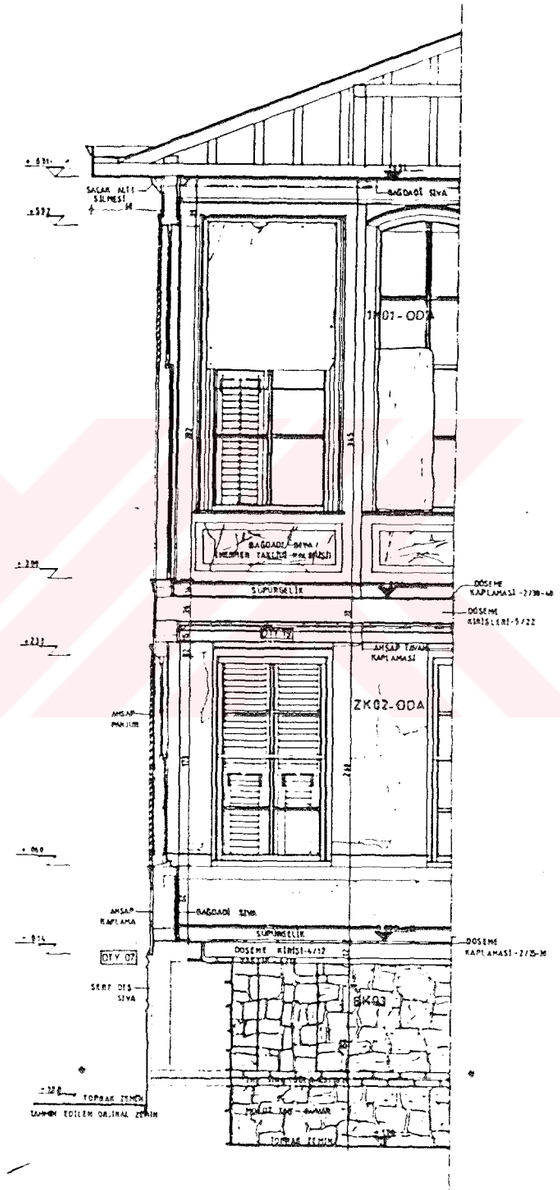

D-D KESİTİ

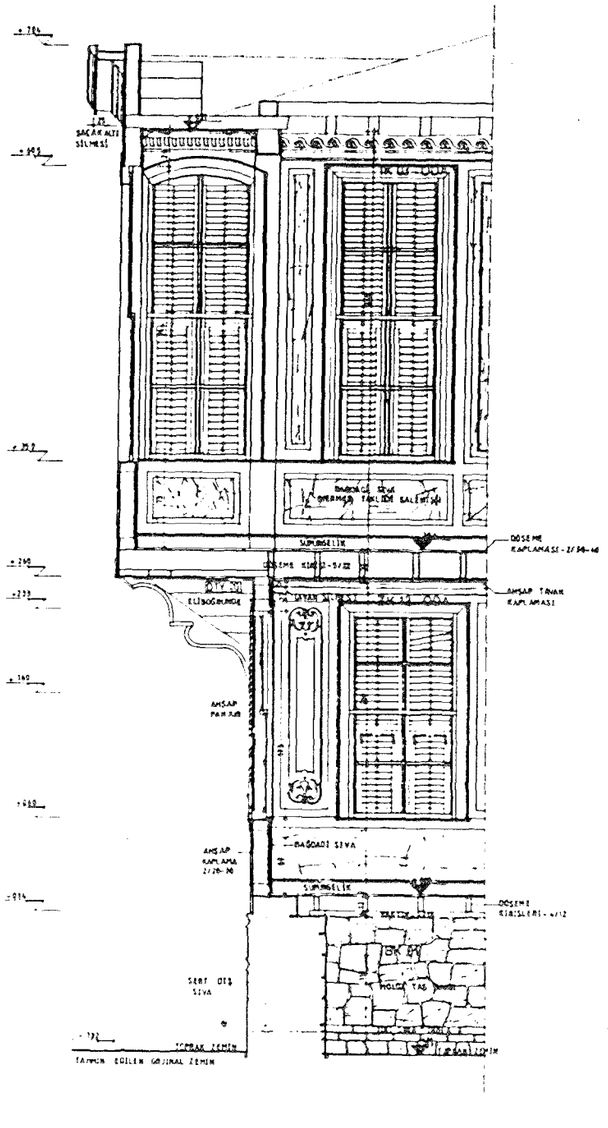

E-E KESİTİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ - RÖLÖVE RESTORASYON BÖLÜMÜ

TEZ YÖNETİCİSİ: Yrd. Doç. Dr. CAN BİNAN

927003 JALE TAM

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ - ANALİTİK RÖLÖVE - SİSTEM DETAYLARI-1/5

RLV.11

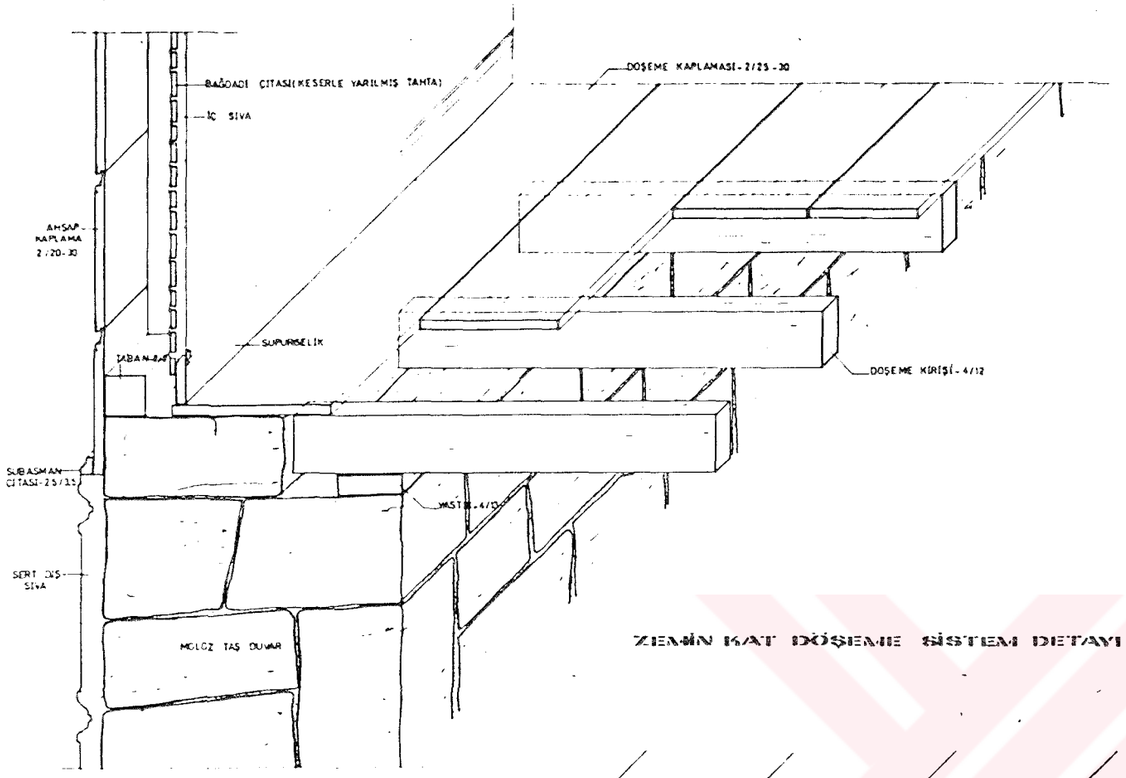

ZEMİN KAT DÖŞEME SİSTEM DETAYI

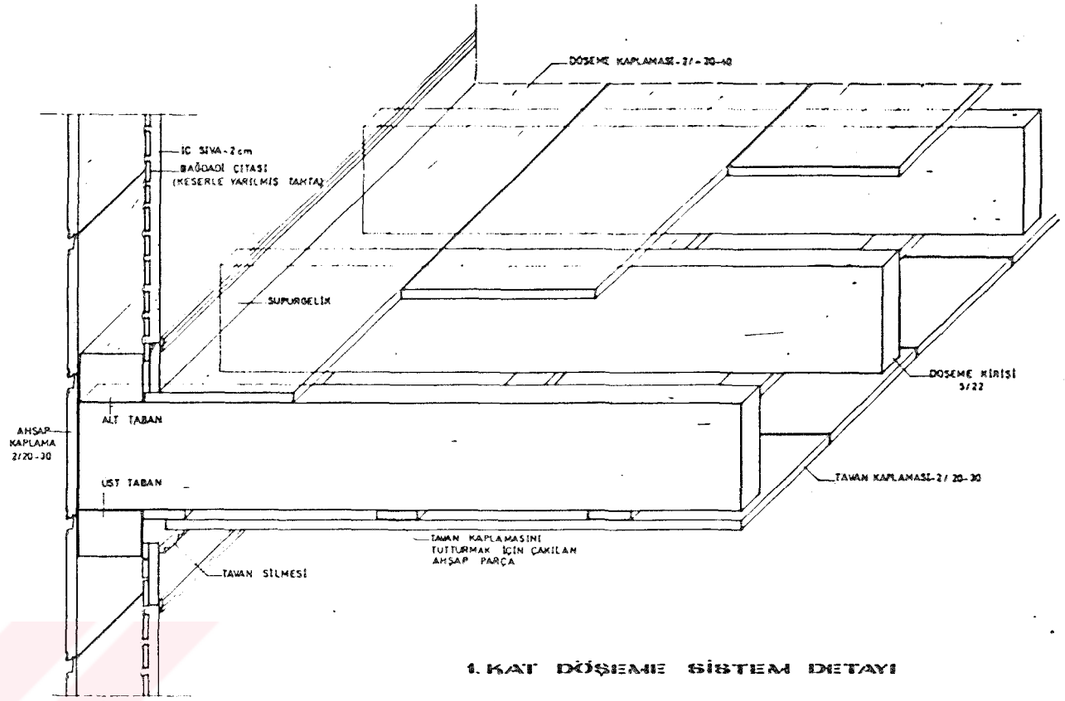

1. KAT DÖŞEME SİSTEM DETAYI

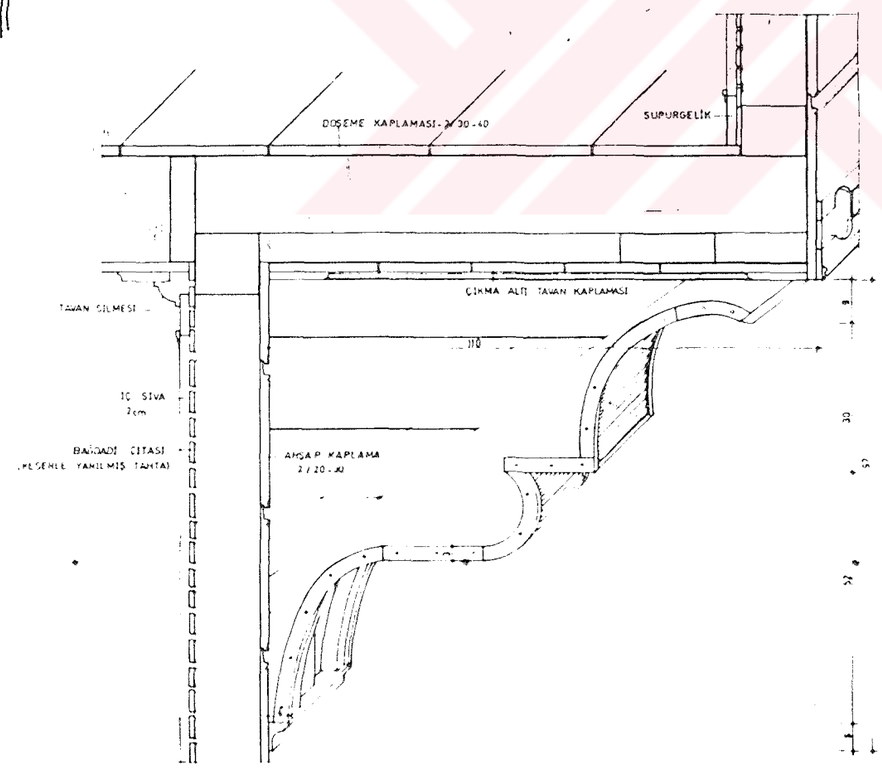

ÇUMBA-BELİBEĞİRÜNDE SİSTEM DETAYI

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ - ANALİTİK RÖLÖVE - DETAYLAR - 1/1 - 1/2

RLV.12

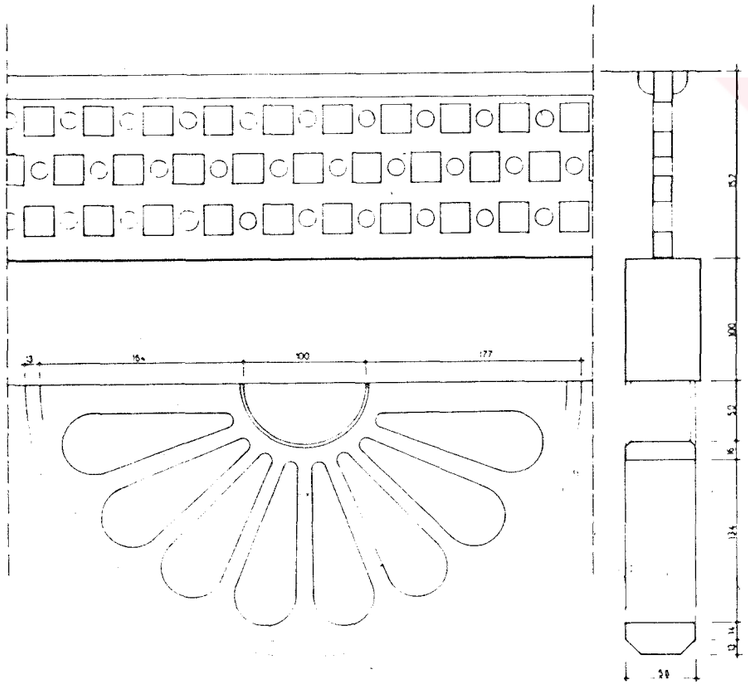

BALKON-ÇATIYI TAŞIYAN DİKMELER ARASINDAKİ MOTİF
DETAY 02 - P.NO:RLV.10
ÖLÇEK:1/2

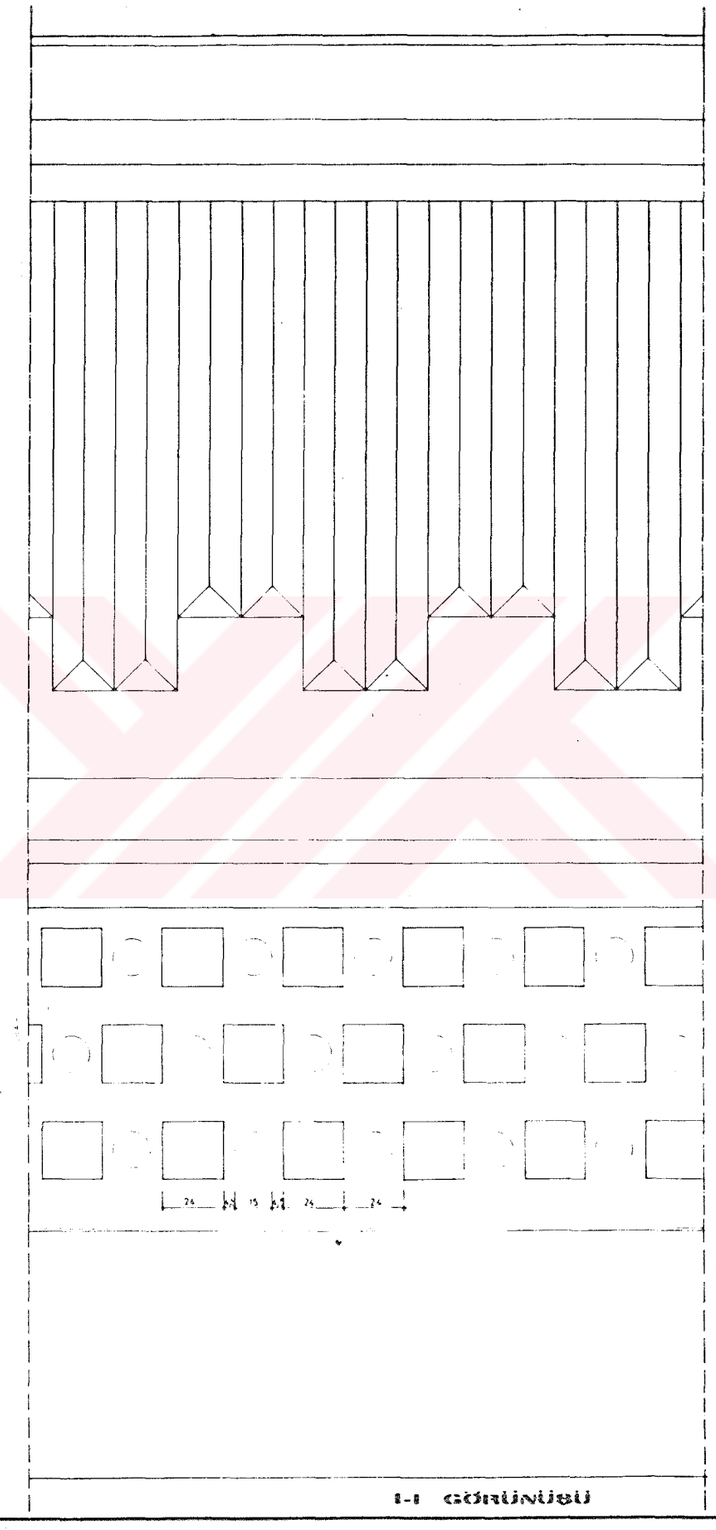

I-I GÖRÜNÜŞÜ

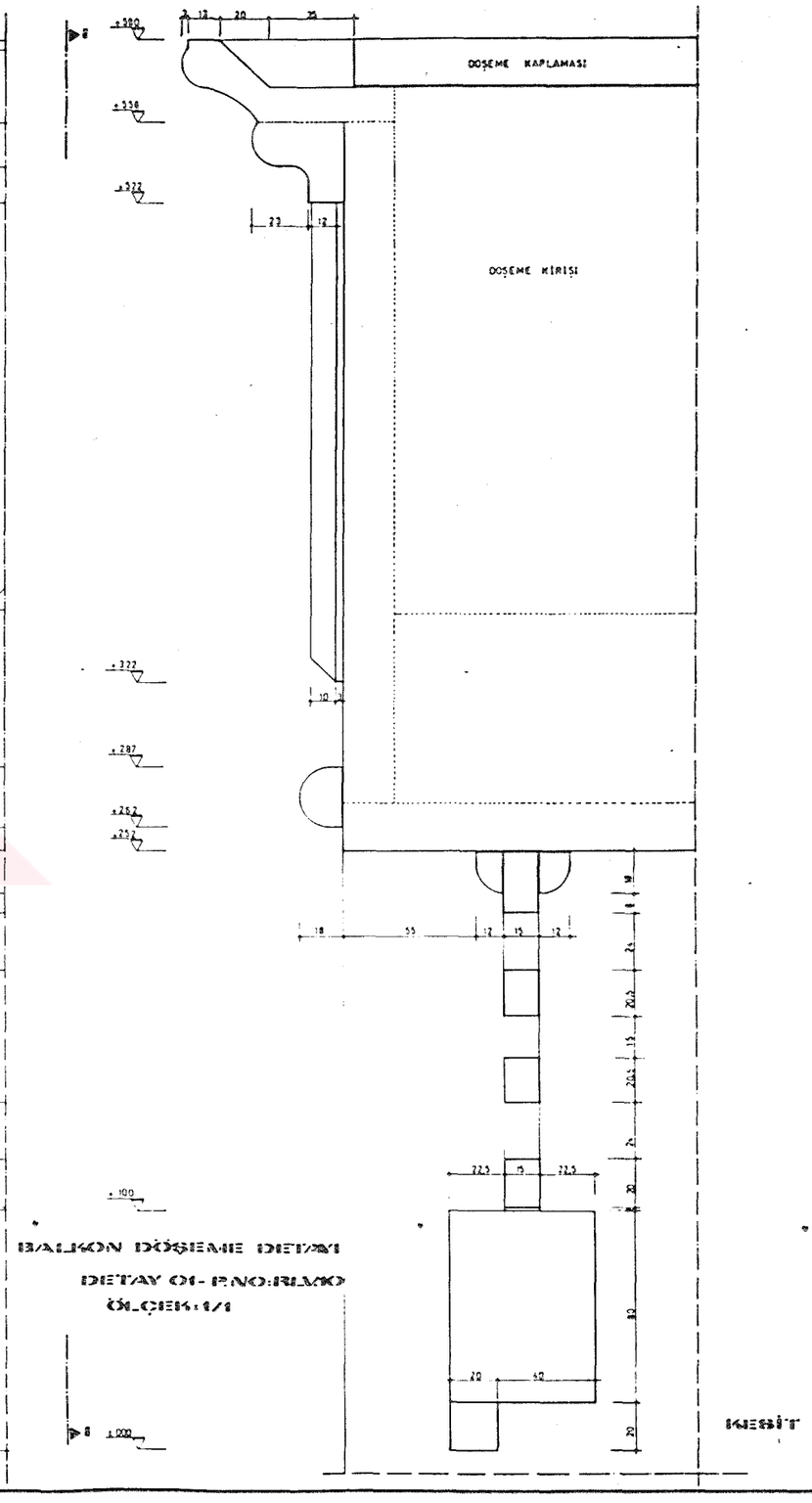

BALKON DOŞEME DETAYI
DETAY 01- P.NO:RLV.10
ÖLÇEK:1/1

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ - ANALİTİK RÖLÖVE -DETAYLAR-1/2

RLV.13

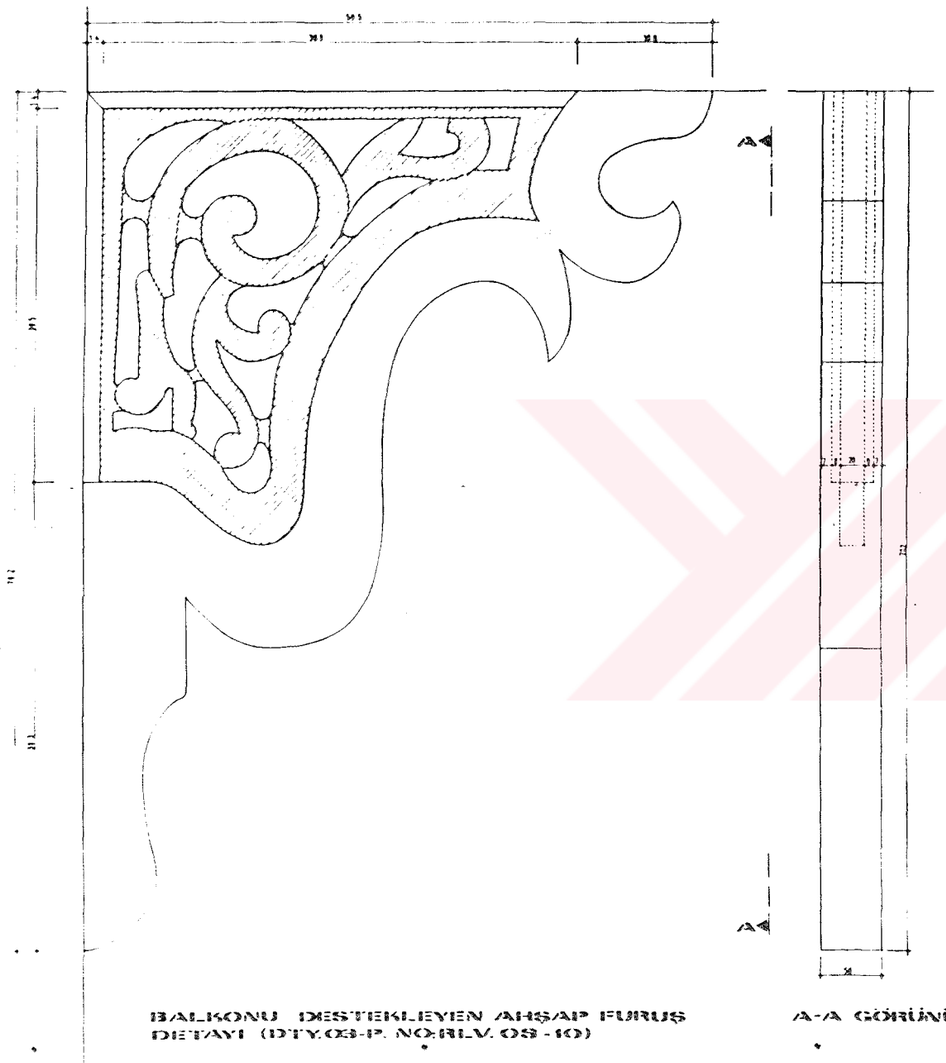

BALKONU DESTEKLEYEN AHŞAP FURUŞ DETAYI (DTY.03-P. NO:RLV.09-10)

A-A GÖRÜNÜŞÜ

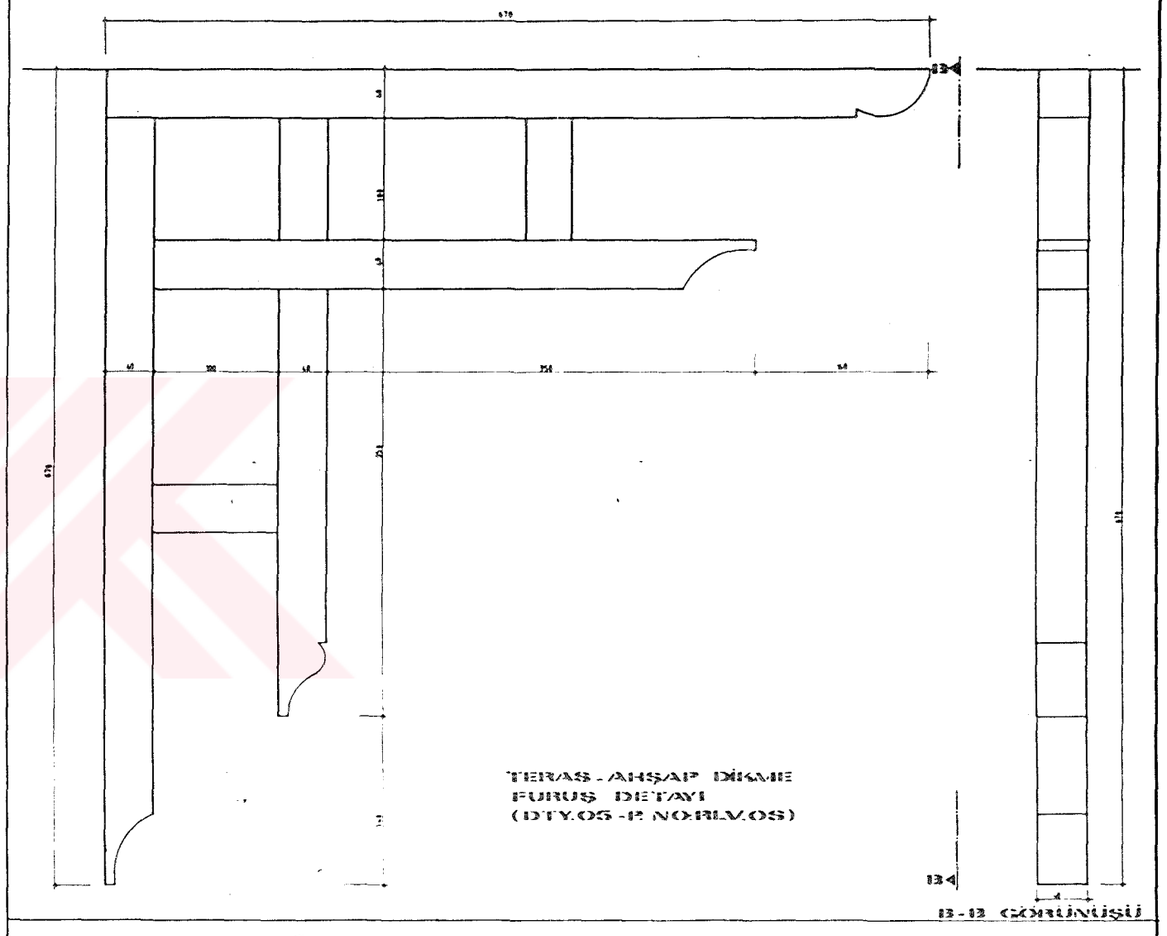

TERAS-AHŞAP DİKME FURUŞ DETAYI (DTY.05-P.NO:RLV.05)

B-B GÖRÜNÜŞÜ

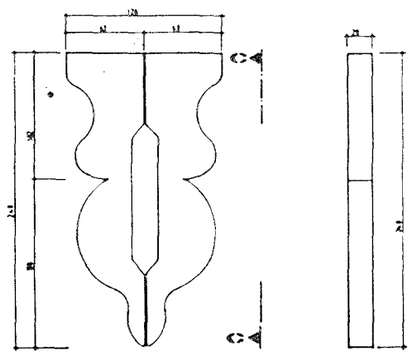

AHŞAP DİKMELERİN İÇ YÜZÜNDE YER ALAN MOTİF DETAYI (DTY.04-P.NO:RLV.10)

C-C GÖRÜNÜŞÜ

DETAYLAR-1/1

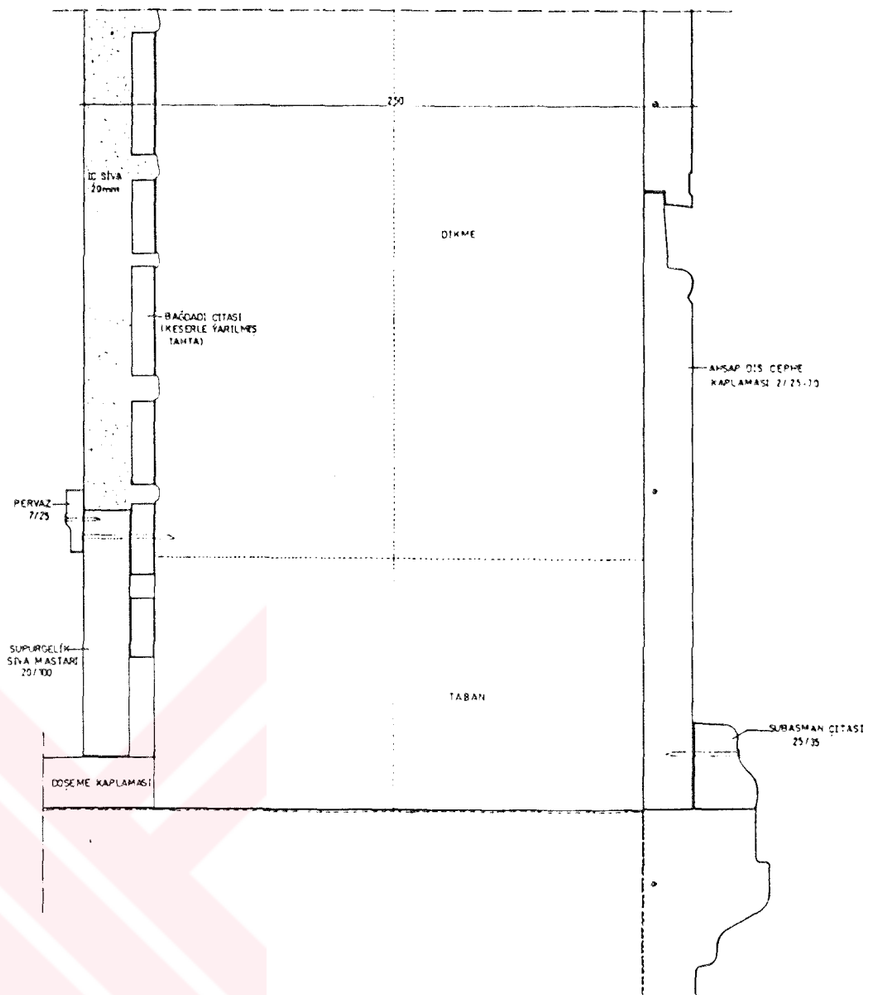

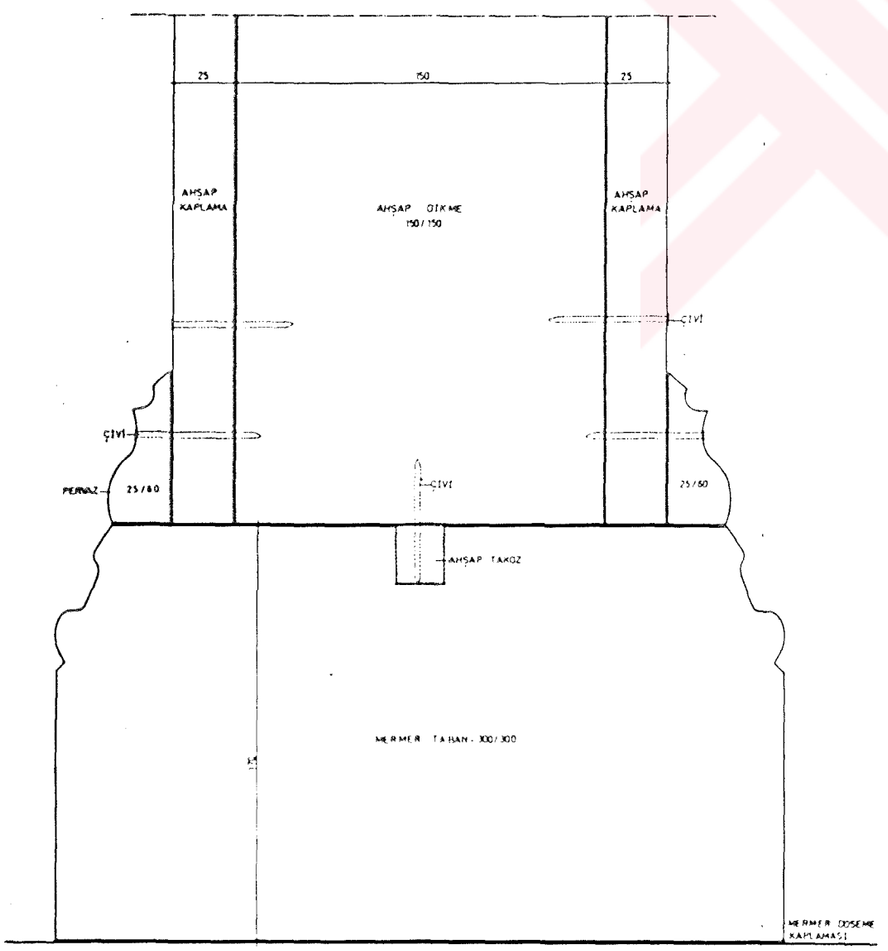

AHŞAP DİKME-MERMER TABAN BİRLEŞİM DETAYI
(DETAY 06 - P.NO:RLV.10)

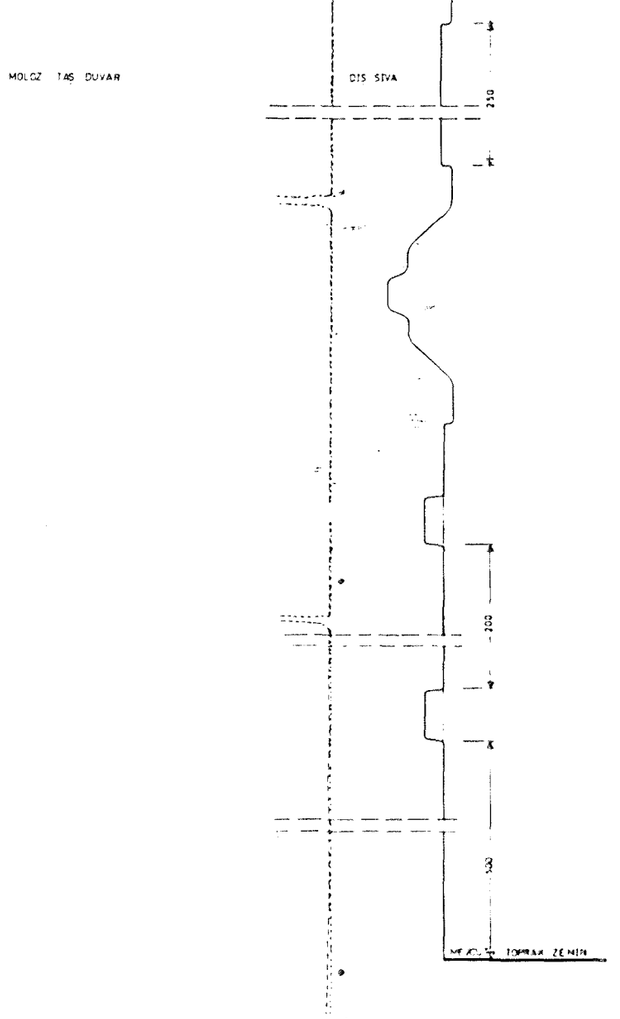

SUBASMAN SİSTEM DETAYI
(DETAY 07-P.NO:RLV.10)

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ - ANALİTİK RÖLÖVE - DETAYLAR-1/1-1/2

RLV-15

TAŞIYICI SİSTEM ELEMANLARI-1/2

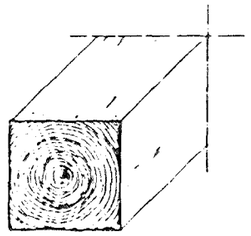

PAYANDA 80-100/80-100

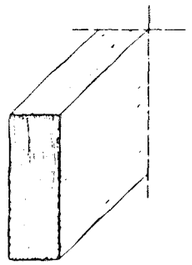

ZEMİN KAT DOŞEME KIRIŞI 40-50/120-150

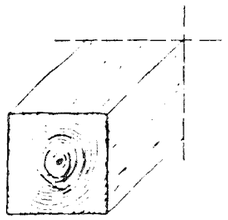

ARA DİKME-KUŞAK 70-90/70-90

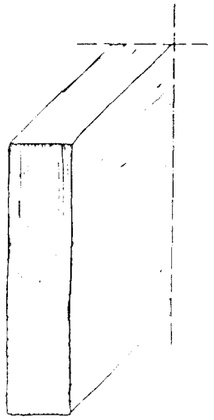

1 KAT DOŞEME KIRIŞI 50-80/220-240

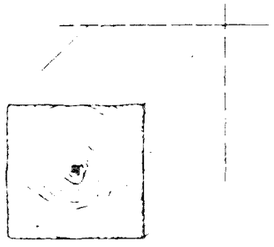

ANA DİKME 100-120/100-120

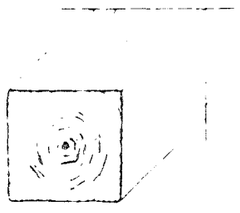

TABAN 80-100/80-100

GİRİŞ MERDİVENİ BASAMAK DETAYI-1/2
(DTY.08-P.NO:RLV.10)

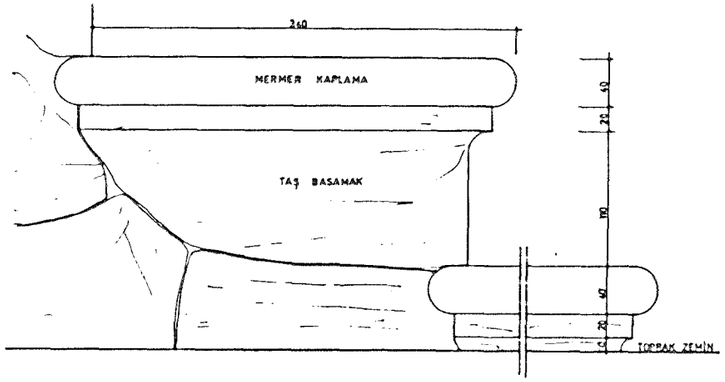

BAĞLANTI ELEMANLARI-1/1

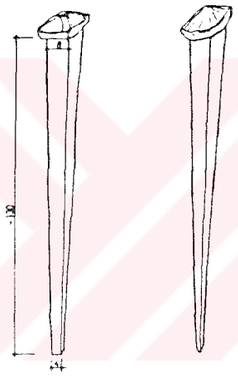

KIRIŞ BAĞLANTI ÇİVİLERİ

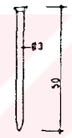

KAPLAMA VE BÜYÜK ÇITA ÇİVİSİ

KÜÇÜK ÇITA ÇİVİSİ

KAPLAMA ELEMANLARI-1/2

KESİT

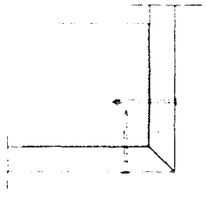

PLAN

DIŞ CEPHE KAPLAMASI 20/250-300

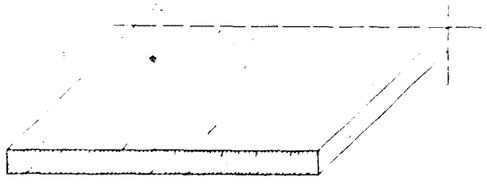

DOŞEME KAPLAMASI 20/250-400

PROFİLLİ AHŞAP ELEMANLAR-1/1

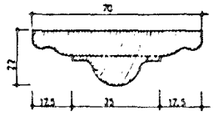

TAVAN BASKI ÇITASI 22/70
(DTY 19-P.NO RLV 10)

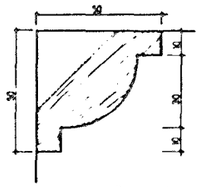

TAVAN KÖŞE SİLMESİ 50/50
(P.NO RLV. 11)

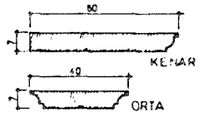

CUMBA ALTI KAPLAMA BASKI ÇITALARI
(DTY 20-P.NO RLV 10)

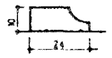

İÇ KAPI PERVAZI (P.NO RLV 19)

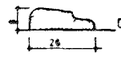

DIŞ KAPI PERVAZI (P.NO RLV 17)

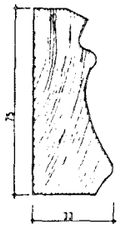

YOL CEPHESİ SUBASMAN ÇITASI

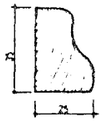

SUBASMAN ÇITASI (P.NO RLV 14)

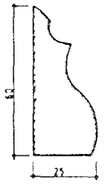

AHŞAP DİKME-MERMER TABAN PERVAZI
(P.NO RLV 14)

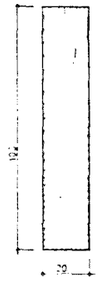

SÜPÜRGELİK SIVA MASTARI+ PERVAZI (P.NO RLV 14)

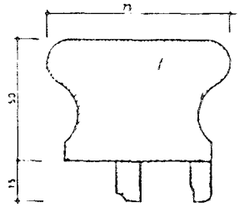

BALKON KUPEŞTESİ
(DTY 09-P.NO RLV 10)

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ - ANALİTİK RÖLÖVE-DIŞ KAPI DETAYI-1/5

RLV.16

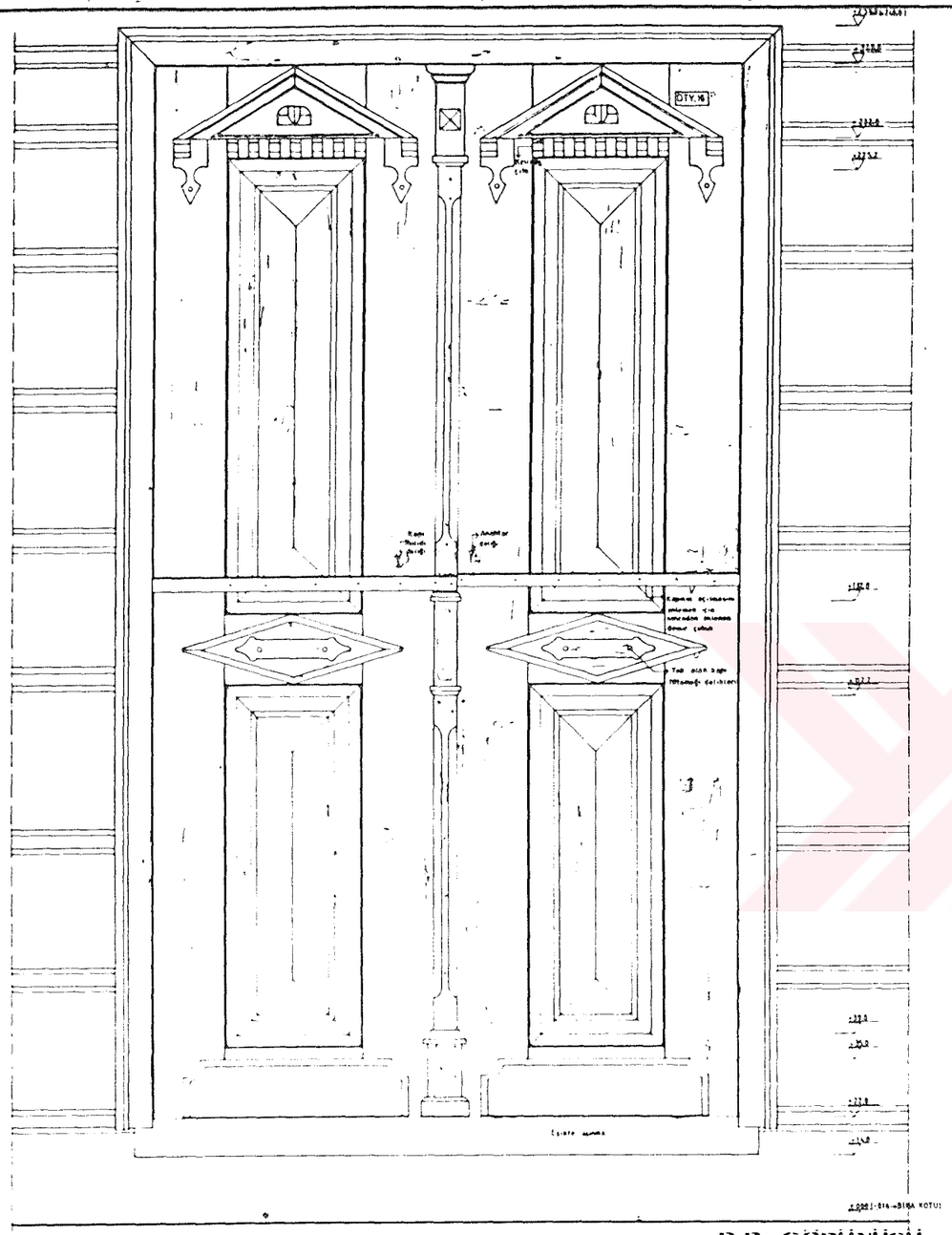

B-B GÖRÜNÜŞÜ

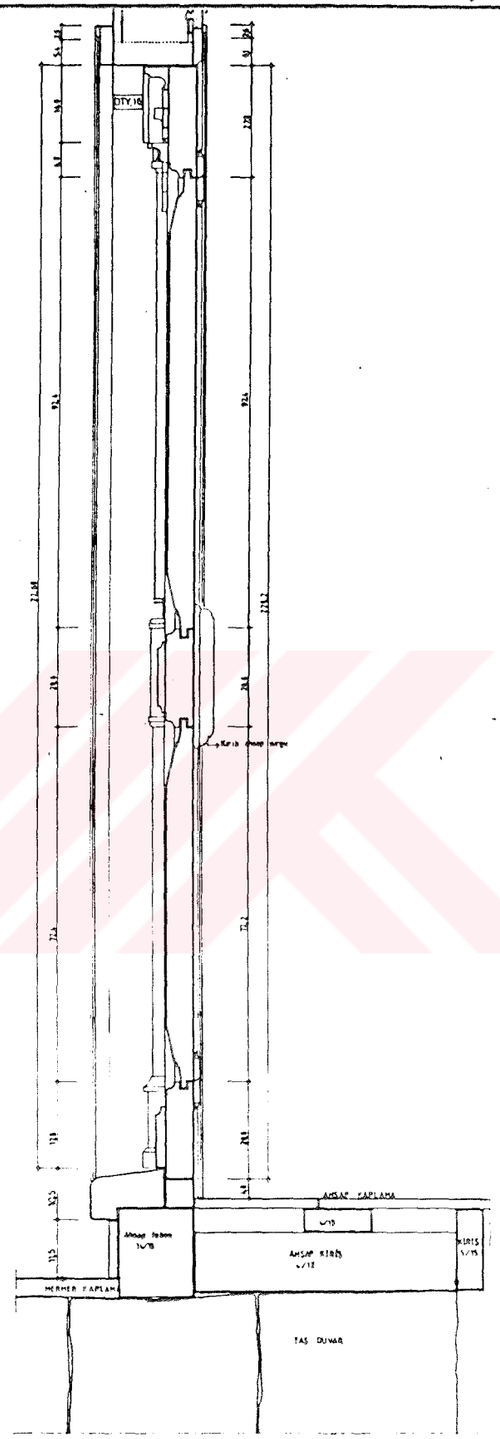

C-C KESİTİ

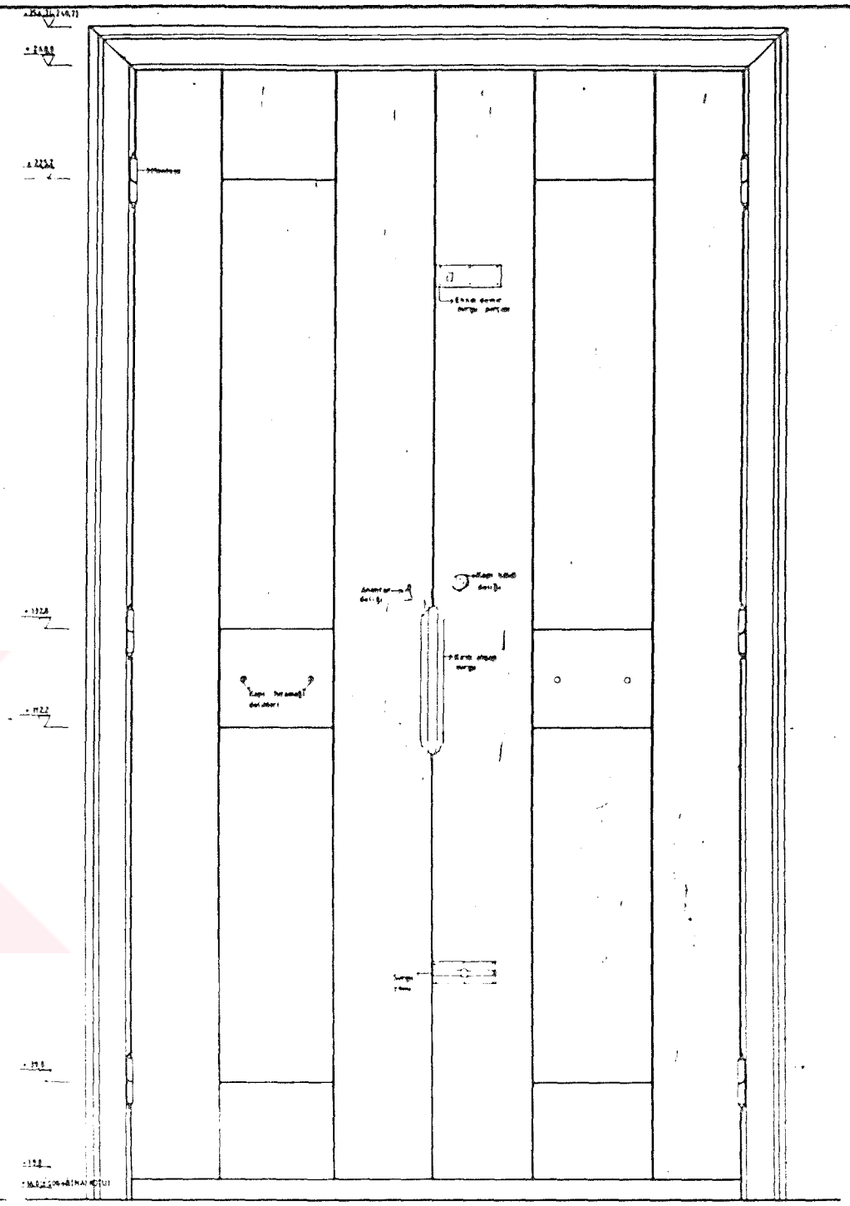

A-A GÖRÜNÜŞÜ

- AHŞAPTA MANTAR VE ÇÜRÜMEDEN DOLAYI BOZULMALAR OLUŞMUŞTUR
- YER YER ÇATLAKLAR GÖRÜLMEKTEDİR
- YERİNDEN SÖKÜLME VE KIRILMALAR NEDENİYLE EKSİK PARÇALAR BULUNMAKTADIR
- KAPININ AÇILMAMASI İÇİN DEMİR ÇUBUKLAR ÇAKILMIŞTIR
- ZAMANLA GEÇİŞTEN DOLAYI EŞİKTE AŞINMA OLUŞMUŞTUR

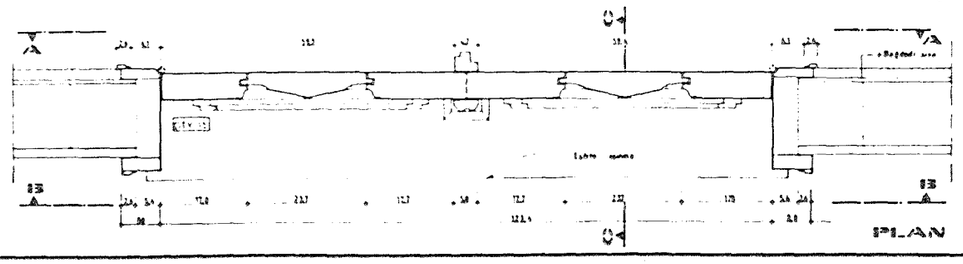

PLAN

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ-RÖLÖVE RESTORASYON BÖLÜMÜ

TEZ YÖNETİCİSİ:Yrd.Doç.Dr. CAN BİNAN

9275006 JALE TAM

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ - ANALİTİK RÖLÖVE-DIŞ KAPI DETAYLARI-1/1

RLV.17

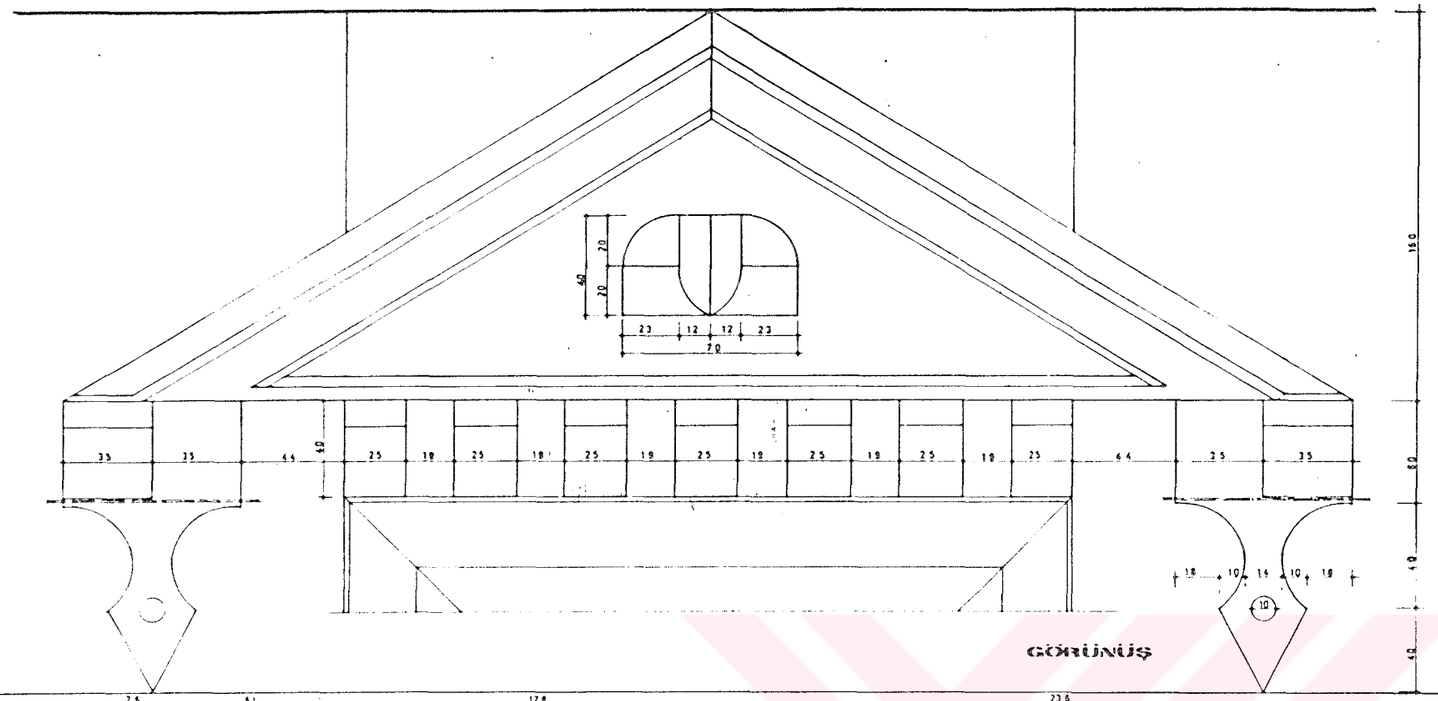

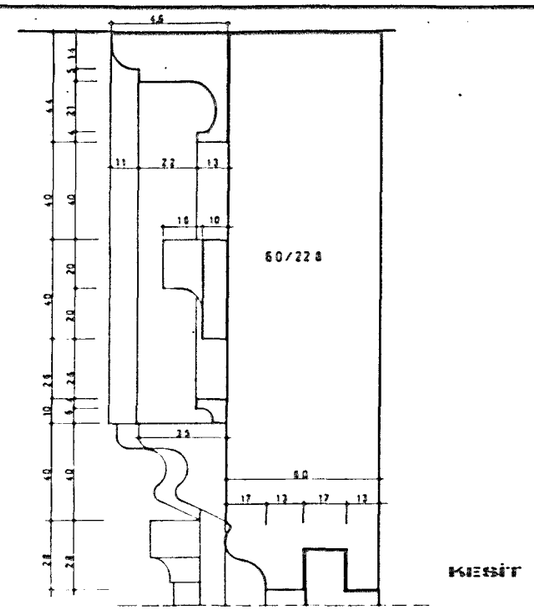

DETAY 16 - P.NO:RLV.16

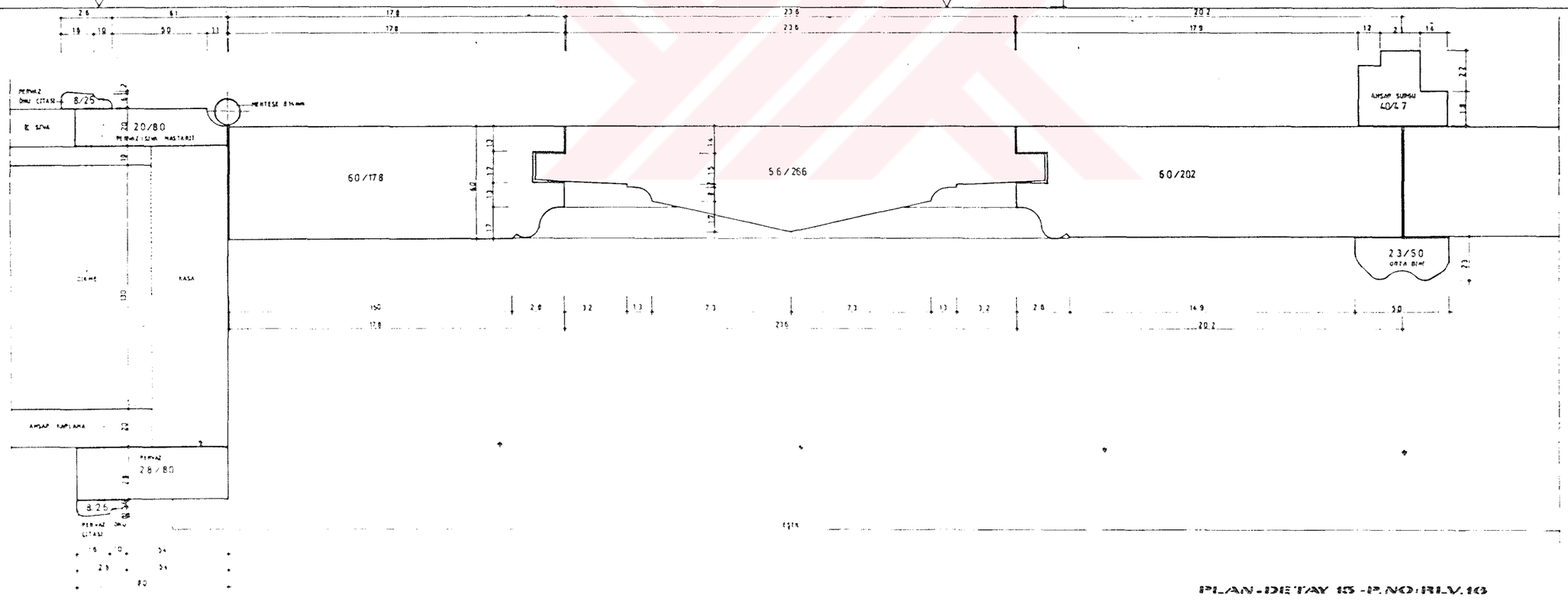

PLAN-DETAY 15 -P.NO:RLV.16

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ - ANALİTİK RÖLÖVE - İÇ KAPI DETAYI-1/5

RLV-15

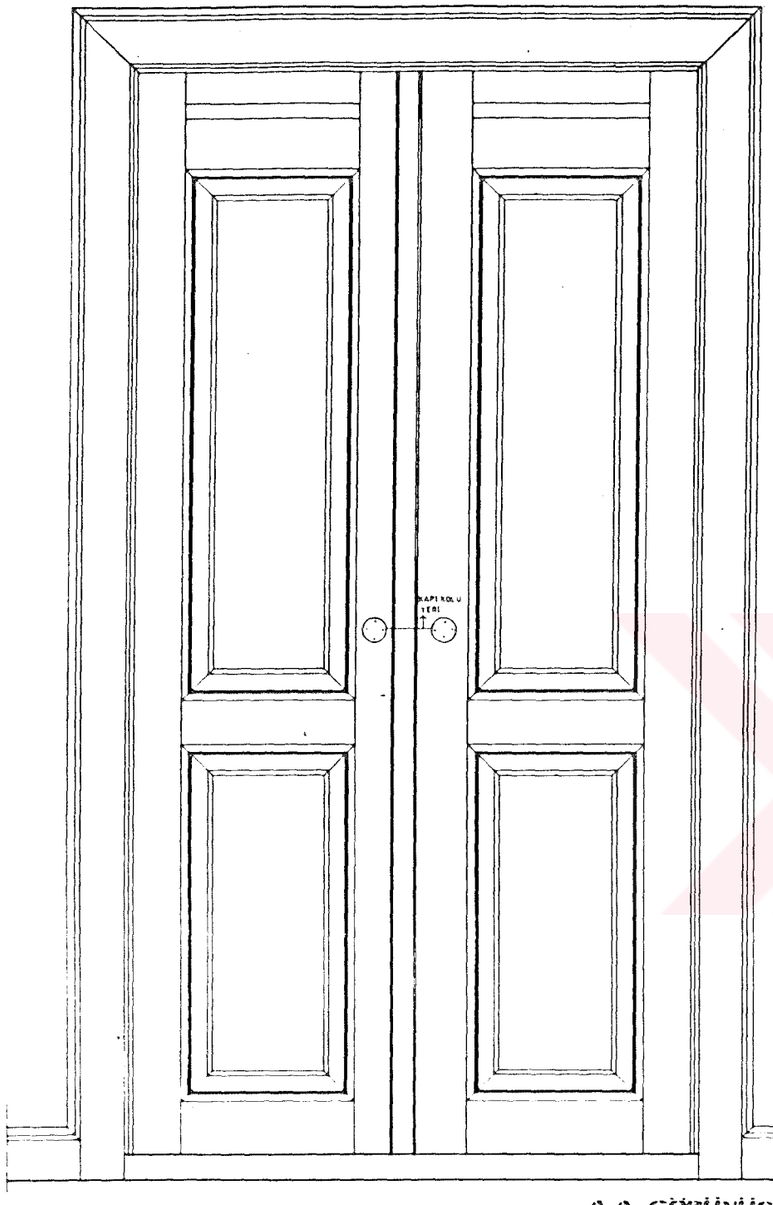

A-A GÖRÜNÜŞÜ

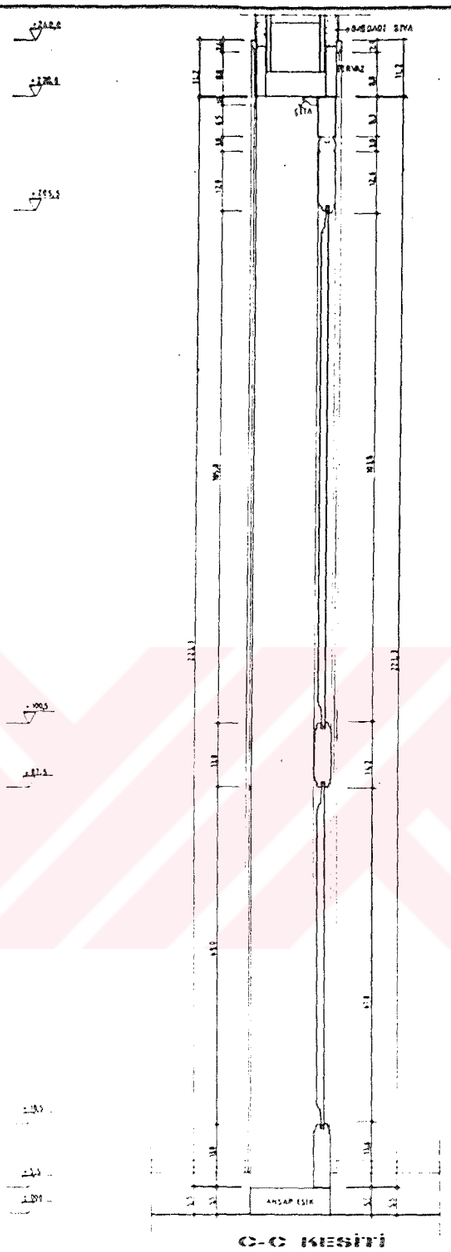

C-C KESİTİ

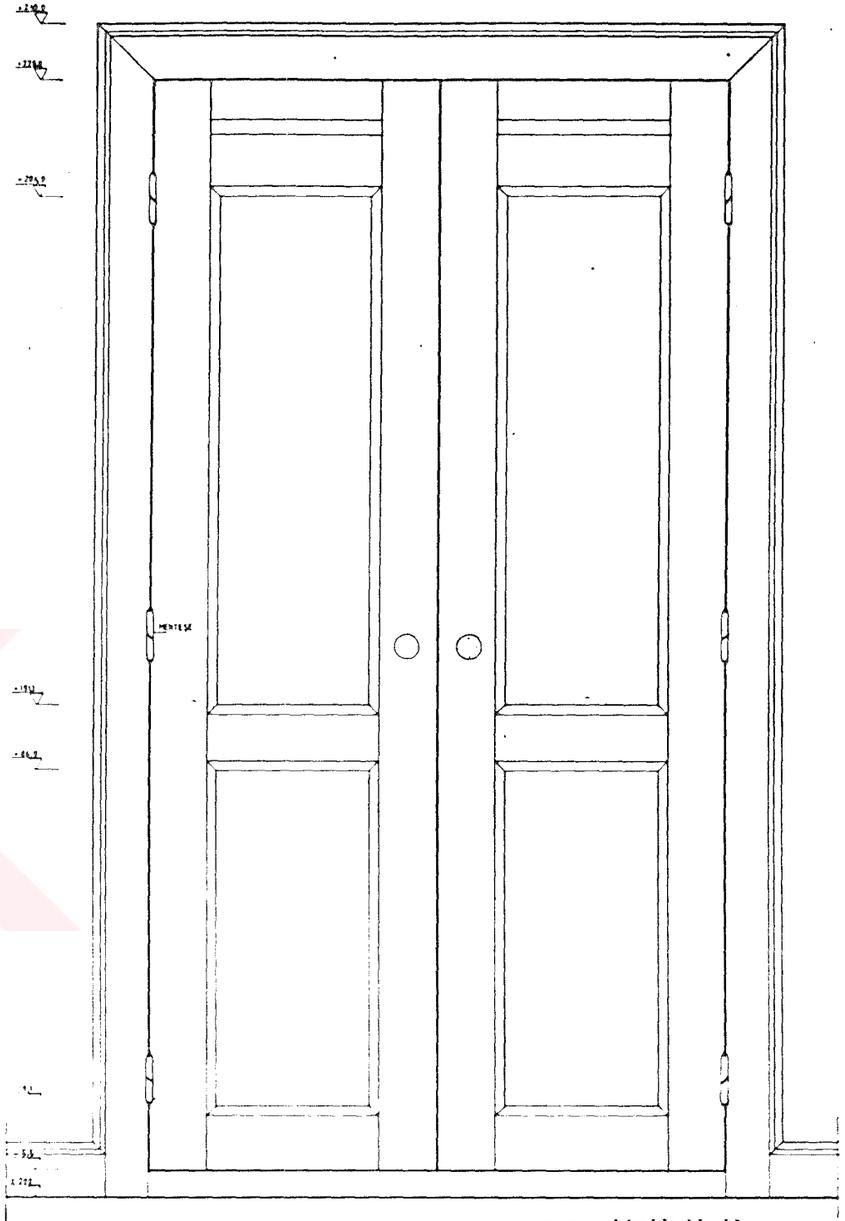

B-B GÖRÜNÜŞÜ

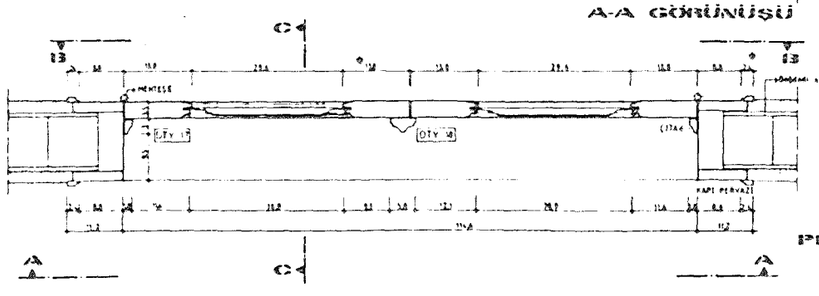

PLAN

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ - ANALİTİK RÖLÖVE -İÇ KAPI DETAYLARI-1/10-1/1

RLV.19

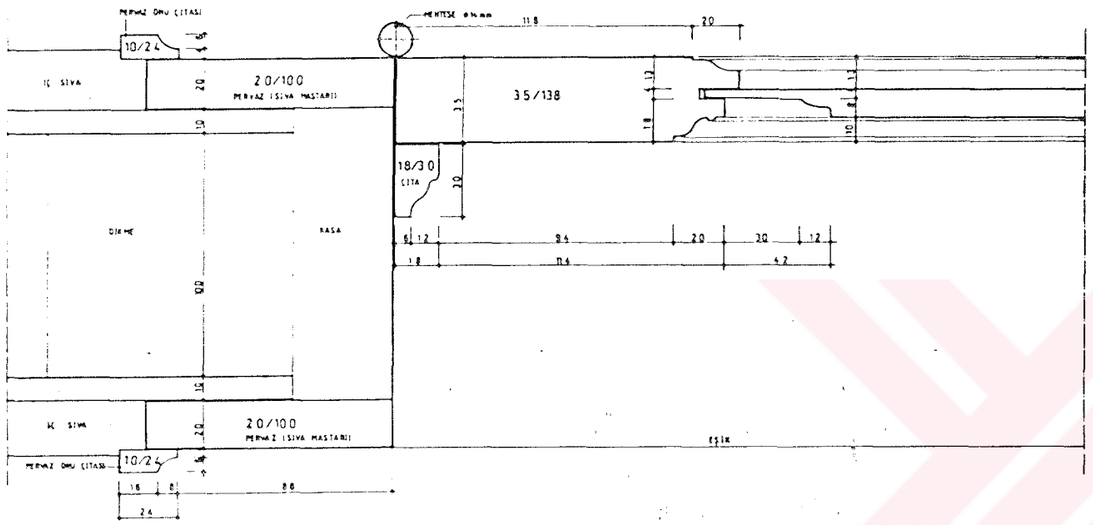

DETAY Z-P.NO:RLV.15
ÖLÇEK:1/1

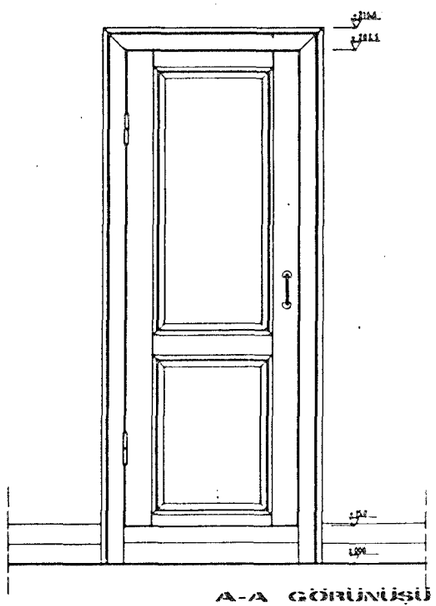

A-A GÖRÜNÜŞÜ

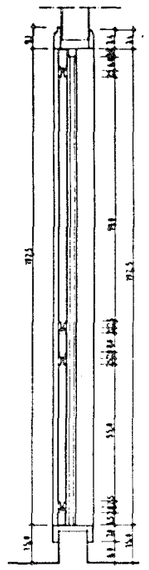

C-C KESİTİ

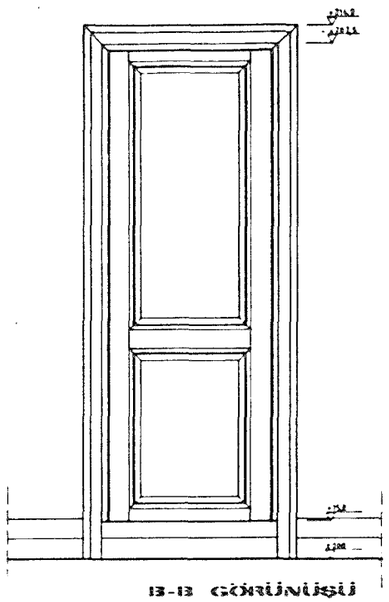

B-B GÖRÜNÜŞÜ

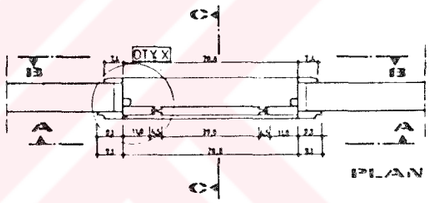

PLAN

ARKA BODRUM İÇ KAPI DETAYI-1/10

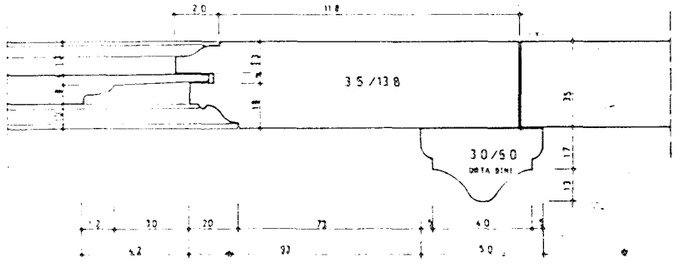

DETAY18-P.NO:RLV.15
ÖLÇEK:1/1

İÇ KAPI NOKTA DETAYLARI - 1/1

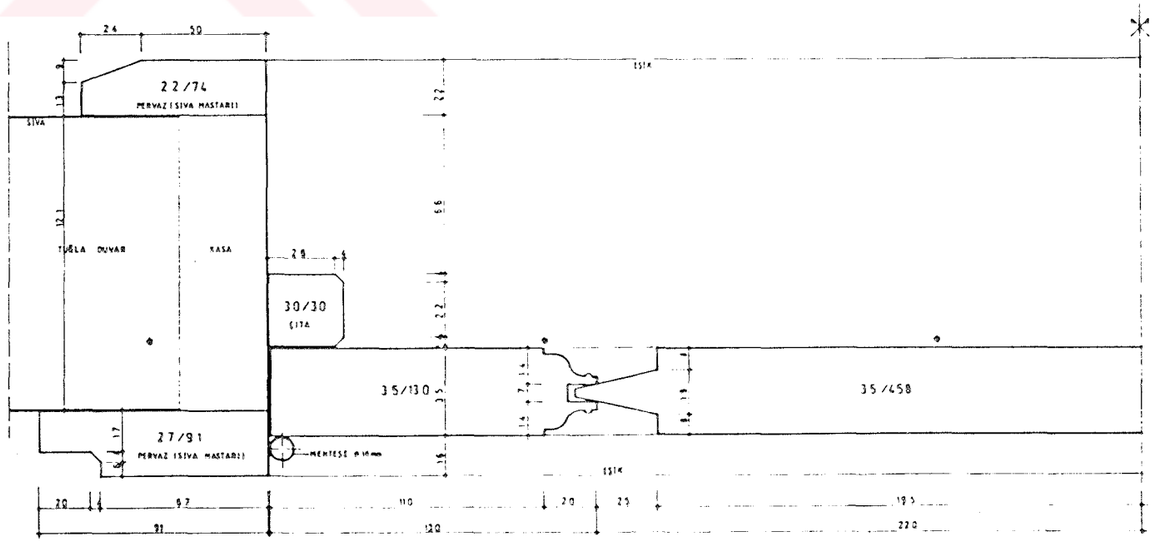

DETAY X - 1/1

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ - ANALİTİK RÖLÖVE - PENCERE SİSTEM DETAYI-1/5

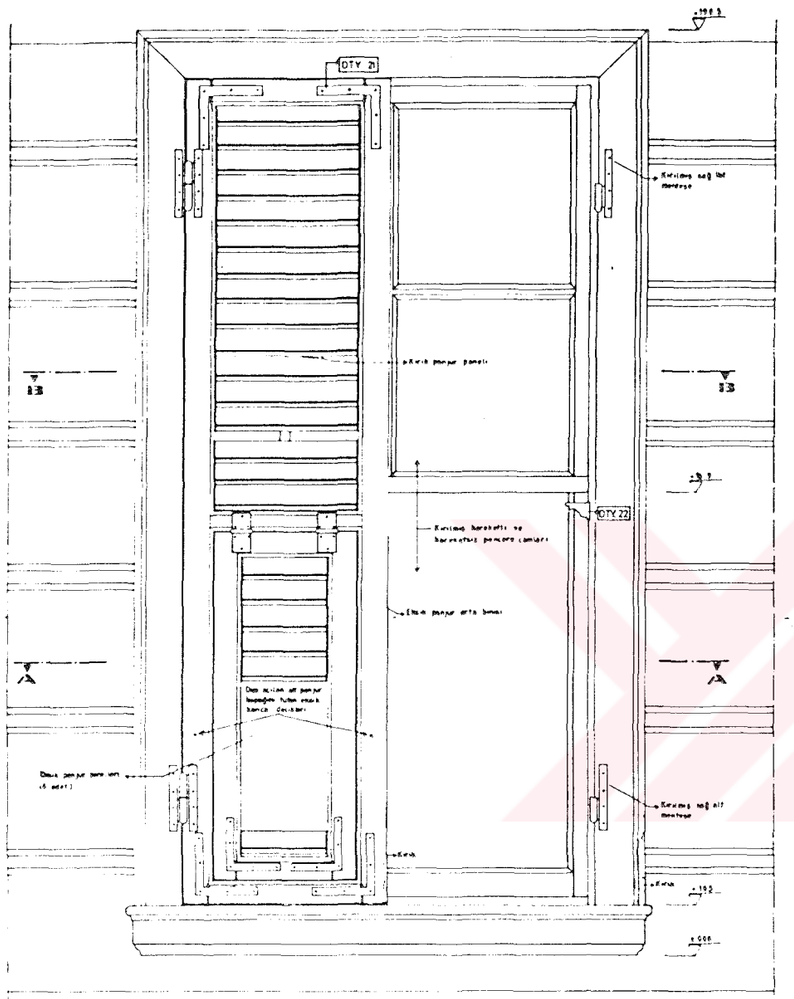

C-C GÖRÜNÜŞÜ

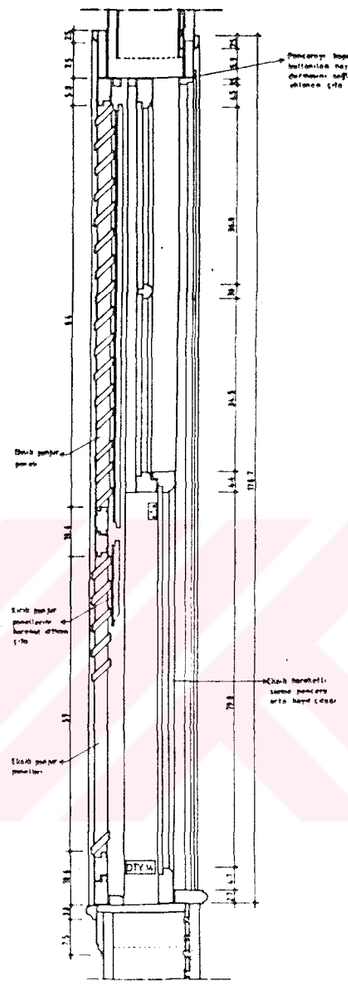

E-E KESİTİ

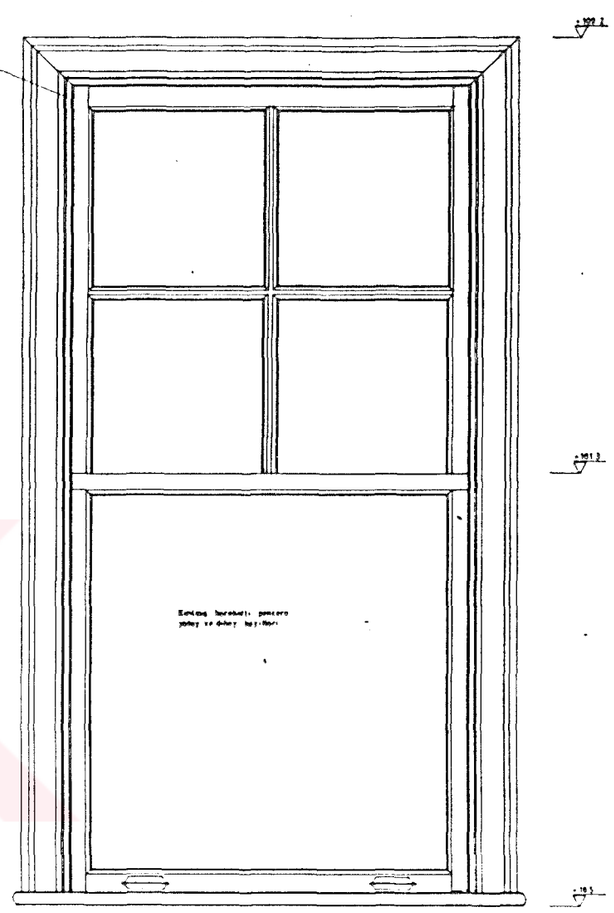

D-D GÖRÜNÜŞÜ

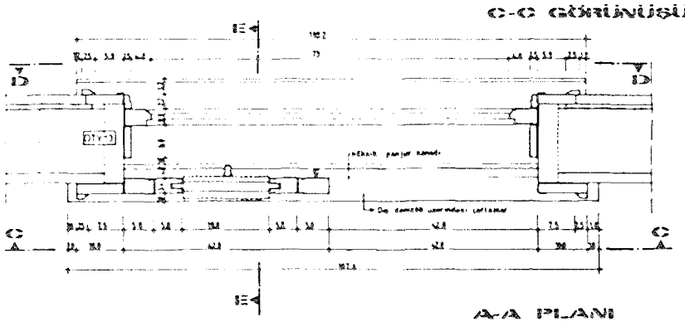

A-A PLANI

— AHŞAPTA MAKTAR VE CURUMDEN DOLAYI BOZULMALAR OLUŞMUŞTUR
— YER YER ÇATLAKLAR GÖRÜLMEKTEDİR
— YERİNDEK SÖKÜLME VE KIRILMALAR NEDENİYLE EKSİK PARÇALAR BULUNMAKTADIR

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ - ANALİTİK RÖLÖVE-PENCERE DETAYLARI-1/1

RLV.21

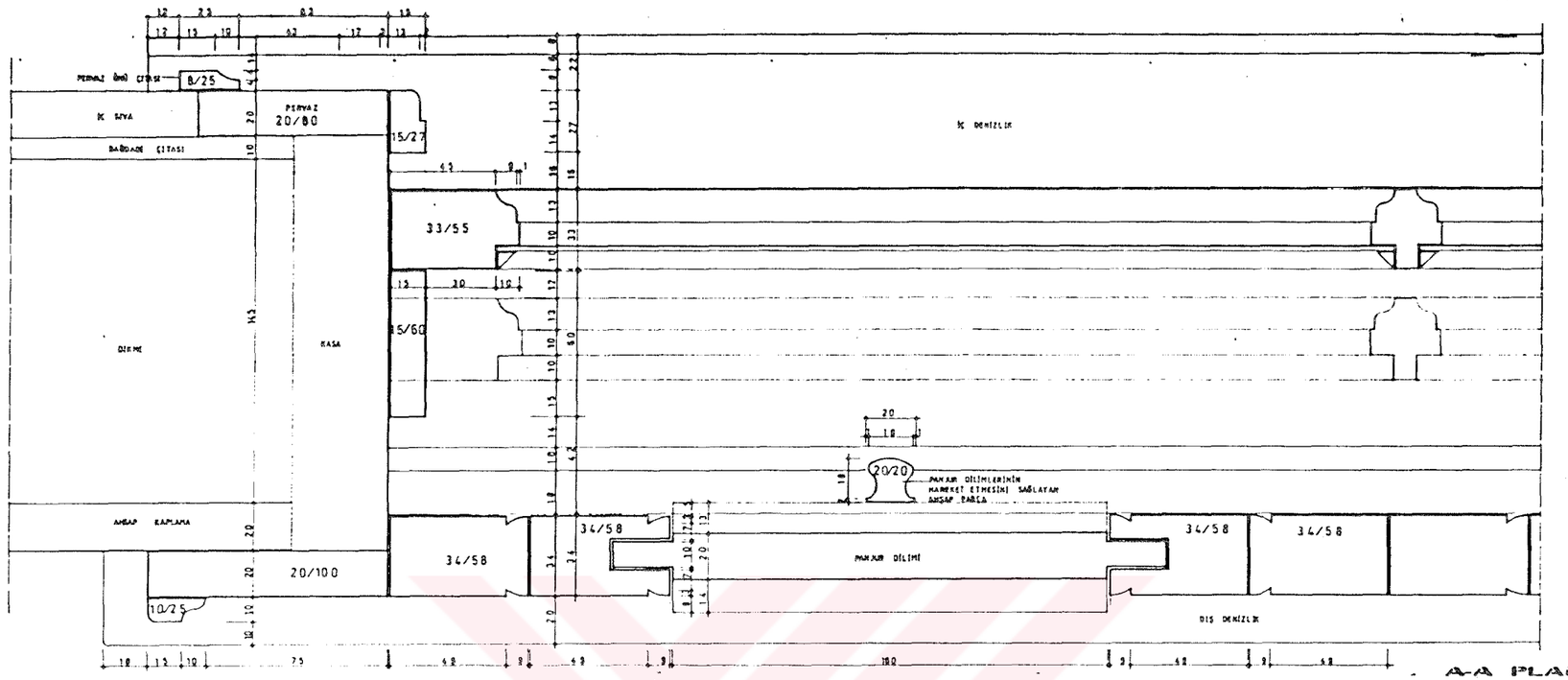

A-A PLANI

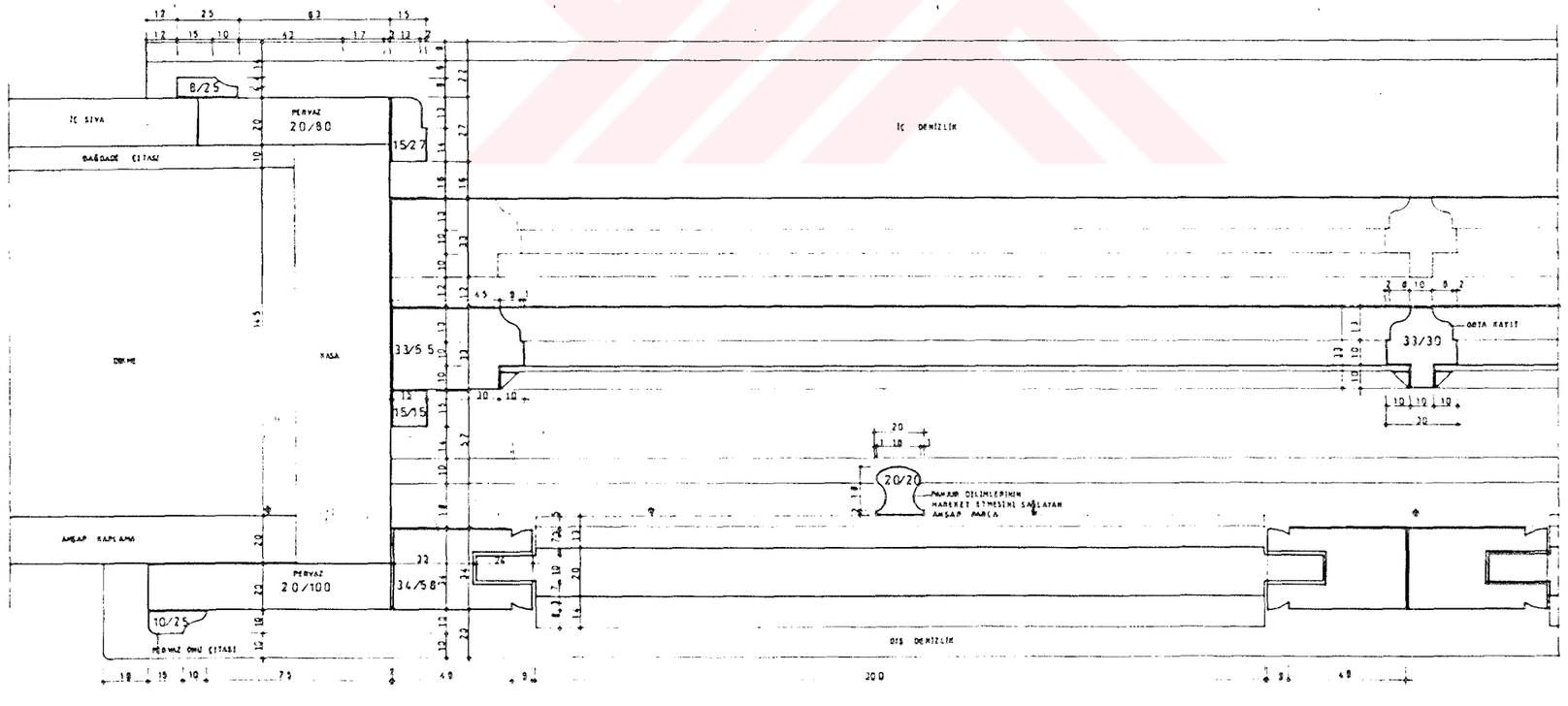

B-B PLANI

DETAY 13 - P NO: RLV. 20

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ - ANALİTİK RÖLÖVE

PENCERE DETAYLARI - 1/1

RLV.22

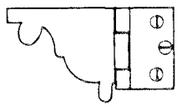

BÜRME PENCEREYİ TUTAN MANDAL (DTY.22-P.NO:RLV.20)

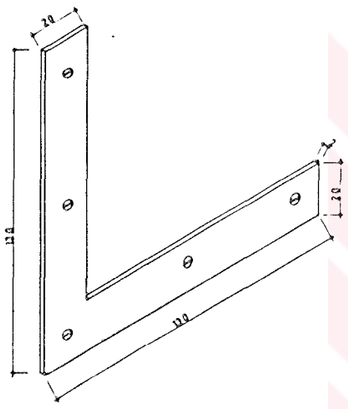

BAĞLANTIYI SAĞLAYAN METAL PARÇA (DTY.21-P.NO:RLV.20)

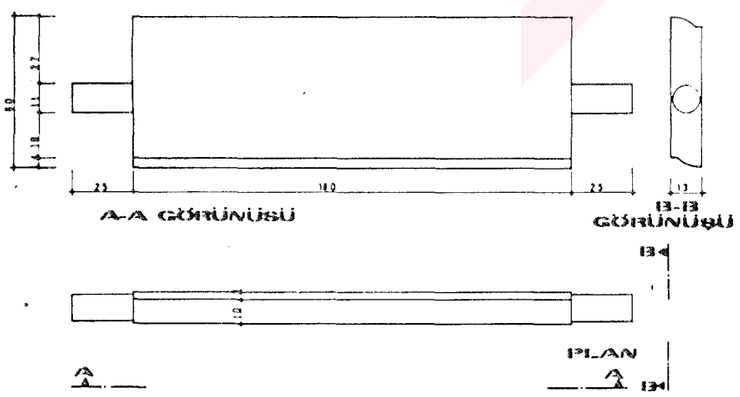

PANJUR DİLİMİ DETAYI

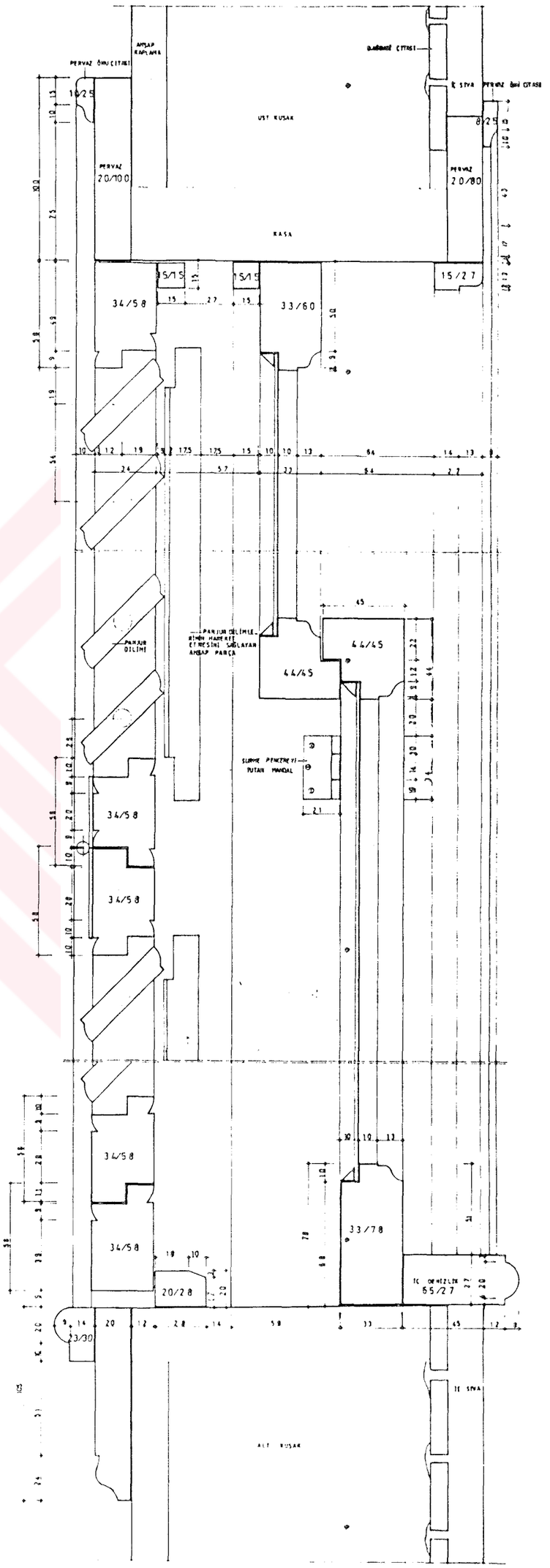

PENCERE E-E KESİTİ (DTY.14-P.NO:RLV.20)

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ - ANALİTİK RÖLÖVE BAHÇE KAPISI - 1/20

RLV.23

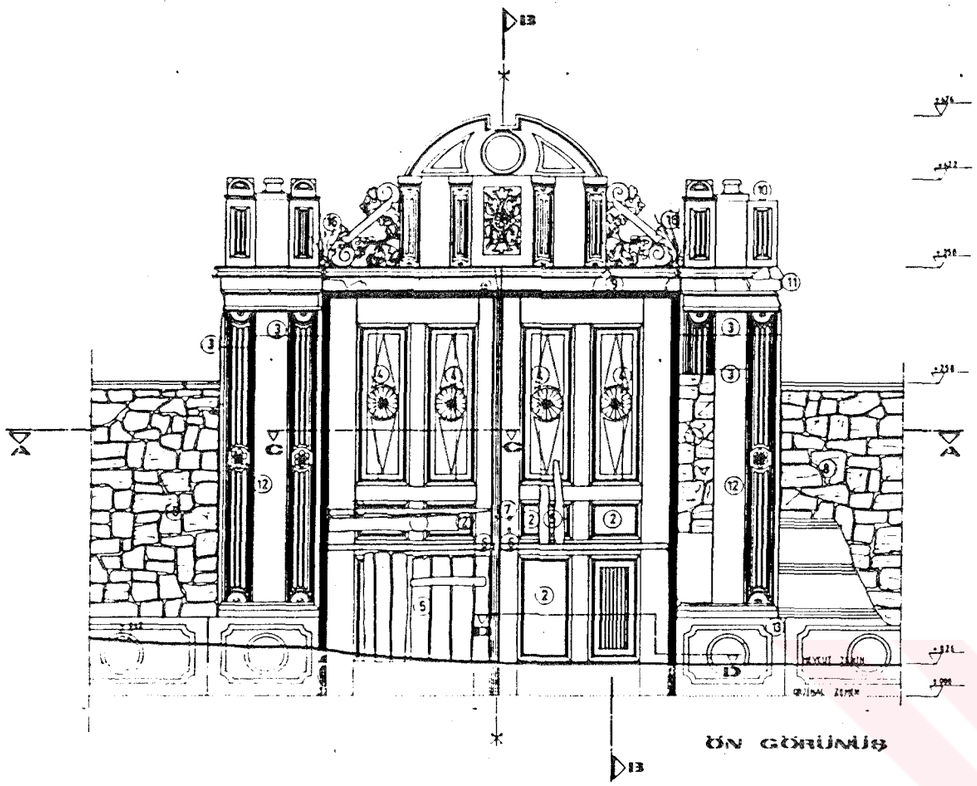

ÖN GÖRÜNÜŞ

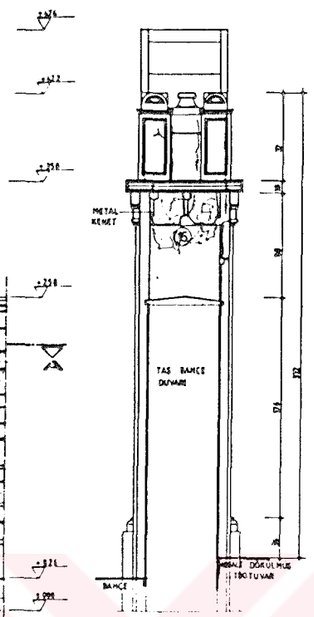

YAN GÖRÜNÜŞ

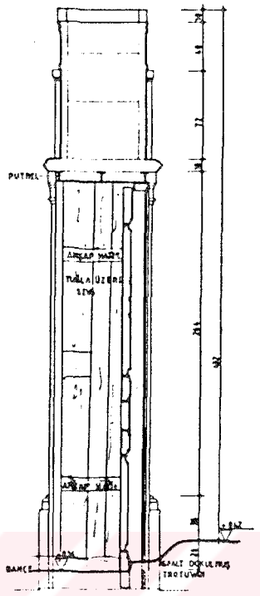

B-B KESİTİ

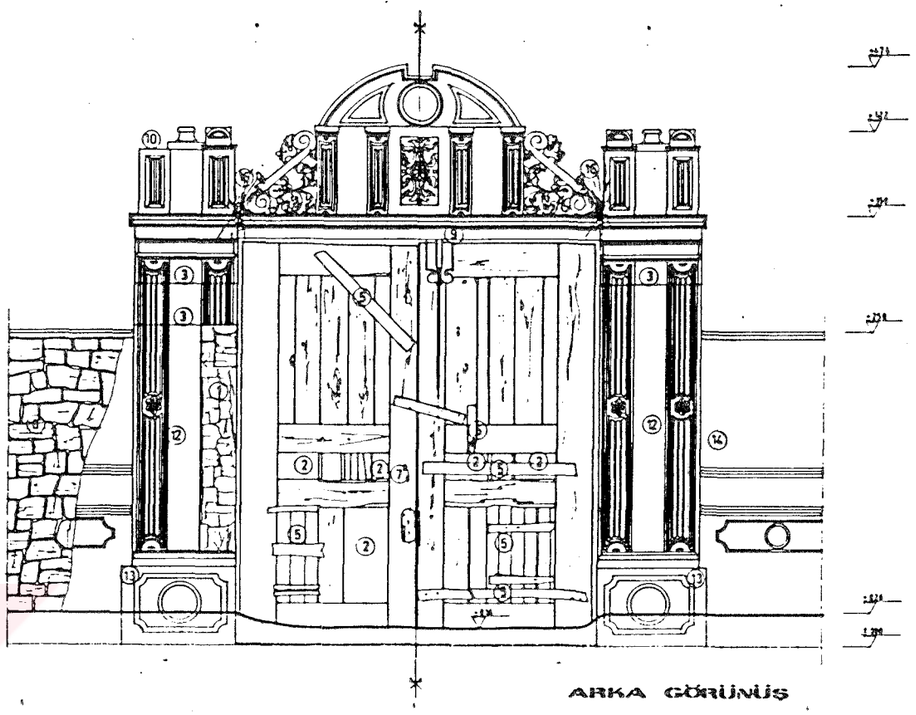

ARKA GÖRÜNÜŞ

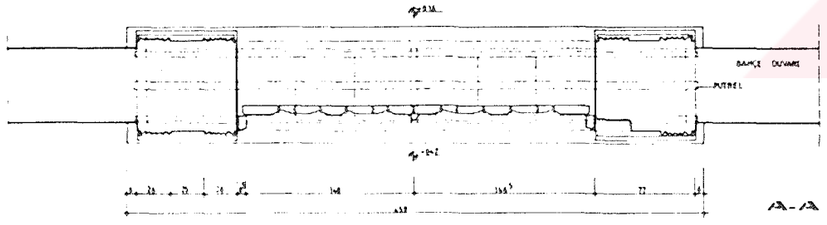

A-A PLANI

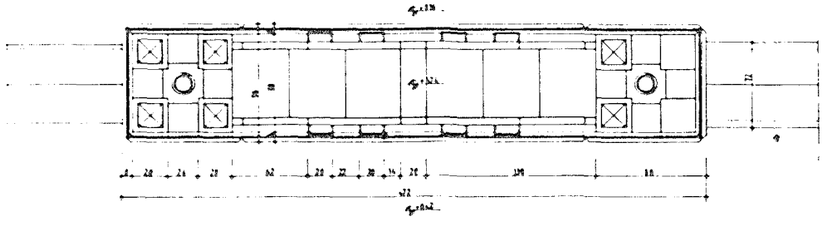

ÜST GÖRÜNÜŞ

BAHÇE GİRİŞ KAPISI ÜZERİNDEKİ BOZULMA VE TAHRİBAT

1. Ekseni plaster mapleme fesi (2 adet)
2. Ekseni ahşap tabakalar
3. Plastrler üzerinde alt parçalardan ayrılma kopma toplar
4. Ahşap kanat tabakaları üzerinde alt parçalardan ayrılmış parçalar
5. Sövredan çıkıkma tabakalar
6. Sövredan çıkı grisi mapleme için olmamış demir parçalar
7. Ekseni kişi
8. Duvar arasında dökülmeler
9. Üst kornaş tepede kırılma
10. Ekseni plaster üst elemanı
11. Kırık plaster üst kısmı
12. Ayrılmış plaster duvar derzleri
13. Plaster kaidesi üzerinde çatlamalarma
14. Duvar sıvası üzerinde çatlamalarma
15. Kırık yan yüzey mapleme fesi
16. Üst kornaş yanlarında olmayan bölümler

SEBEP:
- Ahşap kapı kanatları üzerinde bozma tahribatı
- Ahşap kapı kanatları üzerinde çürüme, damarda ayrılma, bozulmama

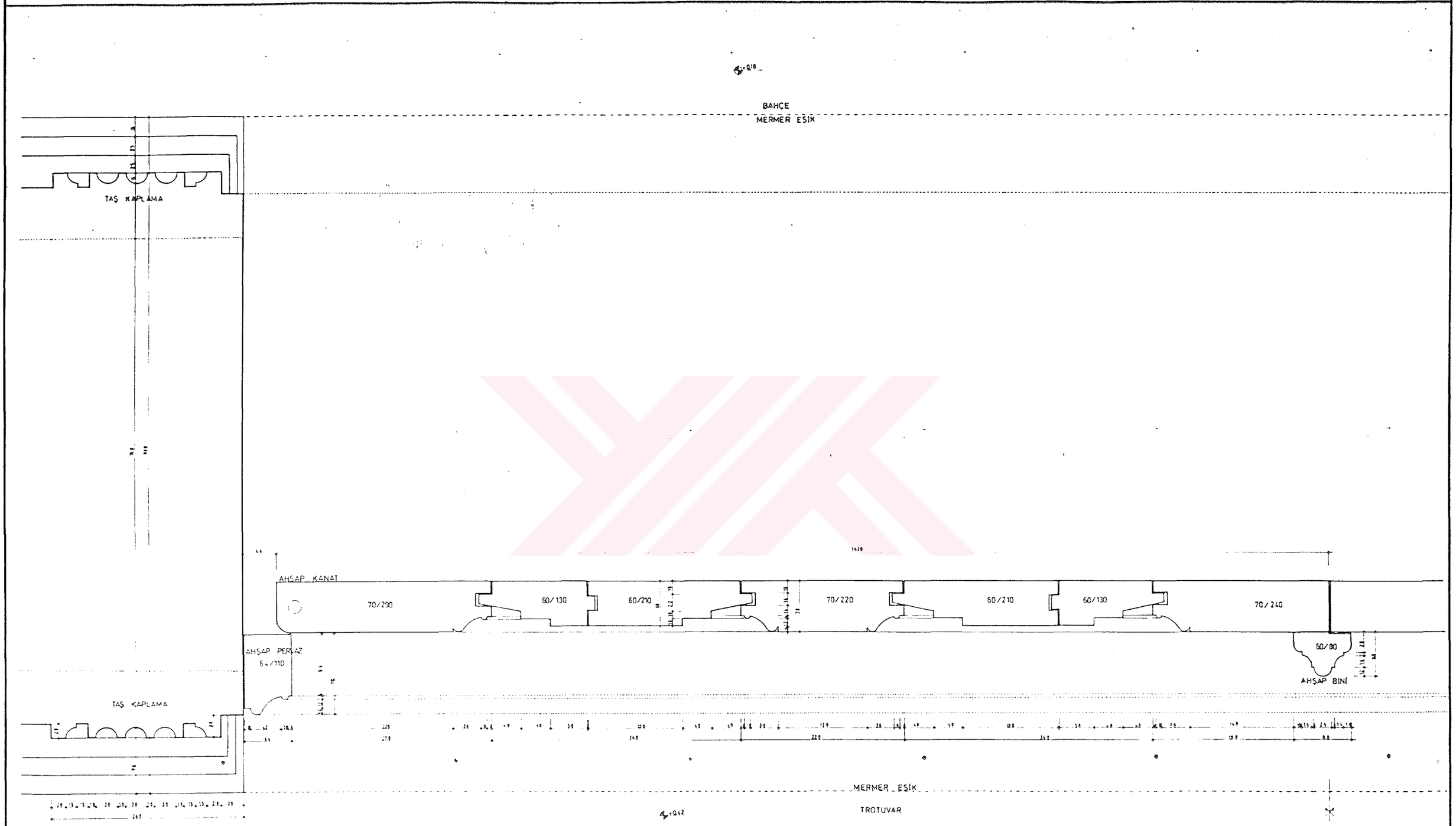

C-C KESİTİ
(RLV.23)

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ-ANALİTİK RÖLÖVE-BAHÇE KAPISI DETAYLARI-1/2

RLV.25

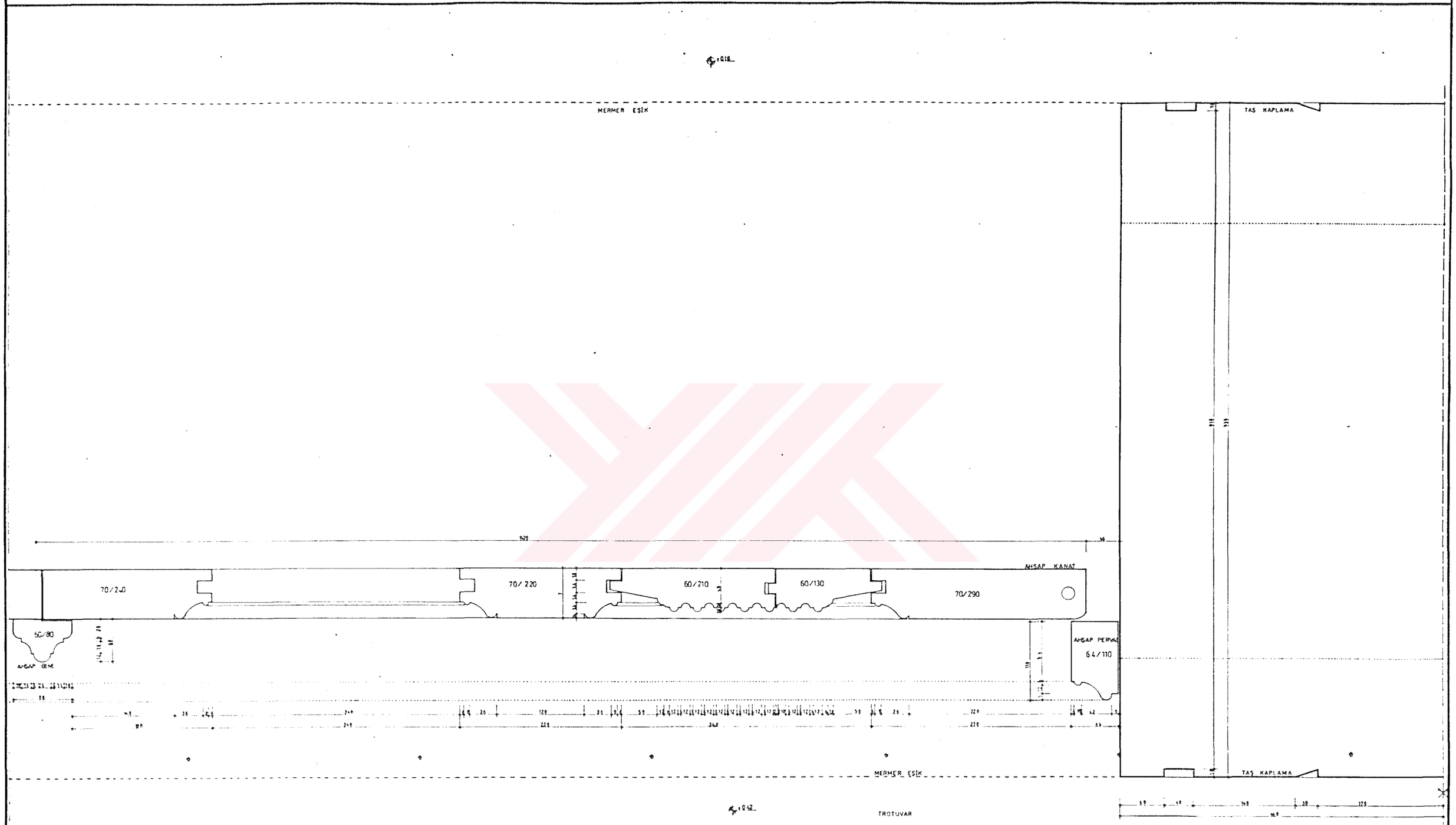

D-D KESİTİ
(RLV.23)

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ- ANALİTİK RÖLÖVE

BAHÇE KAPISI DETAYLARI-1/2

RLV.26

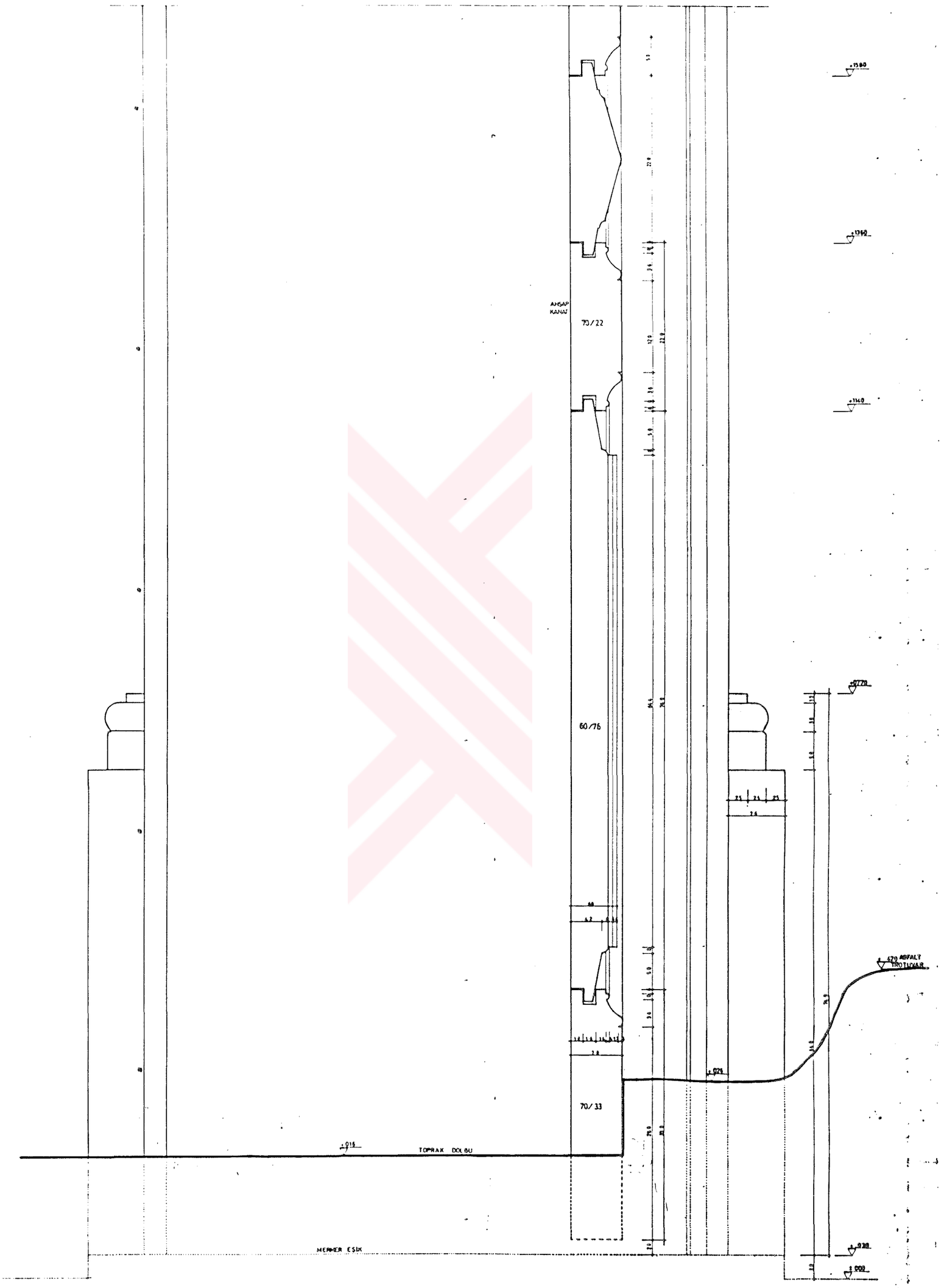

B-B KESİTİ

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ-RESTİTÜSYON PLANLAR-1/50

RESTİ.01

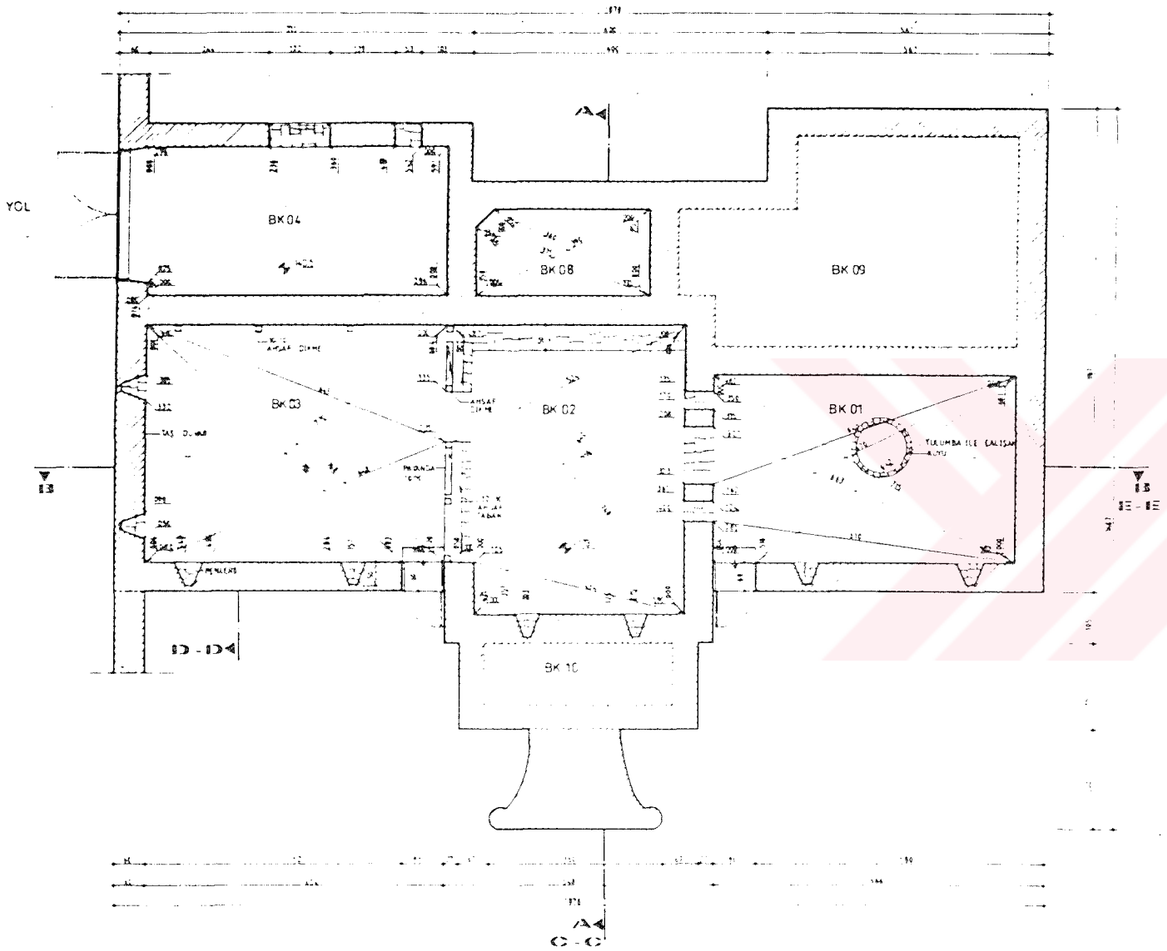

BODRUM KAT PLANI

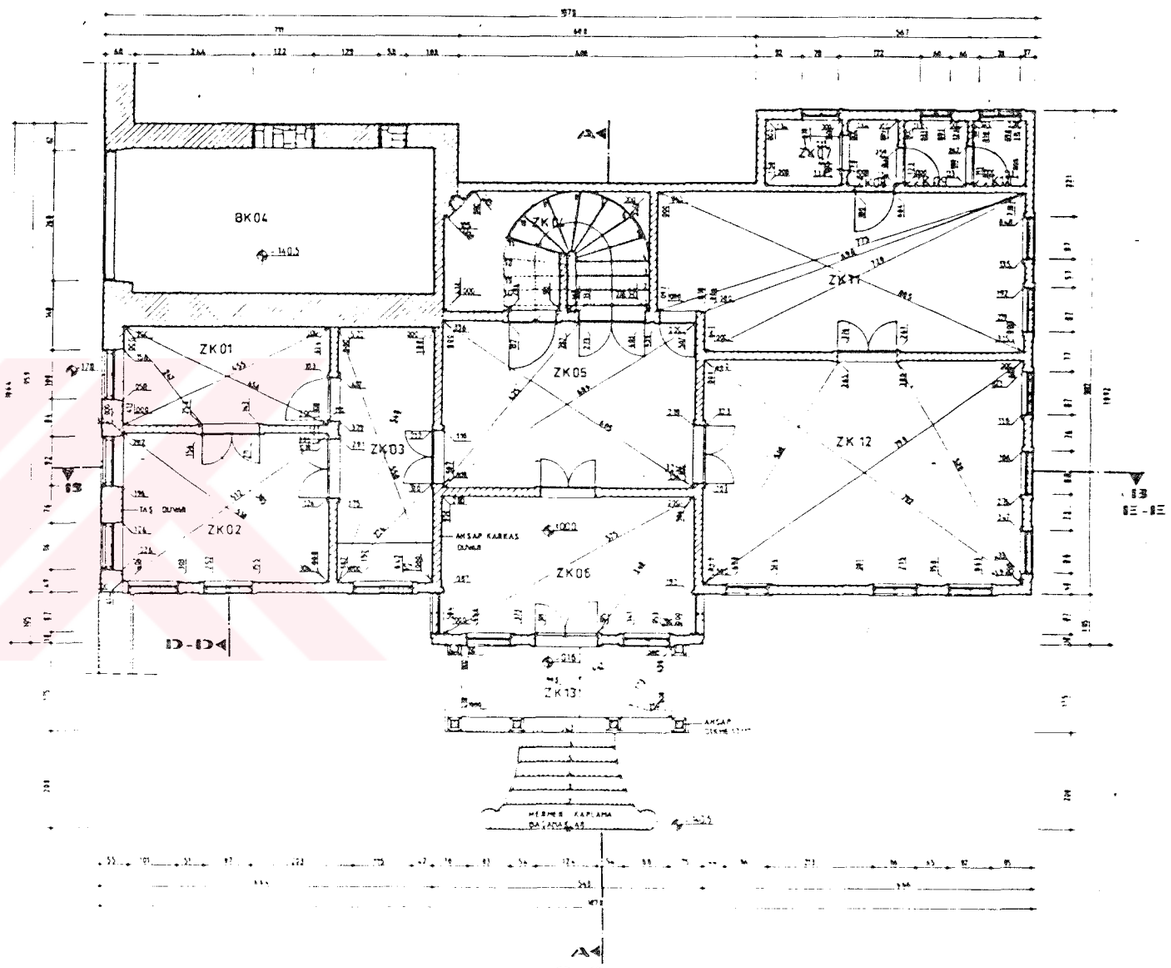

ZEMİN KAT PLANI

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ-RÖLÖVE RESTORASYON BÖLÜMÜ TEZ YÖNETİCİSİ:Yrd. Doç. Dr. CAN BİNAN 9275005 JALE TAM

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ-RESTİTÜSYON PLANLAR-1/50

RESTİ.02

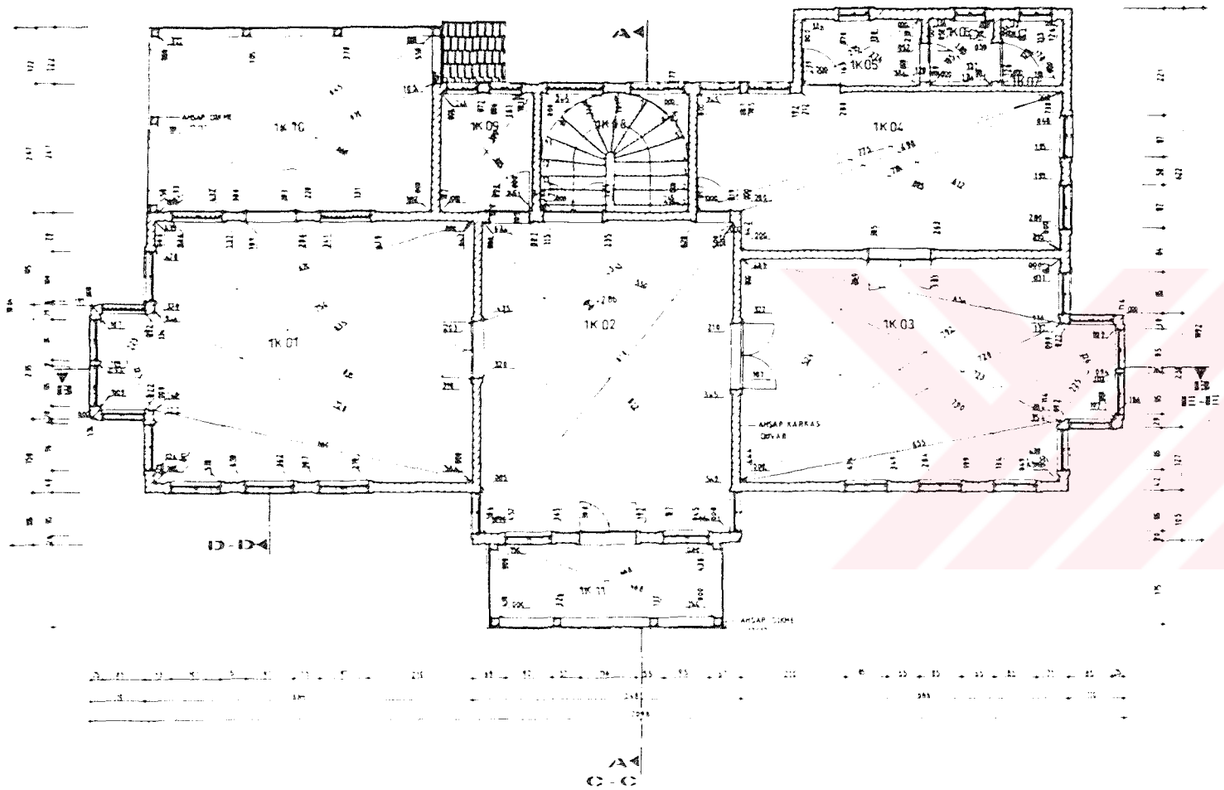

1. KAT PLANI

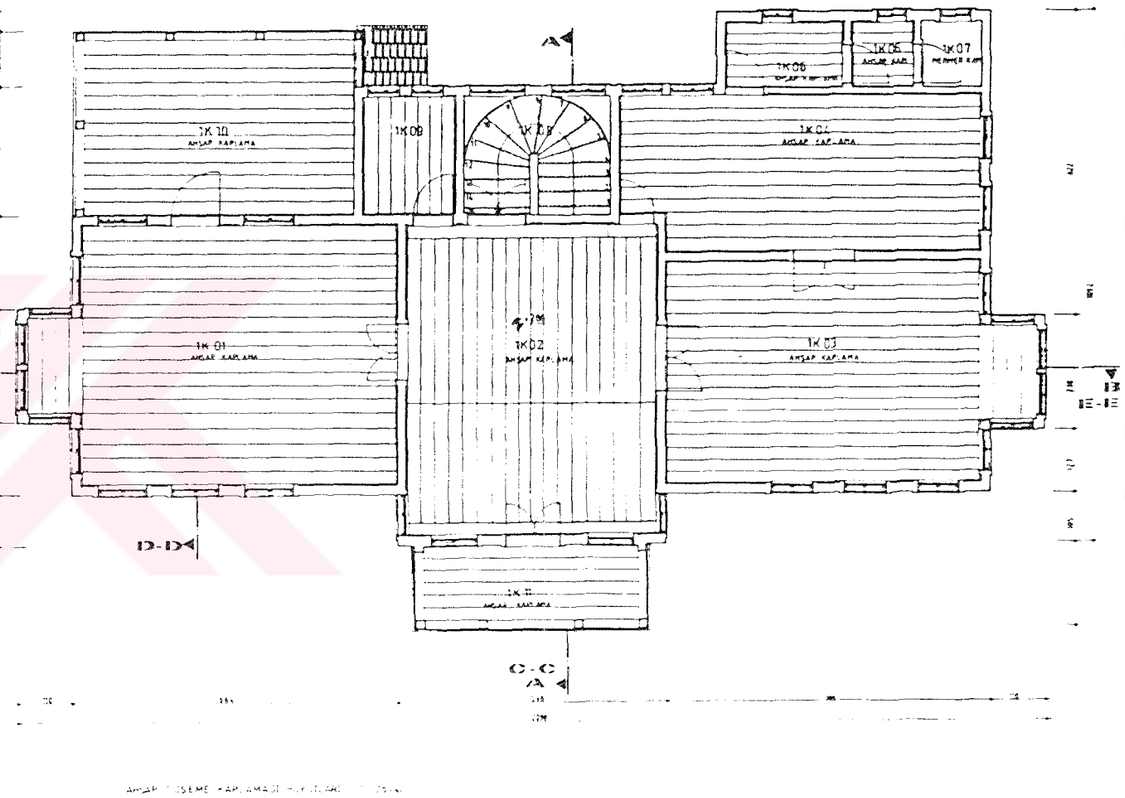

1. KAT PLANI DÖŞEME KAPLAMA YÖNLERİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ-RÖLÖVE RESTORASYON BÖLÜMÜ TEZ YÖNETİCİSİ:Yrd. Doç. Dr. CAN BİNAN 9275006 JALE TAM

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ-RESTİTÜSYON-RESTORASYON-TAVAN PLANLARI-1/50-

RESTİ. RESTO. 03

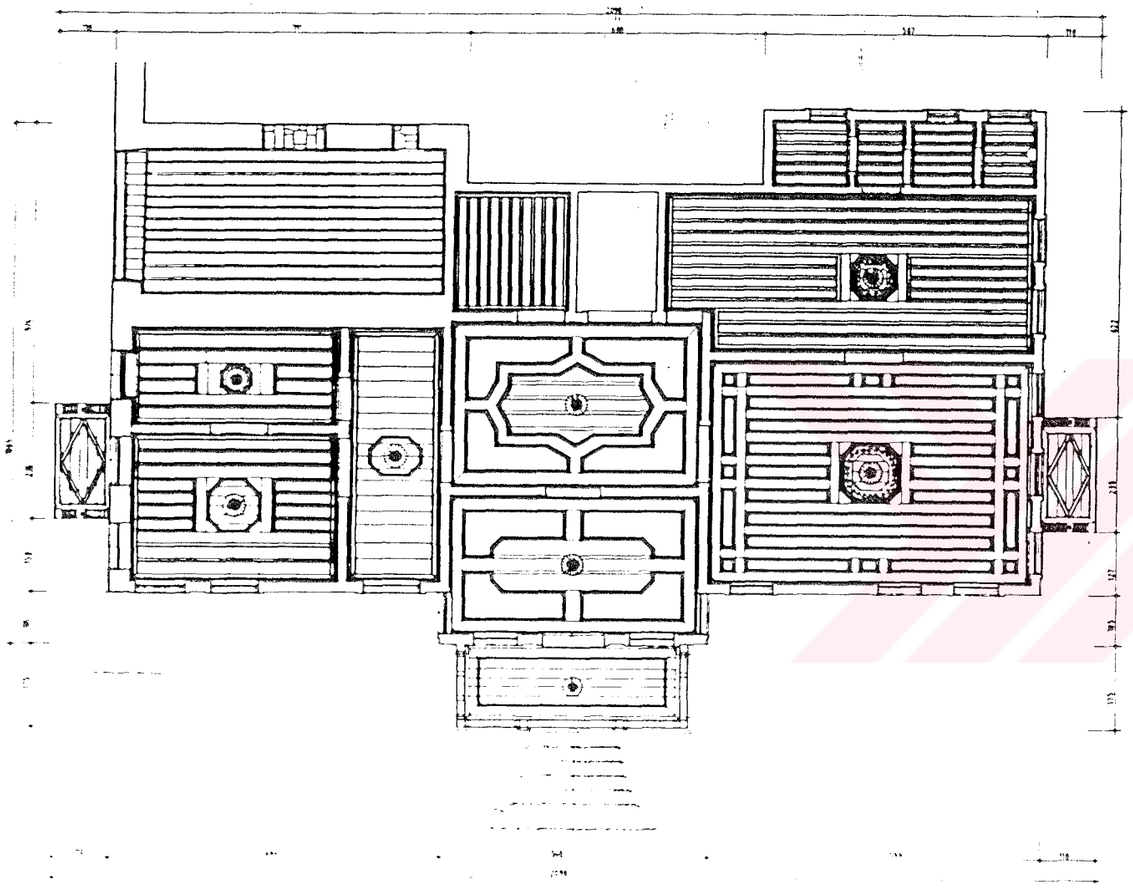

ZEMİN KAT TAVAN PLANI

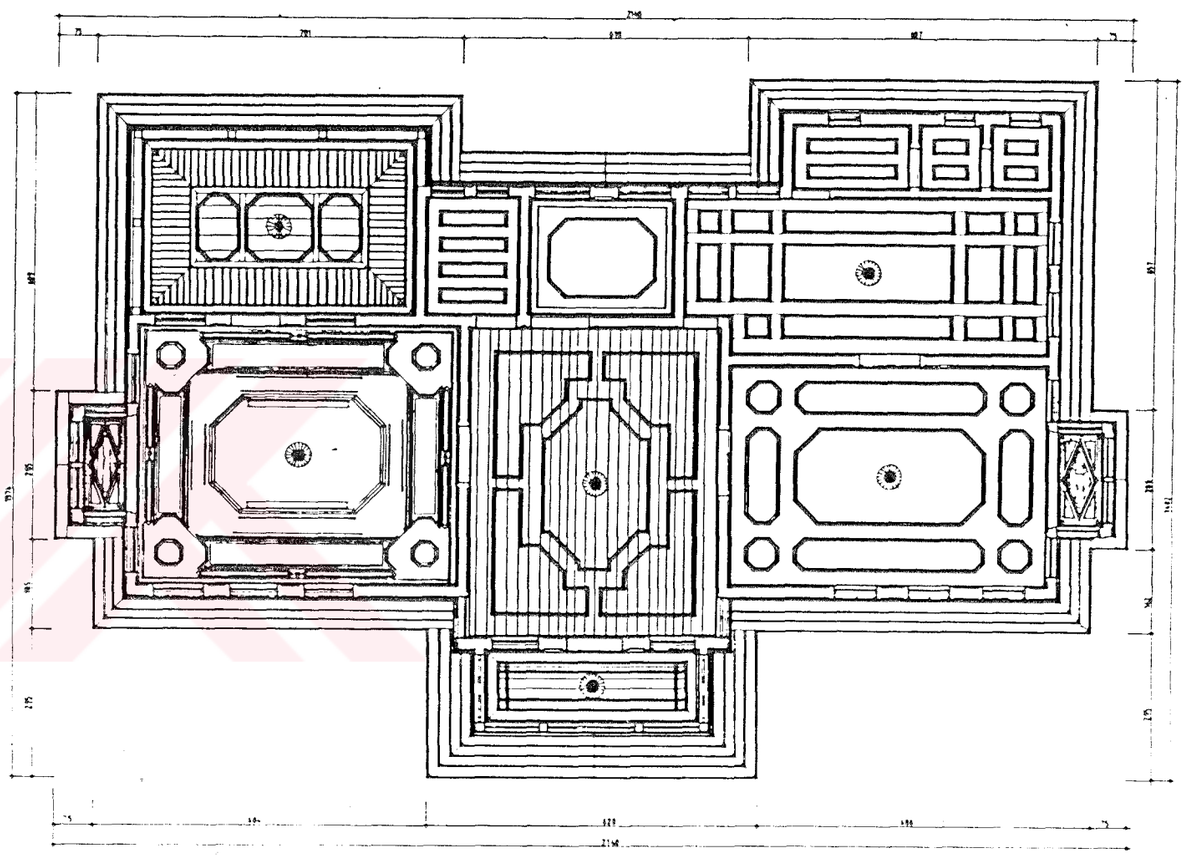

1. KAT TAVAN PLANI

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ-RÖLÖVE RESTORASYON BÖLÜMÜ

TEZ YÖNETİCİSİ: Yrd. Doç. Dr. CAN BİNAN

9275005 JALE TAM

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ-RESTİTÜSYON ÇATI PLANI-1/50

RESTİ.04

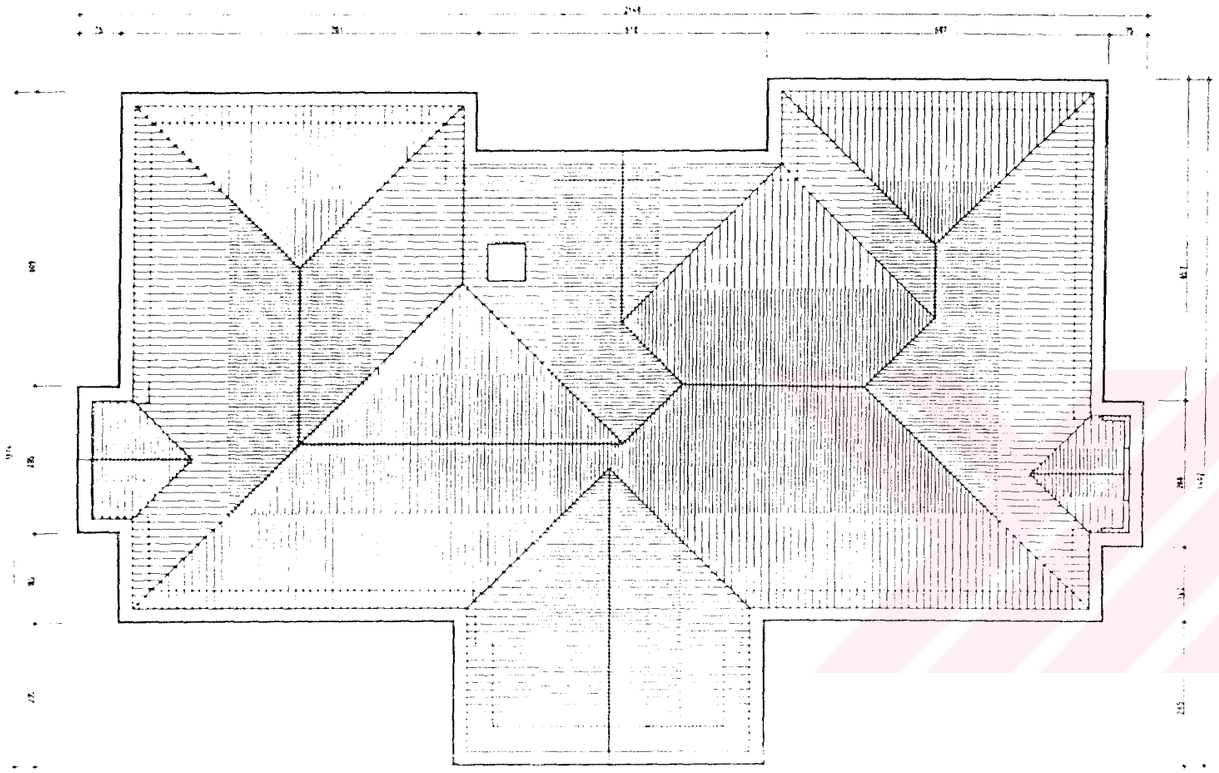

ÇATI PLANI

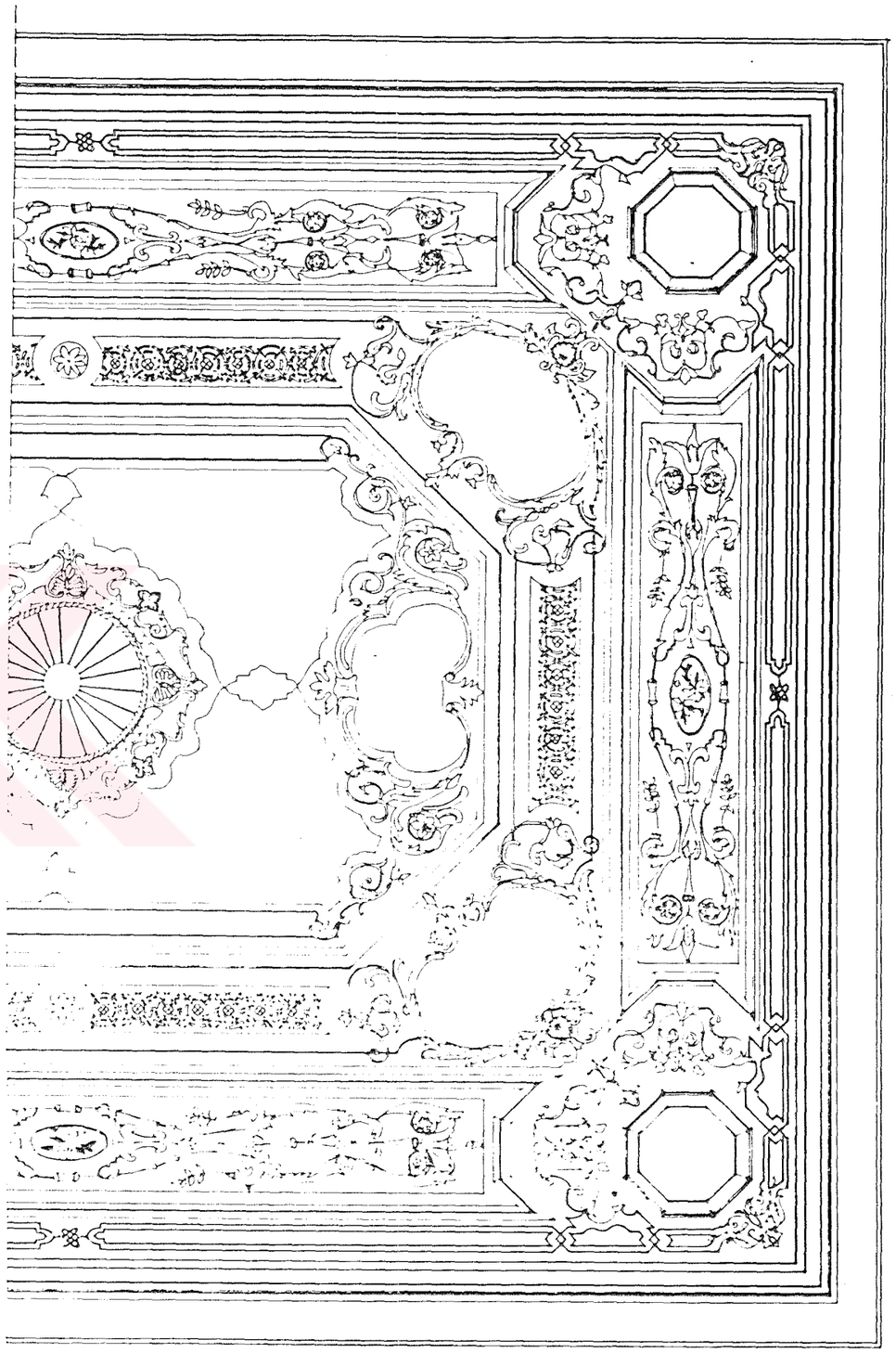

IKOI NOLU ODA TAVAN DETAYI-1/10

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ - RESTİTÜSYON KESİTLER-1/50

RESTİ.05

B-B KESİTİ

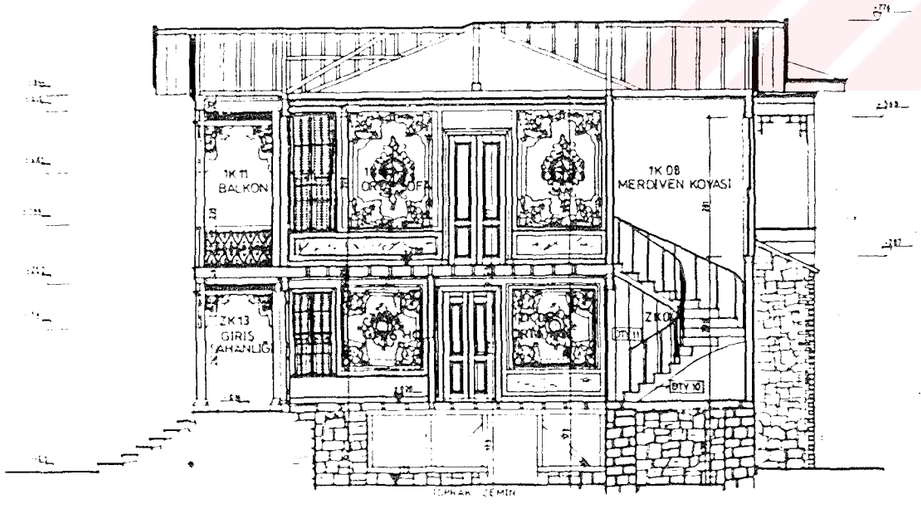

A-A KESİTİ

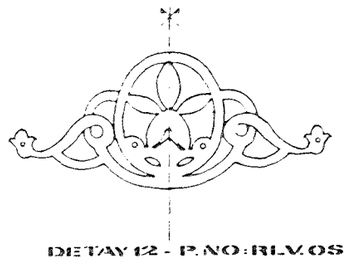

DETAY 12 - P.NO:RLV.05 - 1/5

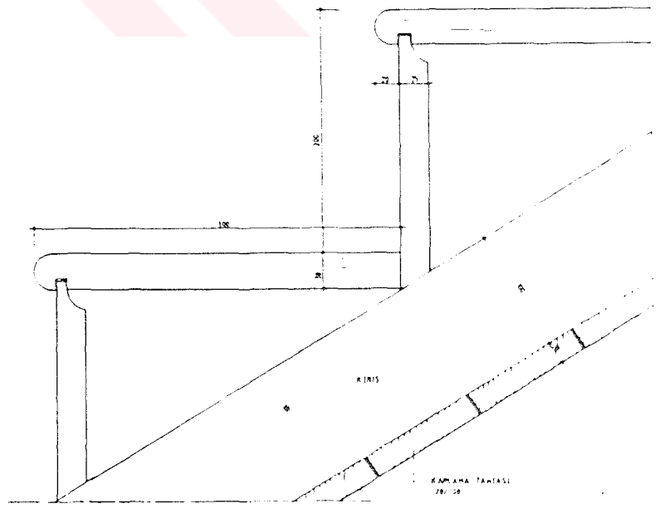

BASAMAK NOKTA DETAYI-1/2
(DTY.10 - P.NO:RLV.07 RESTİ.05)

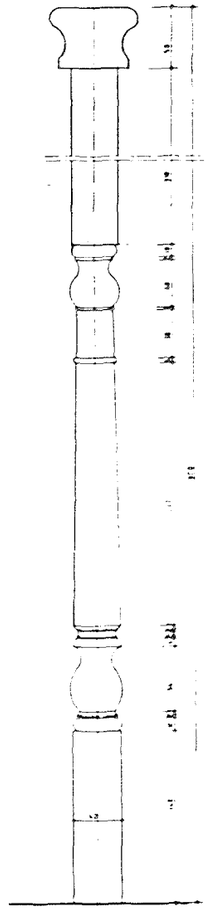

KORKULUK DETAYI-1/2
(DTY.11 - P.NO:RLV.07-RESTİ.05)

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ-RÖLÖVE RESTORASYON BÖLÜMÜ TEZ YÖNETİCİSİ:Yrd. Doç. Dr. CAN BİNAN 9275005 JALE TAM

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ - RESTİTÜSYON GÖRÜNÜŞLER-1/50

RESTİ.06

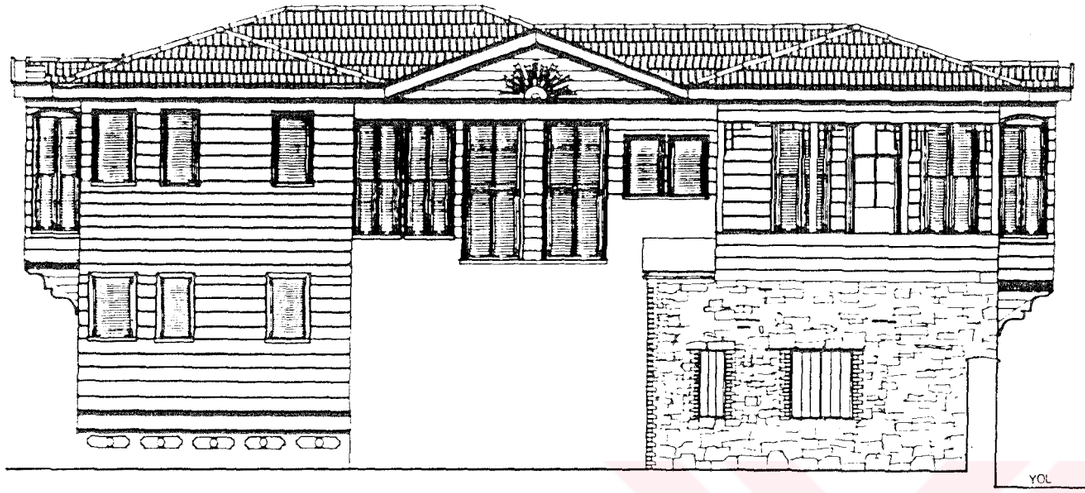

KUZEYBATI (ARKA) CEPHESİ

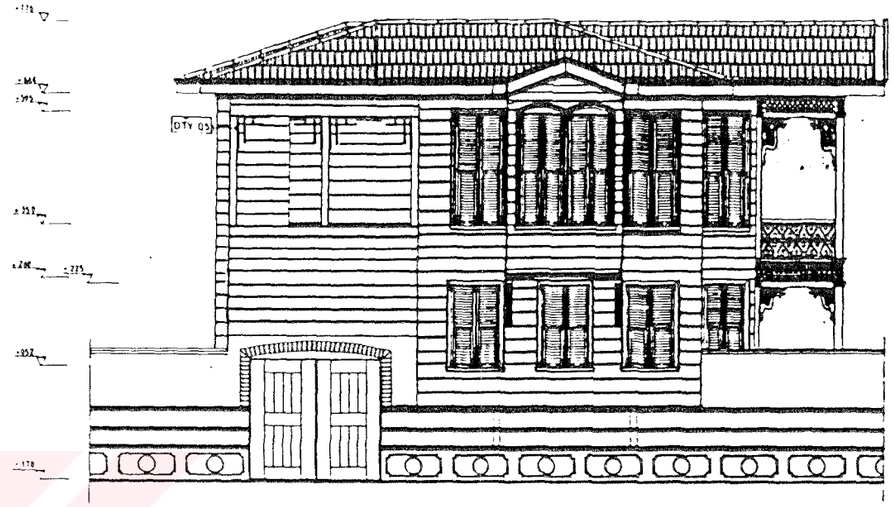

GÜNEYBATI (YOL) CEPHESİ

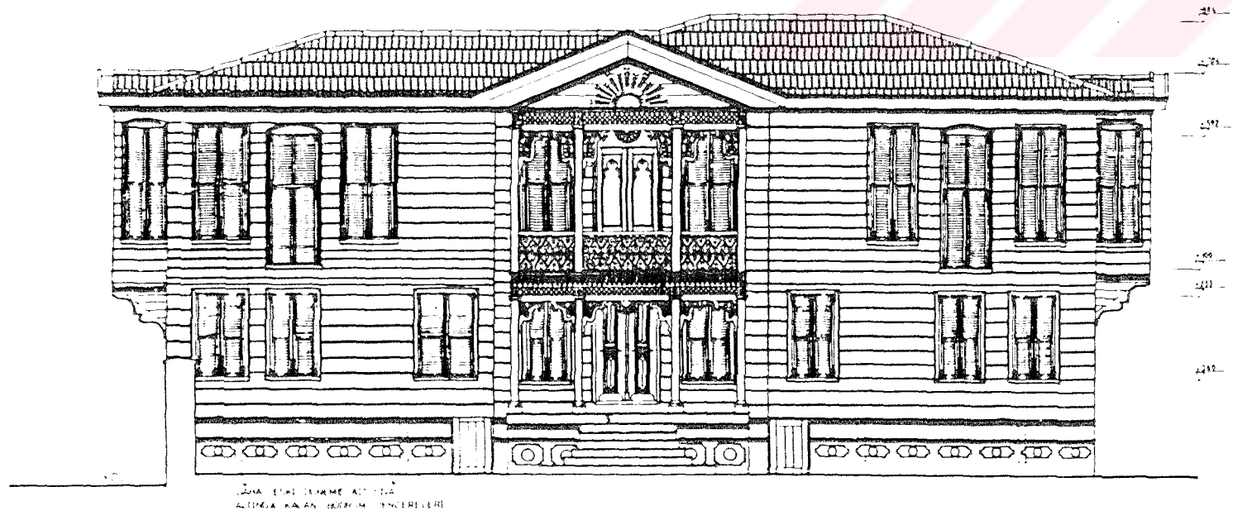

GÜNEYDOĞU(Giriş) CEPHESİ

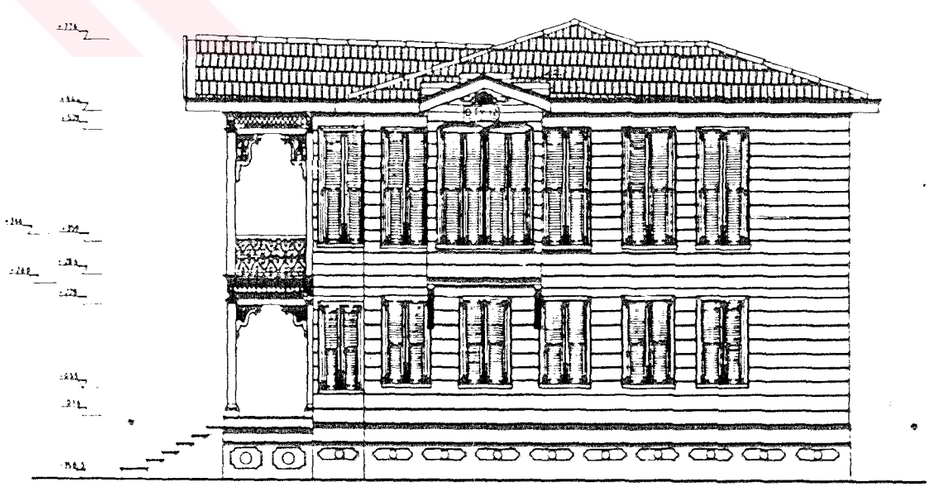

KUZEYDOĞU (BAHÇE) CEPHESİ

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ - RESTİTÜSYON - RESTORASYON - DIŞ KAPI DETAYI 1/5

RESTİ. RESTO. 07

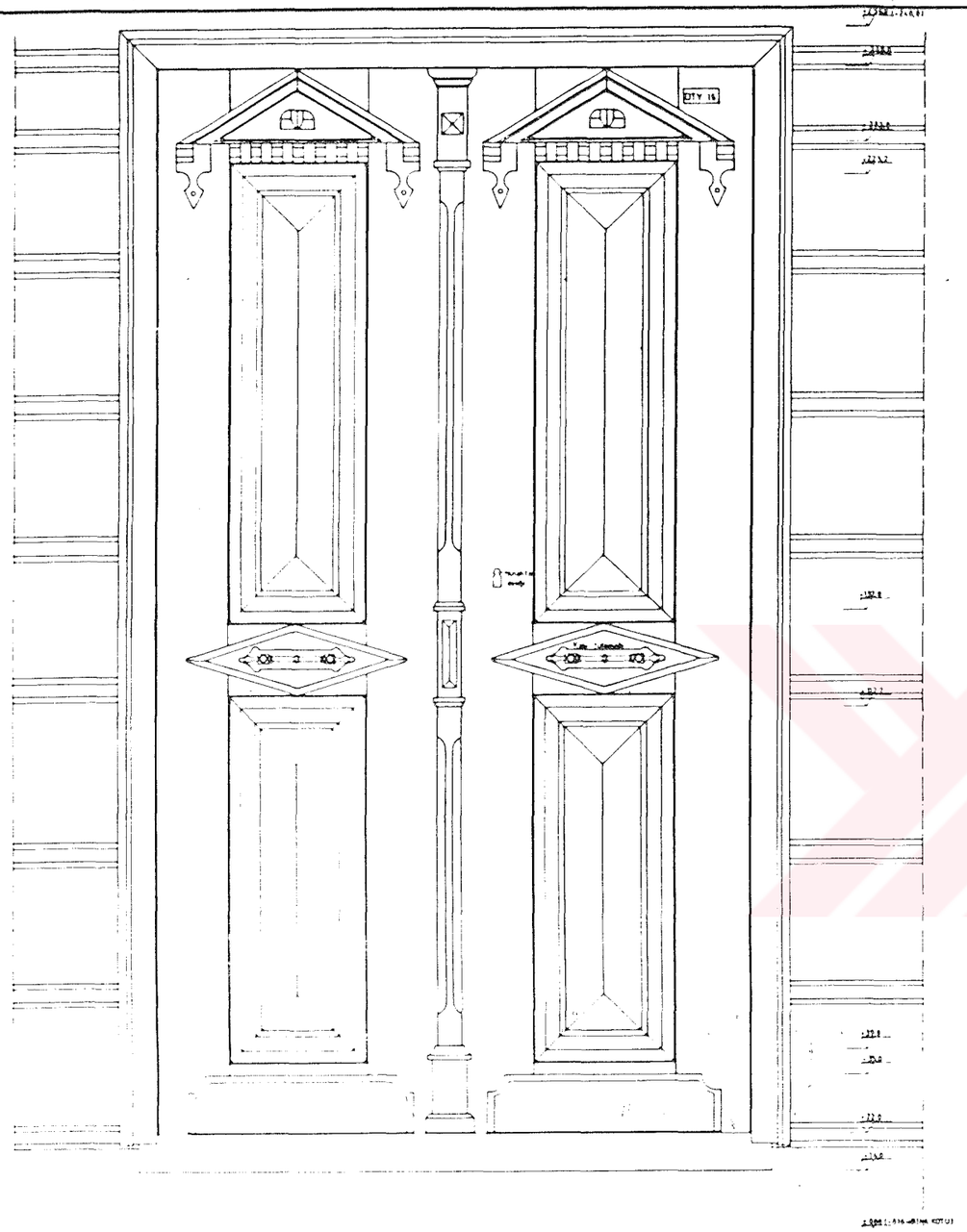

B-B GÖRÜNÜŞÜ

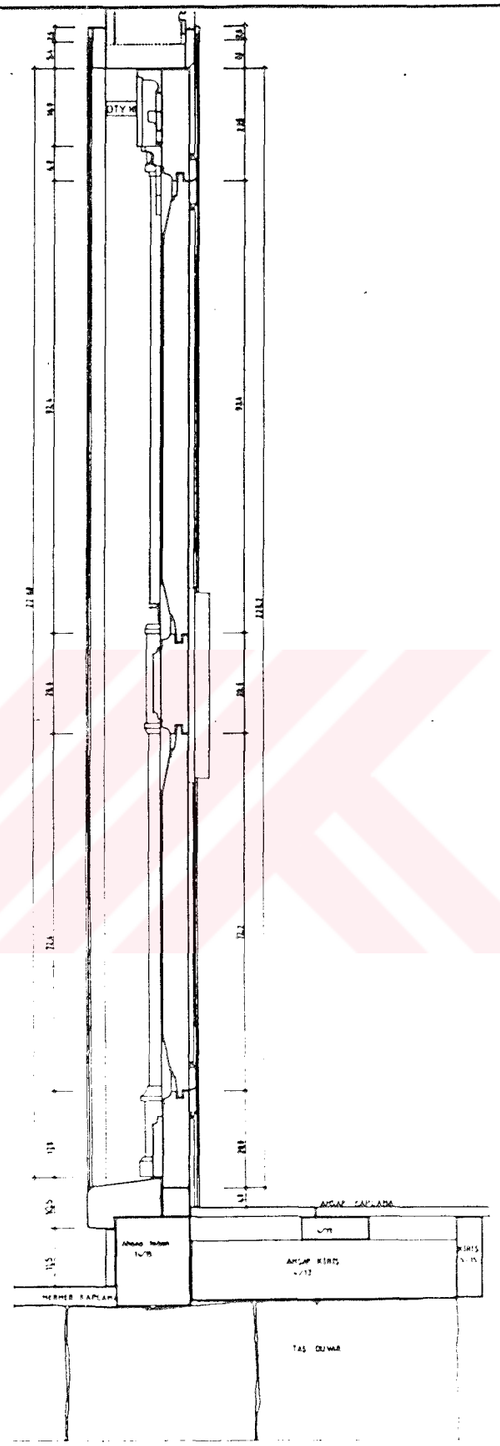

C-C KESİTİ

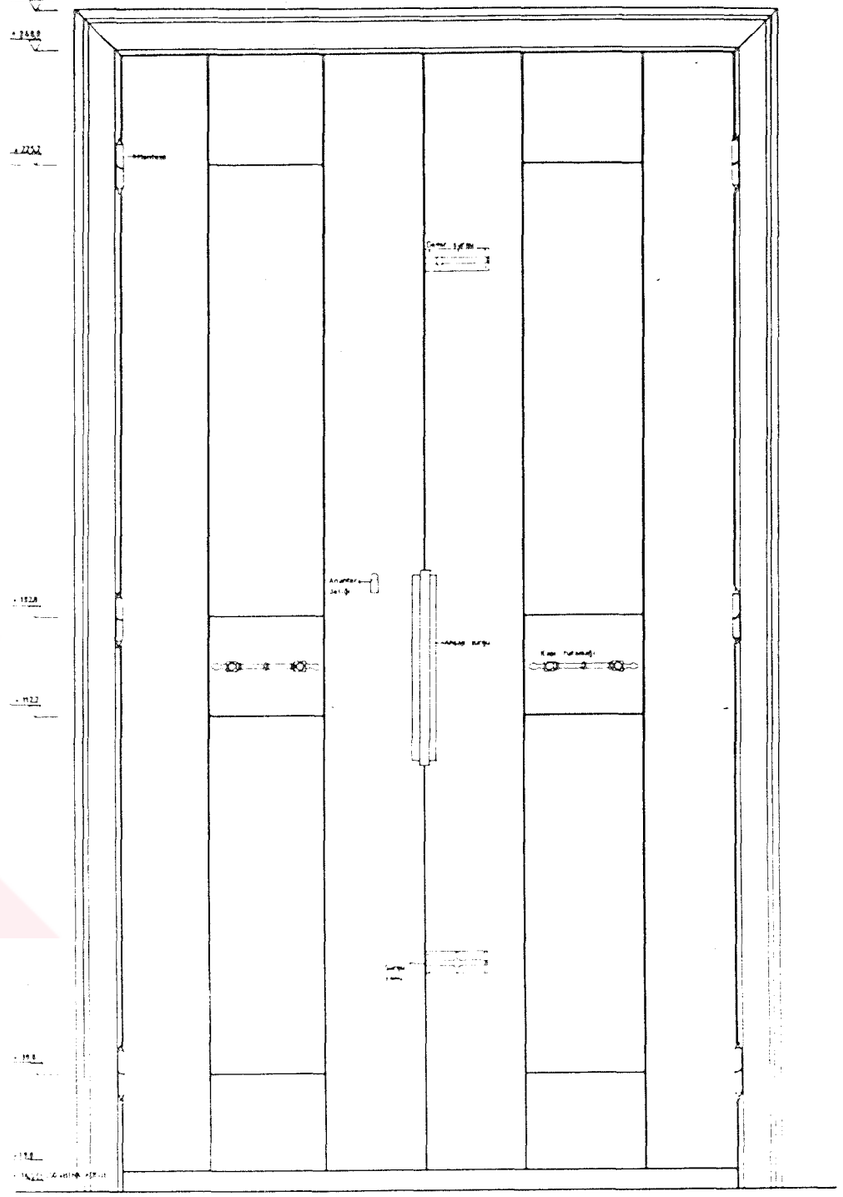

A-A GÖRÜNÜŞÜ

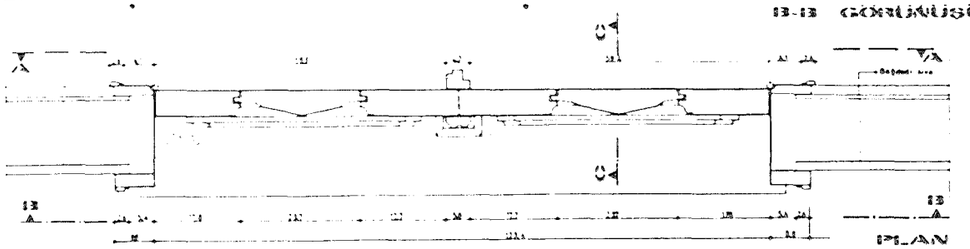

PLAN

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ - RÖLÖVE RESTORASYON BÖLÜMÜ TEZ YÖNETİCİSİ: Yrd. Doç. Dr. CAN BİNAN 9225006 JALE TAM

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ - RESTİTÜSYON - RESTORASYON - PENCERE DETAYI - 1/5

RESTİ.-RESTO.05

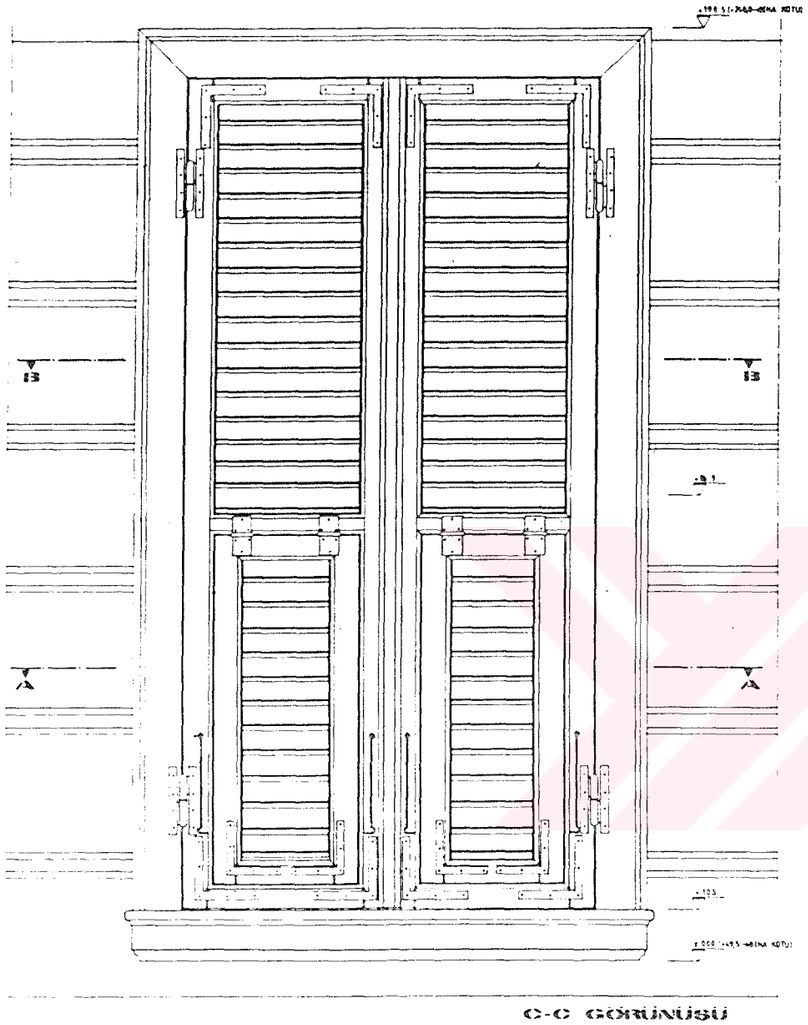

C-C GÖRÜNÜŞÜ

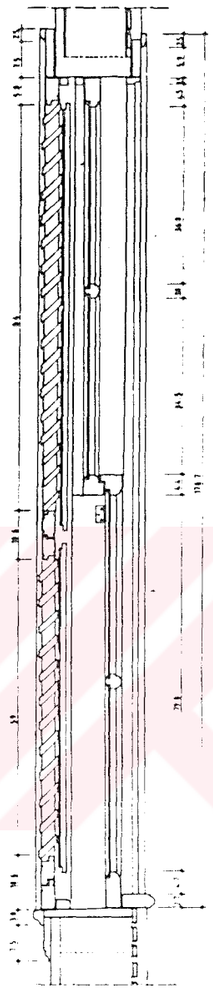

E-E KESİTİ

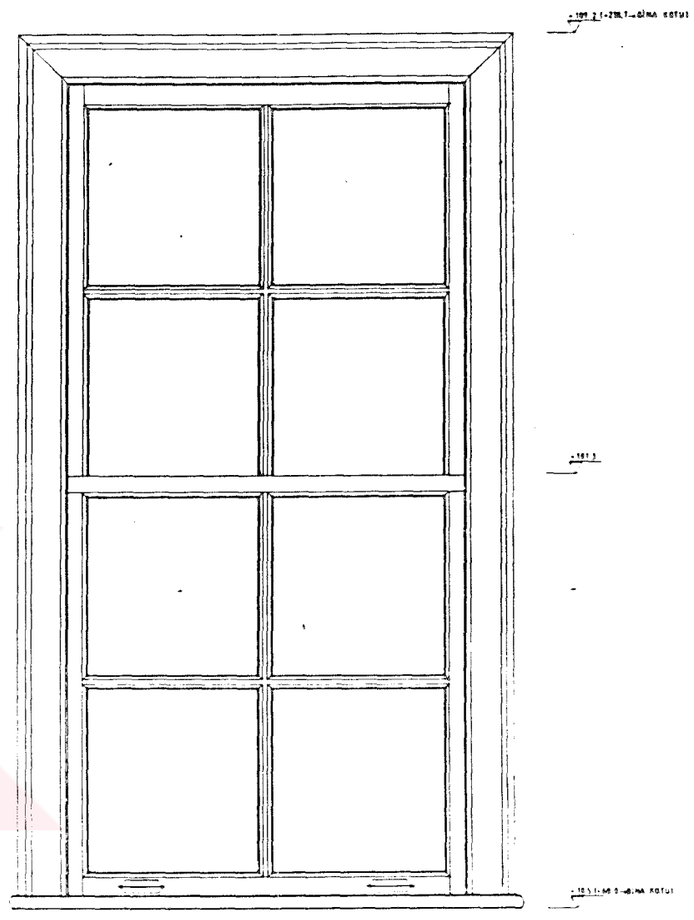

D-D GÖRÜNÜŞÜ

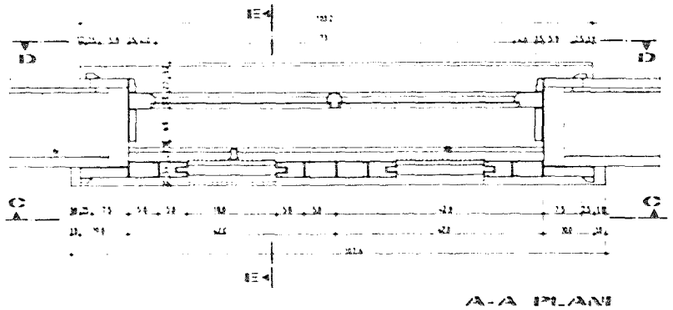

A-A PLANI

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ-RESTORASYON-VAZİYET PLANI-1/200

RESTO.01

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ-RÖLÖVE RESTORASYON BÖLÜMÜ

TEZ YÖNETİCİSİ:Yrd. Doç. Dr. CAN BİNAN

027500B JALE TAM

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ-RESTORASYON-PLANLAR-1/50

RESTO.02

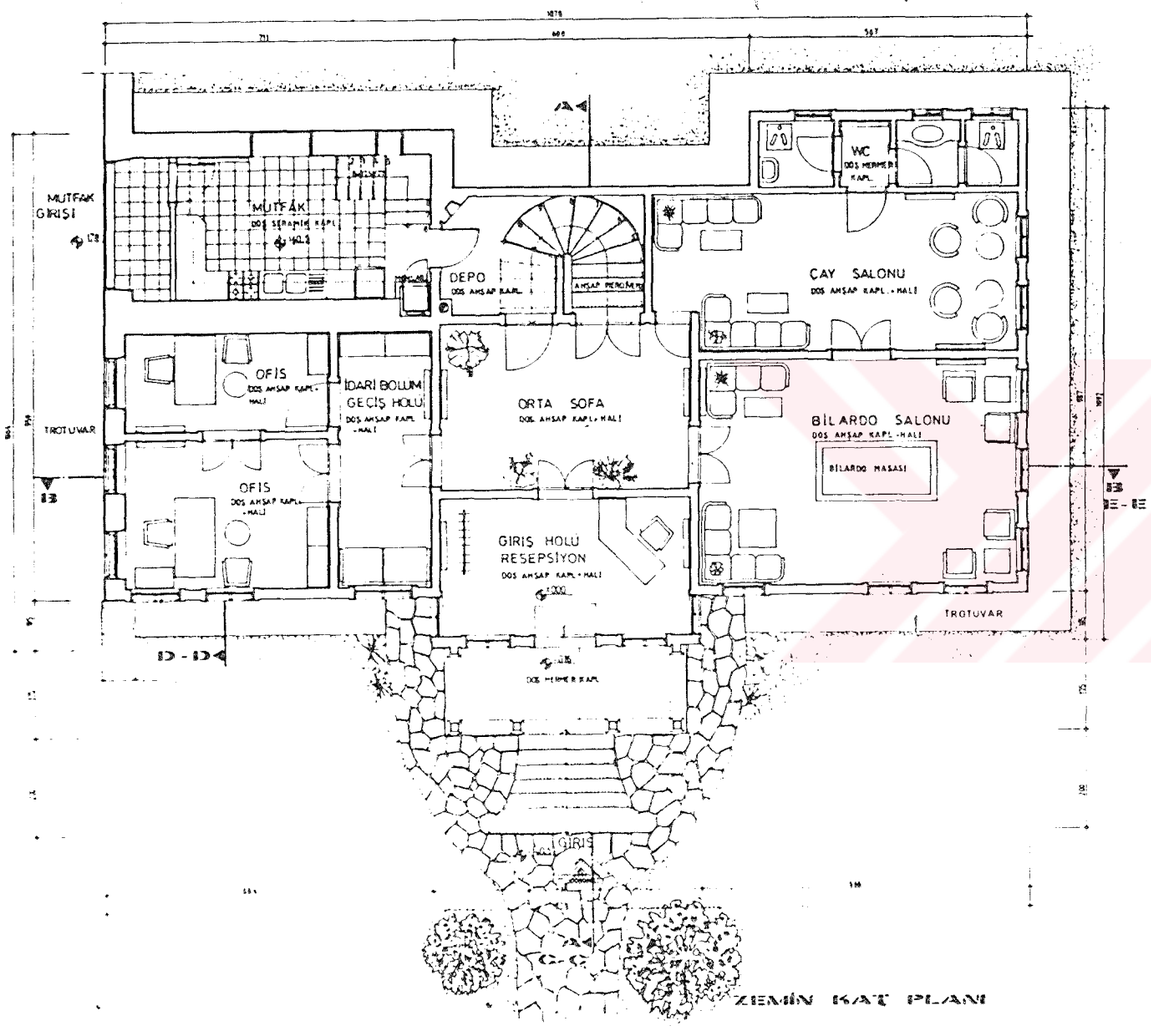

ZEMİN KAT PLANI

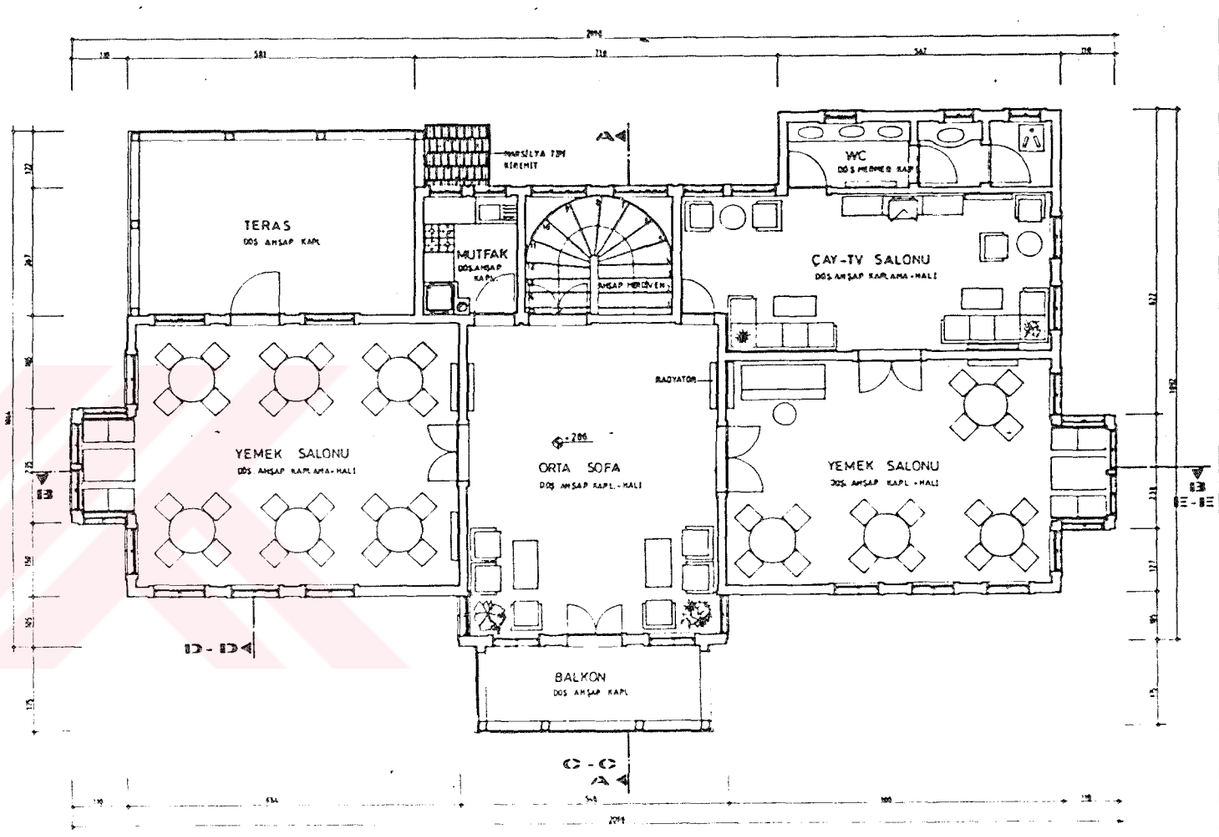

1. KAT PLANI

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ-RÖLÖVE RESTORASYON BÖLÜMÜ TEZ YÖNETİCİSİ: Yrd. Doç. Dr. CAN BİNAN 9275005 JALE TAM

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ - RESTORASYON - ÇATI PLANI 1/50

RESTO.03

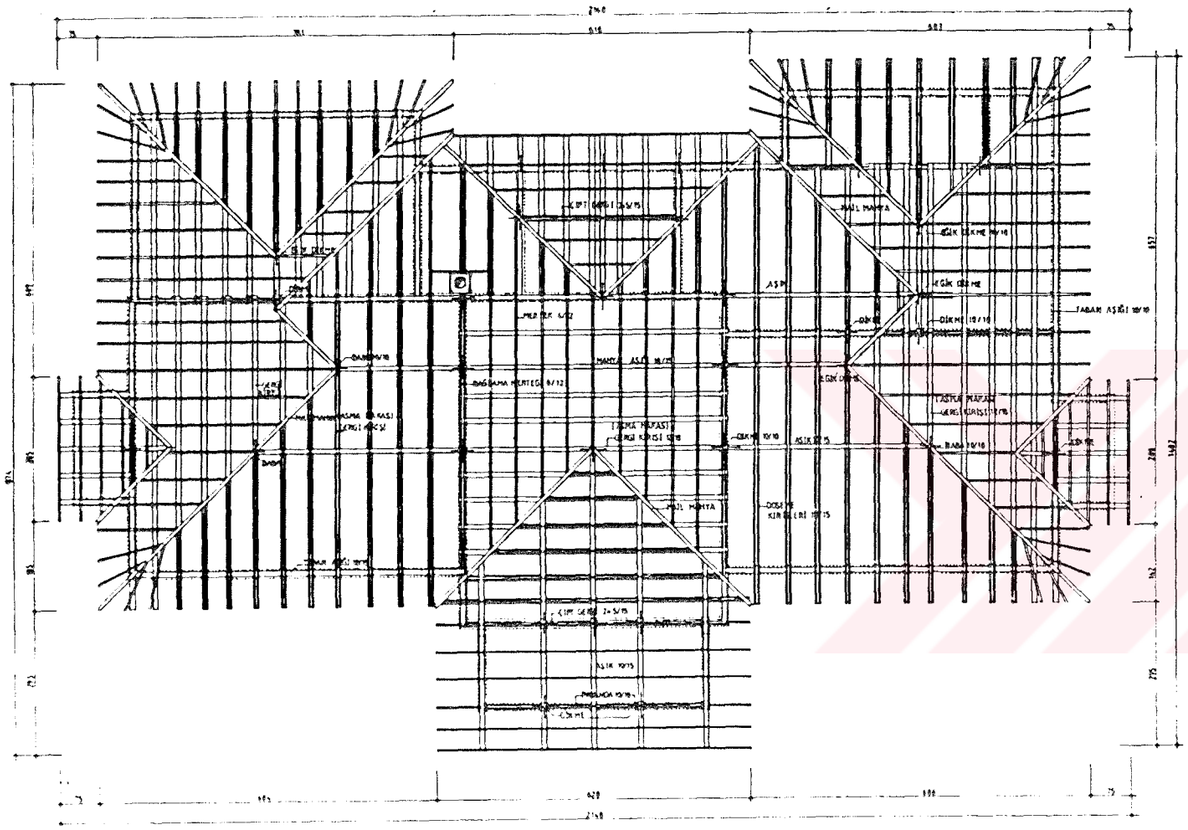

ÇATI PLANI

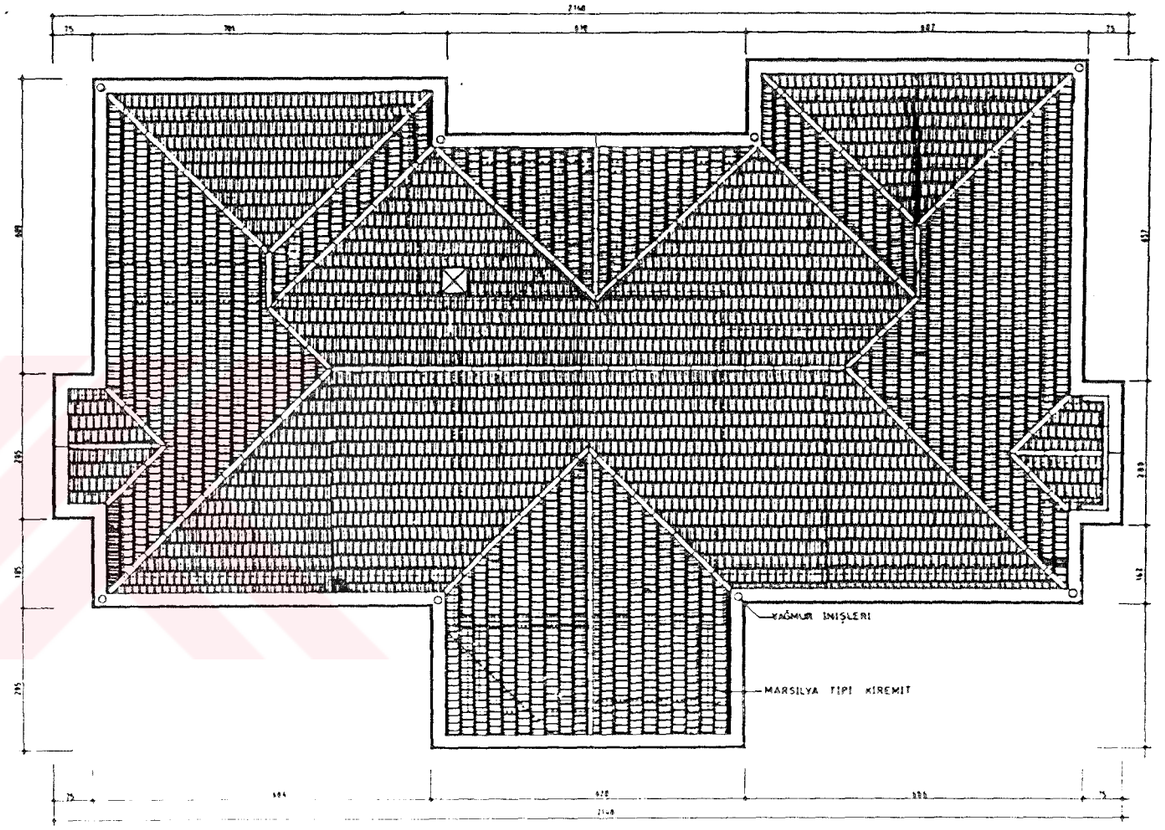

ÇATI GÖRÜNÜŞÜ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ-RÖLÖVE RESTORASYON BÖLÜMÜ

TEZ YÖNETİCİSİ: Yrd. Doç. Dr. CAN BİNAN

927506 JALE TAM

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ RESTORASYON KESİTLER-1/50

RESTO.04

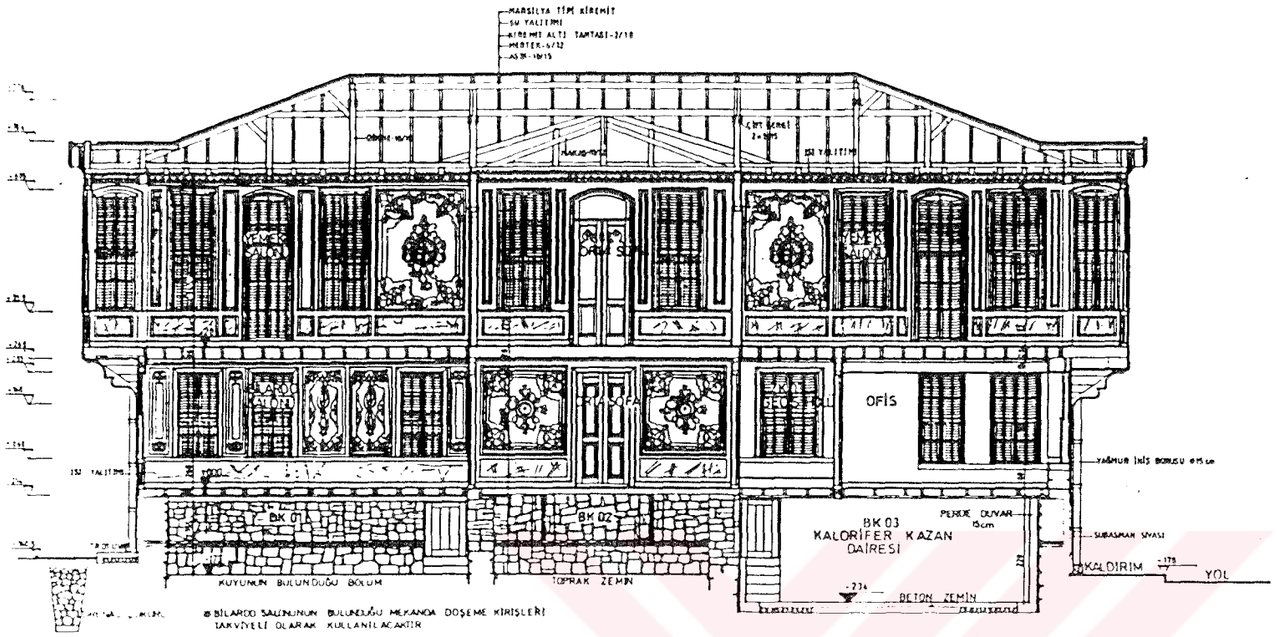

B-B KESİTİ

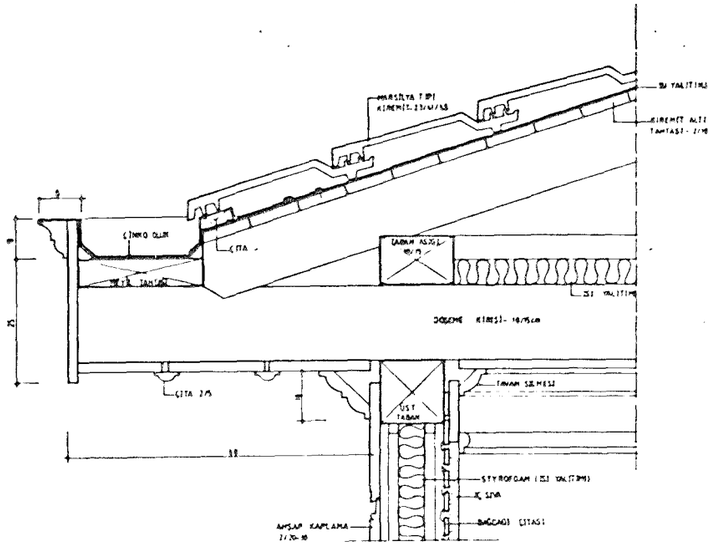

SAÇAK DETAYI-1/5

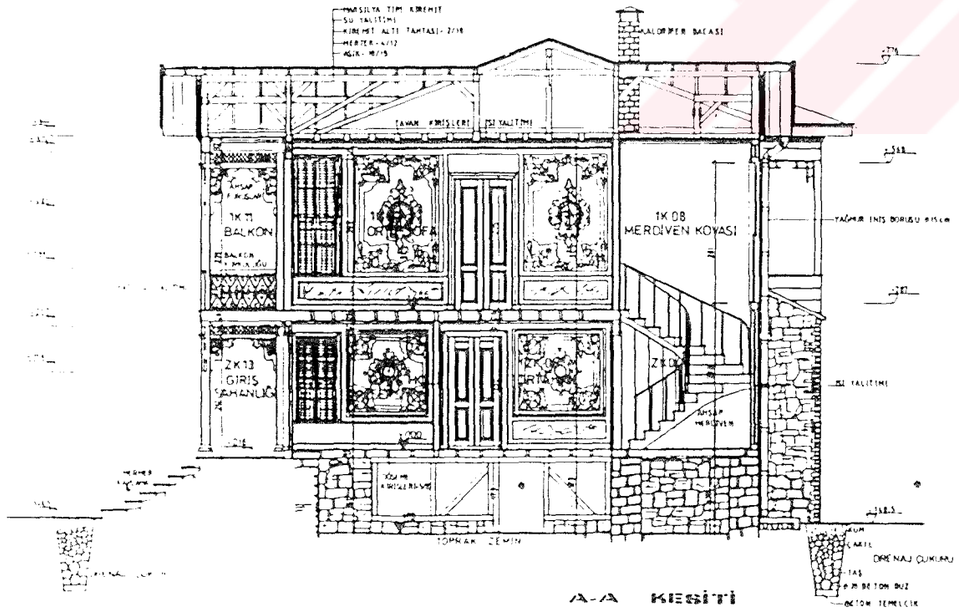

A-A KESİTİ

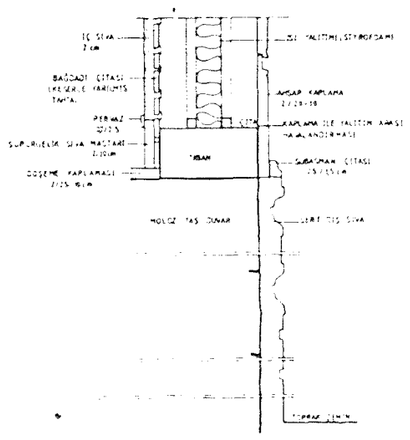

SUBASMAN SİSTEM DETAYI 1/5

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ -RESTORASYON GÖRÜNÜŞLER-1/50

RESTO.05

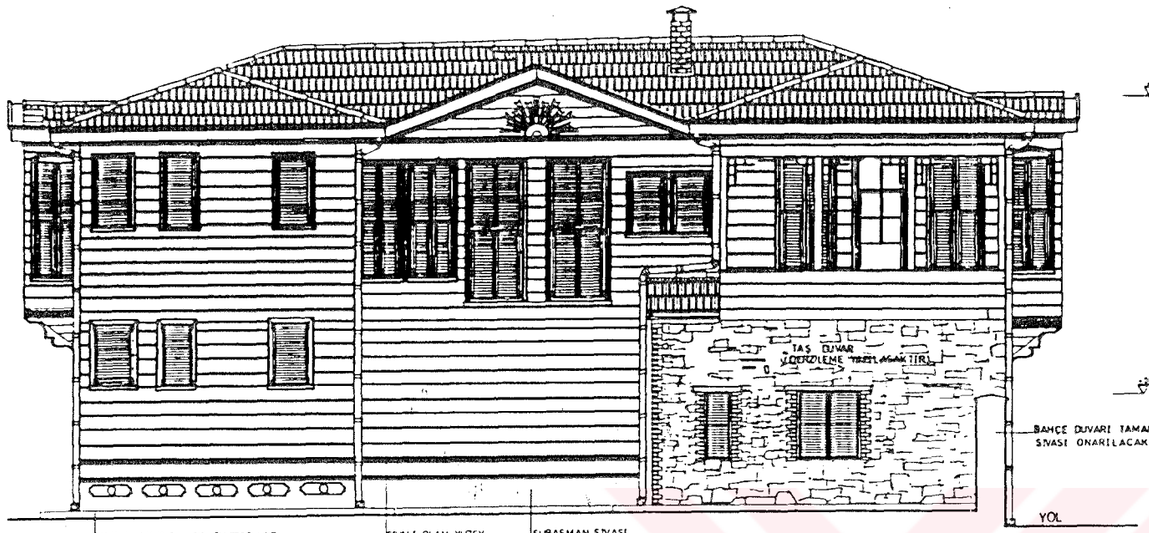

KUZEYBATI (ARKA) CEPHESİ

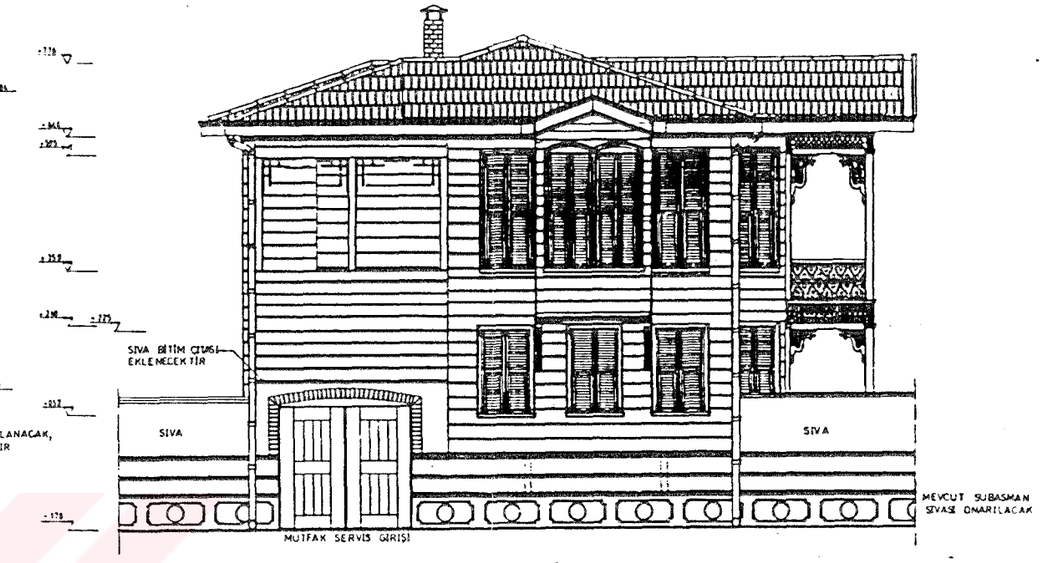

GÜNEYBATI (YOL) CEPHESİ

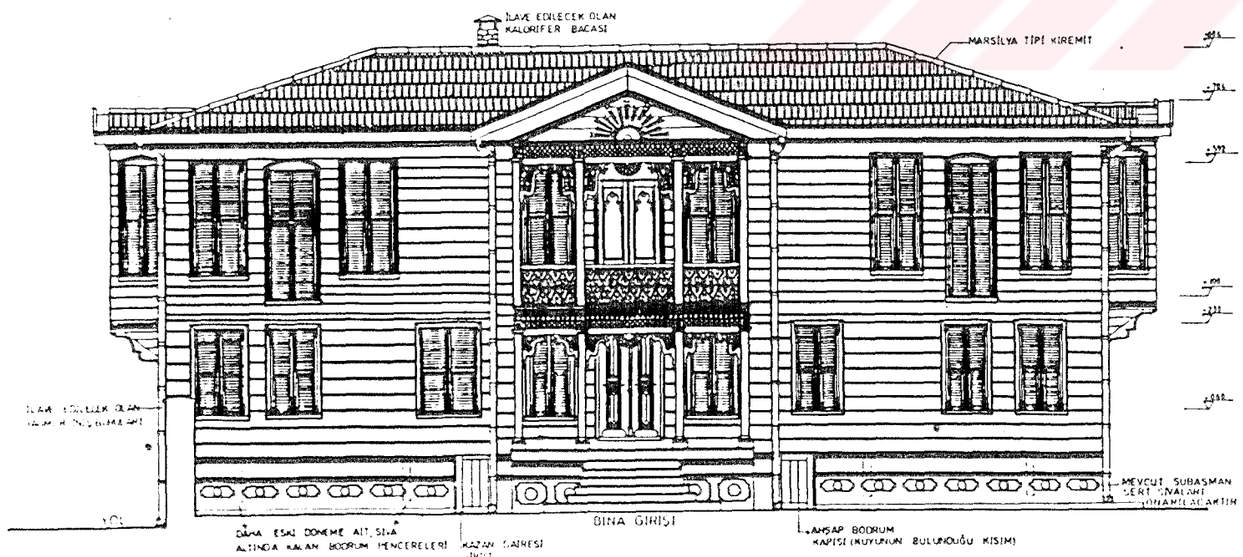

GÜNEYDOĞU(Giriş) CEPHESİ

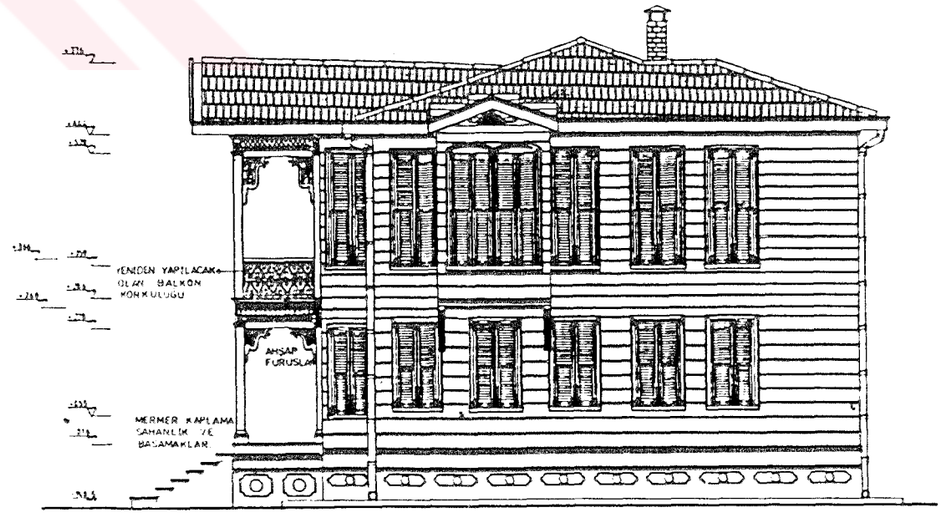

KUZEYDOĞU (BAHÇE) CEPHESİ

— ÇÜRÜME OLAN KAPLAMALAR DEĞİŞTİRİLECEKTİR
— BÜTÜN AHŞAPLAR EMPRENYE EDİLECEKTİR (YANMA VE ÇÜRÜMEYE KARŞI)
— KUZEYBATI(ARKA) CEPHESİNDE YER ALAN TAŞ DUVAR TEMİZLENİP, DERZLEME YAPILACAKTIR
— EKSİK PANCALAR YAPI ÜZERİNDE BULUNAN ÖRNEKLERİNE GÖRE TAMAMLANACAKTIR
— YENİ ÇATI YAPILACAK VE SAÇAKLAR TAMAMLANACAKTIR
— YAĞMUR İNİŞ BORULARI VE ISITMA İÇİN GEREKLİ OLAN BACA İLAVE EDİLECEKTİR
— KUZEYBATI(ARKA) CEPHESİNDEKİ SIVALI YÜZEY AHŞAP KAPLANACAKTIR
— GÜNEYBATI (YOL) CEPHESİNDEKİ KAPATILAN KAM BOŞLUĞU AÇILIP KANAT YAPILACAKTIR
— BAHÇE DUVARI TAMAMLANACAKTIR

0 100 200 300 400 500 cm

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ-RÖLÖVE RESTORASYON BÖLÜMÜ

TEZ YÖNETİCİSİ:Yrd. Doç. Dr. CAN BİNAN

927 5006 JALE TAM

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ - RESTORASYON - KESİTLER - 1/20

RESTO.06

— YANMIŞ, ÇÜRÜMÜŞ VE TAŞIYICILIĞINI YITİRMİŞ OLAN ELEMANLAR DEĞİŞTİRİLECEKTİR
— YENİ ÇÖZÜMLENEN ÇATI YAPILACAK, SAÇAKLAR TAMAMLANACAKTIR
— YANGIN VE ÇÜRÜMEYE KARŞI BÜTÜN AHŞAPLAR EMPREGNYE EDİLECEKTİR
— MEVCUT OLMAYAN YOK OLMUŞ ELEMANLAR (FURUŞLAR, PANJURLAR vb.) MEVCUT ÖRNEKLERİNE GÖRE TAMAMLANACAKTIR
— ÇÖKEN DÖŞEMELER YENİDEN YAPILACAKTIR
— ÇÜRÜMÜŞ DOĞRAMALAR DEĞİŞTİRİLİP, YOKOLANLAR TAMAMLANACAK; CAMLAR TAKILACAKTIR
— DIŞ DUVARLAR VE ÇATIDA ISI YALITIMI YAPILACAKTIR DUVARLARDA KAPLAMA İLE YALITIM ARASI HAVALANDIRILMALIDIR
— DOKULEN İÇ SIVALAR YENİLENECEK VE BOZULAN KALEMİŞLERİ TAMAMLANACAKTIR
— BALKON KORKULUĞU, ESKİ FOTOĞRAFLAR VE ÇEVREDEKİ BULUNAN PARÇALAR YARDIMIYLA YENİDEN YAPILACAKTIR DÖŞEMEDE SU YALITIMI YAPILACAKTIR
— MEVCUT SUBASMAN SIVALARI ONARILACAKTIR
— YAPININ ETRAFI TROTUVAR İLE ÇEVRİLİP DRENAJ YAPILACAKTIR
— BK03 NOLU MEKAN KALORİFER KAZAN DAİRESİ OLARAK DÜZENLENECEKTİR

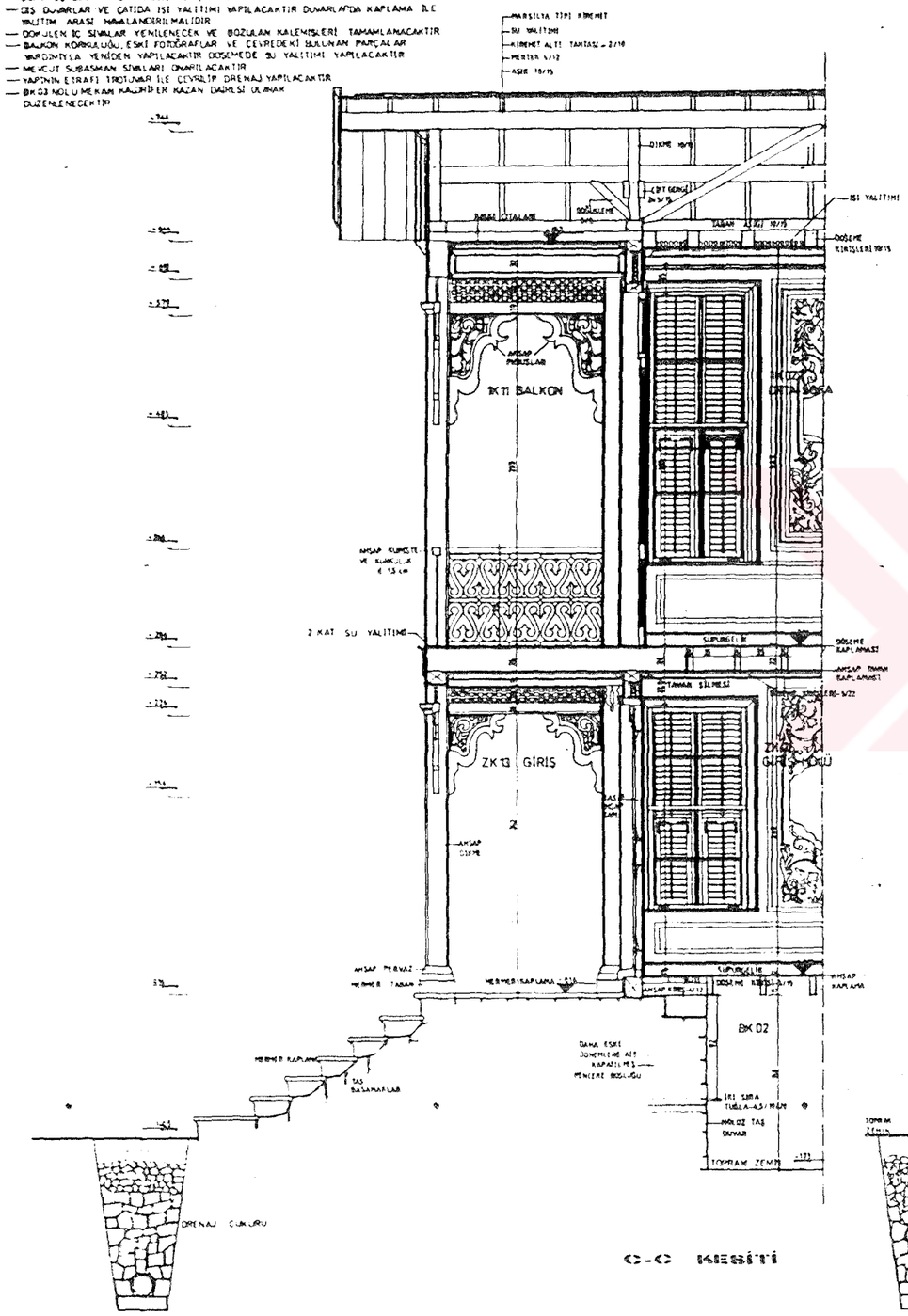

C-C KESİTİ

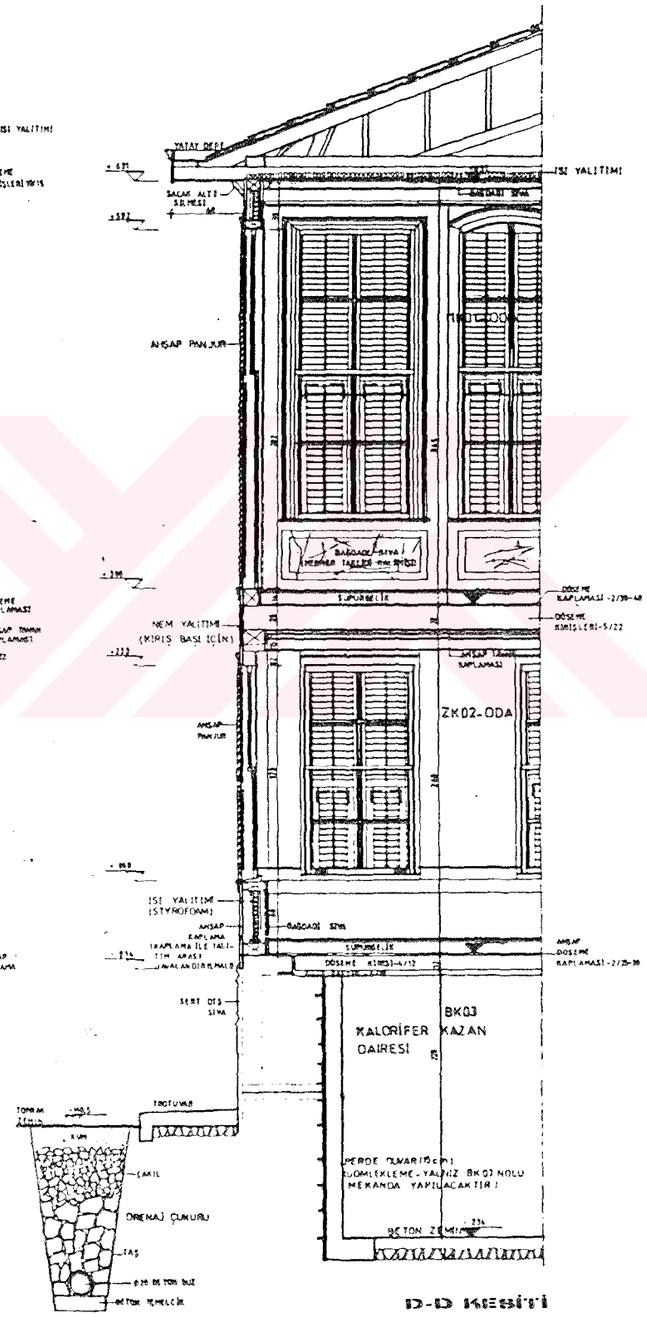

D-D KESİTİ

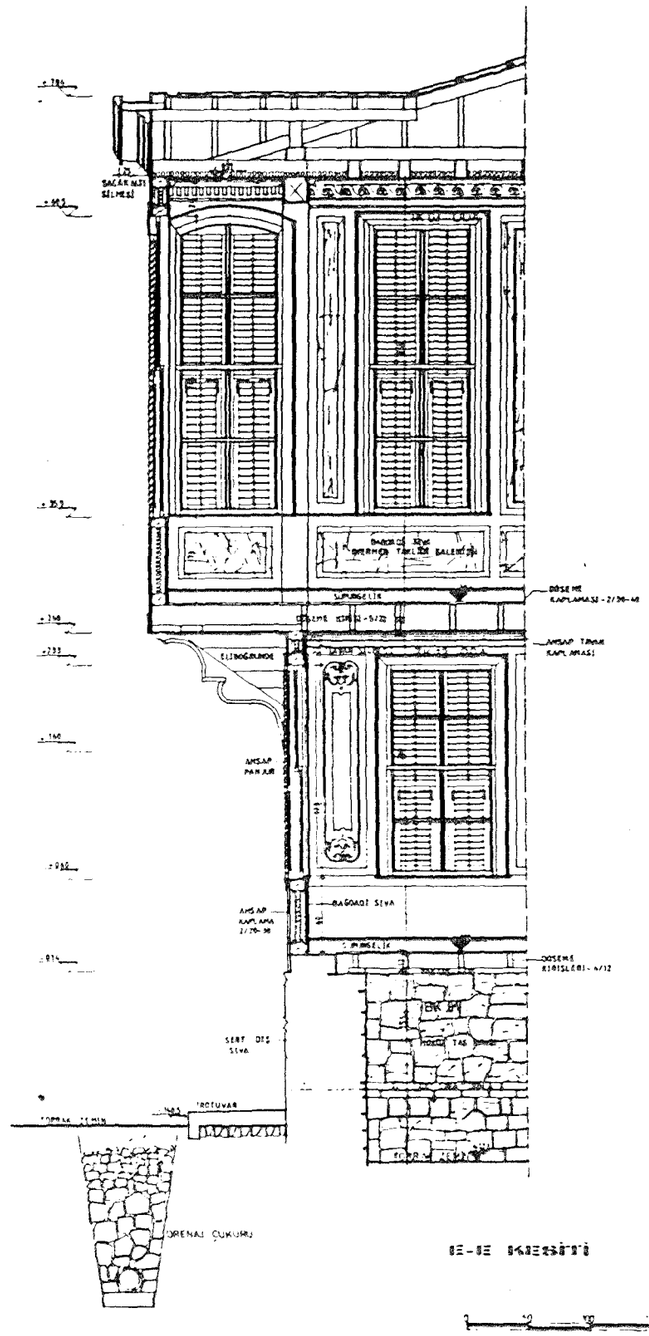

E-E KESİTİ

FERİK HACI HÜSEYİN PAŞA KÖŞKÜ - RESTORASYON BAHÇE KAPISI - 1/20

RESTO.07

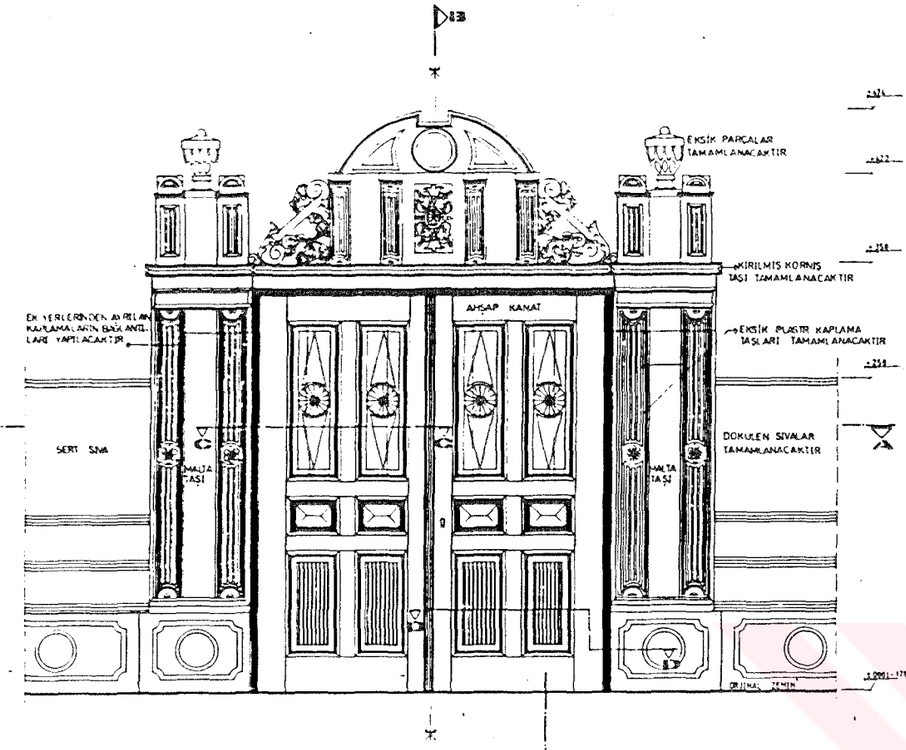

ÖN GÖRÜNÜŞ

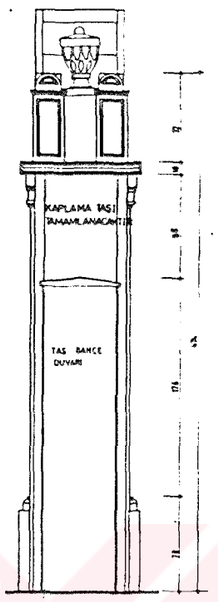

YAN GÖRÜNÜŞ

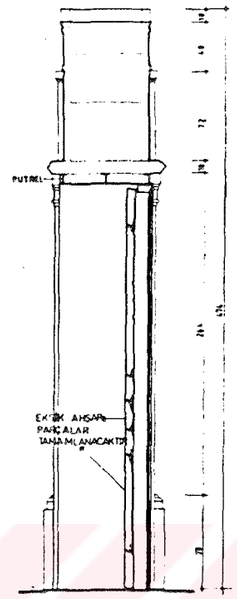

B-B KESİTİ

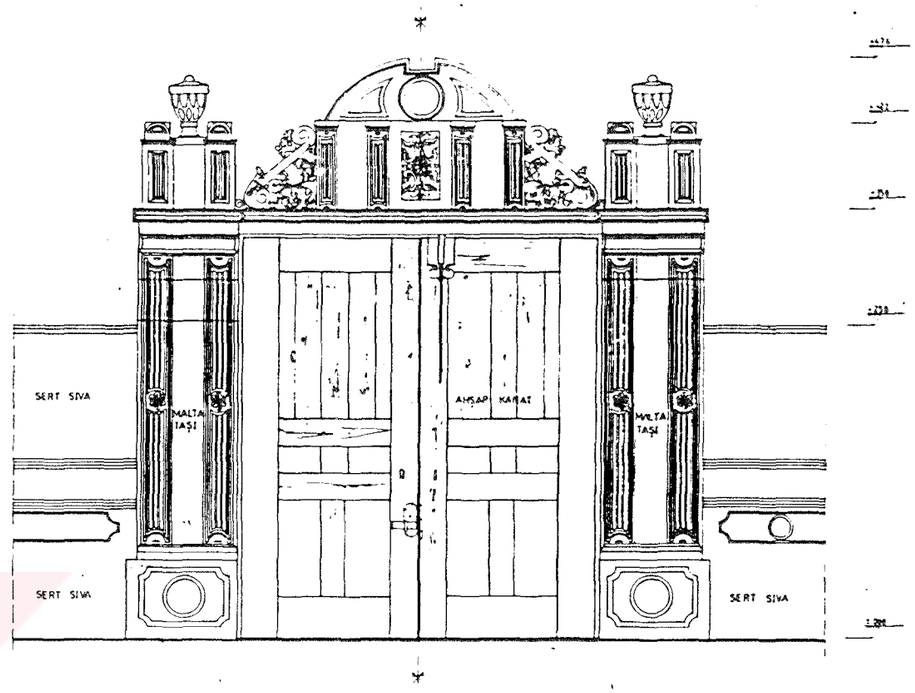

ARKA GÖRÜNÜŞ

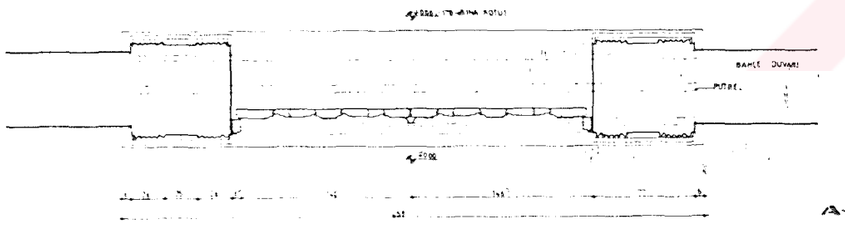

A-A PLANI

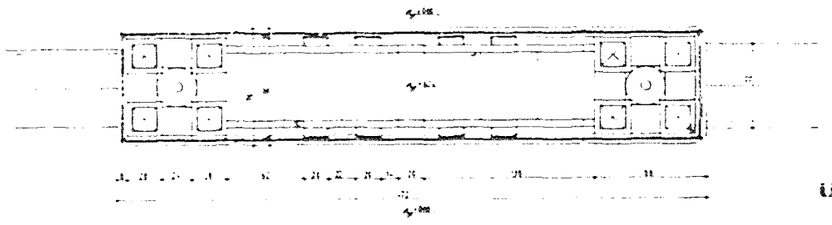

ÜST GÖRÜNÜŞ

— BOZULMUŞ ÇURUME OLAN AHŞAPLAR DEĞİŞTİRİLECEKTİR
— EKSİK AHŞAP PARÇALAR TAMAMLANACAKTIR
— BÜTÜN AHŞAPLAR EMPRENYE EDİLECEKTİR
— KAPLAMA TAŞLARI ÜZERİNDE OLUŞAN YOSUNLAŞMA VE BİTKİLER TEMİZLENECEKTİR (MALTA TAŞI)